

PPV 2016. LOT 2 - BASHKITE KUKES, DIBER

MINISTRIA E ZHVILLIMIT URBAN

Hartimin e Planeve te Pergjithshme Vendor per 26 Bashki ne Shqiperi

Raporti Përfundimtar - Vlerësimi Strategjik Mjedisor për Planin e Përgjithshëm Vendor- Bashkia Kukës

PANGEA

Informacion mbi Studimin:

VSM: RAPORTI PERFUNDIMTAR
VLERESIM STRATEGJIK MJEDISOR

Emri: PLANI I PERGJITHSHEM VENDOR, BASHKIA KUKES

Autoriteti BASHKIA KUKES

Propozues:

Projektues: PANGEA & A&I DESIGN

Bashkeautor: Ani Kallfa (Eksperte e Certifikuar)
Ing. Mjedisi. Fatjona Levani
Ing. Maariglen Sakolli (Ekspert i Certifikuar)
Team Leader: Prof. Urb. Daniele Rallo
Project Coordinator: Ark. Urb. Indrit Hamiti
Key Staff:
Urb. Raffaele Gerometta
Prof. Ark. Francesca Calase
Prof. Ark. Anna Bruna Menghini
Prof. Ark. Michele Montemurro
Dott. Paolo Trevisani
Ing. Franco Di Biase
Ing. prof. as Hektor Cullufi
Ing. Elettra Lowenthal
Ing. Lirije Shqytri
Urb. Liza De Gasper
Ing. Edmond Leka

Data Shtator 2016

Aprovuar nga :

LN-1505-05-2016 (NIP: 162717405H)

Vleresues i Ndikimit ne Mjedis dhe Auditues Mjedisor

TABELA E PERMBAJTJES

KAPITULLI 1. PERMBLEDHJE JO-TEKNIKE	6
1.1 Hyrje.....	6
1.2 Kuadri i vleresimit	9
1.3 Objektivat e Vleresimit Strategjik Mjedisor.....	9
1.4 Vleresimi Mjedisor.....	11
KAPITULLI 2: HYRJE	12
2.1 Cfare eshte Vleresimi Strategjik Mjedisor	12
2.2 Kuadri ligjor i VSM	13
2.3 Fazat kryesore te procesit te VSM-se	13
2.4 Nevoja dhe metodologjia per hartimin e raportit te VSM	16
KAPITULLI 3: PERSHKRIM I PERGJITHSHEM I PLANIT.....	19
3.1 Qellimi, vizioni dhe objektivat kryesore te Planit.....	19
3.2 Kuadri ligjor qe lidhet me hartimin e Planeve te Pergjithshme Vendore.....	27
3.3 Lidhja e planit me politika dhe dokumente te tjere	32
KAPITULLI 4: PERSHKRIMI I GJENDJES AKTUALE	47
4.1 Toka	47
4.1.1 Ndërtimi gjeologjik	47
4.1.1.1 Aspekte të gjeologjisë së Albanidëve.....	47
4.1.1.2 Tipare neotektonike të Ultësirës së Kukësit	49
4.1.1.3 Formacionet shkëmbore	52
4.1.2 Kushtet gjeologo-inxhinierike dhe rreziqet gjeologjike.....	56
4.1.2.1 Formacionet litologjike, inkuadrimi gjeologjik i tyre.....	56
4.1.2.2 Kushtet gjeologo-inxhinierike të trojeve të ndërtimit	57
4.1.3 Sizmiciteti	66
4.1.3.1 Aktiviteti sizmik dhe sizmotektonika e rajonit të Kukësit	66
4.1.3.2 Rreziku sizmik i rajonit të bashkisë Kukes	68
4.1.4 Pasuritë minerale të bashkisë Kukës	73
4.1.4.1 Minaeralet e bakrit	73
4.1.4.2 Boksitet	76
4.1.4.3 Minaeralet e hekurit	76
4.1.4.4 Minaeralet e hekur nikelit.....	77
4.1.4.5 Minaeralet e kromit	79

4.1.4.6	Polimetalet.....	81
4.1.4.7	Uraniumi.....	82
4.1.4.8	Mineralet industriale.....	82
4.2	Ajri.....	84
4.2.1	Cilesia e ajrit dhe shkaqet kryesore te ndotjes se tij.....	84
4.3	Faktoret Klimatike	85
4.3.1	Permytjet.....	88
4.4	Uji.....	90
4.4.1	Burimet e Ujit	90
4.4.2	Cilesia e burimeve ujore	93
4.4.3	Kushtet hidrogjeologjike	94
4.4.4	Perdorimi i ujit.....	96
4.5	Biodiversiteti, pyjet, zonat e mbrojtura dhe gjeomonumentet	97
4.5.1	Flora dhe fauna.....	97
4.5.2	Pyjet.....	99
4.5.3	Zonat e Mbrojtura	101
4.5.4	Zonat e mbrojtura ne nivel nderkombetar	1115
4.5.5	Brezi i Gjelbër Evropian	1119
4.5.6	Gjeomonumentet.....	106
4.5.6.1	Klasifikimi i gjeomonumenteve.....	110
4.6	Mbetjet.....	114
4.7	Zhurma.....	118
4.8	Hotspotet – Zonat e nxehta mjedisore.....	118
4.9	Popullsia dhe asetet materiale	121
4.9.1	Treguesit demografike kryesore	121
4.9.2	Te tjera informacione sociale	124
4.9.3	Ekonomia.....	127
4.10	Trashegimia kulturore dhe historike	133
4.10.1	Rrënojat dhe zonat arkeologjike	134
4.10.2	Ndertimet fortifikuese.....	135
4.10.3	Objektet e kultit.....	137
4.10.4	Banesat tradicionale.....	137
4.11	Peizazhi	139
KAPITULLI 5: TENDENCAT E MUNDSHME NE TE ARDHMEN, PA PLANIN (ALTERNATIVA "0")		143

5.1	Toka	143
5.2	Ajri.....	144
5.3	Faktoret Klimatike	144
5.4	Uji.....	145
5.5	Biodiversiteti.....	145
5.6	Mbetjet.....	146
5.7	Zhurma.....	146
5.8	Popullsia dhe asetet materiale	146
5.9	Trashegimia Kulturore	146
5.10	Peizazhi	147
KAPITULLI 6. BAZA PER PERGATITJEN E VLERESIMIT MJEDISOR		148
6.1	Percaktimi i Objektivave Mjedisore.....	148
6.2	Detyrimet e specifikuar ne konventat e ratifikuara dhe ne direktivat respektive te BE-se, si dhe ne dokumentat strategjike te Shqiperise	150
6.3	Identifikimi i ndikimeve mjedisore - metodologjia.....	160
6.4	Metodika e vleresimit te ndikimit ne mjedis.....	161
6.5	Vleresimi i Impakteve Kumulative te Projekteve Specifike	163
KAPITULLI 7. VLERESIMI I NDIKIMEVE NE MJEDIS NE NIVEL OBJEKTIVASH STRATEGJIKE		165
7.1	Vleresimi i objektivave te planit te pergjithshem vendor te bashkise Kukes.....	165
7.1.1	Plani i Menaxhimit te Zones se Mbrojtur Korab-Koritnik dhe perputhshmeria me PPV per Bashkine Kukes	180
KAPITULLI 8. VLERESIMI I NDIKIMEVE NE MJEDIS TE PROJEKTEVE SPECIFIKE		183
8.1	Ndikimet e projekteve specifike ne mjedis	185
8.1.1	Toka	193
8.1.2	Ajri	195
8.1.3	Faktoret klimatike	196
8.1.4	Uji	197
8.1.5	Natyra	199
8.1.6	Mbetjet.....	201
8.1.7	Ndotja prej zhurmes.....	202
8.1.8	Popullatat dhe asetet materiale.....	203
8.1.9	Trashegimia kulturore	204
8.1.10	Peisazhi.....	205
8.1.11	Konkluzion mbi vleresimin	206

8.2.	Ndikimet kumulative	206
8.2.1	Impaktet Kumulative te Projekteve specifike	207
8.3.	Impaktet Nderkufitare.....	224
8.3.1	Toka	224
8.3.2	Ajri	225
8.3.3	Faktoret Klimaterike.....	225
8.3.4	Ujrat.....	225
8.3.5	Natyra	225
8.3.6	Mbetjet.....	225
8.3.7	Ndotja nga zhurmat.....	225
8.3.8	Popullatat dhe asetet materiale.....	225
8.3.9	Trashegimia Kulturore	225
8.3.10	Peisazhi.....	225
8.4	Perputhshmeria e objektivave te Planit te Pergjithshem Vendor me objektivat e Planit te Menaxhimit te Mjedisit per zonen e mbrojtur Korab-Koritnik.....	225
KAPITULLI 9. UDHEZIME PER PERCAKTIMIN DHE ZBATIMIN E MASAVE ZBUTESE.....		239
9.1	Toka	239
9.2	Ajri.....	241
9.3	Faktoret klimatike.....	242
9.3.1	Masat zbutese ndaj ndryshimeve klimaterike	242
9.4	Uji.....	242
9.5	Mjedisi Natyror.....	244
9.6	Mbetjet.....	245
9.7	Zhurmat	246
9.8	Popullsia dhe asetet materiale	248
9.9	Trashegimia kulturore	248
9.10	Peisazhi	249
9.10.1	Strategjia e Peizazhit	249
9.10.2	Faza e ndertimit.....	250
KAPITULLI 10: MONITORIMI I NDIKIMEVE NE MJEDIS.....		251
KAPITULLI 11: PROCESI I KONSULTIMEVE.....		256
SHTOJCAT		257
SHTOJCA 01: Minutat e Takimeve Konsultative		257
SHTOJCA 02: Bibliografi dhe Referenca		265

SHKURTIME

AKM	Agjencia Kombetare e Mjedisit
AKPT	Agjencia Kombetare e Planifikimit te Territorit
ARM	Agjencia Rajonale e Mjedisit
BB	Banka Boterore
BE	Bashkimi Evropian
BER	Burimet e Energjise se Rinovueshme
BMA	Bimet medicinale dhe aromatike
ERE	Enti Rregullator i Energjise
GHG	Shkarkimet e gazeve sere
IEA	Zona me Rendesi Ekologjike
INSTAT	Instituti i Statistikave
IOM	Organizata Nderkombetare per Migrimin
IPA	Instrumenti per Asistencen e Para-Anetaresimit
ITUN	Impiant i Trajtimit te Ujerave te Ndotur
IUCN	Unioni Nderkombetar per Ruajtjen e Natyres
KE	Komisioni Evropian
KKT	Keshilli Kombetar i Territorit
KM	Keshilli i Ministrave
Konventa e Espoo	Konventa per Vleresimin e Ndikimit ne Mjedis ne Kontekst Nderkufitar se bashku me Amendimet dhe Protokollet
KTZH	Komiteti Teknik i Zhurmave
LAeq	Niveli i zhurmave urbane
MRR	Mbetje te rrezikshme
MZHU	Ministria e Zhvillimit Urban
NATURA 2000	Rrjeti i zonave te mbrojtura te natyres ne territorin e Bashkimit Evropian
NBSAP	Strategjia Kombetare e Biodiversitetit dhe Plani i Veprimit
NJQV	Njesi e Qeverisjes Vendore
OM	Objektiv Mjedisor
OSHEE	Operatori i Shperndarjes se Energjise Elektrike
PKPZM	Programi Kombetar i Punes per Zonat e Mbrojtura
PT	Planifikim i Territorit
SBERAJ	Strategjia e Bashkimit Evropian per Rajonin Adriatiko - Jonian
SEE	Strategjia e Evropes Jug-Lindore
SKMIU	Strategjia Kombetare per Menaxhimin e Integruar te Ujerave
SKMM	Strategjia Kombetare per Menaxhimin e Mbetjeve
SKZHI	Strategjia Kombetare per Zhvillim dhe Integrim 2014-2020
VKM	Vendim i Keshillit te Ministrave
VNM	Vleresim i Ndikimit ne Mjedis
VSM	Vleresimi Strategjik Mjedisor

KAPITULLI 1. PERMBLEDHJE JO-TEKNIKE

1.1 Hyrje

Qellimi, vizioni dhe objektivat kryesore te Planit

Vizioni ne te cilin bazohet strategjia territoriale e Kukësit ne vecanti eshte : **Te promovojë një zhvillim të integruar territorial, që mbështet zhvillimin ekonomik të bazuar në shfrytëzimin e qëndrueshëm të potencialeve territoriale të tilla si burimet hidro-energjisë, trashëgimisë kulturore dhe natyrore, depozitat minerare, pozicionin ndërkufitar strategjik për të përmirësuar cilësinë e jetës me qasje në rritjen dhe më të mirë të shërbimeve si për qytetarët ashtu dhe për vizitorët.**

Në përmbushje të këtij vizioni, janë hartuar **4 objektiva strategjike**, të cilët synojnë të specifikojnë fokusin e zhvillimit të Bashkisë gjatë viteve të ardhshme. Është synuar që objektivat strategjike të jenë të prekshëm, specifike dhe të monitorueshëm, për të siguruar zbatueshmërinë e tyre.

Objektivi Strategjik 1 - Një cilësi më e mirë banimi në territorin e Kukësit

Kjo linjë e ndërhyrjes referohet në mënyrë të veçantë ne Sistemin Urban dhe Strategjinë e Vendbanimeve dhe ka si fokus zhvillimin policentrik të bazuar në forcimin e hierarkisë së sistemeve urbane. Në veçanti tenton që të përmirësojë cilësinë urbane në aspektin fizik, me ndërhyrje kualifikimi dhe përmirësimi të tesutit urban, si dhe përmirësimi të cilësisë dhe sasisë së shërbimeve bazë dhe në këtë mënyrë rritjen e numrit të vendbanimeve që aksesojnë në shërbimet themelore të tilla si transporti, ujësjellësi, kanalizimet. Kjo linjë veprimi gjithashtu ndikon në temën e banesave informale dhe sociale.

Cilesia urbane dhe rajonale i referohet kryesisht cilesise se jetes se atyre qe banojne ne territorin e Kukësit, do te thote i kushton vemendje pjeseve te ndryshme te territorit dhe marredhenieve ne mes te sistemeve te ndryshme qe e perbejne ate: te maleve dhe luginave, zonave urbane dhe fshatrave, poleve qendrore dhe zonave me marginale. Qendrat kryesore dhe fshatrat me te vegjel nga te cilat karakterizohet territori duhet te behen vende te socializimit dhe te ofrimit te shërbimeve baze. Duhet vleresuar rruget dhe vendet publike si vende takimi dhe konfrontimit.

Dimensionet e cilesise se jetes jane te lidhura ngushte me komponentet e tjere si ato ekonomike, infrastrukturore, sociale, mjedisore. Cilesia urbane dhe mjedisore nuk lidhet vetem me aspektet materiale / fizike te qytetit dhe te territorit, por perfshin te gjithe sferen jomateriale te lidhur me mireqenien lokale. Ajo pershtatet ne kete aspekt me masen e ndryshimeve demografike te lidhura vecanerisht me probleme te medha sociale, me shpopullimin e territorit dhe shërbimeve te shperndara me karakter inkluziv dhe social. Ne te njejten kohe merr rol qendror dhe ofrimi i shërbimeve dhe hapësirave per te rinjte, me qellim jo vetem te ofroje mundesi per brezin e ri, por edhe per te jetuar dhe shijuar territorin ne menyre te pergjegjeshme , te vetedijsheme dhe te motivuar.

Ne sintheze mund te themi qe tema i perket:

- Hapesira urbane, ne kuptimin e evolucionit urban, te gjendjes se ndertesave, pajisjeve dhe sistemit te parkimit, arredimit urban dhe gjelberimit publik;
- Shërbime individuale (kopshtet e femijeve, kujdesin per njerezit, rrjetet e kujdesit) dhe per kohen e lire.

Indikatorët kyc jane:

- Forcimi i rolit te Kukësit si qender kryesore e funksioneve rangut rajonal;
- Fuqizimi ilokaliteteve kryesore per te permbushur kerkesen per shërbime afersie;
- Kualifikimi i shërbimeve baze ne lokalitetet me te vogla /fshatra.

Objektivi Strategjik 2 - Aksesimi më i mirë në zonën e brendshme të Kukësit dhe vlerësimi i lidhjeve ndër-rajonale dhe ndërkufitare

Çështja e aksesibilitetit është në fakt e lidhur me infrastrukturizimin e zonës dhe konsiston në: lëvizshmërinë e ngadalte duke krijuar rrugët dhe itineraret që ndikojnë në shfrytëzimin e potencialeve turistike (shih sistemin natyror); transportit publik me racionalizimin dhe përmirësimin e shërbimit të mobilitetit publik lokale dhe lidhjen midis Kukësit dhe pjesës tjetër të nivelit rajonal dhe kombëtar; qasja fizike që matet nga infrastrukturat e mëdha (aeroport, autostradë), rrjetit rrugor sekondar që ka nevojë për masa të rëndësishme për tu përshtatur dhe përmirësuar.

Tema e aksesibilitetit vjen në një kuptim të gjerë, duke përfshirë si çështjet që lidhen me sistemin e lëvizshmërisë ashtu dhe zhvillimi i rrjeteve të infrastrukturës e të nenshërbimeve. Çështja e lëvizshmërisë i referohet si asaj në zonën e brendshme, në mes të qendrave kryesore dhe fshatrave më të vogla, por edhe asaj të jashtme në një zonë më të gjerë. Temat janë ato të raporteve ndërmjet mënyrave të transportit, sigurisë rrugore dhe implementimin e shërbimeve lokale të transportit publik. Vendosja ndërkufitare e Kukësit është një element force i territorit i aftë të involvoje potencialisht, në sektorët e ndryshme lokale (bujqësore, komerciale, industriale, etj turizmi), përdorues të jashtëm..

Gjithashtu lehtësia e aksesit në sajë të pranisë së autostradës, krijon shume mundësi. Në anën tjetër duhet të sigurohet që lidhja e brendshme, me zonat më të marginalizuara dhe aktualisht cilesi me të ulët shërbimi. Problemi është cilësia e rrugëve të brendshme, të paaksesueshme në periudha të caktuara të vitit. Duhet të mendojmë për mënyrat e reja të të shërbimit transportit që të jenë sa më eficientë dhe ekonomikisht.

Në kuadrin e prodhimit dhe përdorimit të energjisë, skenarët e planit kërkojnë theksimin e përdorimit të burimeve hidro energjike

Indikatorët kyç janë:

- Përmirësimi i lidhjeve të brendshme në vecanti për lokalitetet kryesore e sekondare;
- Aktivizimi i aeroportit dhe përmirësimi i transportit publik;

Objektivi Strategjik 3 - Shfrytëzimi i qëndrueshëm i burimeve mjedisore si në aspektin e turizmit ashtu dhe të energjisë dhe minierave

Kjo linjë e nderhyrjes i referohet kryesisht sistemit natyror dhe sistemit të ujërave. Tema qendrore është të optimizojë në mënyrë të qëndrueshme potencialin ekonomik të burimeve në zonë: nga njëra anë për të rritur turizmin përmes një oferte të organizuar në bazë të trashëgimisë mjedisore, peizazhit dhe kulturës në territor, në anën tjetër për të shfrytëzuar burimet ujore në aspektin e prodhimit të energjisë si dhe burimeve minerare të përhapura.

Pasuria e burimeve natyrore të territorit duhet të jetë në radhë të parë e mbrojtur dhe administruar në mënyrë që të ruhet ose rivendoset cilësia e tij. Kjo në mënyrë të veçantë lidhet me ndotjen nga hedhja e mbeturinave dhe ujërave të zeza të patrajtuara në rrjedhat e ujit dhe në basenin e Fierzës, me varferimin e pyjeve që rezultojnë nga menaxhimi i dobët, me praninë e aktiviteteve minerare që edhe pse përfaqësojnë një potencial ekonomik, ato janë gjithashtu objekte të degradimit të mjedisit për tu menaxhuar.

Sigurimi i cilësisë dhe ruajtja e burimeve natyrore është kusht i nevojshëm për vlerësimin e tyre. Aksioni i sistemit është strukturimi i një oferte të koordinuar turistike në nivel rajoni, duke siguruar një shërbim me cilësi të lartë, të plotë dhe konkurrues. Përdorimi i pakët i burimeve lokale është e lidhur me një veprim të dobët promovues nga ana e enteve lokale dhe mungesa e një strategjie globale të marketingut, me vështirësi për të bërë të njohur jashtë, ato që territori është në gjendje të ofrojë.

Turizmi mund të jetë një pasuri e vërtetë për Kukësin, megjithatë, duhen mjete, përfshirë dhe ato operative, për të ofruar shërbime për turistët dhe përdoruesit që lejojnë një transferim me të vërtetë aktiv të elementeve identitare, të përkatësisë dhe të pritjes.

Paralelisht territori i Kukësit ka një kapital hidrik i cili mund të shfrytëzohet për projekte hidroenergjitike, me një rikthim afatshkurtër në ekonomine lokale. Ky është një element kyç rreth të cilit lëvizin interesat e investitorëve potencial të cilët mund të jenë një faktor i rëndësishëm në zhvillimin ekonomik dhe për të përmirësuar shërbimet dhe infrastrukturën. Në një kontekst dhe në një kohë kur burimet publike janë të kufizuara është thelbësore mundësimi i formave të partneritetit publik-privat, që synon zbatimin e masave të cilat nga njëra anë janë në gjendje të kthehen në përfitim për komunitetin dhe në anën tjetër të sigurojnë investitorët për qëndrueshmërinë ekonomike dhe financiare të operacionit. Marrëveshjet publike-private, në formë të ndryshme praktike, janë një nxitje e nevojshme për investimet ekzistuese.

Mbrojtja, promovimi, njohja, duket të jenë elementet në qendër të strategjive të nevojshme për të shfrytëzuar këtë trashëgimi të madhe, e aftë për gjenerimin lëvizjeve të reja turistike dhe ekonomike.

Treguesit kryesore janë si më poshtë:

- Cilësia e mjedisit nepermjet reduktimit të ndotësve, rritja e sigurisë së brendshme dhe menaxhimi më i mirë i mbeturinave (në veçanti uljen e ndotjes në Drin);
- Zhvillimi i turizmit malor dhe ekoturizmit;
- Përfitimi ekonomik në shkallë lokale nga investimet në sektorin e energjisë dhe minierave.

Obiektivi Strategjik 4 - Vlerësimi i zinxhirit të prodhimit lokal

Vlerësimi i zinxhirit të prodhimit lokal i cili, duke u bazuar në sistemin e bujqësisë dhe atë artizanale lokal, ngre nevojën për të kombinuar njohuritë tradicionale me egzigjencat e inovacionit të modeleve të prodhimit dhe infrastrukturave të lidhura me to në mënyrë që të jenë në treg në kushte konkurruese. Në zonën e Kukësit ka burime territoriale, por edhe profesionale, që duhen ri-zbuluar në mënyrë që të rrisin traditën dhe njohuritë lokale. Nga ana tjetër janë të nevojshme edhe proceset inovative, të cilat nuk janë të lidhura domosdoshmërisht me produktet, por me mënyrën në të cilën këto produkte prodhohen dhe tregtohen. Nevoja është nga njëra anë për të koordinuar dhe të integruar kompanitë / forcuar shërbimet e kompanive dhe nga ana tjetër për të bërë produktet të njohur dhe kualifikuar. Inovacioni dhe promovimi i sistemit të prodhimit, mund të luajë një rol edhe aktivizimin e marrëdhënieve me qendrat e mësimi / hulumtimeve / universiteteve edhe jashtë territorit.

Promovimi i dobët i produkteve vendore është i lidhur pjesërisht me mungesën e integritetit midis komponentëve të ndryshëm të transformimit: territorit, prodhimit, marketingut, trajnimeve. Kjo mungesë kufizon aftësinë për të dhënë vlerën neto çdo burim potencial për zhvillim ekonomik lokal.

Vlerësimi i ulët mund të atribuohet mungesës së formave të përfshirjes dhe mungesës së rrjeteve organizative të brendshme ndërmjet sektorëve ekonomikë dhe vete sektoreve. Thelbësore, në këtë kontekst, është krijimi i një marke, si një element i rëndësishëm për të dhënë identitetin dhe njohjen territorit, si dhe promovimin e markave të produkteve të njohura për veçoritë territoriale.

Për krijimin e markës mund të krijohet një sinergji e ngushtë në mes kërkimit, kërkimit të aplikuar, eksperimentimit, prodhimit, universitetit me trajnimet në fushën e bujqësisë së bashku me prodhuesit vendor. Inovacioni është shumë i rëndësishëm si proces. Nevoja për të nxitur dhe zhvilluar koordinimin dhe integrimin në mes të ndërmarrjeve funksionon edhe për forcimin e shërbimeve për bizneset si një mjet për të përmirësuar konkurrueshmërinë e produkteve. Promovimi i një kulture bashkepunimi në rrjet, kryesisht ka të bëjë me fushat e kërkimit dhe inovacionit, marrëdhëniet me sistemin e kredive dhe iniciativat e ndërkombëtarizimit.

Treguesit kryesore janë si më poshtë:

- Zhvillimi i rritjes së blektorise kryesisht në zonat kodrinore e malore;
- Permiresimi dhe vlersimi i zinxhirit bujqësorë deri në krijimin e një Marke;
- Rregullime në administrimin e Zonave Pyjore

1.2 Kuadri i vleresimit

Vleresimi Strategjik Mjedisor (VSM) është një nga instrumentet kyç për integrimin e ceshtjeve mjedisore dhe parimeve të zhvillimit të qëndrueshëm në planifikimin strategjik dhe vendim-marrjen. Ai është një mjet i njohur globalisht për planifikimin me pjesëmarrje që përdoret për të analizuar dhe përfshirë ceshtjet e mjedisit në politikën, planet dhe programet e propozuara.

Vleresimi Strategjik Mjedisor mund të kuptohet si *“një proces sistematik i cili parashikon dhe vlerëson efektet e mundshme mjedisore gjatë hartimit të një plani apo programi, me qëllim adresimin e këtyre efekteve në mënyrë të pershtatshme që në fazat më të hershme të vendim-marrjes”*.

Qëllimi i VSM-së është të identifikojë, përshkruajë dhe vlerësojë të gjitha ndikimet negative të rëndësishme në mjedis, që mund të rezultojnë nga zbatimi i planit ose programit, si edhe të japë alternativën më të favorshme për zhvillimin e tij nga pikepamja mjedisore. Në raportin e VSM-së duhet të përfshihen edhe masat që duhet dhe mund të merren për mënjanimin dhe zbutjen e ndikimeve negative nga zbatimi i planit ose programit.

Ai mund të perkufizohet si garantimi që konsideratat mjedisore informojnë dhe integrohen në vendim-marrjen strategjike në mbështetje të një zhvillimi të qëndrueshëm dhe të shëndetshëm nga këndvështrimi mjedisor. Me konkretisht, procesi i VSM-së mbështet autoritetet përgjegjëse për planet dhe programet, si dhe vendim-marrësit, që të marrin në konsideratë:

- Tendencat kyç mjedisore, potencialet dhe shqetesimet që mund të prekin apo mund të preken nga plani apo programi;
- Objektivat dhe indikatorët mjedisore që janë në përputhje me planin apo programin;
- Efektet e mundshme dhe të konsiderueshme mjedisore të opsioneve të propozuara dhe të zbatimit të planit apo programit;
- Masat për të shmangur, zvogeluar apo zbutur efektet negative dhe ato për të rritur e përforcuar efektet pozitive;
- Pikepamje, sugjerime dhe informacion nga autoritetet përkatëse, publiku dhe – sipas rastit – vendet fqinje që preken nga zbatimi i planit apo programit.

Në përgjithësi, VSM-ja aplikohet për plane, programe, politika dhe dokumente të tjera me natyrë strategjike (përfshirë mundësisht edhe dokumentet ligjore).

Kuadri ligjor i VSM-së përfshin në mënyrë të detyrueshme Ligjin Shqiptar për VSM-ne, ndërkohe që, për të qenë koherent, nuk është lënë menjëherë edhe kuadri ligjor ndërkombëtar. Referencat përkatëse ligjore janë dhënë më poshtë:

- *Ligji nr. 91/2013 “Për Vleresimin Strategjik Mjedisor”*
- *Direktiva 2001/42/EC e Komisionit Evropian*
- *Protokolli i VSM-se i hartuar dhe miratuar në Konventën e Espoo (UNECE)*
- *VKM 219, datë 11.3.2015 “Për përcaktimin e rregullave të procedurave për konsultimin me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjuesen publike gjatë procesit të vlerësimit strategjik mjedisor”.*

1.3 Objektivat e Vleresimit Strategjik Mjedisor

Bazuar në analizen e:

- detyrimeve të specifikuara në konventat e ratifikuara dhe në direktivat respektive të BE-se, si dhe në dokumentat strategjike të Shqipërisë,
- situatës ekzistuese të mjedisit, dhe
- ndikimeve potenciale mjedisore që mund të shkaktohen nga aktivitetet e parashikuara në Plan

Raporti i VSM-se përcakton sektorët me të rëndësishëm mjedisore dhe objektivat mjedisore si më poshtë:

- Toka
- *Objektiva Mjedisore 1 (OM 1): Garantimi i menaxhimit dhe përdorimit të qëndrueshëm të tokës dhe mbrojtja e saj, marrja e masave kundër erozionit dhe ndotjes. Identifikimi i tokave të kontaminuara, menaxhimi dhe rehabilitimi i tyre ku është e mundur.*
- *Objektiva Mjedisore 2 (OM 2): Parandalimi i shfrytëzimit të burimeve natyrore, duke rritur nivelin e përdorimit të materialeve të riciklueshme nga mbetjet që gjenerohen gjatë ndërtimit / rehabilitimit të infrastrukurës; përdorimi eficient i energjisë dhe promovimi i energjisë së rinovueshme; rigjenerimi i mjedisit të kontaminuara apo të degraduara. Shfrytëzimi i burimeve minerare në mënyrë që të mos demtojnë mjedisin.*
- Ajri
- *Objektiva Mjedisore 3 (OM 3): Garantimi i arritjes së objektivave afatgjata për sasitë vjetore të shkarkimeve të ndotesve, për të arritur përputhshmërinë me kufijtë maksimale të lejueshëm nga BE për shkarkimet e ndotesve atmosferike; reduktimi i klirimit të lendeve ndotesë në ajër dhe gazeve të efektit sere. Izolimi i burimeve të ndotjeve të ajrit nga zonat e ndjeshme (psh zonat rezidenciale).*
- Faktoret klimatike
- *Objektiva Mjedisore 4 (OM 4): Adoptimi i infrastrukurës në përgjigje të ndryshimeve klimatike dhe reduktimi i sasive vjetore të emetimeve të gazeve sere në nivelet e përcaktuara në SKZHI II (dioksid karboni, metan, CFC, etj.)*
- Uji
- *Objektiva Mjedisore 5 (OM 5): Kufizimi i efekteve negative mbi ujërat nentokesore dhe sipërfaqesore, dhe burimet e ujit të pijshëm, mbrojtja e tyre nga ndotja. Përdorimi me efikasitet të ujit. Mbrojtje e shtretërve dhe brigjeve të lumenjve.*
- Mjedisit natyror
- *Objektiva Mjedisore 6 (OM 6): Garantimi i kohezionit të popullatave dhe mbrojtjes së biodiversitetit. Mbrojtja e llojeve dhe habitateve të rrezikuara.*
- *Objektiva Mjedisore 7 (OM 7): Ruajtja e zonave që kanë një status të vecantë mbrojtjeje, prej aktiviteteve me ndikime të konsiderueshme.*
- Mbetjet
- *Objektiva Mjedisore 8 (OM 8): Vendosja e sistemeve të sigurta dhe efikase të menaxhimit të mbetjeve. Kompletimi i teresorit të infrastrukurës së landfilleve e incineratoreve dhe njekohesisht reduktimi i sasive të depozitimit të mbetjeve në landfill nëpërmjet proceseve të reduktimit dhe rritjes së riciklimit e ripërdorimit.*
- Zhurma
- *Objektiva Mjedisore 9 (OM 9): Reduktimi i ndotjes së zhurmës/akustike dhe përafrimi me nivelet e rekomanduara nga BE dhe OBSH.*
- Popullsia dhe asetet materiale
- *Objektiva Mjedisore 10 (OM 10): Përmirësimi i kohezionit social, sigurisë së jetesës dhe lëvizshmërisë së qëndrueshme. Përmirësimi i kushteve të jetesës dhe banesave. Përmirësimi i shëndetit dhe cilësisë së jetesës të komuniteteve. Minimizimi i zhvendosjes së pavullnetshme dhe kompensimi i pershtatshëm. Reduktimi i kohës dhe gjatësisë së udhëtimit dhe promovimi i mjeteve të transportit si ciklizmi dhe transporti publik. Përmirësimi i aksesit ndaj shërbimeve baze. Përmirësimi i sigurisë rrugore.*

- *Trashegimia Kulturore*
- *Objektiva Mjedisore 11 (OM 11): Ruajtja e shtrirjes, permbajtjes dhe vecorive te zonave dhe strukturave te trashegimise kulturore.*
- *Peisazhi*
- *Objektiva Mjedisore 12 (OM 12): Garantimi i ruajtjes se peisazheve te vecanta dhe zonave peisazhistike me vecori dalluese ne nivel kombetar dhe krijimi i nje imazhi peisazhi me cilesi te larte. rritja e hapësirave te gjelbra per aktivetete krijuese dhe promovimin e natyres.*
- *Urbanistika*
- *Objektiva mjedisore 13 (OM 13): Permiresimi dhe pasurimi i cilesise se projektimit me ane te perfshirjes se elementeve te mbrojtjes se mjedisit*

Shpjegimi i percaktimit te objektive mjedisore jepet ne seksionet ne vijim.

1.4 Vleresimi Mjedisor

Objektivat e percaktuara mjedisore duhet te jene ne perputhje me Ligjin 91/2013 "Per Vleresimin Strategjik Mjedisor", objektivat e percaktuara ne SKZHI II dhe Direktiven 2001/42/KE, te cilat jane te rendesishme per te vleresuar politikat dhe projektet qe parashikon Plani per te arritur objektivat e tij. Per te percaktuar rendesine e objektive mjedisore, duhet te vleresohet perputhshmeria e objektive dhe politikave te Planit me objektivat e percaktuara mjedisore. Vleresimi i perputhshmerise krijon konflikte apo veprime te ndersjellta mes objektive dhe politikave te ndryshme, si dhe konflikte te theksuara interesi mes objektive; te gjitha keto duhen vene ne dukje vecanerisht ne pjesen e vleresimit te projekteve pecifike te Planit.

Pasi jane kualifikuar projektet ne kendveshttrimin e objektive mjedisore, sipas matrices numerike (nga -1 deri ne 3), jane llogaritur mesataret per secilen nderhyrje te parashikuar ne PPV. Kjo mesatare merr ne konsiderate te gjitha aspektet mjedisore:

- Toka;
- Burimet natyrore;
- Ndotsit e ajrit;
- Gazet sere;
- Uji;
- Biodiversiteti;
- Zonat e mbrojtura;
- Mbetjet;
- Zhurma;
- Popullsia;
- Trashegimia kulturore dhe
- Peisazhi.

Duke gjykuar mbi mesataret e llogaritura per secilin objektiv strategjik dhe nderhyrje ne nivel projekti, rezulton qe ne kuader te ketij Plani te Pergjithshem Vendor te Bashkise Kukes, nderhyrjet jane te niveleve te ndryshme dhe kane perputhshmeri te ndryshme me objektivat mjedisore.

Objektivat dhe programet strategjike variojne ne baze te aktiviteve qe ato perfshijne dhe projekteve te propozuara. Bazuar ne vleresimin e mesiperm, rezulton qe perputhshmeri me te larte me objektivat mjedisore kane ato objektiva dhe aktivetete te cilat synojne permiresimin e sherbimeve ekzistuese dhe promovimin e ekoturizmit dhe aktiviteve miqesore me mjedisin, sic jane programet strategjike dhe aktivitetet:

- 1.A.1 Rritja e numrit dhe cilesise se sherbimeve dhe nensherbimeve

- 1.A.3.1 Percaktimi i shërbimeve minimale baze sipas hierarkise së qendrave të banuara.
- 1.B.3 Kualifikimi i ndërtimtarisë
- 1.C.1 Rritja e numrit dhe cilësisë së shërbimeve për popullsinë rezidente
- 1.C.3 Masa rregulluese për lagjet informale
- 2.A.1 Menaxhimi dhe trajtimi i mbeturinave
- 2.A.4 Permiresimi i administrimit të burimeve natyrore ekzistuese
- 2.C.1 Krijimi i ofertave turistike transkufitare
- 2.C.2 Vlerësimi i Kukesit si HUB logjistik nderkombëtar
- 3.A.1 Kontrollë me të mëdha të karakterit ambjental
- 3.A.2 Kapacitete me të mira drejtimi për zonat e mbrojtura
- 3.A.3 Tutele për burimet ambjentale
- 3.B.1 Permiresimi infrastrukturës në shërbim të turizmit
- 3.B.2 Krijimi i paketave të integruara turistike
- 3.C.1 Menaxhimi më i mirë i ciklit të ujit
- 3.C.2 Shfrytëzimi i potencialit lokal hidroenergjetik
- 4.A.1 Kualifikimi i krahut të punës
- 4.B: Bashkëpunimi ndërmjet kultivuesve dhe kompartimenteve të ndryshme të prodhimit
- 4.C: Rritje e investimeve në inovacion dhe permiresimi i procesit

Nga ana tjetër, mundësi përputhshmerie me objektivat mjedisore dallohet në aktivitetet e mëposhtme: Nderhyrjet në infrastrukture (rrugore, furnizimi me ujë, urbanizimetj), vecanerisht

- 1.A.2 Kualifikimi i zonave qendrore
- 3.C.3 Shfrytëzimi i potencialit lokal mineral

Në total, vërehet që objektivat e PPV janë pothuajse në përputhshmeri të plotë me objektivat mjedisore (mesatarisht 2.58 nga 3 që është përputhshmeria maksimale).

KAPITULLI 2: HYRJE

2.1. Çfarë është Vlerësimi Strategjik Mjedisor

Vlerësimi Strategjik Mjedisor (VSM) është një nga instrumentet kyç për integrimin e çështjeve mjedisore dhe parimeve të zhvillimit të qëndrueshëm në planifikimin strategjik dhe vendim-marrjen. Ai është një mjet i njohur globalisht për planifikimin me pjesëmarrje që përdoret për të analizuar dhe përfshirë çështjet e mjedisit në politikë, planë dhe programet e propozuara.

Vlerësimi Strategjik Mjedisor mund të kuptohet si *"një proces sistematik i cili parashikon dhe vlerëson efektet e mundshme mjedisore gjatë hartimit të një plani apo programi, me qëllim adresimin e këtyre efekteve në mënyrë të pershtatshme që në fazat më të hershme të vendim-marrjes"*.

Qëllimi i VSM-së është të identifikojë, përshkruajë dhe vlerësojë të gjitha ndikimet negative të rëndësishme në mjedis, që mund të rezultojnë nga zbatimi i planit ose programit, si edhe të japë alternativën më të favorshme për zhvillimin e tij nga pikëpamja mjedisore. Në raportin e VSM-së duhet të përfshihen edhe masat që duhet dhe mund të merren për mënjanimin dhe zbutjen e ndikimeve negative nga zbatimi i planit ose programit.

Ai mund të perkufizohet si garantimi që konsideratat mjedisore informojnë dhe integrohen në vendim-marrjen strategjike në mbështetje të një zhvillimi të qëndrueshëm dhe të shëndetshëm nga këndvështrimi mjedisor. Me konkretisht, procesi i VSM-se mbështet autoritetet përgjegjëse për planet dhe programet, si dhe vendim-marrësit, që të marrin në konsideratë:

- Tendencat kryesore mjedisore, potencialet dhe shqetësimet që mund të prekin apo mund të preken nga plani apo programi;
- Objektivat dhe indikatorët mjedisore që janë në përputhje me planin apo programin;
- Efektet e mundshme dhe të konsiderueshme mjedisore të opsioneve të propozuara dhe të zbatimit të planit apo programit;
- Masat për të shmangur, zvogëluar apo zbutur efektet negative dhe ato për të rritur e përforcuar efektet pozitive;
- Përkrahje, sugjerime dhe informacion nga autoritetet përkatëse, publiku dhe – sipas rastit – vendet fqinje që preken nga zbatimi i planit apo programit.

Në përgjithësi, VSM-ja aplikohet për plane, programe, politika dhe dokumente të tjera me natyrë strategjike (përfshirë mundësisht edhe dokumentet ligjore).

2.2. Kuadri ligjor i VSM

Kuadri ligjor i VSM-se përfshin në mënyrë të detyrueshme Ligjin Shqiptar për VSM-ne, ndërkohë që, për të qenë koherent, nuk është lënë menjëherë edhe kuadri ligjor ndërkombëtar. Referencat përkatëse ligjore janë dhënë më poshtë:

- **Ligji nr. 91/2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor"**, i cili ka për qëllim të sigurojë mbrojtje të lartë të mjedisit dhe zhvillim të qëndrueshëm, përmes përfshirjes së çështjeve të mjedisit gjatë hartimit, miratimit, rishikimit, ndryshimit ose modifikimit të planeve a programeve me pasoja të mundshme negative në mjedis. Ligji përcakton institucionet dhe autoritetet përkatëse, detyrat dhe përgjegjësitë e tyre, si dhe rregullat e procedurës për kryerjen e vlerësimit strategjik mjedisor. Ligji është përafëruar me Direktivën 2001/42/KE, datë 27 qershor 2001. Me shumë informacion gjendet në http://www.legjislacioni.gov.al/frontend/change_documents/129.
- **Direktiva 2001/42/EC e Komisionit Evropian** mbi vlerësimin e efekteve në mjedis prej planeve apo programeve të caktuara (Direktiva e VSM-se). Me shumë informacion gjendet në <http://ec.europa.eu/environment/eia/home.htm>.
- **Protokolli i VSM-se i hartuar dhe miratuar në Konventën e Espoo (UNECE)**. Me shumë informacion gjendet në http://www.unece.org/env/eia/sea_protocol.htm.
- **VKM 219, datë 11.3.2015 "Për përcaktimin e rregullave të procedurave për konsultimin me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjuesen publike gjatë procesit të vlerësimit strategjik mjedisor"**. Me shumë informacion gjendet: http://www.mjedisi.gov.al/files/userfiles/VNM_Paraprake/VKM_219_date_11_03_2015_pu_bliku_VSM.pdf

2.3. Fazat kryesore të procesit të VSM-se

Sipas ligjit 91/2013 "Për VSM", procesi i vlerësimit strategjik mjedisor kalon detyrimisht në këto faza të njëpasnjëshme:

- a) njoftimi i ministrisë nga autoriteti propozues;
- b) konsultimi me grupet e interesit për çështjet që do të trajtohen në raportin e VSM-së;
- c) hartimi i raportit paraprak dhe konsultimi me grupet e interesit dhe publikun në lidhje me të;

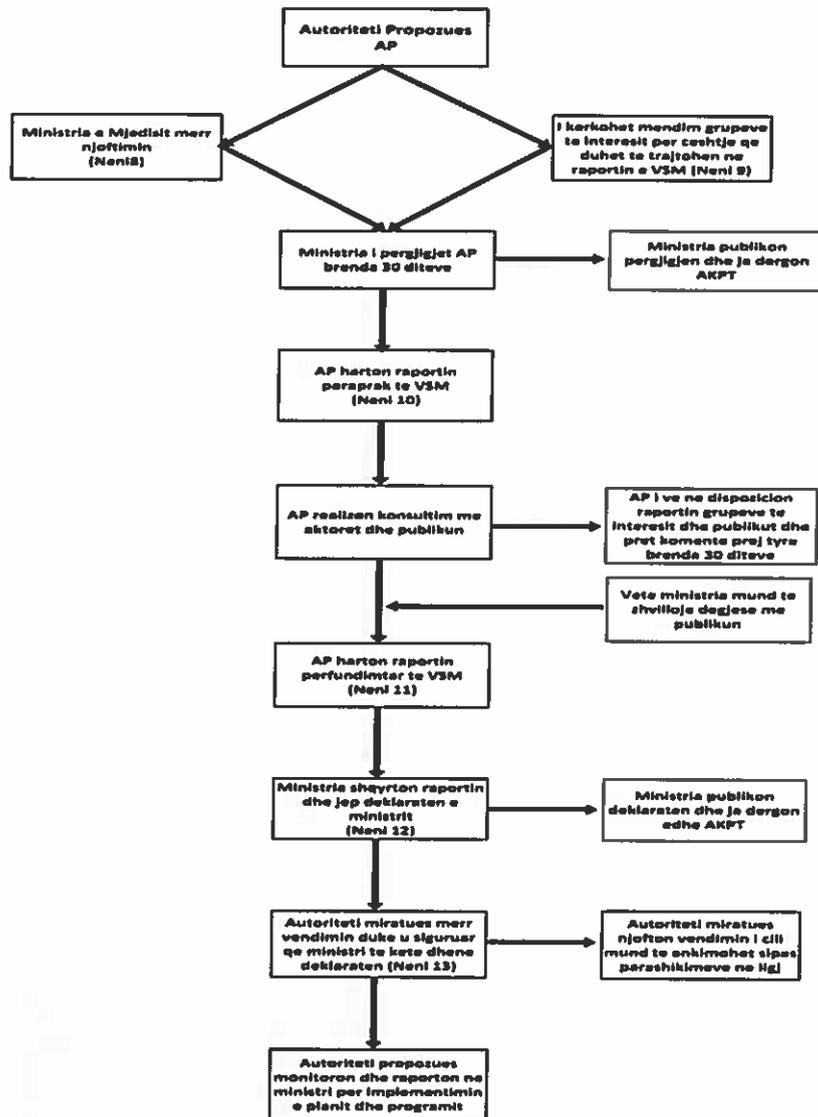
- c) hartimi i raportit përfundimtar të Vlerësimit Strategjik Mjedisor;
- d) shqyrtimi i propozimit dhe deklarata e ministrit;
- e) vendimi i autoritetit miratues;
- f) monitorimi dhe raportimi i pasojave në mjedis të planit apo programit.

Ne dy tabelat me poshte pershkruehen fazat kryesore te procesit te VSM-se.

Tabela 2.1: Fazat kyc te procesit te VSM-se

Faza	Pershkrimi
Shqyrtimi	Gjate shqyrtimit identifikohet nevoja per VSM qe aplikohet ne nje plan, program apo projekt specifik. Shqyrtimi si proces fokuson burimet tek ato plane, programe apo projekte te cilat mund te shkaktojne efekte te konsiderueshme ne mjedis dhe shendet, dhe perjashton nga procesi i VSM-se ato te cilat kane ndikime te vogla, ose nuk kane fare ndikime. <i>Qellimi i shqyrtimit eshte te identifikojne nese VSM-ja duhet te aplikohet per nje plan, program apo projekt specifik.</i>
Studimi i shtrirjes / qellimit te VSM	Ceshtjet e identikuara gjate studimit te shtrirjes /qellimit te VSM-se do te orientojne vleresimin e gjendjes baze te mjedisit, vleresimin aktual te ndikimeve te pritshme dhe konsideratat per opsione te mundshme alternative. VSM-ja merr ne konsiderate perfshirjen e aspekteve me te gjera mjedisore apo sociale, sic jane adaptimet ndaj ndryshimeve klimatike, mundesite per punesim etj. <i>Qellimi i kesaj faze eshte te percaktohen ceshtjet kyc qe duhen adresuar ne raportin e VSM-se.</i>
Analiza e gjendjes ekzistuese	Analiza e gjendjes ekzistuese do te perbeje bazen per vleresimin e ndikimeve dhe perpilimin e skemes se monitorimit. Per VSM-ne eshte e rendesishme qe te pervijohen tendencat e mundshme ne te ardhmen – keshtu qe duhet te behet analiza e tendencave ne te kaluaren, me qellim qe te parashikohen zhvillimet qe do te ndodhin ne te. Vleresimi i ndikimeve te pritshme nuk mund te behet pa kuptuar mire gjendjen ekzistuese te ceshtjeve kyc te identifikuar ne studimin e shtrirjes/qellimit te VSM-se. <i>Qellimi i analizes se gjendjes ekzistuese eshte qe te orientoje drejt nje specifikimi me te mire te ceshtjeve kyc, dhe nje identifikimi me te mire te problemeve kryesore qe lidhen me planet, programet apo projektet perkatese.</i>
Analiza e ndikimeve dhe formulimi i masave zbutese	VSM-ja analizon efektet e konsiderueshme negative si dhe ato pozitive te planeve te propozuara. Nje nga perfitimet kryesore prej VSM-se eshte se ai mundeson identifikimin e efekteve mjedisore te nje numri projektesh te perfshira ne dokumentin strategjik, dhe si i tille ai do te adresojte efektet e pritshme kumulative, te cilat mund te rezultojne prej aktiviteteve te vogla individualisht, por te konsiderueshme te marra se bashku, qe do te kryhen per nje periudhe te caktuar kohore. Ne vijim te rreziqeve dhe ndikimeve te identikuara, VSM-ja sugjeron masa zbutese per te adresuar efektet e pritshme negative si dhe per te rritur ndikimet pozitive qe do te vijne nga zbatimi i planeve, programeve

	apo projekteve perkatese. Kjo faze ka per qellim te vleresojte efektet e konsiderueshme negative dhe pozitive te planeve perkatese, dhe, ne vijim te konkluzioneve te analizes se ndikimeve, te marre ne konsiderate alternative dhe opsione, dhe te formulroje masat zbutese per te parandaluar, reduktuar dhe, sa me shume te jete e mundur, te kompensoje cdo ndikim te konsiderueshem negative te planeve programeve apo projekteve perkatese.
Hartimi i raportit te VSM-se	Raporti i VSM-se permbledh te gjitha gjetjet dhe konkluzionet e nxjerra gjate gjithe procesit te VSM-se dhe sherben si baze per konsultimet me autoritetet perkatese dhe grupet e tjera te interesit. Qellimi i kesaj faze eshte pergatitja e nje raporti te shkruar mire dhe te kuptueshem, i cili paraqet te gjitha informacionin dhe te dhenat e rendesishme, konkluzionet dhe rekomandimet ne nje menyre te qarte, dhe keshtu do te mundesojte konsultime efektive me autoritetet perkatese dhe grupet e tjera te interesit.
Adoptimi	Jepet informacion mbi adoptimin e planit, programit apo projektit perkates, si jane reflektuar komentet dhe sugjerimet e procesit te konsultimeve, si dhe per metodat e monitorimit te efekteve te konsiderueshme mjedisore qe vijne nga zbatimi i planit, programit apo projektit perkates.
Monitorimi	Monitorimi i efekteve te konsiderueshme mjedisore dhe realizimi i veprimeve te duhura korrigjuese / zbutese per cdo efekte mjedisor te konsiderueshem te paparashikuar.

2.4. Nevoja dhe metodologjia per hartimin e raportit te VSM

Shtimi i popullsisë, rritja e konsumit, prodhimi i mbetjeve urbane, inerte, ujërave të zeza, nevojat për urbanizim dhe shumë faktore të tjere, ushtrojnë presion ndaj përbërësve të mjedisit, ujërave, tokës, ajrit duke rritur rreziqet mjedisore dhe demtimin e mjedisit.

Gjatë procesit të planifikimit, përcaktimit të projekteve dhe strategjise se zhvillimit, nese nuk do ti nenshtrohen procesit te VSM atëhere gabimet dhe impaktët mjedisore do të ishin ne rritje. Bazuar në parimin mjedisor të “parandalimit”, sipas të cilit çdo ndërhyrje e planifikuar duhet të provojë paraprakisht, që nuk do të ketë pasoja negative në mjedis, të gjitha vendet me legjislacion mjedisor bashkëkohor kryejnë atë që quhet Vlerësim Strategjik Mjedisor (VSM) për çdo ndërhyrje, projekt apo investim konkret. Nëse planet nuk hartohen duke shqyrtuar impaktet mjedisore mund të shkaktohen deme mjedisore të pa riparueshme afatgjata. Pikerisht për këtë Bashkia Kukes i kerkoj Ministrise Mjedisit fillimin e procedurave për kryerjen e VSM të planit të përgjithshem vendor. Ministria e

Mjedisit, pas shqyrtimit të njoftimit u shpreh se hartimi i Planit të Përgjithshëm vendor të Bashkise Kukës duhet të nshetrohet VSM.

Për të kryer nje analize mjedisore dhe per te identifikuar problemet kryesore të ndikimeve ne mjedis, rendesi të vecantë ka shtrirja ne problematikat me të rëndesishme të përcaktuara si:

- Historiku i planeve të Bashkise, përvojat ne fushen e planifikimit, identifikimi i nevojave të bashkise, pasqyruar ne planet pjesore ose/apo strategjitë rajonale;
  - Pozicionin gjeografik i bashkise ne raport me lidhjet rajonale dhe nderkombetare;
  - Detyrimet që dalin nga Plani i Përgjithshëm Kombetar dhe planet e tjera sektoriale;
  - Kerkesa të shtuara nga Ministria e Mjedisit për VSM të Bashkise Kukës;
- Analiza mjedisore përfshin:
- Relievin, gjeologjine dhe gjeomorfologjine;
  - Hidrologjine, të dhëna klimatike dhe burimet ujore;
  - Sistemet e territorit;
  - Të dhëna mbi biodiversitetin dhe zonat e mbrojtura , peizazhi, toka bujqësore, pyjet;
  - Kushtet sizmike e tektonike të rajonit;
  - Burimet territoriale dhe ekonomike;
  - Historia, monumentet e kulturës, arkeologjia;
  - Popullsia;
  - Pronësia mbi trojet, Strehimi, Arsimi;
  - Profili ekonomik dhe punësimi;
  - Infrastruktura;
  - Cilësia e ajrit, cilësia e ujrave sipërfaqësore e nentokësore;
  - Menaxhimi i mbetjeve dhe ujërave të ndotura;
  - Ndryshimet klimatike;
  - Ndikimet mjedisore;
  - Alternativat e skenareve të planifikimit mbi ndikimet ne mjedis.

Metodologjia për hartimin e raportit të VSM duhet të jetë në përputhje me ligjin nr.91/2013 "Për VSM" i cili është i përafuar plotësisht me Direktiven e BE: 2001/42/EC "Mbi Vlerësimin e Efekteve të disa Planeve dhe Programeve në Mjedis".

Mbështetur në ligj, raporti i VSM duhet të përfshijë pikat e mëposhtme:

- a) Përmbledhje të qëllimit dhe objektivave kryesore të planit ose programit dhe perputhjes se tij me planet dhe programet e tjera që kanë lidhje me të si dhe me ligjet dhe politikat kombetare dhe nderkombetare;
- b) Përmbledhje te metodikes se ndjekur per hartimin e raportit te VSM-se si dhe burimet e informacionit qe u perdoren per qellim hartimin e raportit;
- c) Përmbledhje të aspekteve të gjendjes aktuale të mjedisit si edhe zhvillimin e pritur të tij në rast se nuk zbatohet plani ose programi;
- d) Përmbledhje të karakteristikave mjedisore të zones që ka të ngjarë të ndikohen në mënyrë të konsiderueshme nga plani ose programi;
- e) Përmbledhje të problemeve ekzistuese mjedisore të cilat kanë lidhje me planin ose programin;
- f) Përmbledhje të objektivave për mbrojtjen e mjedisit të përcaktuara në nivel kombëtar dhe/ose ndërkombëtar, të cilat kanë të bëjnë me planin dhe programin si dhe mënyrat në të cilat këto objektiva janë marrë parasysh gjatë përgatitjes së raportit;
- g) Përmbledhje të ndikimeve të mundshme dhe të konsiderueshme në mjedis duke përfshirë shëndetin publik, florën, faunën, biodiversitetin, tokën, klimën, ajrin, ujin, mbetjet urbane dhe te rrezikshme, burimet natyrore, peisazhin, trashgiminë kulturore si dhe ndërveprimin ndërmjet këtyre faktorëve.;

- h) Përmbledhje të pasojave të mundshme negative në mjedisin nderkufitar, në rast se ka;
- i) Përmbledhje të masave të parashikuara për të parandaluar, reduktuar ose lehtësuar ndikimet negative në mjedis gjatë zbatimit të planit ose programit.
- j) Një përmbledhje për përzgjedhjen e alternativave të shqyrtuara, duke përfshirë vështirësitë e ndryshme ose mungesën e të dhënave që hasen gjatë përpilimit të raportit.
- k) Përshkrimin e masave të parashikuara për monitorimin e ndikimeve.

Duke u mbështetur në cka me sipër VSM për Bashkinë Kukës do të përfshijë pikat e mëposhtme:

- Një përmbledhje të informacionit për vlerësimin strategjik mjedisor;
- Përshkrim të objektivave kryesore të analizës dhe strategjisë territoriale të planit të përgjithshëm vendor të bashkisë Kukës;
- Gjendja e mjedisit në territorin e bashkisë Kukës;
- Ndikimet nga plani i përgjithshëm vendor i bashkisë Kukës;
- Përshkrim të problemeve ekzistuese mjedisore;
- Përshkrim të objektivave për mbrojtjen e mjedisit të përcaktuara në nivel kombëtar, të cilat kanë të bëjnë me planin si dhe mënyrat në të cilat këto objektiva janë marrë parasysh gjatë përgatitjes së raportit;
- Përshkrim të ndikimeve të mundshme dhe të konsiderueshme në mjedis duke përfshirë jetën e njerezve, florën, faunën, biodiversitetin, tokën, klimën, ajrin, ujën, peizazhin, zonat natyrore, vlerat materiale, trashgiminë kulturore, rreziqet mjedisore dhe kufizimi i tyre;
- Përshkrim të masave për të parandaluar, reduktuar ose lehtësuar ndikimet negative në mjedis, që mund të rezultojnë nga zbatimi i planit.
- Përmbledhje për përzgjedhjen e alternativave të shqyrtuara dhe vështirësitë ose mungesën e të dhënave gjatë përpilimit të raportit.
- Përshkrimin e masave të parashikuara për monitorimin e ndikimeve.

Shënim	Hapat	Qëllimi kryesor
I detyrueshëm	Shqyrtimi	Përcaktimi nëse VSM është e nevojshme
I detyrueshëm	Studimi	Përcaktimi i fushës së studimit
I detyrueshëm	Përgatitja e raportit mjedisor	Alternativat e arsyeshme; identifikimi, përshkrimi dhe vlerësimi i efekteve negative në mjedis
I detyrueshëm	Konsultimi	Konsultimi me aktorët kryesorë dhe publikun për të tre hapat e mësipërm
I detyrueshëm	Vendimi	Duke marrë parasysh rezultatet; deklarata përmbledhëse
I detyrueshëm	Monitorimi	Monitorimi i efekteve negative në mjedis

Tabela 2.2: Hapat dhe qëllimet kryesore të VSM

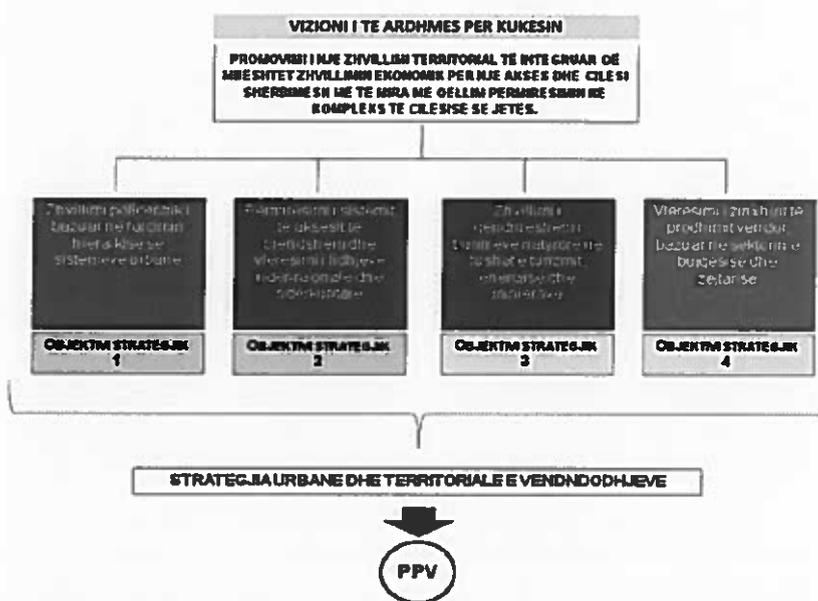
KAPITULLI 3: PERSHKRIM I PERGJITHSHEM I PLANIT

3.1 Qellimi, vizioni dhe objektivat kryesore te Planit

Në përputhje me udhëzimet e dhëna nga Plani Kombëtar, strategjia është e bazuar në një vizion të Kukësit si Porta e verilindjes të vendit, në qendër të marrëdhënieve ndër-kufitare, duke pasur parasysh afërsinë e saj me Kosovën dhe aksin e përcaktuar në mes të Kukësit dhe Prizrenit, dhe me tej me Prishtinën. Potenciali i Kukësit si një qendër multimodale për statusin rajonal, kombëtar dhe në nivel ndërkombëtar është përcaktuar edhe me praninë e aeroportit dhe autostradës Durrës-Tiranë-Kosovë.

Vizioni në të cilin bazohet strategjia territoriale e Kukësit në vecanti është : **Te promovojë një zhvillim të integruar territorial, që mbështet zhvillimin ekonomik të bazuar në shfrytëzimin e qëndrueshëm të potencialeve territoriale të tilla si burimet hidro-energjisë, trashëgimisë kulturore dhe natyrore, depozitat minerare, pozicionin ndërkufitar strategjik për të përmirësuar cilësinë e e jetës me qasje në rritjen dhe më të mirë të shërbimeve si për qytetarët ashtu dhe për vizitorët.**

Nisur nga ky vizion dhe përmes riperpunimit të Analizes SWOT, u përcaktuan 4 objektiva strategjike që veprojnë në mënyrë të integruar me strategjinë e vendndodhjeve. Është synuar që objektivat strategjike të jenë të prekshëm, specifike dhe të monitorueshëm, për të siguruar zbatueshmërinë e tyre.

Objektivi Strategjik 1 - Një cilësi më e mirë banimi në territorin e Kukësit

Kjo linjë e ndërhyrjes referohet në mënyrë të veçantë në Sistemin Urban dhe Strategjinë e Vendbanimeve dhe ka si fokus zhvillimin policentrik të bazuar në forcimin e hierarkisë së sistemeve urbane. Në veçanti tenton që të përmirësojë cilësinë urbane në aspektin fizik, me ndërhyrje kualifikimi dhe përmirësimi të tesutit urban, si dhe përmirësimi të cilësisë dhe sasisë së shërbimeve bazë dhe në këtë mënyrë rritjen e numrit të vendbanimeve që aksesojnë në shërbimet themelore të tilla si transporti, ujësjellësi, kanalizimet. Kjo linjë veprimi gjithashtu ndikon në temën e banesave informale dhe sociale.

Cilesia urbane dhe rajonale i referohet kryesisht cilesise se jetes se atyre qe banojne ne territorin e Kukesit, do te thote i kushton vemendje pjeseve te ndryshme te territorit dhe marredhenieve ne mes te sistemeve te ndryshme qe e perbejne ate: te maleve dhe luginave, zonave urbane dhe fshatrave, poleve qendrore dhe zonave me marginale. Qendrat kryesore dhe fshatrat me te vegjel nga te cilat karakterizohet territori duhet te behen vende te socializimit dhe te ofrimit te sherbimeve baze. Duhet vleresuar rruget dhe vendet publike si vende takimi dhe konfrontimit.

Dimensionet e cilesise se jetes jane te lidhura ngushte me komponentet e tjere si ato ekonomike, infrastrukturore, sociale, mjedisore. Cilesia urbane dhe mjedisore nuk lidhet vetem me aspektet materiale / fizike te qytetit dhe te territorit, por perfshin te gjithe sferen jomateriale te lidhur me mireqenien lokale. Ajo pershtatet ne kete aspekt me masen e ndryshimeve demografike te lidhura vecanerisht me probleme te medha sociale, me shpopullimin e territorit dhe sherbimeve te shperndara me karakter inkluziv dhe social. Ne te njejten kohe merr rol qendror dhe ofrimi i sherbimeve dhe hapësirave per te rinjte, me qellim jo vetem te ofroje mundesi per brezin e ri, por edhe per te jetuar dhe shijuar territorin ne menyre te pergjegjeshme , te vetedijsheme dhe te motivuar.

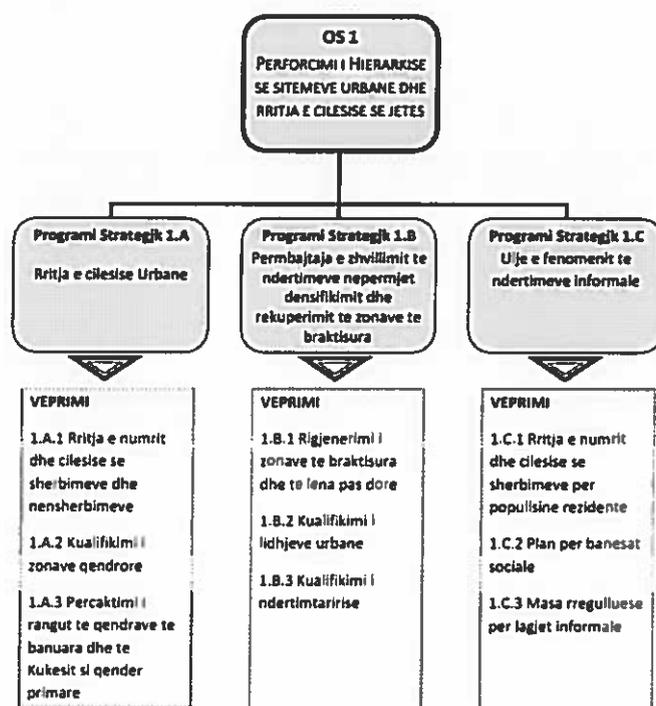
Ne sintheze mund te themi qe tema i perket:

- Hapesira urbane, ne kuptimin e evolucionit urban, te gjendjes se ndertesave, pajisjeve dhe sistemit te parkimit, arredimit urban dhe gjelberimit publik;
- sherbime individuale (kopshtet e femijeve, kujdesin per njerezit, rrjetet e kujdesit) dhe per kohen e lire.

Indikatorët kyc jane:

- forcimi i rolit te Kukesit si qender kryesore e funksioneve rangut rajonal;
- fuqizimi ilokaliteteve kryesore per te permbushur kerkesen per shebime afersie
- kualifikimi i sherbimeve baze ne lokalitetet me te vogla /fshatra

Diagrama e meposhteme tregon strategjine per sistemin urban qe rrjedh nga analiza SWOT dhe perpunimi i elementeve te pershkuara me siper:

Per cdo program strategjik janë identifikuar veprime e projekte te qëndrueshme dhe funksionale ne arritjen e objektivi strategjik, të cilat do të përshkruhen në shtojcën e bashkangjitur:

PROGRAMI STRATEGJIK	VEPRIMI	PROJEKTI
1.A Rritja e cilesise urbane te Bashkise Kukës	1.A.1 Shtimi i numrit dhe i cilësisë së shërbimeve	1.A.1.1 Permiresimi i rrjetit nentokesor
		1.A.1.2 Zhvillimi i infrastruktures sanitare baze
	1.A.2 Kualifikimi i zonave qendrore	1.A.2.1 Rikualifikimi i bulevardit
		1.A.2.2 Rikualifikimi i lidhjes hotel-qender
		1.A.2.3 Rikualifikimi i zones se molt
		1.A.2.4 Rikualifikimi i qendres se Shishtavecit
1.A.3 Percaktimi i hierarkise se qendrave te banuara	1.A.3.1 Percaktimi i sherbimeve minimale baze sipas hierarkise se qendrave te banuara.	
	1.A.3.2 Zhvillimi policentrik dhe percaktimi i zonave urbane paresore	
1.B Vleresimi i zonave bosh/te papedoruara	1.B.1 .Rigjenerimi i zonave te boshatisura/ te braktisuara dhe nga kendveshtrimi i trashegimise kulturore.	1.B.1.1 Rikualifikimi i zones industriale te zbrazur (rikualifikim urban)
		1.B.1.2 Rikualifikimi i hotelit te zbrazur KUKES
		1.B.1.3 Vleresimi i objekteve nentokesore te mbrojtjes.
	1.B.2 Permiresimi i lidhjeve ndermjet zones industriale dhe qendres.	1.B.2.1 Lidhja e zones se rivleresuar (ish zona industriale e zbrazur) me zonen e qendres dhe rrugen panoramike.
1.C Minimizimi i abuzivizmit dhe i lagjeve informale	1.C.1 Rritja dhe permiresimi i cilesise se sherbimeve (si 1.1.1)	1.C.1.1. Hedhja ne harte e sherbimeve egzistuese(formale dhe informale).
	1.C.2 Plani per ndertimet sociale	1.C.2.1 Ndertimet sociale
	1.C.3 Sistemimi i lagjeve informale.	1.C.3.1 Sistemimi i lagjeve informale.

Objekti Strategjik 2 - Aksesimi më i mirë e ne zonen e brendshme të Kukësit dhe vleresimi i lidhjeve ndër-rajonale dhe ndërkufitare

Çështja e aksesibilitetit është në fakt e lidhur me infrastrukturizimin e zonës dhe konsiston në: lëvizshmërinë e ngadalte duke krijuar rrugët dhe itineraret që ndikojnë në shfrytëzimin e potencialeve turistike (shih sistemin natyror); transportit publik me racionalizimin dhe përmirësimin e shërbimit të mobilitetit publik lokal dhe lidhjen midis Kukësit dhe pjesës tjetër të nivelit rajonal dhe

kombëtar; qasja fizike që matet nga infrastrukturat e mëdha (aeroport, autostradë), rrjetit rrugor sekondar që ka nevojë për masa të rëndësishme për tu përshtatur dhe përmirësuar.

Tema e aksesibilitetit vjen në një kuptim të gjerë, duke përfshirë si çështjet që lidhen me sistemin e lëvizshmërisë ashtu dhe zhvillimi i rrjeteve të infrastrukturës e të nenshërbimeve. Çështja e lëvizshmërisë i referohet si asaj në zonën e brendshme, në mes të qendrave kryesore dhe fshatrave më të vogla, por edhe asaj të jashtme në një zonë më të gjerë. Temat janë ato të raporteve ndërmjet mënyrave të transportit, sigurisë rrugore dhe implementimin e shërbimeve lokale të transportit publik. Vendosja ndërkufitar i Kukësit është një element force i territorit i aftë të involvoje potencialisht, në sektorët e ndryshme lokale (bujqësore, komerciale, industriale, etj turizmi), përdorues të jashtëm..

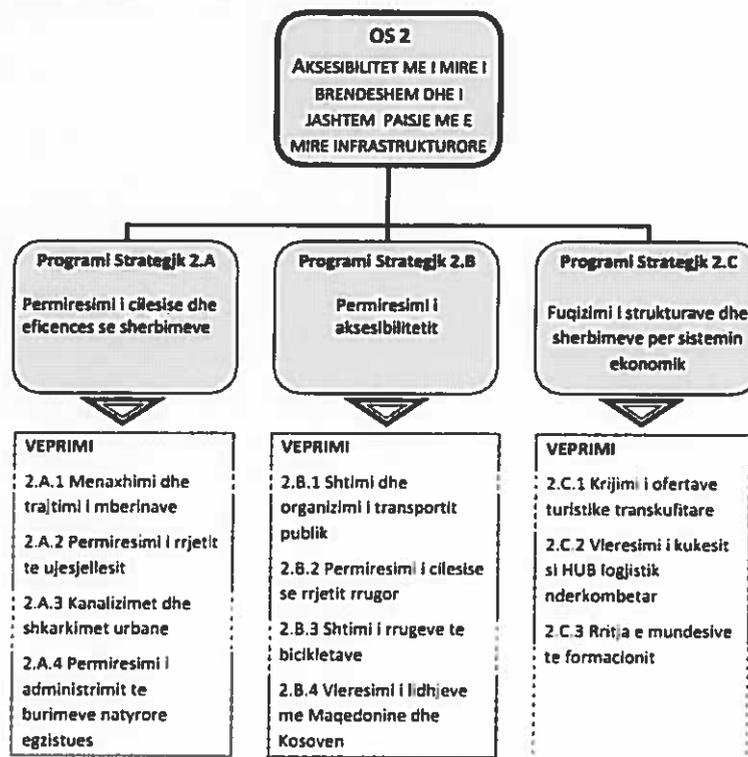
Gjithashtu lehtësia e aksesit në sajë të pranisë së autostradës, krijon shume mundesi. Në anën tjetër duhet të sigurohet që lidhja e brendshme, me zonat më të marginalizuara dhe aktualisht cilesi me të ulët shërbimi. Problem është cilësia e rrugëve të brendshme, të paaksesueshme në periudha të caktuara të vitit. Duhet të mendojmë për mënyrat e reja të të shërbimit transportit që të jenë sa më eficiente dhe ekonomike.

Në kuadrin e prodhimit dhe përdorimit të energjisë, skenarët e planit kërkojnë theksimin e përdorimit të burimeve hidro energjike

Indikatorët kyç janë:

- Përmirësimi i lidhjeve të brendshme në vecanti për lokalitetet kryesore e sekondare;
- Aktivizimi i aeroportit dhe përmirësimi i transportit publik;
- Unifikimi i korridoreve të transportit me ato energjitike për një tutele më të mirë të territorit

Diagrama e mëposhtme tregon strategjinë për sistemin infrastrukturor që rrjedh nga analiza SWOT dhe përpunimi i elementeve të përshkruara më sipër:

Për çdo program strategjik janë identifikuar veprime e projekte të qëndrueshme dhe funksionale në arritjen e objektivit strategjik, të cilat do të përshkruhen në shtojcën e bashkangjitur:

PROGRAMI STRATEGJIK	VEPRIMI	PROJEKTI
2.A Rritja e cilesise dhe eficenses se sherbimeve	2.A.1 Menaxhimi i mbetjeve	2.A.1.1 Menaxhimi i mbetjeve
	2.A.2 Permiresimi i rrjetit te ujesjellesit	2.A.2.1 Permiresimi i rrjetit te ujesjellesit
	2.A.3 Permiresimi i rrjetit te kanalizimeve	2.A.3.1 Permiresimi i rrjetit te kanalizimeve
	2.A.4 Permiresimi i menaxhimit te burimeve te disponueshme	2.A.4.1 Permiresimi i teknologjise ne nxjerrjen dhe perpunimin e mineraleve
2.A.4.2 Projektimi i parqeve energjistik (energja e diellit dhe e eres)		2.A.4.2 Projektimi i parqeve energjistik (energja e diellit dhe e eres)
2.B Permiresimi i aksesibilitetit	2.B.1 Permiresimi i organizimit te transportit publik	2.B.1.1 Permiresimi i organizimit te transportit publik
		2.B.2.1 Vleresimi i gjendjes se rrjetit rrugor
	2.B.2 Permiresimi i rrjetit rrugor ekzistues	2.B.2.2 Mirembajtja dhe permiresimi i rrugeve te pakalueshme
		2.B.2.3 Reduktimi i numrit te rrugeve te paasfaltuara
		2.B.2.4 Zgjerimi dhe mirembajtja e rrugeve urbane dhe e ndricimit te tyre
2.B.3 Krijimi i rrugeve te bicikletave	2.B.3.1 Zhvillimi i projekteve te infrastrukturës ndërkuftare mbi temen e levizjes së qëndrueshme	
2.B.4 Vleresimi i lidhjeve nderkombetare	2.B.4.1 Zhvillimi i projekteve per transportin nderkuftare dhe per infrastrukturen	
2.C Zhvillimi i sitemit ekonomik	2.C.1 Krijimi i paketave turistike rajonale	2.C.1.1 Mundesi itinerarësh rajonal per eksplorimin e vlerave historike dhe natyrore
	2.C.2 Pakete turistike rajonale	2.C.2.1 Krijimin e paketave turistike qe perfshijne Kukusin, Prizrenin, Tropojen e Gjakoven
	2.C.3 Rritja e mundesise se shkollimit	2.C.3.1 Shkollimi profesional(turizem, gastronomi, agrikulture)
2.C.3.2 Permiresimin e infrastruktures se sitemit parashkollor dhe shkollor		

Objektivi Strategjik 3 - Shfrytëzimi i qëndrueshëm i burimeve mjedisore si në aspektin e turizmit ashtu dhe të energjisë dhe minierave

Kjo linjë e nderhyrjes i referohet kryesisht sistemit natyror dhe sistemit të ujrave. Tema qendrore është të optimizojë në mënyrë të qëndrueshme potencialin ekonomik të burimeve në zonë: nga njëra anë për të rritur turizmin përmes një oferte të organizuar në bazë të trashëgimisë mjedisore, peizazhit dhe kulturës në territor, në anën tjetër për të shfrytëzuar burimet ujore në aspektin e prodhimit të energjisë si dhe burimeve minerare të përhapura.

Pasuria e burimeve natyrore të territorit duhet të jetë në radhë të parë e mbrojtur dhe administruar në mënyrë që të ruhet ose rivendoset cilësia e tij. Kjo në mënyrë të veçantë lidhet me ndotjen nga hedhja e mbeturinave dhe ujërave të zeza të patrajtuara në rrjedhat e ujit dhe në basenin e Fierzës, me varferimin e pyjeve që rezultojnë nga menaxhimi i dobët, me praninë e aktiviteteve minerare që edhe pse përfaqësojnë një potencial ekonomik, ato janë gjithashtu objekte të degradimit të mjedisit për tu menaxhuar.

Sigurimi i cilësisë dhe ruajtja e burimeve natyrore është kusht i nevojshëm për vlerësimin e tyre. Aksioni i sistemit është strukturimi i një oferte të koordinuar turistike në nivel rajoni, duke siguruar një shërbim me cilësi të lartë, të plotë dhe konkurrues. Përdorimi i paketë i burimeve lokale është e lidhur me një veprim të dobët promovues nga ana e enteve lokale dhe mungesa e një strategjie globale të marketingut, me vështirësi për të bërë të njohur jashtë, atë që territori është në gjendje të ofrojë.

Turizmi mund të jetë një pasuri e vërtetë për Kukësin, megjithatë, duhen mjete, përfshirë dhe ato operative, për të ofruar shërbime për turistët dhe përdoruesit që lejojnë një transferim me të vërtetë aktiv të elementeve identitare, të përkatësisë dhe të pritjes.

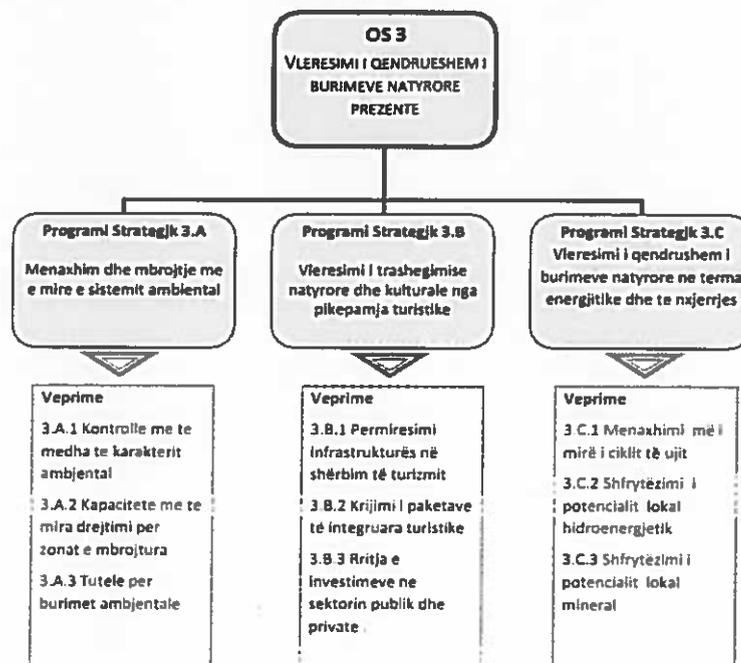
Paralelisht territori i Kukësit ka një kapital hidrik i cili mund të shfrytëzohet për projekte hidroenergjetike, me një rikthim afatshkurtër në ekonomine lokale. Ky është një element kyç rreth të cilit lëvizin interesat e investorëve potencial të cilët mund të jenë një faktor i rëndësishëm në zhvillimin ekonomik dhe për të përmirësuar shërbimet dhe infrastrukturën. Në një kontekst dhe në një kohë kur burimet publike janë të kufizuara është thelbësore mundësia e formave të partneritetit publik-privat, që synon zbatimin e masave të cilat nga njëra anë janë në gjendje të kthehen në përfitim për komunitetin dhe në anën tjetër të sigurojnë investorët për qëndrueshmëri ekonomike dhe financiare të operacionit. Marrëveshjet publike-private, në formë të ndryshme praktike, janë një nxitje e nevojshme për investimet ekzistuese.

Mbrojtja, promovimi, njohja, duket të jenë elementet në qendër të strategjive të nevojshme për të shfrytëzuar këtë trashëgimi të madhe, e aftë për gjenerimin e lëvizjeve të reja turistike dhe ekonomike.

Treguesit kryesore janë si më poshtë:

- Cilësia e mjedisit nepermjet reduktimit të ndotësve, rritja e sigurisë së brendshme dhe menaxhimi më i mirë i mbeturinave (në veçanti uljen e ndotjes në Drin);
- Zhvillimi i turizmit malor dhe ekoturizmit;
- Përfitimi ekonomik në shkallë lokale nga investimet në sektorin e energjisë dhe minierave.

Diagrami i mëposhtëm tregon strategjinë për sistemin natyror dhe hidrik që rrjedh nga analiza SWOT dhe përpunimi i elementeve të përshkruar më sipër:

Per cdo program strategjik janë identifikuar veprime e projekte te qëndrueshme dhe funksionale ne arritjen e objektivi strategjik, të cilat do të përshkruhen në shtojcën e bashkangjitur:

PROGRAMI STRATEGJIK	VEPRIMI	PROJEKTI
3.A Menaxhim dhe mbrojtje me e mire e sistemit ambiental	3.A.1 Rritja e kontrollit dhe e mbrojtjes së mjedisit	3.A.1.1 Parandalimi i ndotjes se ajrit dhe ujit si pasojë e shfrytëzimit të mineraleve
		3.A.1.2 Krijimi dhe permiresimi i Korridoreve ekologjike përgjatë luginave dhe përgjatë zonave të mbrojtura
		3.A.1.3 Krijimi i nje sistemi monitorimi ambiental
		3.A.1.4 Zone mbrojtese per te limituar fenomenin e shpyllezimit
		3.A.1.5 Krijimi i zonave tampon perreth zonave te rrezikshme
		3.A.1.6 Rritja e cilesise se menaxhimit te zonave te mbrojtura nga stafi lokal
3.B Vleresimi i trashegimise natyrore dhe kulturele nga pikepamja turistike	3.B.1 Permiresimi i Infrastruktures dhe rritja e investimeve per turizmin natyror (turizmi malor dhe ekoturizmi)	3.B.1.1 Rregullimi dhe permiresimi i plazhit
		3.B.1.2 Vleresimi turistik i Zones malore ne kufi me Kosoven dhe Maqedonine
		3.B.1.3 Sistemimi i zonave pyjore pergjate liqenit
3.C Vleresimi i qendrushem i burimeve natyrore ne terma energjitike dhe te nxjerrjes	3.C.1 Administrim me i mire i ciklit te ujit	3.C.1 Administrim me i mire i ciklit te ujit
	3.C.2 Vleresimi i hidrocentraleve lokal	3.C.2.1 Regjistrimi dhe gjeoreferencimi i centraleve ekzistuese
		3.C.2.2 Tarifa te pershtatshme per konsumin e energjise
	3.C.3 Vleresim lokal i potencialit mineral	3.C.3.1 Vleresim lokal i potencialit mineral

Objektivi Strategjik 4 - Vleresimi i zinxhirit të prodhimit lokal

Vleresimi i zinxhirit të prodhimit lokal i cili, duke u bazuar ne sistemin e bujqësisë dhe ate artizanal lokal, ngre nevojën për të kombinuar njohuritë tradicionale me egzigjencat e inovacionit të modeleve të prodhimit dhe infrastrukturave të lidhura me to në mënyrë që të jenë në treg në kushte konkurruese. Në zonen e Kukësit ka burime territoriale, por edhe profesionale, qe duhen ri-zbuluar në mënyrë që të rrisin traditat dhe njohuritë lokale. Nga ana tjetër janë te nevojshem edhe proceset inovative, të cilat nuk janë të lidhura domosdoshmërisht me produktet, por me mënyrën në të cilën këto produkte prodhohen dhe tregtohen. Nevoja është nga njera ane për të koordinuar dhe të integruar kompanitë / forcuar shërbimet e kompanive dhe nga ana tjetër për të bërë produktet të

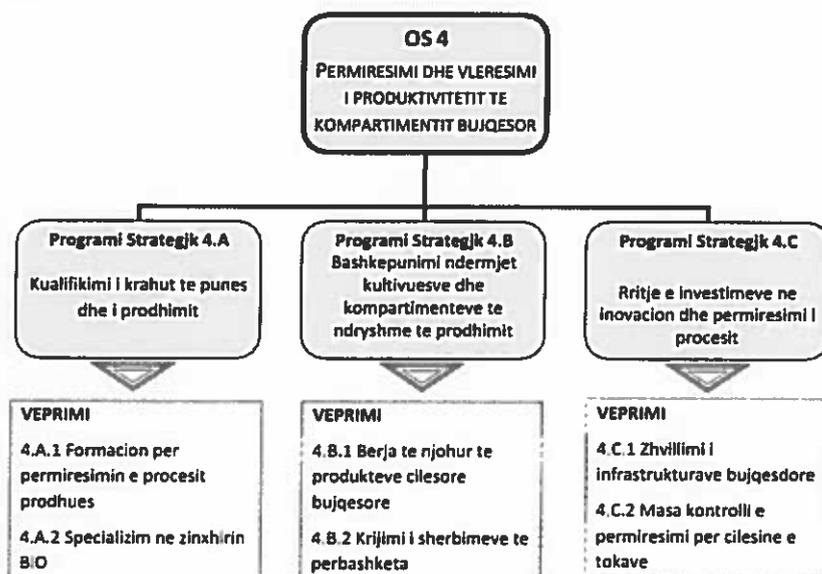
njohur dhe kualifikuar. Inovacioni dhe promovimi i sistemit të prodhimit, mund të luajë një rol edhe aktivizimin e marrëdhënieve me qendrat e mësimi / hulumtimeve / universiteteve edhe jashtë territorit.

Promovimi i dobët i produkteve vendore është i lidhur pjesërisht me mungesën e integritit midis komponentëve të ndryshëm të transformimit: territorit, prodhimit, marketingut, trajnimeve. Kjo mungesë kufizon aftësinë për ti dhënë vlerën neto çdo burim potencial për zhvillim ekonomik lokal. Vlerësimi i ulët mund t'i atribuohet mungesës së formave të përfshirjes dhe mungesës së rrjeteve organizative të brendshme ndërmjet sektorëve ekonomikë dhe vete sektoreve. Thelbesore, në këtë kontekst, është krijimi i një marke, si një element i rëndësishëm për ti dhënë identitetin dhe njohjen territorit, si dhe promovimin e markave të produkteve të njohura për veçoritë territoriale. Për krijimin e markës mund të krijohet një sinerji e ngushtë në mes kërkimit, kërkimit të aplikuar, eksperimentimit, prodhimit, universitetit me trajnimet në fushën e bujqësisë së bashku me prodhuesit vendor. Inovacioni është shumë i rëndësishëm si proces. Nevoja për të nxitur dhe zhvilluar koordinimin dhe integrimin në mes të ndërmarrjeve funksionon edhe për forcimin e shërbimeve për bizneset si një mjet për të përmirësuar konkurrueshmërinë e produkteve. Promovimi i një kulture bashkepunimi në rrjet, kryesisht ka të bëjë me fushat e kërkimit dhe inovacionit, marrëdhëniet me sistemin e kredive dhe iniciativat e ndërkombëtarizimit.

Treguesit kryesore janë si më poshtë:

- Zhvillimi i rritjes së blegtorisë kryesisht në zonat kodrinore e malore;
- Përmirësimi dhe vlerësimi i zinxhirit bujqësor deri në krijimin e një Marke;
- Rregullime në administrimin e Zonave Pyjore

Diagrami i mëposhtëm tregon strategjinë për sistemin bujqësor që rrjedh nga analiza SWOT dhe përpunimi i elementeve të përshkruar më sipër:

Për çdo program strategjik janë identifikuar veprime e projekte të qëndrueshme dhe funksionale në arritjen e objektivit strategjik, të cilat do të përshkruhen në shtojcën e bashkangjitur:

PROGRAMI STRATEGJIK	VEPRIMI	PROJEKTI
4.A	4.A.1 Kualifikimi i krahut te punes	4.A.1.1 Promovimi i eksperiencave te mira agrare

Permiresimi i menaxhimit ne sektorit bujqesor	4.A.2 Bashkepunimi dhe koordinimi mes aktoreve te sektorit agrar	4.A.1.2 Permiresimi I zinxhireve BIO
		4.A.2.1. Promovimi i iniciativave private për zhvillimin e mëtejshëm të sektorit bujqësor
		4.A.2.2 Krijimi i pikave të reja për mbledhjen dhe ruajtjen e produkteve bujqësore dhe blegtorale
	4.A.3 Permiresimi I procesit prodhues	4.A.2.3 Krijimi I markave/Certifikatat e cilesise
		4.A.3.1 Zhvillimi i infrastrukturës bujqësore
		4.A.3.2 Masa agroteknike per permiresimin e terrenit bujqesor
		4.A.3.3 Rekuperimi dhe shtimi I rrjeteve ujtese
		4.A.3.4 Legalizimi I pronave bujqesore
	4.A.3.5 Identifikimi i zonave të zhvillimin e peshkimit	

3.2 Kuadri ligjor qe lidhet me hartimin e Planeve te Pergjithshme Vendore

3.2.1 Konteksti Kombetar

Baza kryesore ligjore per Planin e Pergjithshem Vendor eshte Ligji nr. 73/2015 "Per disa shtesa dhe ndryshime ne Ligjin nr. 107/2014 "Per planifikimin dhe zhvillimin e territorit", dhe Vendimi i Keshillit te Ministrave Nr.481, date 22.06.2011 per "Miratimin e rregullores uniforme te instrumenteve te planifikimit" (i ndryshuar).

Ne menyre me te detajuar, kuadri ligjor ne fushen e planifikimit te territorit qe do te zbatohet gjate procesit te hartimit te PPK-se, perfshin aktet e meposhtme:

- Ligji nr. 73/2015 "Per disa shtesa dhe ndryshime ne Ligjin nr. 107/2014 "Per planifikimin dhe zhvillimin e territorit";
- VKM Nr.1190, date 13.11.2009 per "Menyren e organizimit dhe te funksionimit te agjencise kombetare te planifikimit te territorit";
- VKM Nr.459, date 16.6.2010 per "Miratimin e standardeve te perbashketa gjeodezike dhe GIS";
- VKM Nr.460, date 16.6.2010 per "Organizimin dhe funksionimin e regjistrit te planifikimit te territorit";
- VKM Nr.480, date 22.06.2011 per "Miratimin e rregullores model te planifikimit"; VKM Nr.481, date 22.6.2011 per "Miratimin e rregullores uniforme te instrumenteve te planifikimit" (i ndryshuar);
- VKM Nr.502, date 13.07.2011 per "Miratimin e rregullores se kontrollit te zhvillimit te territorit" (i ndryshuar).

Me poshte, ndodhet e renditur nje permbledhje paraprake e teresise se fushave te kuadrit ligjor, qe do te perdoren si baze dhe reference ne procesin e hartimit te Planit te Pergjithshem Vendor. Aktet

ligjore apo nenligjore te veçanta, qe kane impakt ne procesin planifikues te territorit ne nivel te pergjithshem kombetar, jane te renditura si me poshte:

- Kuadri ligjor i mjedisit
- Kuadri ligjor i punesimit
- Kuadri ligjor i bujqesise dhe ushqimit
- Kuadri ligjor i zhvillimit rural
- Kuadri ligjor i drejtesise
- Kuadri ligjor i mbrojtjes sociale
- Kuadri ligjor i turizmit
- Kuadri ligjor i informacionit
- Kuadri ligjor i pronesise intelektuale
- Kuadri ligjor i shkences, teknologjise dhe inovacionit
- Kuadri ligjor i energjise
- Kuadri ligjor i mbetjeve
- Kuadri ligjor i minerar
- Kuadri ligjor i turizmit kulturor dhe mjedisor
- Kuadri ligjor ushtarak
- Kuadri ligjor i transportit
- Kuadri ligjor ne fushen e te drejtave te pronesise
- Kuadri ligjor per zhvillimin rajonal
- Kuadri ligjor per mbrojtjen e konsumatoreve dhe mbikeqyrjen e tregut
- Kuadri ligjor i sigurise kombetare te Republikes se Shqiperise
- Kuadri ligjor i sherbimeve shoqerore
- Kuadri ligjor i sherbimeve te furnizimit me uje dhe kanalizimeve
- Kuadri ligjor per zhvillim dhe integrim

Disa ligje dhe rregullore specifike te cilave u eshte referuar kjo VSM jane:

- Ligji nr. 91, datë 28-2-2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor "
- Ligji nr. 10440, datë 07.07.2011 " Për Vlerësimin e Ndikimit ne Mjedis"
- Ligji nr. 10431, datë 9-6-2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"
- Ligji nr. 10448, datë 17-7-2011 " Për Lejet e Mjedisit"
- Ligji nr. 8906, datë 6.6.2002 "Për zonat e mbrojtura" ndryshuar me ligjin nr.9868, datë 4.2.2008, "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8906, datë 6.6.2002 "Për zonat e mbrojtura".
- Ligji nr 10463, datë 22.9.2011 "Për menaxhimin e integruar të mbetjeve"
- VKM Nr. 418, dt. 25.06.2014 "Per grumbullimin e diferencuar te mbetjeve ne burim"
- VKM Nr. 608, dt. 17.09.2014 "Per masat e nevojshme per grumbullimin dhe trajtimin e mbetjeve bio"
- Ligji nr. 8752, datë 26-3-2001 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "
- Ligji nr. 9426, datë 2005 "Për mbarëshkrimin e blegtorisë"
- Ligji nr. 9817, datë 22-10-2007 "Për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural"
- Ligji nr. 10257, datë 25-3-2010 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 8752 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "
- Ligji nr. 69, datë 2013 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 9244 "Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore"
- Ligji Nr. 107/2014, dt. 31.07.2014 "Per planifikimin dhe zhvillimin e territorit"

- Ligji nr. 130, datë 2014 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 8752/2001 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "
- Ligji nr.9115, datë 24.7.2003 "Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura"
- Ligji nr. 9774, datë 12.7.2007 "Për vlerësimin dhe administrimin e zhurmës në mjedis"
- Ligji nr. 8897, datë 16-5-2002 "Për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja" I ndryshuar me ligjin nr. 10266, datë 15-4-2010
- Ligji nr. 111 i vitit 2012 " Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore"
- Ligji nr.8652, datë 31.7.2000 për organizimin dhe funksionimin e Qeverisjes VendoreLigji nr. 9048, datë 7-4-2003 "Për Trashëgiminë Kulturore" i ndryshuar me Ligjin nr. 9592/2006, Ligjin nr. 9882/2008, Ligjin nr. 77/2003
- VKM nr. 676, datë 20-12-2005 "Për deklarimin e Monumenteve Kulturore Shqiptare si Zona të Mbrojtura "
- Ligji nr. 9587, datë 20-7-2006 "Për Mbrojtjen e Biodiversitetit"
- Ligji nr. 9700, datë 26-3-2007 "Për Mbrojtjen e Mjedisit nga Ndikimi Ndërkufikar"

Disa dokumenta strategjike kombetare qe jane konsultuar me qellim hartimin e Planit te Pergjithshem Vendor, jane:

- Plani i Pergjithshem Kombetar per Territotin
- Strategjia Kombetare per Zhvillim dhe Integrim 2015-2020
- Strategjia Kombetare Ndersektoriale per Bujqesine dhe Zhvillimin Rural 2014-2020
- Strategjia e Zhvillimit te Biznesit dhe Investimeve 2014-2020
- Strategjia e Furnizimit me Uje & Kanalizimet 2014-2020
- Strategjia Kombetare Ndersektoriale per Administrimin e Mbetjeve 2010-2025
- Plani Kombetar per Administrimin e Mbetjeve 2010-2025
- Strategjia Ndersektoriale e Mjedisit 2015-2020 (draft)

3.2.2 Konteksti Nderkombetar

Gjithashtu per kete qellim jane konsultuar dhe perdorur nje sere dokumentesh, perfshire konventat nderkombetare, Direktivat e BE-se dhe politikat ne nivelin nderkombetar. Dokumentat e konsultuara jane renditur si me poshte vijon:

Legjislacioni Horizontal

- Direktiva 2004/35/KE "Mbi pergjegjesine mjedisore, parandalimin dhe riparimin e demeve mbi ambientin";
- Direktiva 2001/42/KE "Per vleresimin e pasojave ne mjedis te planeve dhe programeve te caktuara";
- Direktiva e Keshillit 85/337/KE "Mbi vleresimin e efekteve te projekteve publike dhe private mbi mjedisin";
- Direktiva 2003/4/KE mbi te drejten e publikut per te pasur informacion mjedisor;
- Direktiva 2003/35/KE mbi "Terheqjen e publikut ne vendimmarrje ne hartimin e planeve programeve ne fushen e mjedisit dhe amendimet per pjesemarrjen e publikut dhe aksesin ne drejtesi";

Cilesia e Ajrit:

- Direktiva 2008/50/KE mbi cilesine e ajrit te ambientit dhe per nje ajer me te paster per Evropen;
- Direktiva 2001/81/KE mbi Tavanet Kombetare te Shkarkimit per disa ndotes atmosferike;

- Direktiva 2012/33 ne lidhje me permbajtjen e sqfurit ne lendet djegese ne transportin detar;
- Direktiva 2004/42/KE mbi limitimin e shkarkimeve te komponimeve organike te avullueshme per shkak te perdorimit te tretesve organik ne disa bojera dhe llaqe te caktuara dhe produkteve per rilyerjen e automjeteve;
- Direktiva 97/68/KE mbi perafrimin e legjislacionit te Vendeve Anetare ne lidhje me masat qe do te ndermerren kunder shkarkimit te ndotesve te gazte dhe lendes se ngurte pezull nga motoret me djegie te brendshme qe instalohen ne makinerite e levizshme jo rrugore;
- Direktiva 2005/55/KE mbi perafrimin e legjislacionit te Vendeve Anetare ne lidhje me masat qe do te ndermerren kunder shkarkimeve te ndotesve te gazte dhe lendes se ngurte pezull nga motoret me ndezje me kompresion dhe motoret me ndezje pozitive qe djegin gaz natyral apo te lengshem per perdorim ne automjete.

Ndryshimet Klimatike:

- Vendimi i Keshillit 2002/358/KE ne lidhje me miratimin, ne emer te Komunitetit Evropian, te Protokollit te Kiotos te Konventes Kuader te Kombeve te Bashkuara per Ndryshimet Klimatike dhe permbushjen e perbashket te angazhimeve ne perputhje me to;
- Direktiva 2003/87/KE per krijimin e nje skeme te tregtimit te njesive te lejuara te gazeve me efekt serre brenda Komunitetit e cila amendon Direktiven e Keshillit 96/61/KE;
- Direktiva 2004/101/KE per krijimin e nje skeme te tregtimit te njesive te lejuara te gazeve me efekt serre brenda Komunitetit, ne lidhje me mekanizmat e Protokollit te Kiotos-s;
- Direktiva 2009/29/KE e cila amendon Direktiven 2003/87/KE ne menyre qe te permiresoje dhe zgjeroje skemen tregtare te kompensimit te njesive te lejuara te emisioneve te gazeve me efekt serre te Komunitetit;
- Vendimi i Komisionit Nr. 2010/2/BE i cili percakton nje liste te sektoreve dhe nensektoreve te cilet mendohet te jene te ekspozuar ndaj nje risku te konsiderueshem te rrjedhjes se karbonit;
- Direktiva 2008/101/KE e cila amendon Direktiven 2003/87/KE ne menyre qe te perfshije aktivitetet e aviacionit ne skemen e tregtise se njesive te lejuara te gazeve me efekt serre brenda Komunitetit;
- Direktiva 1999/94/KE ne lidhje me disponueshmerine e informacionit te konsumatorit mbi ekonomine e lendes djegese dhe emetimet e CO₂ ne lidhje me tregtimin e makinave te reja te pasagjereve;

Administrimi i Mbetjeve:

- Direktiva 2008/98/KE mbi mbetjet;
- Direktiva 86/278/EKE Per mbrojtjen e mjedisit dhe veçanerisht te tokes, kur llumrat e ujerave te ndotura perdoren ne bujqesi;
- Direktiva 2006/66/KE Per baterite dhe akumulatoret, mbetjet nga baterite dhe akumulatoret;
- Direktiva 94/62/KE Per Ambalazhet dhe Mbetjet nga Ambalazhet;
- Direktiva 2000/53/KE Per automjetet ne fund te jetes
- Direktiva 2002/96/KE dhe Direktiva 2012/19/EU Per mbetjet nga pajisjet elektrike dhe elektronike;
- Direktiva 1999/31/KE Mbi landfillin e mbetjeve;
- Direktiva 2006/21/KE Per menaxhimin e mbetjeve nga industria nxjerrese;
- Direktiva 2011/65/EU Per kufizimin e perdorimit te substancave te rrezikshme ne pajisjet elektrike dhe elektronike.

Cilesia e Ujerave:

- Direktiva 2000/60/KE per krijimin e nje kuadri ne fushen e politikave te ujit;
- Direktiva 91/271/EKE per trajtimin e ujerave te ndotur urbane;
- Direktiva 2008/56/KE per krijimin e nje kuadri ne fushen e politikave mjedisore detare (direktiva per kuadrin e strategjise detare);
- Direktiva 98/83/KE per cilesine e ujit te pijshem;
- Direktiva 91/676/KE per mbrojtjen e ujerave nga ndotja e shkaktuar nga nitratet e perdorura ne bujqesi;
- Direktiva 2006/7/KE per menaxhimin e cilesise se e ujerave te larjes;
- Direktiva 2006/118/KE per mbrojtjen e ujerave nentokesore nga ndotja dhe degradimi;
- Direktiva 2013/39/BE per sa i perket substancave prioritare ne fushen e politikave te ujit;
- Direktiva 2009/90/KE qe parashton specifikimet teknike per analizat kimike dhe monitorimin e statusit te ujit;
- Direktiva 2007/60/KE per vleresimin dhe menaxhimin e rreziqeve nga permytjet.

Mbrojtja e Natyres:

- Direktiva 2009/147/KE Per ruajtjen e shpendeve te eger;
- Direktiva 92/43/KE Per ruajtjen e habitateve natyrore, floren dhe faunen e eger;
- Direktiva 83/129/KE lidhur me importin ne shtetet anetare te lekures se disa llojeve te vegjlish te fokave dhe produkteve te derivuara prej tyre;

Zhurmat:

- Direktiva 2002/49/KE 2 Per vleresimin dhe administrimin e zhurmave ne mjedis.
- Direktiva 70/157/EKE mbi perafrimin e legjislacionit te shteteve anetare ne lidhje me nivelin e lejueshem te zhurmes dhe te shkarkimeve nga mjetet motorike;
- Direktiva 97/24/KE mbi disa komponente dhe karakteristika te mjeteve motorike me dy ose tri rrota;
- Direktiva 2001/43/KE mbi gomat e mjeteve motorike dhe te rimorkiove te tyre si dhe montimi i tyre;
- Direktiva 2009/40/KE mbi kontrollin e pershtatshmerise rrugore per mjetet motorike dhe rimorkiot e tyre.

Konventat:

- UNESCO Konventa e UNESCO-s per Ruajtjen e Trashegimise Kulturore Jomateriale (2003)
- Konventa Nderkombetare per te Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore
- Konventa Kuader e Kombeve te Bashkuara per Ndryshimet Klimatike (UNFCCC)
- Konventa e Bernes (1976): Ruajtja e Faunes se Eger dhe Mjedisit Natyror Evropian
- Konventa e Biodiversitetit (Diversiteti Biologjik) (1992)
- Konventa e Ramsarit per Ligatinat (1971)
- Konventa e Aarhusit (Konventa mbi Te Drejten per Informacion, Pjesemarrjen e Publikut ne Vendim-marrje dhe Te Drejten per t'ju drejtuar Gjykates per Ceshtjet Mjedisore) (1998)
- Konventa e Bonit (1979); Konventa per Mbrojtjen e Specieve Shteguese te Kafsheve te Egra
- Konventa CITES (1975): Konventa mbi Tregtine Nderkombetare te Specieve te Rrezikuara te Flores dhe Faunes se Eger
- Konventa e Barcelones (1976); Konventa per Mbrojtjen e Mjedisit Detar dhe Zones Bregdetare te Detit Mesdhe
- Konventa e Espoos (1991): Konventa per Vleresimin e Ndikimit ne Mjedis ne Kontekst Nderkufitar se bashku me Amendimet dhe Protokollet

- Konventa për Ruajtjen e Trashëgimisë Kulturore Nenujore (2001)

Konteksti Rajonal

- Strategjia e Evropës Juglindore 2020 (SEJ 2020)
- Kuadri i Investimeve në Ballkanin Perëndimor (KIBP).
- Strategjia e Bashkimit Evropian për Rajonin Adriatik - Jonian (SBERAJ),
- Programi IPA II
- Samiti i Ballkanit Perëndimor – rrjeti i korridoreve kryesore rajonale të transportit

3.3 Lidhja e planit me politika dhe dokumente të tjera

Lidhja e PPV me Planin e Përgjithshëm Kombëtar të Territorit.

Plani i Përgjithshëm Kombëtar përcakton kuadrin e referimit për të gjitha planet e hartuara në Shqipëri; në fakt, ai përcakton parimet dhe udhëzimet për zhvillimin e qëndrueshëm të territorit, duke vendosur supozimet për krijimin e kushteve territoriale për zhvillimin rajonal.

Përveç kësaj, Plani i Përgjithshëm Kombëtar përcakton kuadrin e përgjithshëm për zhvillimin e infrastrukturës publike kombëtare, dhe përcakton kushtet për ruajtjen e ekosistemeve dhe burimeve territoriale, nga ato nëntokësore në ato natyrore e kulturore, në lidhje me ndikimet e sistemeve urbane dhe të aktivitetëve ekonomike.

Plani i Përgjithshëm Kombëtar drejton objektivat ndërsektoriale të planifikimit rajonal, dhe koordinon objektivat e zhvillimit të sektorial me efekt mbi territorin; së fundi, një funksion i rëndësishëm qendror që zhvillohet nga Plani ka të bëjë me kontrollin logjik në lidhje me udhëzimet dhe orientimet e perspektives së zhvillimit të hapësirës Evropiane.

Lidhja me dimensionin evropian të qeverisjes së territorit është perceptuar si një çështje shumë e rëndësishme, duke supozuar për të ndërtuar në mënyrë sa më të mirë marrëdhëniet strategjike me shtetet fqinje që lindin nga stabiliteti politik, por edhe bazat për krijimin e një platforme që lehtëson aksesin e fondeve të alokuara në kuadër të programit evropian.

Ndërsa për sa i përket qeverisjes territoriale në dimensionin e saj të brendshëm, plani zhvillohet në brendesi të një procesi me të gjerë reforme administrative e cila ka prodhuar një ridefinim të hierarkive territoriale mes qendrave urbane dhe territoreve, se cilave i korrespondon një unifikim dhe riorganizim mjeteve planifikimi hapësinor në shkallë të gjerë.

Në nivel strategjik, Plani Kombëtar shpalos objektivat e mëposhtme:

1. Integrimi hapësinor në kontekstin evropian,
2. Përforsimi i konkurrueshmërisë ekonomike të Shqipërisë në nivel rajonal,
3. Sigurimi i integritetit fizik e territorial të peizazhit historik, kulturor, natyror dhe urban në të gjithë territorin kombëtar.
4. Rritja dhe përmirësimi i cilësisë së jetës nëpërmjet promovimit të rritjes ekonomike, eliminimit të pabarazive hapësinore dhe heqjen e pengesave për qasje në infrastrukturë dhe njohuri.

Për arritjen e këtyre objektivave, plani evidenton direktivat e projektimit në nivel politik, të cilat kanë të bëjnë me:

1. Zhvillimi i infrastrukturave kombëtare të lidhjes me korridoret e transportit ndërkombëtar;
2. Zhvillimi i rolit të Shqipërisë si pikë lidhëse për infrastrukturën energjetike të rajonit të Ballkanit;

3. Zhvillimi i Sistemeve Urbane Inteligjente;
4. Mbrojtja dhe zhvillimi i burimeve natyrore dhe trashëgimisë kulturore, edhe në aspektin e identitetit, duke përmirësuar aksesin dhe përdorimin;
5. Zhvillimi i sistemit të transportit multimodal që lidhet me qëndrueshmërinë dhe transportin e integruar, i cili mbështet zhvillimin territorial policentrik;
6. Zhvillimi i infrastrukturave energjetike funksionale në përdorimin e burimeve energjettike të ripërtëritshme;
7. Projektimi dhe zhvillimi i një hub-i për të integruar flukset që lidhen me komunikimet, transportin, energjinë dhe produktet ushqimore i cili do të mundësonte efektivitetin e korridoreve.

Politika të tilla përshkruajnë "vizionin" e përgjithshëm të Planit, i cili shtrihet në nivele dhe fusha të ndryshme, duke mbajtur te forta dy referenca të kontekstit të cilit i asociohen dy shkallë diskutimi, njëra e lidhur me kontekstin e gjerë evropian, dhe të tjera me ato të hapësirës ballkanike.

Në rastin e parë, skenari i propozuar nga plani merr në konsideratë krijimin e lidhjeve të infrastrukturës kombëtare që lidhin Shqipërinë me rrjetin e transportit trans-evropian, duke synuar forcimin e lidhjeve strategjike të vendit me anë të disa korridoreve që do të zhvillohen sipas një arsyetimi multi-sektorial:

- Korridori gjelbër (Shkodër, Hani Hotit - Kakavijë, Gjirokastrë)
- Korridori Blu (përgjatë bregdetit)
- Korridori VII, i cili lidh Detin Mesdhe me Detin e Zi
- Boshti qendror Elbasan, Berat - Jug
- Rruga e Arbrit

Në kontekstin Ballkanik, Shqipëria ka qëllim për të zhvilluar centralitetin e saj në lidhje me tematika të ndryshme, ndër të cilat qendron tema e energjisë: Shqipëria është në fakt vend kalimi për korridore të ndryshme ndërkombëtare, të tilla si: Gazsjellësi Trans Adriatik (TAP), Gazsjellësi Jonian Adriatik (IAP) dhe IAP i KOSOVOES për furnizimet në Kosovë përmes unazës së Ballkanit Perëndimor (WBR), të cilave i shtohen funksionet e shkëmbimit tregtar dhe logjistik të kater porteve kryesore shqiptare, ndër të cilat ai i Vlores paraqitet me i rëndësishmi në frontin energjistik.

Plani evidenton gjithashtu pesë sisteme rajonale:

- Sistemi Urban
- Sistemi Bujqësor
- Sistemi Ujor
- Sistemi Natyror
- Sistemi i Infrastrukturor

Moto e sistemeve urbane është zhvilluar sipas një logjike "smart", pra e lidhur me rritjen e sistemeve urbane inteligjente, duke u zhvilluar në baze të tre parimeve, zhvillimit policentrik, dendësisimit të indeve urbane dhe gjithpërfshirjes.

Në fakt, plani evidenton një hierarki të qendrave urbane, sipas të cilave identifikohen profilet perkatese ekonomike me qëllim për të zhvilluar potencialitetin ekzistues sipas perspektives rajonale.

Në fakt, këto strategji ballafaqohen me një fenomen që ka karakterizuar 25 vitet e fundit, pra migrimin progresiv drejt rajoneve të Tiranës dhe Durrësit, në kontekst më të përgjithshëm kemi spostimin e popullsisë nga zonat malore lindore drejt ultesires perendimore: ky është një proces që ka induktuar pabarazi të forta territoriale dhe ka dëmtuar cilësinë e jetës së zonave urbane të prekura nga fluksi i njerezve.

Për të zbutur pabarazine e krijuar, Sistemi Urban sipas Planit Kombëtar propozon :

- 6 rajone ekonomike parësore
- 9 qendra kryesore primare
- 10 qendra të specializuara
- 42 qendra lokale

Zhvillimi urban policentrik, propozon një raport të ri mes zonave urbane dhe rurale, duke u fokusuar nga njëra anë në kontrollin e zgjerimit fizik të qytetit, për të penguar dendësimin e gjendjes ekzistuese, dhe nga ana tjetër në një qasje më të mirë, mbi aksesibilitetin, multifunksionalitetin dhe komplementaritetin e zonave bujqësore dhe natyrore dhe të trashëgimnise historiko- kulturale; një pjesë e rëndësishme ka të bëjë me menaxhimin e ekosistemeve "urbane" dhe në mënyrë të veçantë me mbylljen e cikleve të ujit, energjisë dhe mbeturinave.

Sektori bujqësor prodhon 20% të GDP-së kombëtare dhe siguron punësim për rreth 50% të popullsisë aktive: sistemi bujqësor i identifikuar nga plani mbulon 40% të sipërfaqes së përgjithshme të Shqipërisë, me 34% të tokës bujqësore të lokalizuar në luginat e lumenjve dhe 23% në zonat malore. Ky sistem territorial investohet në dy angazhime themelore të përcaktuara në Planin Kombëtar: atë të ndalimit të urbanizimit në zonat rurale dhe ai i promovimit të një modernizimi që kalon përmes krijimit të zinxhirit të furnizimit fitimprurës, të cilat ofrojnë produkte me një shkallë më të lartë përpunimi dhe rafinimi, por edhe përmes investimeve të cilat kanë për qëllim për të zvogëluar kostot e prodhimit dhe për të rritur cilësinë, përballë risive teknologjike, sidomos në aspektin e infrastrukturës dhe të teknikave të ujitjes. Pjesa e fundit, por jo për nga rëndësia, është integrimi me sektorët e tjerë (turizëm, transport, energji) dhe vlerësimi i tregut të produkteve tip, edhe nëpërmjet futjes dhe fuqizimit të markës "Made in Albania", në lidhje me prodhimet karakteristike (bimët mjekësore, arrat, ullishte dhe vreshta, perime tipike si dhe produktet përkatëse të tyre të përpunuara).

Sistemi natyror i Shqipërisë aktualisht karakterizohet nga prania e 15 parqeve kombëtare, 22 rezervave natyrore të cilave i shtohen peisazhe të tjera të mbrojtura, monumente natyrore, etj. Në këtë kontekst, plani angazhohet për të rritur përqindjen e zonave të mbrojtura natyrore (mbi 20% në rastin e zonave tokësore dhe mbi 15% në rastin e atyre detare), duke përmirësuar në të njëjtën kohë aksesibilitetin; në mënyrë të veçantë konsiderohet strategjik projekti i Rrjetit Kombëtar të çiklizmit, dhe i tre parqeve të Alpeve, Vjosës dhe Bunës.

Në mënyrë më të përgjithshme, drejtimi i përcaktuar nga plani është për të mbrojtur zonat natyrore të pakufizuara nga funksionet e tyre mjedisore, duke forcuar në mënyrë të veçantë korridoret lidhës përgjatë bregdetit, me funksione të ngjashme për ruajtjen e rezervave ujore. Çështjet që lidhen me furnizimin me ujë, dhe në veçanti me aksesibilitetin dhe rindarjen e balancuar të burimeve në nivel kombëtar, shfaqen thelbesore në raport të planit që lidhet me sistemin hidrik, të cilat fokusohen si mbi kerkesat e kontrollin e tërheqjeve në lidhje me bujqësinë dhe industrinë, ashtu dhe mbi çështjet e burimit perkatëse, si në rastin e shkarkimeve të mbeturinave urbane dhe shfrytëzimit intensiv të zhavorrit të lumit. Gjithashtu propozohen strategjitë ndërsektoriale në lidhje me fusha të tjera, si në rastin e zgjedhjes së luginave lumore si korridore kryesore ekologjike lidhëse, të riorganizimit të sistemit të furnizimit me ujë dhe të infrastrukturës higjieno-sanitare, në lidhje me sistemin e ri hierarkik të qendrave urbane dhe nevojave të menaxhimit të qytetit.

Sa i përket sistemit të infrastrukturës, çështjet kryesore kanë të bëjnë me transportin dhe energjinë.

Në rastin e parë tema kryesore është ajo e krijimit të një sistemi të integruar multimodal, në fushën e transportit, në kuadër të se ciles parashikohet realizimi i:

- 2 aeroporte të reja (në veri dhe jug),
- 3 stacione kombëtare intermodale (Fier, Elbasan, Berat),
- 10 stacione ndërkombëtare intermodale (Tiranë, Durrës, Leshë, Shkodër, Kukës, Pogradec,

Korçë, Vlorë, Sarandë, Gjirokastrë).

Ajo gjithashtu synon në zhvillimin e porteve të Durrësit, Vlorës, Sarandës dhe Shëngjinit, me funksione të ndryshme e të ndara në brendi të secilit, duke filluar nga logjistika, energjia, peshkimi, turizmi.

Në të dyja rastet kemi të bëjmë me strategjitë lidhëse dhe plotësuese për sa i përket realizimit të korridoreve të mëdha të lidhjes evropiane.

Energjia konsiderohet si fushë kryesore për sa i përket realizimit të gazsjellësve ndërkombëtar, tregtise detare të lëndëve të para, por edhe për sa i përket efikasitetit energjetik (kursimit të energjisë, përdorimit të energjisë së rinovueshme, efikasitetit energjetik, reduktimit të emetimit të CO₂ në atmosferë), siç parashikohet nga Strategjia Kombëtare Energjetike 2013-2020.

Më në fund, plani synon të ndërtojë një strategji të zhvillimit rajonal në lidhje të ngushtë me programin evropian, duke u bazuar në identifikimin e:

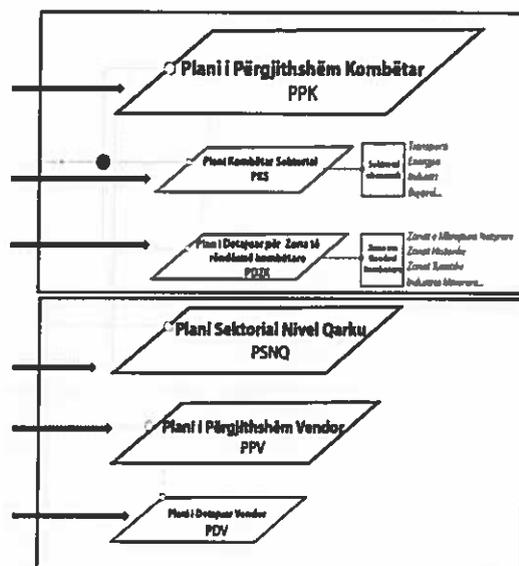
- rajoneve ndërkufitare;
- rajoneve ekonomike kombëtare;
- rajoneve të specializuara

Në veçanti rajonet ndërkufitare kanë marrë financime nga programi IPA ndërkufitar, i cili për 2014-2020 do të sigurojë Shqipërisë 75 milionë euro ,për projektet në kufirin midis Shqipërisë dhe Greqisë (rreth 42 milionë euro), Shqipëria dhe Mali i Zi (rreth 12 milionë euro), Shqipëria dhe Maqedonia (rreth 12 milionë euro), Shqipëria dhe Kosova (rreth 8.5 milionë euro). Behet fjale për fonde të lidhura me projekte në fushën ekonomike, të lidhura me infrastrukturën rrugore, trashëgimnë natyrore, historike e kulturore, shëndetësinë, arsimin dhe kulturën.

Sa u përket rajoneve kombëtare ekonomike, zona e vetme që aktualisht mund të cilësohet si një rajon i tillë i mirëfillte është ai i Tiranë - Durrës, por Planit Kombëtar përcakton projekte strategjike për fuqizimin edhe të 6 rajoneve të tjera të rëndësishme kombëtare.

Në veçanti janë formuluar strategjitë në lidhje me projektet:

- Porta e Veriut (rajoni Shkodër, Lezhës dhe rajoni i Kukësit)
- Motori Qendror (rajoni ekonomik i Tiranës dhe Durrësit)
- Rajoni ekonomik i Vlorë-Berat-Lushnje-Fier
- Porta e Jugut (rajoni ekonomik i Gjirokastrës dhe Sarandës)

Parashikimet ne lidhje me Kukësin

Ne paragrafin e mëposhtem do të përshkruajmë përmbajtjen e materialit hartografik me parashikimet për territorin e Kukësit dhe një përshkrim i shkurtër i parashikimeve të planifikuara në planin kombëtar.

Materiali grafik i analizuar më poshtë vijon:

1. Vizioni
2. Energji – Industri
3. Mjedis
4. Mbivendosia Energji-Mjedis
5. Modalitet Hub
6. Infrastruktura Transport
7. Qendrat Hierarkia
8. Qendrat Nderlidhja Hapesinore
9. Qendrat Nderlidhja Motoret Ekonomike
10. Qendrat Nderlidhja Motoret Nderkufitar

VIZIONI

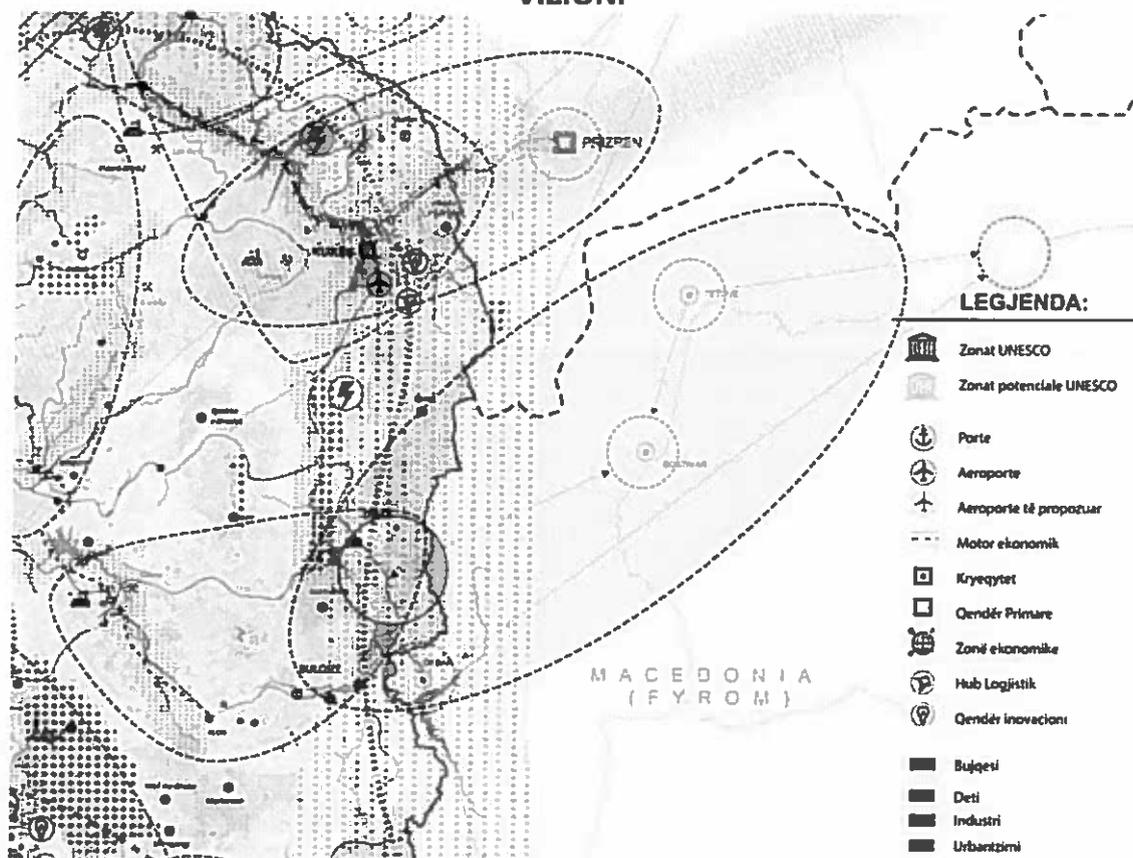

Figura 3.1. Vizioni i PPV per Bashkine Kukës

Parashikimet strategjike të planit nxjerrin në pah aksin ndërkufitar me Kosovën identifikuar mes Kukësit dhe Prizrenit, dhe në vazhdim me Prishtinën.

Në Kukës evidentohet prania e një aeroporti (aktualisht jo aktiv), një qendër inovacioni, dhe një pol logjistik.

ENERGJI_INDUSTRI

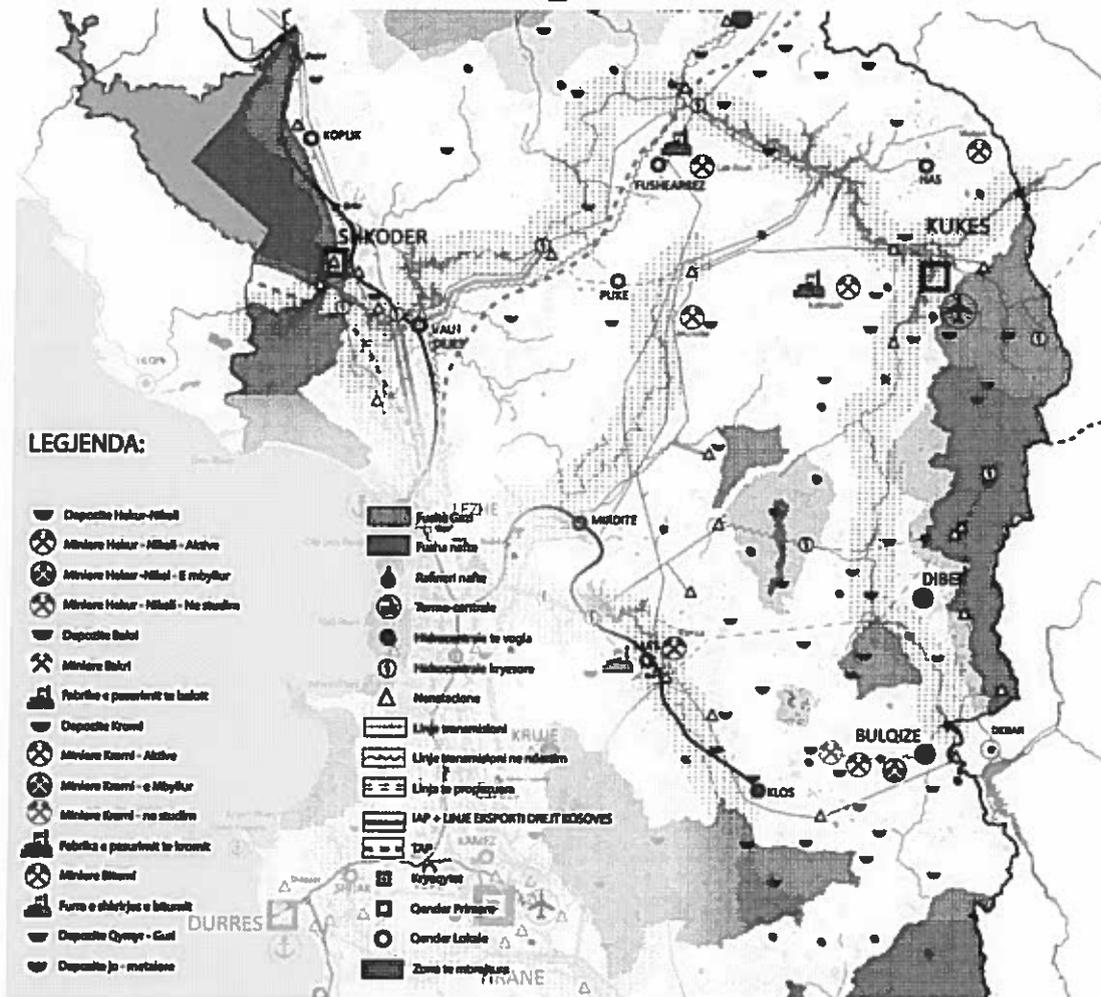

Figura 3.2. Investimet e parashikuara ne Planin Kombetar ne lidhje me energjine

Vihet re prania e dy stacione të mëdha hidroelektrike (nga të cilat një është në kufi me Kukësin) dhe katër nënstacioneve.

Gjithashtu e rëndësishme është dhe prania e depozitave të kromit dhe depozitave jo-metalike (mermer, allçi), të cilat përfaqësojnë një nga burimet kryesore natyrore me te cilat është i pajisur rajoni.

Zona përshkohet edhe nga një shumëllojshmëri e linjave të transmetimit të energjisë, ndërmjet të cilave plani TAP dhe një linjë e transmetimit (aktualisht në ndërtim e sipër) që lidh centralin hidroelektrik qendror me nënstacionin fqinj.

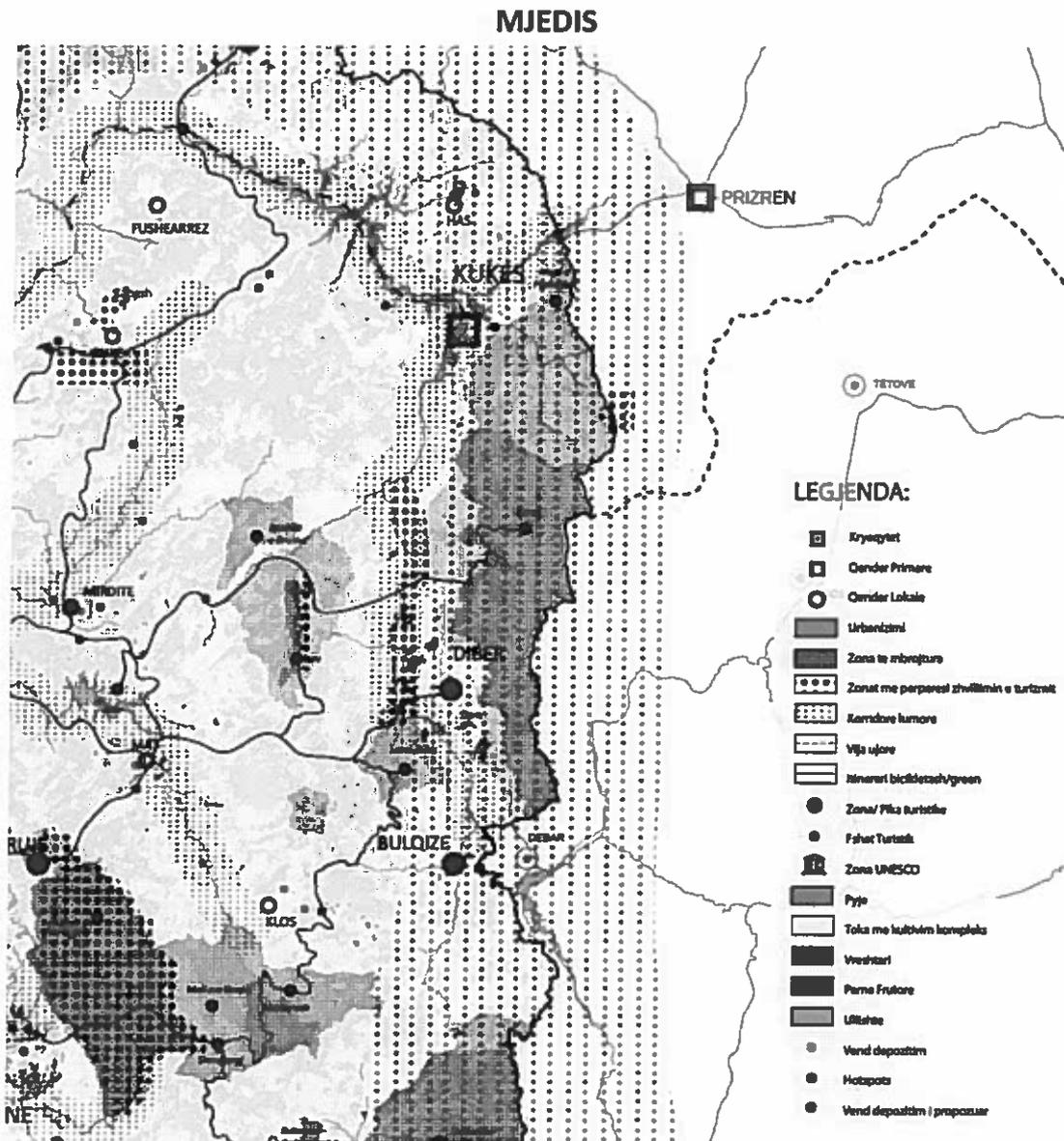

Figura 3.3. Situata mjedisore ne zonen e Kukesit

Shihet prania e zonave të mëdha të mbrojtura përgjatë kufirit, e cila është e lidhur me identifikimin në planin e përgjithshëm të zonave prioritare për zhvillimin e turizmit; gjithashtu e rëndësishme prania e një korridorit lumor dhe pyje, sisteme komplekse të kultivimit në afërsi të qendrave urbane dhe përgjatë rrjedhave ujore.

Në hartën që vijon, mbivendosja e dy temave të mëparshme thekson problemet e mundshme që lidhen me praninë e depozitave minerale dhe sistemeve për prodhimin, transformimin dhe trasmetimin e energjisë hidroelektrike të vendosura brenda zonave të mbrojtura.

MBIVENDOSJA ENERGJI-MJEDIS

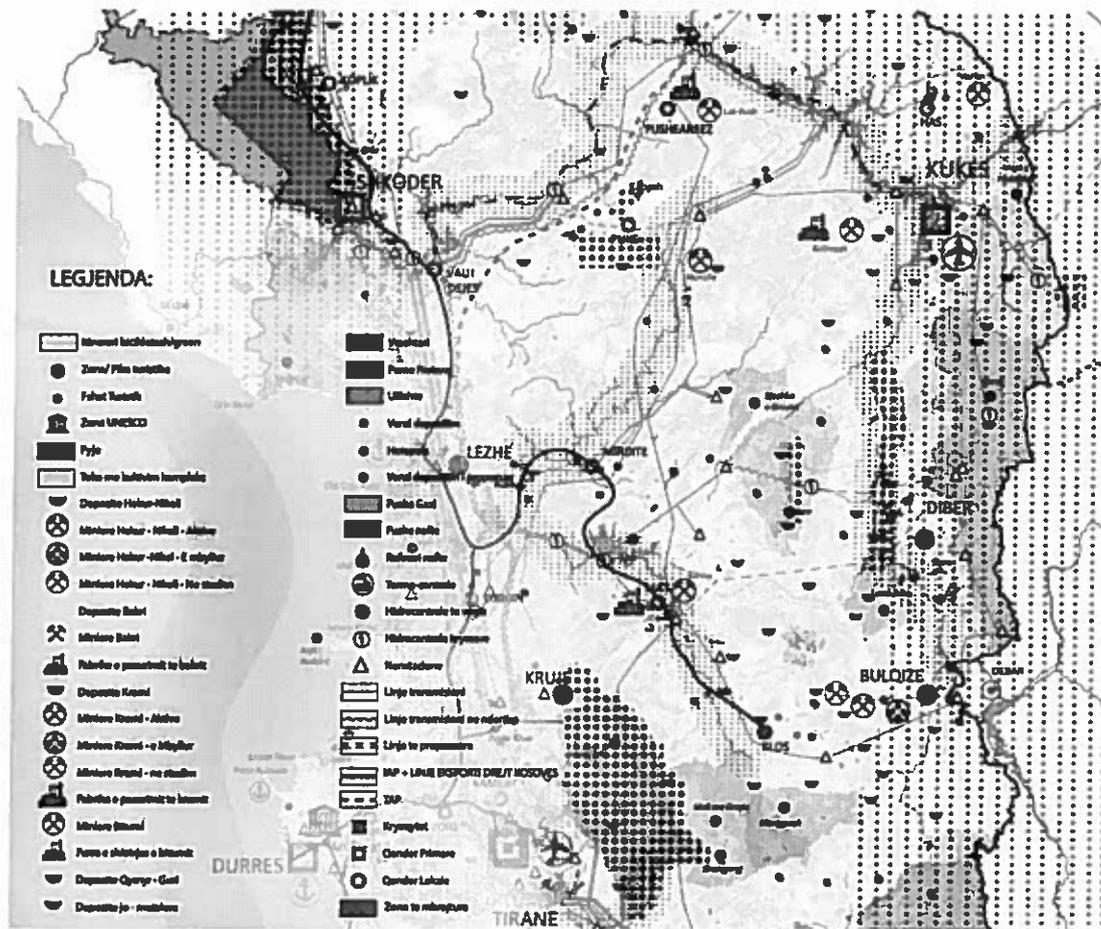

Figura 3.4. Mblivendosja e Investimeve Energjike me gjendjen e mjedisit

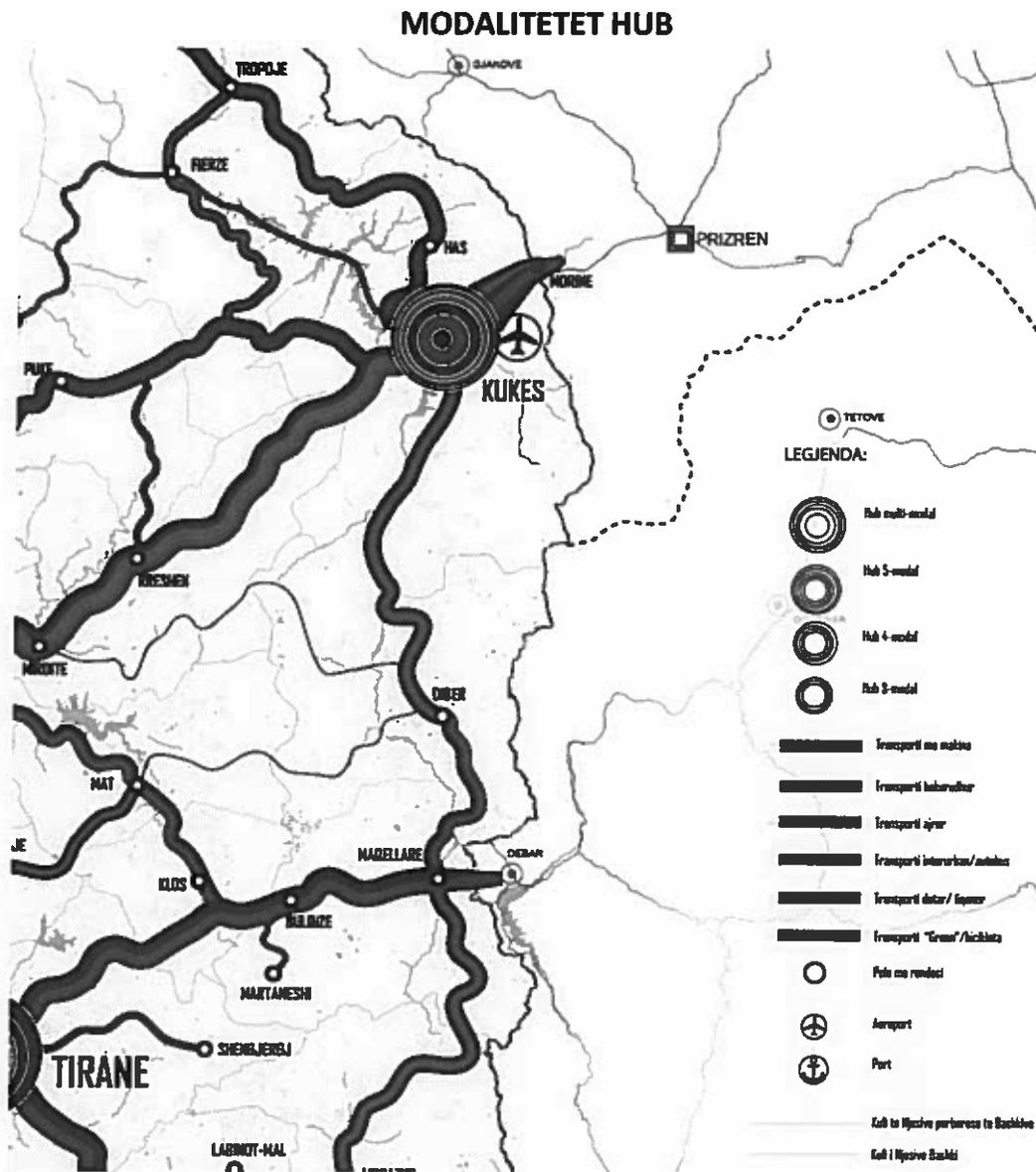

Figura 3.5. Parashikimi i modaliteteve të transportit

Kukësi është i konfiguruar si një qendër multi-modale: në fakt analiza e linjave që kalojnë territori tregon praninë e një aeroporti, rrugë të gjata që sigurojnë lidhjen "butë" në perëndim, me Shkodrën, dhe në veri, me Has, Torpoje dhe Valbonë.

Nderkohe egziston dhe një linjë transporti nepermjet liqenit nga Kukësi në Fierze e pastaj me poshte në drejtim të Pukës dhe Vaut të Dejes.

Lidhja me qytetet jugperëndim (duke përfshirë Lezhë, por edhe Durrës dhe Tiranë) është e garantuar edhe me anë të transportit automobilistik, me autobus dhe hekurudhe.

INFRASTRUKTURE TRANSPORT

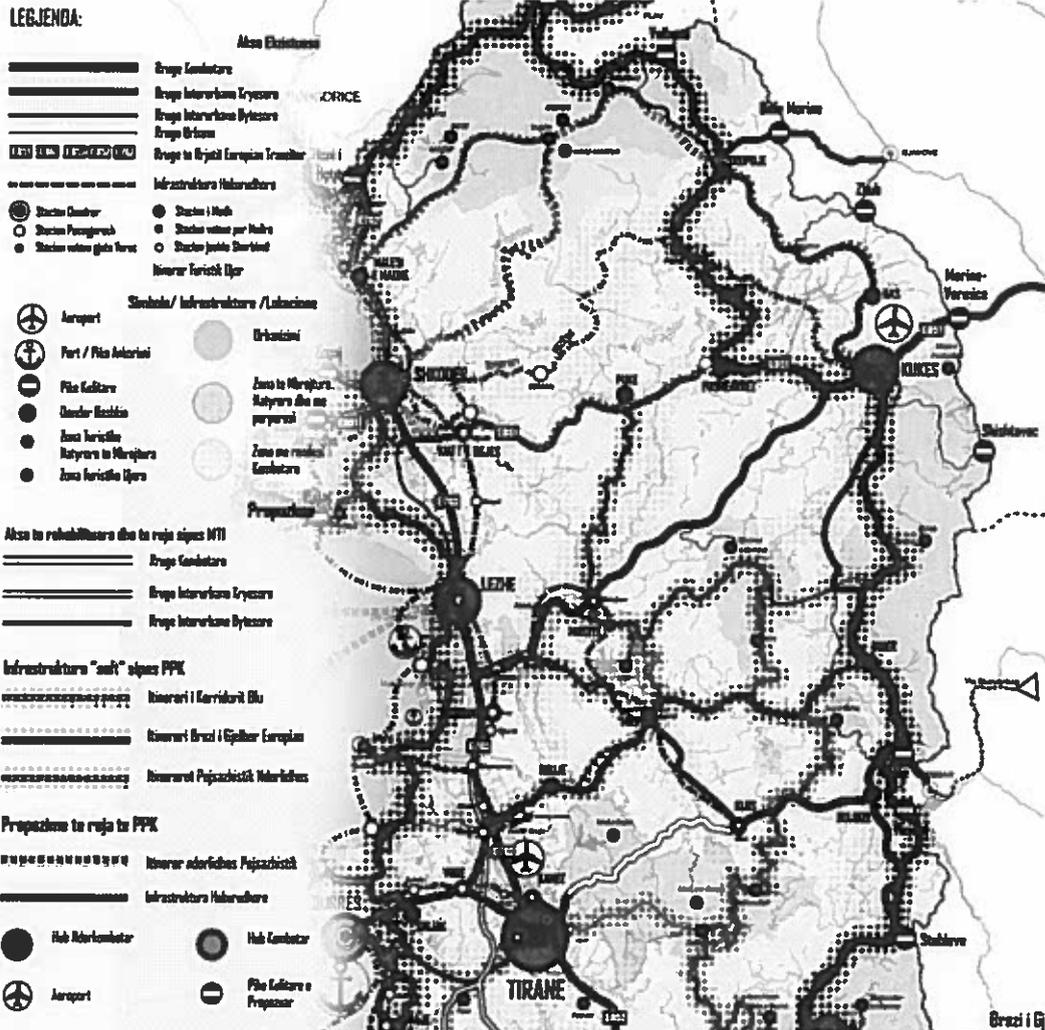

Figura 3.6. Infrastruktura ekzistuese dhe ajo e propozuar e transportit

Në hartë Kukësi është identifikuar si një nyje ndërkombëtare: duke menduar për praninë e aeroportit (nuk është ende në funksion) dhe vendosjen e rreth tre vendkalimeve kufitare në Kosovë (Zhub veri, Morinë-Vërmicë dhe Shishtavec në jug).

Kukësi përshkohet edhe nga (rruga nacionale), që lidh qytetet e mëdha bregdetare me Prizrenin dhe Kosovën, ndërsa rrugët interurbane janë të ndara përgjatë tre linjave që lidhin me Tropojën në veri nga këtu me qytetin ndërkufitar, me Shkodrën perëndim dhe jug me Kukësin dhe vende të tjera qendra përgjatë kufirit lindor. Përgjatë këtij kufiri është lokalizuar edhe Brezi i Gjelbër Evropian (i cili kalon edhe në Diber Kukës): është një lidhje shumë e rëndësishme ekologjike, një nga shtyllat e rrjetit pan-evropian ekologjik, detajet e të cilit janë të bazuara në praninë e zonave të mëdha natyrore që u zhvilluan në mungesë të aktivitetit të vendbanimeve të njeriut që ka karakterizuar prej kohësh në "perden e hekurt", dmth kufirin fizik mes dy blloqeve të shteteve të kundërta. Gjithashtu përgjatë dy rrugëve kryesore drejt Shkodrës dhe Tropojës shihet prania e "rrugëve të veçanta të lidhjes." Në afërsi të zonave të mbrojtura natyrore të vendosura përgjatë kufirit me Serbinë janë lokalizuar dy vende turistike të lidhura me zonat natyrore: Maja dhe Pashtrikut, dhe (mali) Korab.

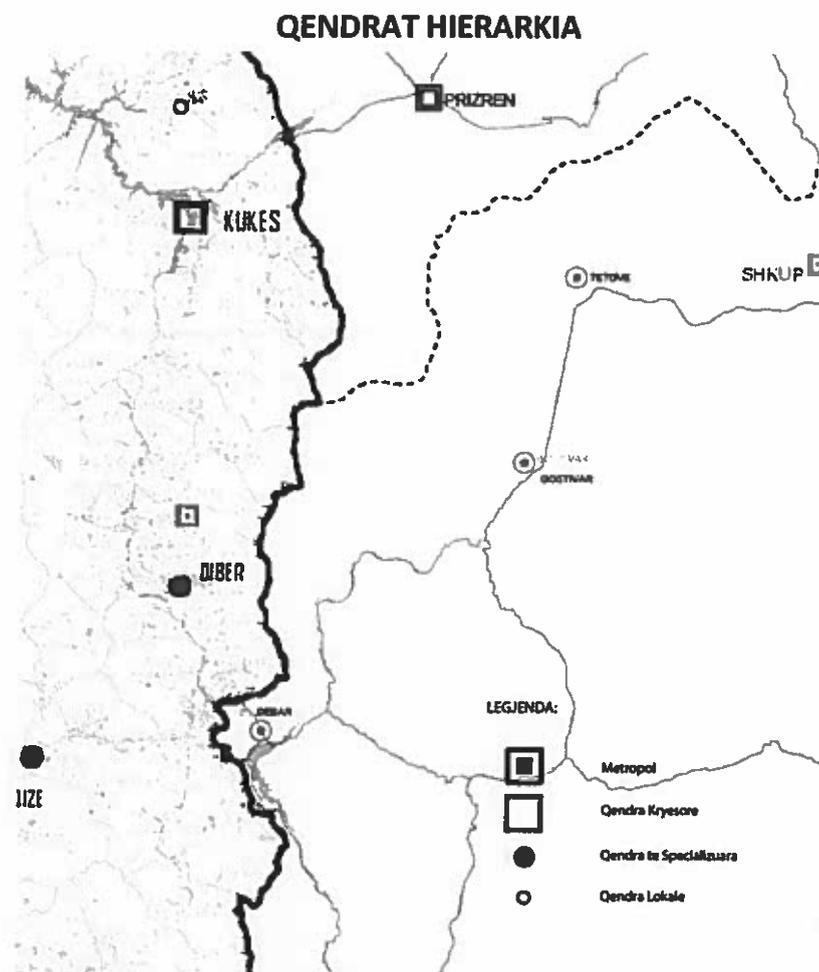

Figura 3.7. Hierarkia e qendrave urbane

Hierarkia e qendrave urbane që del nga Plani i Përgjithshëm Kombëtar parashikon një klasifikim prej katër nivelesh: metropole, qendra kryesore, qendra të specializuara, qendra lokale.

Kukësi hyn në kategorinë e qendrave kryesore dhe përfaqëson kryeqendren e një rajoni në të cilën është përfshirë dhe Dibra.

Kjo hierarki është vendosur nga lidhja e Planit të Përgjithshëm me sistemin e ndërlidhjeve dhe nga lidhjet ekzistuese territoriale mes qyteteve shqiptare.

QENDRAT NDERLIDHJA HAPESINORE

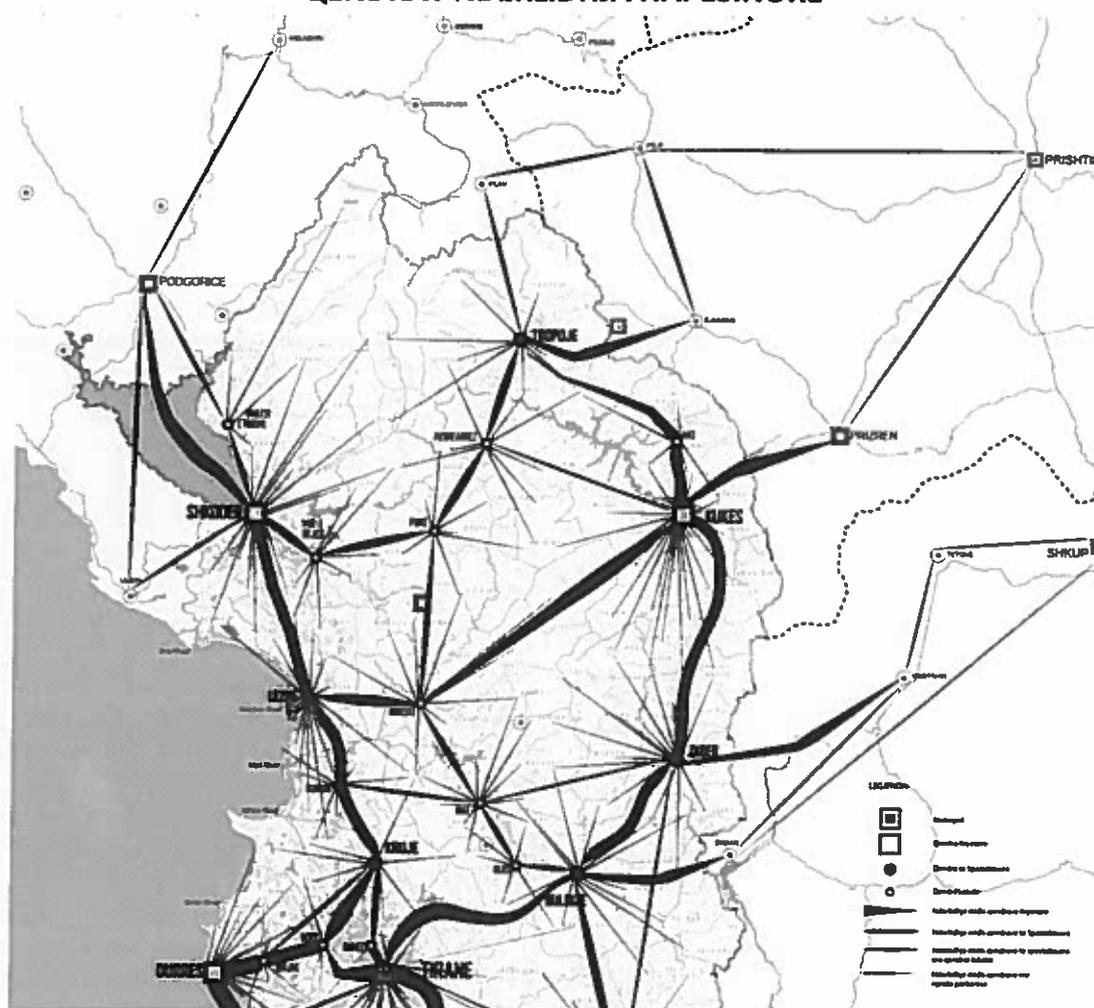

Figura 3.8. Nderlidhja hapësinoe midis qendrave urbane

Harta e qendrave të ndërlidhjeve ilustron lidhjet ndërmjet qendrave kryesore, të specializuara dhe atyre lokale, duke theksuar gjithashtu dhe rrjetin e lidhjes me fshatrat e vogla (nënjësi administrative).

Përveç këtyre lidhjeve, Kukësi duket i futur në një model të marrëdhënieve kryesore me qendrat shqiptare të Dibrës, Mirditës, Hasit dhe Tropojës, si dhe me qendrën kosovare të Prizrenit, e me tej me Prishtinë.

QENDRAT NDERLIDHJA MOTORET EKONOMIKE

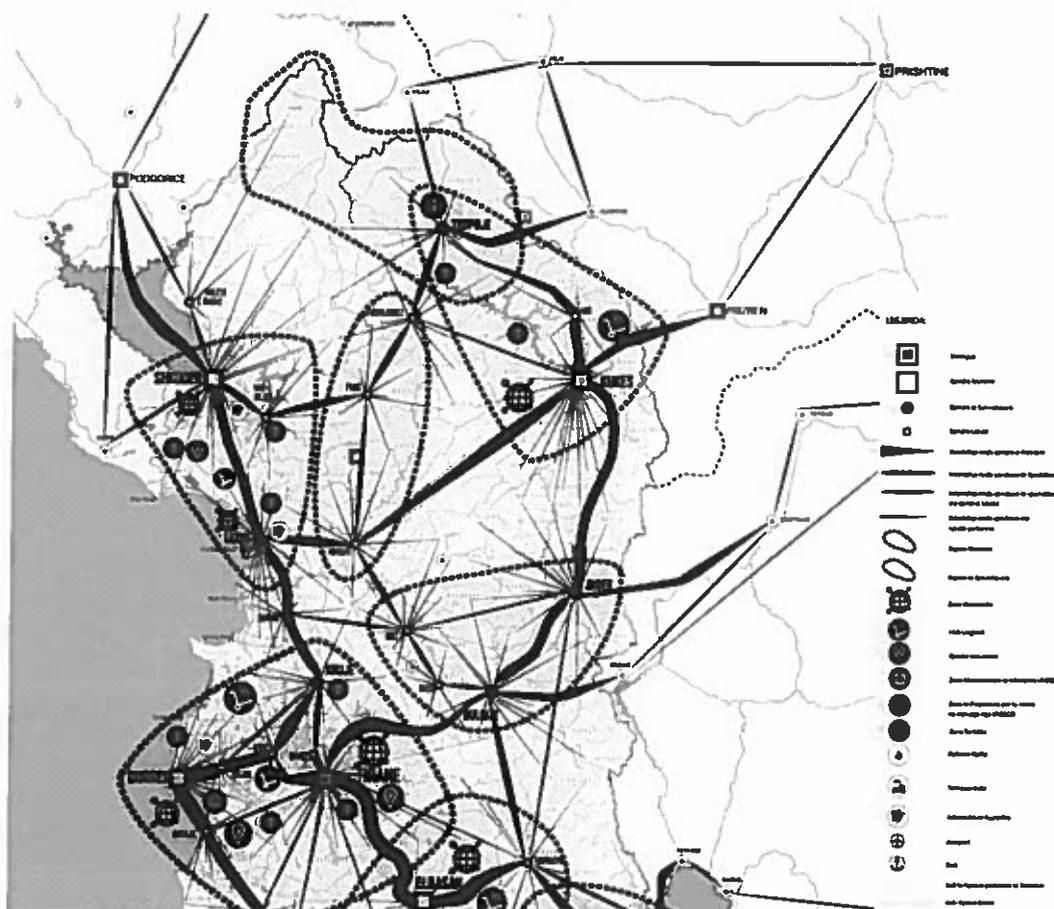

Figura 3.9. Nderlidhja hapësimore midis motorëve të qendrave urbane

Në lidhje me zbulimin e zonave motorike dhe fushave të specializuara të zhvilluara nga plani, Kukësi është së bashku me Tropojën fokusi i një zone bipolare që përfshin një pol logjistik dhe tre zonat turistike, si dhe duke qenë një (potencial) zonë ekonomike, e cila lidhet me projektin strategjik të portes së veriut. Në veçanti, projekti i portes së veriut ndikon në gjithë pjesën veriore të vendit, përkatësisht në qarqet e Lezhës, Shkodrës dhe në veçanti në zonën e Kukësit dhe Dibrës. Projekti është përqëndruar në aksin Transport / Turizëm / Ekonomi dhe degëzohet përgjatë linjave të mëposhtme:

- fuqizimi i portit turistik të Shëngjinit dhe më në përgjithësi dhe i lidhjeve funksionale të Lezhës me rrjetin e qendrave lokale,
- artikullimi i rrjetit të gazsjellesve drejt Malit të Zi dhe Kosovës (Serbisë)
- zhvillimi i poleve bujqësore në zonën e Shkodrës, që përfshijnë qendra të transformimit industrial
- zhvillimi i turizmit në lidhje me burimet historike dhe kulturore të qendrave urbane dhe burimeve natyrore në lidhje me ekosistemet e malit dhe liqenit.

Projektet me vlerë strategjike janë:

- Permiresimi i hyrjes në lokalitetet malore në kufirin ndërmjet Shqipërisë, Malit të Zi dhe Kosovës (Projekti Alpet)

- Zhvillimi i projekteve të bashkëpunimit ndërkufitar me Malin e zi të përqendruara tek turizmi dhe mbi dy nyje të reja turistike kufitare në Bune dhe Zogaj
- Zhvillimi i projektit "Transporti i ujit"(Liqeni i Fierzes: rezerve ujore e parkut energjistik me një vlerë të madhe skenike natyrore)

QENDRAT NDERLIDHJA MOTORET NDERKUFITAR

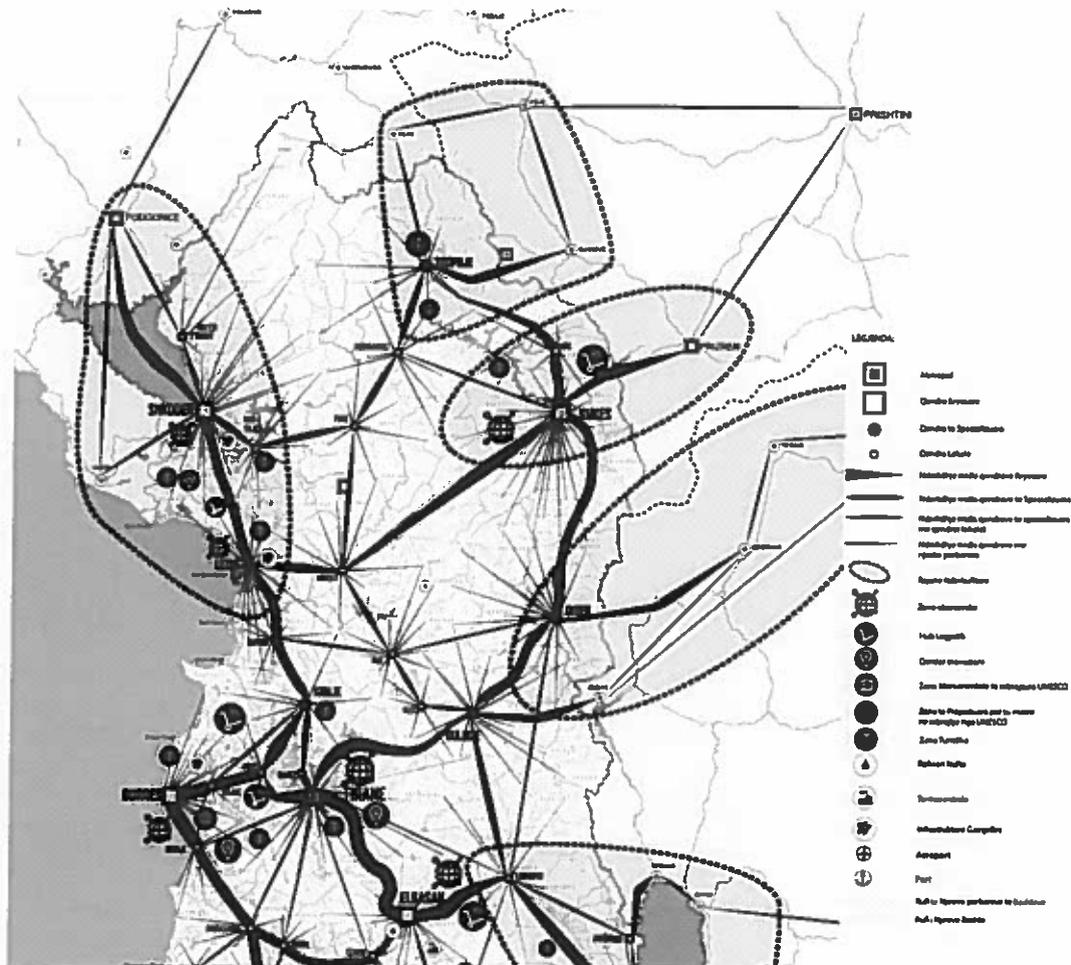

Figura 3.10. Nderlidhja hapësinore midis motorreve të qendrave ndërkufitare

Në lidhje me identifikimin e qendrave ndërkufitare, Kukës përfaqëson qendrën e aksit ideal me qytetin e Prizrenit në Kosovë.

Këto ndërveprime mund të përfshijnë qasjen në fondet IPA (bashkëpunime ndërkufitare), por mund të jetë gjithashtu pjesë e shkëmbimeve ekonomike, njerëzore, kulturore, ambientale të lidhura me politikën dhe qeverinë lokale dhe me partneritete të tjera të përcaktuara nga shoqëria private dhe civile.

KAPITULLI 4: PERSHKRIMI I GJENDJES AKTUALE

4.1 Toka

4.1.1 Ndërtimi gjeologjik

Territori administrativ i bashkisë së Kukësit, përfaqson një hapsirë të larmishme, në të gjitha aspektet e gjeologjisë dhe geomorfologjisë të vëndit tonë. Thënë që në fillim, këtu ndërthuret tektonika e thellë krahinore gjatsore me atë tërthore dhe lokale, tektonika mbihipëse luspore deri ajo e shariazhuar. Këtu janë të pranishme struktura të rendeve të ndryshme dhe haset një larmi e madhe formacionale, që zë fill nga ato të Paleozoit deri në Kuaternarin e vonshëm. Këtu zhvillohen fuqishëm edhe ofiolitet e pasura me minerale. Është edhe një territor që ofron relief mjaft të aksidentuar dhe hipsometrikisht (bashkë me masivin e Korabit në vazhdimin jugor), më i larti në vënd e më gjerë Në vijim jepen përmbledhtas disa veçori të gjeologjisë krahinore:

4.1.1.1 Aspekte të gjeologjisë së Albanidëve

Albanidët, (term i futur nga gjeologët shqiptar, L. Peza 1967) përfaqësojnë strukturat gjeologjike që shtrihen në territorin e Shqipërisë, si vazhdim dhe pjesë qëndrore midis Dinarideve në veri dhe Helenideve në jugë, që së bashku, formojnë harkun e rrudhosjes së brezit alpin mesdhetar, atë "Dinarid-Albanid-Helenid" Ky hark, karakterizohet nga larmi e madhe formacionale faciale dhe strukturore, zhvillimi gjeologjik, etj. - që, shtuar edhe praninë e magmatizmit, ka mundësuar dallimin në të e dy njësive tektonike të shkallës më të madhe: Dinarido-Albanido-Helenidët e brëndshëm (njësi më të vogëla për vëndin tonë janë zonat tektonike: "Korabi", "Mirdita" e "Gashi") dhe Dinarido-Albanido-Helenidet e jashtëm (me zonat tektonike: "Kраста-Cukali", "Alpet", "Jonike" dhe "Sazani") të cilët (Gr.3) ndjekin konturin e buzës lindore të mikroplakës Adriatike (Finetti & Morelli, 1972)

Historia e zhvillimit të Albanidëve zë fill qysh në triasik, mbi një nënshtrat hercinik. Në kohë, ata i janë nënshtruar disa fazave kryesore të tektonogjenezes alpine, përfshirë edhe më të rejat, mio-pliocenike. Etapat e vonshme neotektonike (pliocenike-pleistocenike) kanë prekur më dukshëm Albanidët e jashtëm. Fazat orogjenike kanë mërguar në hapësirë dhe në kohë nga lindja drejt perëndimit pra, nga Albanidet e brëndshme për në ata të jashtëm.

Albanidet e brëndshme, karakterizohen nga prania e fuqishme e brezit ofiolitik (më e madhi i këtij harku) që janë të tektonizuar intensivisht. Pranohet vendosja e tyre "si nape" e mbihedhur drejt perëndimit. Albanidet e jashtëm janë zhvilluar anash skajit pasiv të mikroplakës adriatike (H.neot. 1996) Ata shtrihen në drejtim JIL-VVP dhe strukturat e tyre në më të shumtën, janë asimtrike dhe me anim tektonik nga perëndimi. Të pranishme janë edhe strukturat e shtrira e të përmbysura dhe të komplikuar me shkëputje në krahët perëndimorë, si rezultat i mbulesave tektonike dhe alloctonisë së plotë të Albanideve të brëndshme.

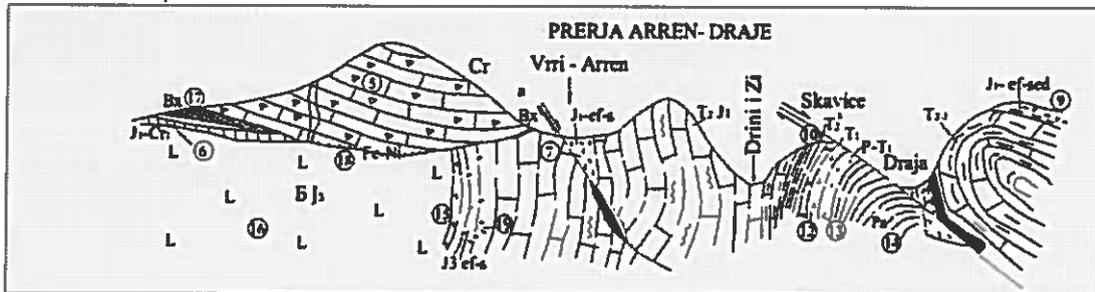

Figura 4.1. Prerja Gjeologjike skematike në Arrën – Drajë (tregohet still mbihypës i Z. Korabi drejt perëndimit dhe mbivendosja e gëlqerorëve të Kretës (Cr) mbi magmatikët e z. Mirdita)

Albanidet ndërpriten nga thyerje të thella gjatësore nga disa prej të cilave kanë shpërthyer evaporite. Ajo më lindorja "Zona e thyerjeve të Drinit", ndodhet në zonën kufitare midis ofioliteve të z. Mirdita dhe masivit të Korab-Pelagonise, duke përshkuar gati meridionalisht territoret e bashkisë së Kukësit (edhe Dibrës). Edhe dy thyerjet e thella tërthore në trojet shqiptare: ajo "Shkodër – Pejë" në veri të rajonit dhe e "Vlorë- Elbasan-Dibër" në hapsirën jugore të tij, trajtohen si përgjegjëse për gjenerimin e tërmeteve që kanë goditur fuqishëm këto territore (Ohër v. 1991, Peshkopi v. 1921, 1942, 1967 dhe zonën e Korabit v.1922) (Sulstarova E, Kociu S 1975, Sulstarova E, 1986, 2000).

Hapsira e kontrolluar nga Bashkia e Kukësit, përkon kryesisht nga zonat tektonike "Korabi" dhe "Mirdita" për të cilat theksojmë përmbledhtas:

Zona Korabi (Ko), vazhdon tej kufijve të Shqipërisë me zonën Pelagoniane. Në këtë zonë dalin në sipërfaqe formacionet me moshë më të vjetër në vendin tonë, të cilat përfaqësohen nga rreshpe, ranorë, konglomeratë dhe gëlqerorë të metamorfizuar të Silurian-Devonianit, shkëmbinj me pamje flishore të karboniferit, ranorë e konglomeratë të Permian-Triasikut të poshtëm, gipset dhe anhidritet e moshës triasike (neot) që interpretohen edhe si dritare tektonike të Albanideve të jashtme në thellësi të Albanideve të brëndshëm [Melo V. 1986]. Shkëmbinjtë më të rinj mezozoike e deri në ata të Pliocen-Quaternarit, përfaqësohen nga gëlqerorët, fliшет, molasa neogjenike dhe depozitimet e shkrifta.

Zona e Korabit ka strukturë të ndërlikuar, me rrudha, shkëputje dhe mbulesa tektonike.

Zona Mirdita (M), shtrihet si brez i gjërë gjatë gjithë territorit të vëndit tonë, nga veriu në jug. Ofiolitetet përbëhen nga masivë ultrabazikë ndërsa në të dy pjesët anësore dhe vende-vende mbi ta, shtrihen gëlqerorë. Gjatë etapave të vonshme dhe asaj neotektonike, në zonën Mirdita u formuan gropat molasike të brëndshme, depozitimet molasike të të cilave, kanë mbuluar transgresivisht pjesë të zonës "Mirdita" dhe të asaj "Korabi" (gropa e Burrelit, Peshkopise dhe ajo e Kukësit)

Si njësi të mëdha morfologjike, dhe me larmi të madhe dukurish të kësaj natyre, veçojmë (N. Konomi 2000):

Vargu malor i Korabit. Është më i larti në vëndin tonë. Ai ka tiparet e një horsi të madh dhe dallohet për kontrastet e theksuara midis majave të larta e të mprehta me natyrë alpine dhe luginave, grykave e gropave të thella. Zhvillim neotektonik i ka dhënë impuls të ri gjithë proçeseve egzogjene relief-formuese, midis të cilëve, rol i veçantë i përket akullimit kuaternar. Format më të përhapura të kësaj veprimtarie, që ruhen ende mbi lartësi 1500-1600 m janë cirqet (Korab, Koritnik), shpatullimet (Bjeshka e Shehut dhe e Zonjave) dhe lugjet (rafshi Korabit, Tërshanës, etj). Pas akullimit, rolin kryesor në modelimin e relievit të këtij vargu, e luan veprimtaria lumore e Drinit me degët e tij, dukuritë karstike, veprimtaria e borës me orteqet, ngricat, etj që kanë krijuar dhe tipet perkatese të relievit. Bashkëveprimi i vazhdueshëm i gjithë këtyre faktorëve morfologjikë, ka bërë që relievit i sotëm i vargmalit të Korab-Lumës, të dallohet për kontrastet e theksuara nga malet e larta e luginat e thella, deri tek format e buta të një pllaje.

Lugina e Drinit të Zi, në territorin në fjalë, shtrihet midis vargut malor të Korabit në lindje e vargmaleve të Lurës në perëndim. Lugina e Drinit të Zi, është formuar gati në thyerjen e madhe tektonike gjatësore që kalon gjatë kufirit të zonës tektonike të Korabit dhe asaj të Mirditës që i ka dhënë luginës karakterin e një grabeni. Gropat e formuara brënda saj, janë gropa e liqenit të Ohrit në jugë, e Dibrës, e Peshkopisë, e Skavicës dhe e Kukësit më në veri. Element i rëndësishëm i relievit të luginës së Drinit të Zi, janë terracat lumore akumulative (fshati Gjoricë e Shupenzë, Atush e Brezhan, Kukës).

Gropa e Kukësit, bën pjesë në vargun e gropave grabenore pliokuaternare, aty ku bëhet kryqezimi i thyerjeve tektonike të Drinit të Zi e Drinit të Bardhë me atë të Vaspsit. Në klimën e luginës së Drinit të Zi, vërehen ndikime kontinentale të qarta, të cilat shprehen në rregjimin e temperaturave dhe të sasisë së rreshjeve.

Vargmalet e Lurës shtrihen në perëndim të luginës së Drinit të Zi. Ata janë formuar në një sinklinal të madh, që është kapur nga lëvizjet neotektonike ulje-ngritje. Bashkëveprimi i tyre, i ka dhënë strukturës pamjen e një horsti midis grabenit të Burrelit në perëndim dhe atij të Drinit të Zi në lindje.

E gjithë struktura e këtij vargu, është në ngritje edhe sot. Kjo ka çuar në një veprim horizontal dhe vertikal shumë të theksuar (përkatësisht 400-600 m/km² dhe 3-5 km/km²). Veprimi akullnajor i Kuaternarit ka qënë aktiv në lartësitë mbi 1600 m. Dëshmi e veprimit të fuqishëm të akujve, janë liqenet akullnajort (Lurë, Korab), lugjet etj.

4.1.1.2 Tipare neotektonike të Ultësirës së Kukësit

E theksojmë si njësi të veçantë, jo vetëm nga kompleksi i veçorive gjeologjike të saj, por edhe se me këtë hapsirë, lidhet edhe përqëndrimin më i madh i popullimit të kësaj bashkie. Ajo përfaqson një ultësirë tektonike ndërmalore me bazament shkëmbinjtë e hershëm të zonës tektonike Mirdita dhe se është formuar gjat Pliocen-Kuaternarit. Depozitimet klastike të saj janë të përhapura kryesisht gjat luginës së lumit Drin i Zi, gjer në bashkimin e tij me Drinin e Bardhë dhe vendosen transgresivisht mbi depozitimet e bazamentit gëlqeroro-ofiolitik.

Shkëmbinjtë Molasikë të Pliocen-Quaternarit

Shkëmbinjtë Molasikë të Pliocen-Quaternarit që mbushin Ultësirën e Kukësit, dhe përhapen nga Bushati në jug e zgjaten drejt veriut në Gostil e Pobreg deri në Kukësin e vjetër dhe në luginën e Drinit të bashkuar.

Kjo molasë përfaqsohet kryesisht nga konglomeratë shumëzaje-ndryshëm e me popla të shumta, dhe më pak nga shtresa e thjerza të ralla mikrokonglomeratesh, ranorë k/trashë, argjila dhe alevrolite ngjyrë të murrme në gri. Përbërja e materialit klastik është në vartësi të zonës së shkatërrim-ushqimit të shkëmbinjeve rrënjësor. Ata kanë rrumbullaksi mesatare e madhësi 5-7 deri 10cm, por takohen edhe popla me madhësi 30-40cm e më shumë. Konglomeratët çimentohen nga material klastik k/vogël (si mikrokonglomeratë), rëra e suargjila, çka i bën ata shumë të shkrifët.

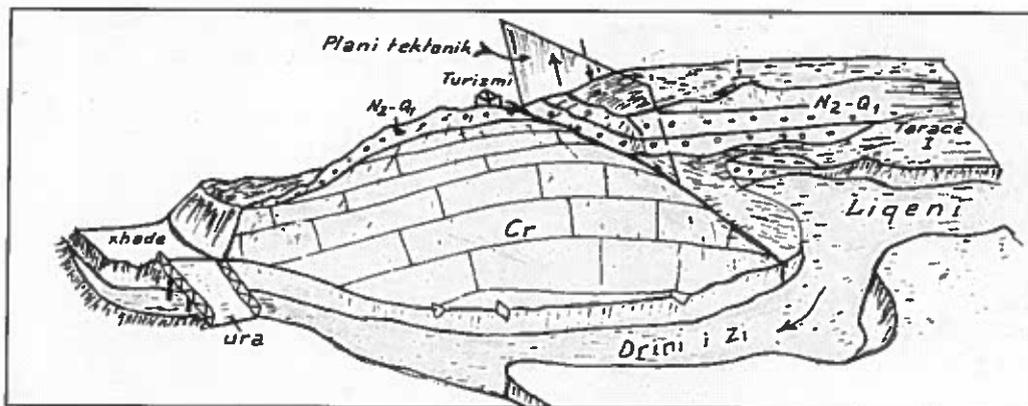

Figura 4.2. Prerje gjeologjike skematike në gropën e Kukësit (tektonika e re, ka ulur bllokun lindor që më pas është mbushur me depozitimet e Pliocen-Kuaternarit (neot)

Herë - herë, materiali çimentues është karbonatik e me përmbajtje hekuri. Argjila-alevrolitet përbëjnë një pako me trashësi disa metro, që shërben edhe si lëndë e parë për fabrikën e tullave, ndonse, nuk janë argjila të pastërta, pasi përmbajnë fraksione më të trasha. Përgjithsisht, depozitimet e kësaj ultësire vendosen horizontalisht, ose me pjerrësi të vogël deri 5°, sidomos në pjesët anësore të saj.

Depozitimet më të reja janë ato konglomeriko-gëlqerore të çimentuar nga material karbonatik jo shumë kompakt dhe që arrijnë trashësi 10-15m, ruajtur në pjesët më të ngritura të lumit të Lumës dhe në Pobreg. Konet e derdhjes në fundmalsinë e Gjanicës, janë të përbëra nga material brekçioz i gëlqerorëve dhe gjithë formimeve të sotme kuaternare që mbulojnë serinë konglomeratike me trashësi 140-150m.

Mosha e mbulesës konglomeratike të Ultësirës së Kukësit është ajo e Pliocen-Quaternarit.

Mbi morfologjinë

Ultësira e Kukësit e gjërë rreth 7km në shtrirjen V-VL, kufizohet në këtë drejtim nga Drini i Bardhë e me rrëzën e maleve të Gjallicës. Në Veri mbyllet në vëndbashkimin e dy Drineve kurse në lindje, me faqen e djathët të proit (lumit) të Lumës e e me malin e Gjallicës (2484m). Në veri e perëndim, kufizohet kryesisht me gelqerorët e Kretës, të cilët vendosen mbi ultrabazikët.

Sipërfaqja më e lartë e Ultësirës zë kuotat 350-370m, ndërsa kuota e Drinit Zi është rreth 246m. Në qëndrë, pranë proit të Lumës, reliefi ulet për shkak të erozionit të ujërave të tij. Sipërfaqja lindore e buzës së Ultësirës, vetëm pranë rrëzë Gjallicës, pëson një ngritje të shpejtë që i dedikohet koneve të vogëla prroluvalio-gravitative të përfaqsuar nga copa gelqerorësh që kanë zbritur nga shpati i pjerrët i Gjallicës. Ata zënë një brez të ngushtë rrëzë malit që shpesh përbëjnë rreziqe për rrëshqitje, sikunder në fshatin Shtiqen.

Sektori midis Ultësirës së Peshkopisë dhe asaj të Kukësit përgjat Drinit të Zi, karakterizohet me relief të ashpër erozional. Ai përshkohet nga prrenj (lumenj) të mëdhenj në të dy anët e tij: si ai i Çajës, Veleshicës dhe Gramës në lindje dhe ai i Mollës dhe Setës në perëndim, që rrjedhin nga male te lartësive mbi 2000m.

**KOLONA LITOSTRATIGRAFIKE E NENZONES SE GJALLICES
(ZONA E MIRDITES)**

Mosha	Indeksi	Litologjia	Trashësia	Pershkrimi litologjik
KUATER	c.d.p		0 - >140	Zhavore, rera, argjila, popla, copa, etj.
MIDEN - PLISTOCEN	N ₂ Q _p		0 - >140	Nderthureje ranash me argjila e konglomerate
JURASIK I EPONIA	J ₃		100 - 130	Melanzhi "biloqe ne matriks"
	J ₂₋₃		20-30	Brekçe ofiolitike, ranorë tufogjene, rreshpe argjiilo-silicore, etj.

Figura 4.3. Kolona litostratigrafike e nenzones se Gjallices (Zona e Mirdites)

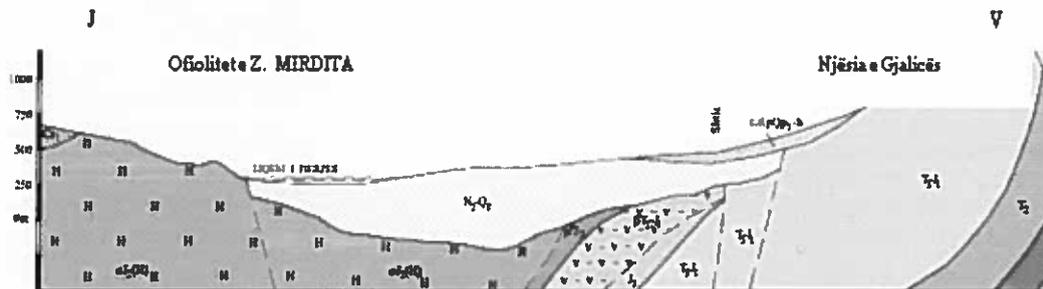

Figura 4.4. Prerje gjeologjike ne ultesiren e Kukësit

Tipare neotektonike të Ultësirës së Kukësit

Si një gropë e re neotektonike, e formuar në Pliocen, regjimi i saj, është shoqëruar me zhytje neotektonike nga tërheqja dhe formimi i thyerjeve të reja të karakterit rrëshqitje normale, (aktive

gjat Pliocen-Pleistocent), kanë siguruar zhytjen e Ultësirës, mbushjen e saj me molase dhe ngritjen intensive të blloqeve malor që kufizojnë atë. Më të spikatura janë thyerjet në anësinë lindore.

Nga pikpamja morfostrukurore, blloku i Gjanicë-Koritnikut, përfaqsohet kryesisht si monoklinal me rënie të madhe e gati si e përmbysur. Thyerja në buzën perëndimore të gëlqerorëve, vazhdon edhe në faqen e djathtë të Drinit Bardhë e shoqërohet me një thyerje tjetër buzë tij që ka ulur gëlqerorët e bllokut verior të Krumës. Thyerja e vrojtuar në kontaktin e gëlqerorëve me molasën (kodra e gëlqerorëve pranë ish hotel Turismit, (Fig.1.3,4) ka paraprirë themelimin e grabenit që u mbush me molasa duke u aktivizuar më vonë. Këto thyerja kanë ngritur blloqet kufizuese dhe kanë zhytur gropën grabenore që u mbush me molasë. Në bazë, ato kanë terigjenë me rëra, suargjila e guralecë të rrumbullakosur mirë e me përbërje të ndryshme gëlqerorësh, magmatikë, metamorfikë, etj. Molasat janë të origjinës liqeno-aluvialo-proluviale, mbuluar me horizont brekçor-konglobrekçor, me trashësi disa metro dhe të çimentuar dobët nga material argjilo-karbonatik. Kohëformimi i tij është i vonshëm gjat periudhave akullnajor.

SKEMA TEKTONIKE E ALBANIDEVE

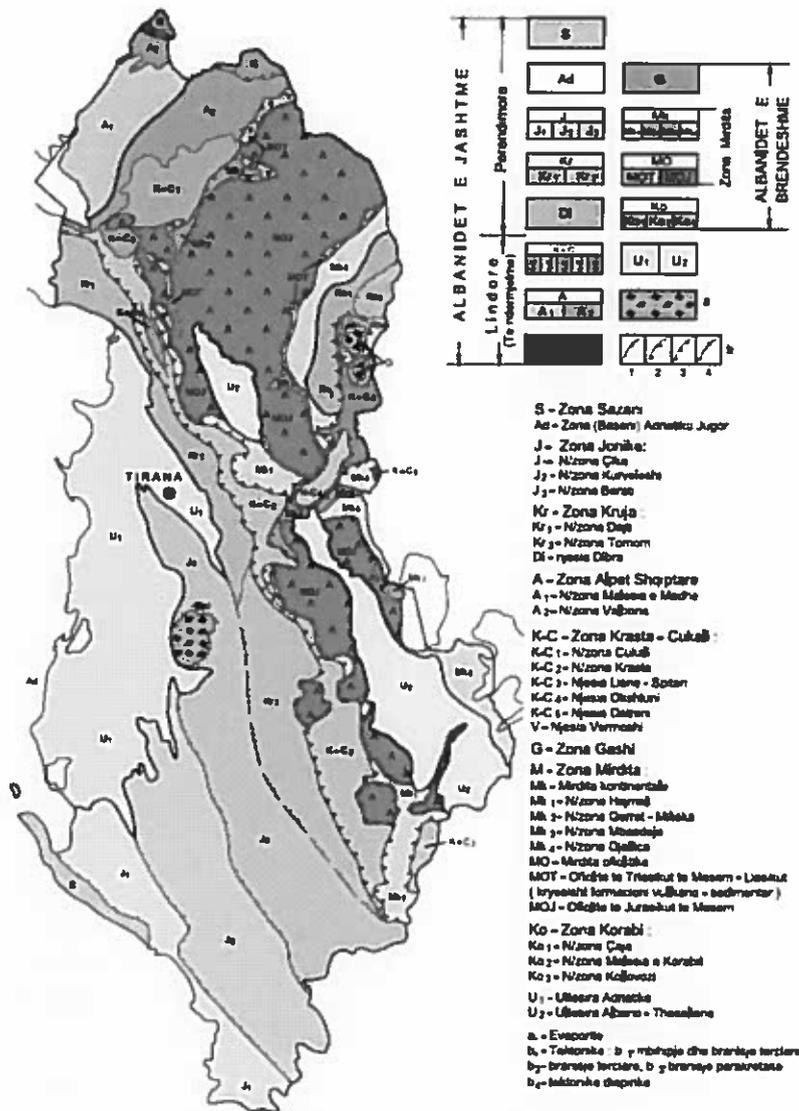

Figura 4.5. Hartë tektonike skematike e Albanideve

4.1.1.3 Formacionet shkëmbore

Zona e Korabit

Është zona më lindore e Shqipërisë. Ajo karakterizohet nga përhapje e gjerë e formacioneve të Paleozoikut të poshtëm dhe të Permo-Triasikut të poshtëm, si dhe të formacioneve pelagjike Triasike e Jurasike. Në drejtimin perëndimor, zona e Korabit kufizohet me nënzonën e Gjallicës të zonës së Mirditës. Në zonën e Korabit, nga perëndimi në lindje, veçohen 2 nënzona: Nēnzona e Muhurr-Çajës, Nēnzona e Kollovozit.

Nēnzona e Muhurr-Çajës

Përhapet gjerësisht nga lugina e lumit Luma në veri, deri në Muhurr dhe Bllacë në jug. Nēnzona e Muhurr-Çajës ndërtohet nga poshtë-lart prej këtyre formacioneve: rreshpe me graptolite (Silurian-

Devonian), konglomerate-ranorë të gjelbër me thjerrza gëlqerorësh pelagjikë "(formacioni Ploshtami)" në pjesën lindore dhe konglomerato-ranorë të kuqërremtë (formacioni Luma) në pjesën perëndimore të nënzonës (Permian – Triasik I Poshtëm), gëlqerorë të kuq nyjorë, vullkanite, rreshpe me thjerrza gëlqerorësh pelagjike, gëlqerorë dolomitikë, gëlqerorë nyjorë me amonite, rrallë vullkanite (Anizian), silicorë radiolaritikë me thjerrza të rralla tufitike në pjesën e poshtme (Anizian-Ladinian), gëlqerorë pllakorë me silicorë (Ladinian-Doger), silicorë radiolaritikë (Doger-Malm i poshtëm), brekçe e tufo-brekçe ofiolitike, rreshpe me copa (Malm).

Nënzona e Kollovozit

Është nënzona më lindore e Shqipërisë me marrëdhënie të qarta branisëse me nënzonën e Muhurr-Çajës në perëndim dhe M. Korabit në jug.

Ndërtohet pothuajse tërësisht nga formacione të Paleozoikut të poshtëm, te cilat ndërtojnë prerjen e meposhtme, nga poshtë-lart: rreshpe e kuarcite, derdhje ignimbridesh, ranorë, etj, trashësia (Ordovikian-Silurian), rreshpe të zeza argjilo-sericitike (Silurian-Devonian), terigjenë me pamje flishoidale (Triasik i poshtëm-i mesëm).

Struktura e nënzonës së Kollovozit paraqitet kryesisht në rrudha monoklinale me rënie të buta lindore, të cilat ndërlikohen me rrudhosje intensive pranë ballit të branisjes të nënzonës së Kollovozit mbi nënzonën e Muhurr-Çajës (Fig. 1.6). Ndër strukturat kryesore përmendim monoklinali Borje- Kollovoz-Shtrez, sinklinali Turajt, brahisinklinali i Sarakolit, etj, (Bushit, etj. 1979; Kodra B., etj. 1983, 1986; Shehu R., etj. 1990).

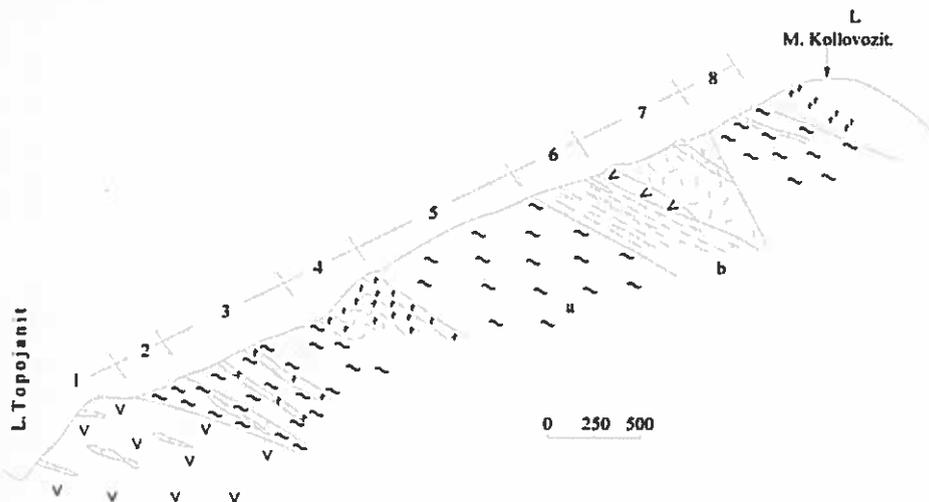

Figura 4.6. Depozitime të O-D në prerjen e Kollovozt (SHGJSH, 2014)

1-Vullkanite bazike; 2- rreshpe të zeza dhe gëlqerorë me scyphocrinites; 3- rreshpe alevrolitike me shtresa ranorësh e kuarcitesh; 4- kuarcite e ranorë me ngjyrë hiri të çelur e të bardhë; 5- rreshpe argjilore e argjilo-silicore; 6- rreshpe argjilore, kloritike, tufike e tufe; 7- në bazament vullkanite e më lart ignimbrite.

Zona e Mirditës

Është zona kryesore metalifere e Shqipërisë. Në zonën e Mirditës përveç formacioneve ofiolitike triasiko-liasike dhe të Jurasikut të mesëm veçohet nënzona e mëposhtme:

Nënzona e Gjallicës

Shtrihet në pjesët periferike të zonës së Mirditës.

Në nënzonën e Gjallicës, prerja nis me shiste të Paleozoikut të poshtëm. Mbi to vendosen konglomeratë dhe ranorë të Permo-Triasikut të poshtëm. (Melo 1982; Kodra 1976; Kodra, etj. 1980;

Aliaj 1984). Duke filluar nga Triasiku i mesëm prerja ndërtohet nga karbonate e vullkanite të riftit të Anizianit, depozitime pelagjike karbonatike e silicorë të Ladinianit dhe gëlqerorë platformikë të Triasikut të sipërm-Liasikut. Prerja mbyllet me gëlqerorë të kondensuar dhe silicorë radiolaritikë të Jurasikut dhe melanzhi "bloqe në matiks" ose (dhe) brekçe e tufo-brekçe ofiolitike të Jurasikut të sipërm.

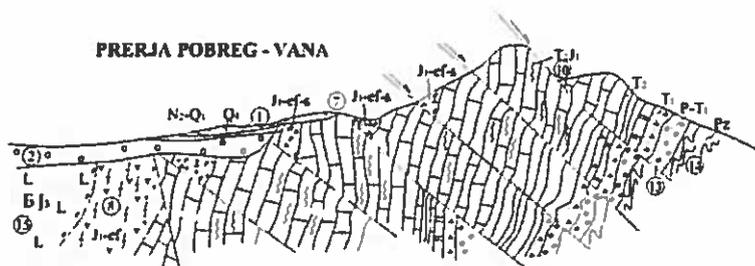

Figura 4.7. Prerja Pobreg-Vana dhe Prerja Arrën Drajë (SHGJSH, 2014)

1- Koluvione; 2- Konglomerate; 3-Flishi i Krujës; 4- Flishi i Krastë-Cukalit; 5- gëlqerorë; 6- mergele; 7- vullkano-sedimentarë; 8- amfibolite; 9 –a gëlqerorë të kondensuar; b – gëlqerorë mergelorë; 10- a- gëlqerorë masivë; b- gëlqerorë; 11- dolomite, gëlqerorë nyjorë; 12- vullkanite; 13- konglomerate "Luma"; 14- shiste; 15- a- masivë ultrabazikë; b- serpentinite të bazës; 16- serpentinite riftore; 17- boksite; 18- hekur-nikel; 19- kalkopirit-pirit.

Masivi ofiolitik i Kukësit

Masivi ofiolitik i Kukësit është me sipërfaqe rreth 110 Km², në lindje kontakton tektonikisht me shkëmbinj të karbonatike të periferisë së ofioliteve, shpesh ndërmjet brezit të shkëmbinjve metamorfike (amfiboliteve, rreshpeve kristaline kuarc mikore-granatike) dhe formimeve vullkano-sedimentare. Në baze të veçorive petrografike, pozicionit hapësinor (elementeve strukturore dhe shpërndarjes së mineralizimit), veçohen 3 sekuenca të përhapjes së shkëmbinjve ultramafike: Sekuenca harzburgitike-sekuenca harzburgit-dunitike dhe sekuenca dunitike-lercolit-verlit-piroksenitike. Sekuenca hasburgitike ka përhapje kryesisht në pjesën lindore të masivit, sekuenca harzburgit-dunitike, përbën pjesën qendrore të masivit dhe sekuenca dunitike ndodhet në anën perëndimore të tij.

Prerja vullkano-sedimentare

Formimet vullkano-sedimentare kanë përhapje në pjesën periferike të masivit të Kukësit. Në pjesën lindore kjo prerje zhvillohet nga Morini-Gjegjani, Bardhoci, Pobregu, Aliaj deri në Arrën. Formacioni i serisë vullkano-sedimentare është ndërtuar nga ndërthurje e vullkaniteve kryesisht të përbërjes bazike me formime fundesore si: silicore radiolaritike, gëlqerore pelagjike, rreshpe argjilo-silicore, e në vazhdim vihet re prania e rrymave llavore jastëkore, me trashësi nga 600-1000 m. Me këto formime lidhen vendburimet e rëndësishme sulfure e vullkano-sedimentare të cilat në forme shtratimesh pseudoshtresore-thjerrezore, perqendrohen në ndërthurjet e vullkaniteve bazike me shkëmbinj të silicore radiolaritikë, siç janë vendburimet e Gjeganit e shfaqjet e tjera (Fig. 1.8). Shkëmbinjve të vullkaniteve të serisë vullkano-sedimentare rezultojnë toleite të pangopur, relativisht të pasur me Ti dhe paralelizohen me toleitet abisale të baseneve oqeanike të tipit "MORB".

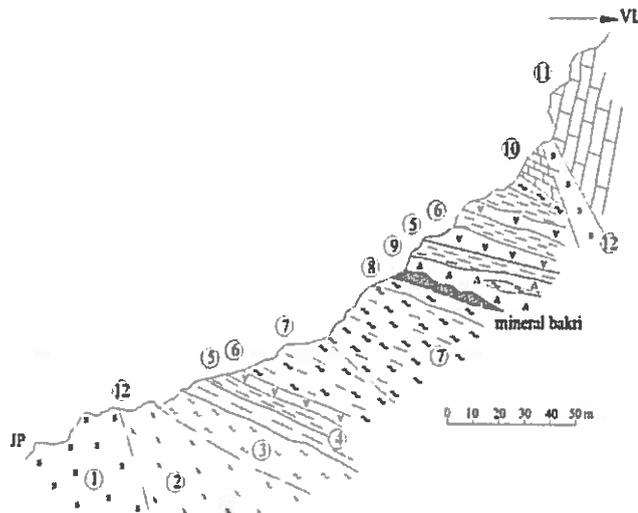

Figura 4.8. Prerje gjeologjike skematike e formacionit vullkanogjeno-sedimentar Gjegjan (SHGJSH, 2014)

1-Serpentinite; 2-amfibolite; 3-rreshpe kuarc-albit-muskovit-granitike; 4-rreshpe amfibol-klorit-epidotike; 5-rreshpe argjilore-grafitike të zeza; 6-diabaze dhe porfirite diabazike; 7-rreshpe argjilo-silicore dhe radiolarite hematitore ngjyrë roze në kafe; 8-rreshpe silicore-hematitore dhe radiolarite të kuqe; 9-diabaze albitike; 10-gëlqerorë dhe mergele pllakhollë, të shistezuar; 11- gëlqerorë masivë të rikristalizuar, të mermerizuar; 12-shkëputje tektonike.

Prerja e depozitimeve karbonatike të Kretakut të poshtëm

Depozitimet e Kretakut të poshtëm janë të përhapura sidomos në rajonin e Kukësit. Nivele të ndryshme të këtyre depozitimeve të Kretakut të poshtëm, shtrihen transgresivisht mbi shkëmbinjtë me të vjetër. Në të gjitha prerjet e depozitimeve të Kretakut të poshtëm të zonës Mirdita, doradorës, nga faciet terrigjene-karbonatike, ndërmjet ndërthurrjes së gëlqeroreve biomikritikë e biomikruditikë, me gëlqerorë konglomeratikë, ranorë e konglomeratë, kalohet në një facie karbonatike, ku mbizotërojnë gëlqeroret biomikritikë e biomikruditikë, me material të pakët ofiolitik, që vende-vende kalojnë deri në gëlqerore mikrokonglomeratikë e konglomeratikë.

Prerja e depozitimeve karbonatike të Kretakut të sipërm

Depozitimet e Kretakut të sipërm në zonën e Mirditës janë të përhapura në rajonin Arren. Në prerjet e Mirditës veriore zakonisht depozitimet e Kretakut të sipërm janë vazhdim i serisë karbonatike të Kretakut të poshtëm dhe vetëm në sektorin e Arrënit ato vendosen nëpërmjet një horizonti të boksitëve mbi gëlqerorët e Triasikut të sipërm. Depozitimet e Kretakut të sipërm përfaqësohen nga gëlqerorë biomikritikë dhe turbiditikë shtresëmesëm, deri masivë dhe i përkasin facies neritike.

Depozitimet e reja plio-kuaternare

Depozitimet pliocenike përhapjen më të madhe e kanë në gropat e brendshme, ku ato përfshijnë gjithë formimet kontinentale në rajonin e Kukësit.

Depozitimet e Kuaternarit (Q)

Depozitimet e Kuaternarit përfaqësohen nga depozitimet aluviale, proluviale, koluviale, deluviale, akullnajore, kënetore, liqenore. Në disa raste, ato janë të ndërthurura me njëra tjetrën dhe formojnë tipe gjenetike të përziera. Ndërmjet depozitimeve kuaternare, veçohen: depozitimet e Pliocenit të Sipërm-Kuaternarit të vjetër, depozitimet e Kuaternarit të poshtëm, të mesëm, dhe të sipërm (seksioni i plejstocenit) të pandarë, depozitimet e Kuaternarit të sotëm (seksioni Holocen).

4.1.2 Kushtet gjeologo-inxhinierike dhe rreziqet gjeologjike

Në mënyrë sintetike, kjo problematikë pasqyrohet grafikisht në planshetat përkatse por, përmbledhtas theksojmë disa aspekte kryesore (që mund të shërbejnë në mënyrë optimale aplikative), në përshtatje dhe ndihmesë të realizimit të këtij projekti urbanistik. Në planshetat shoqëruese të materialit të shkallës 1:50.000, nëpërmjet ngjyrave dhe shënave konvencionale në "SHPJEGUESI", pasqyrohet qartë tematika e këtij kapitulli. Kështu p.sh. në Planshetin nr. 6, lexohet qartë nëpërmjet ngjyrave, përhapja e tre grupeve të shkëmbinjve (të fortë, të mesëm dhe të dobët) ku bie në sy dominimi i të parëve në këtë territor të cilët përkojnë me fush-përhapjen e shkëmbinjve magmatikë dhe atyre gëlqeror. Po ashtu, pasqyrohet fush-përhapja e shkallës së zhvillimit të rrezikut gjeologjik, sikundër: vatrat e errozionit në lindje të lumit Drin, prroin e Resk-Bushtricë, në lindje të prroit të Lumjes, etj; ajo e dukurive karstike në Arrën e Tejdrin, fenomenet e tjera gjeologjike si rreshqitjet, rrëzimet, konuset, etj.

4.1.2.1 Formacionet litologjike, inkuadrimi gjeologjik i tyre

Në territorin e Bashkisë së Kukësit, hasen shkëmbinj nga më të vjetërit, sikundër shkëmbinjtë Paleozoik, e deri te formimet e sotme Kuarternare.

Për qëllime praktike gjeologo-inxhinierike, është bërë rivlerësim dhe rigrupim i kufijve moshorë litostratigrafikë, kriteri vlerësues i së cilit ka qenë evidentimi i përbërjeve litologjike me veti të përafërta gjeoteknike dhe sjellje afërsisht të njëjtë ndaj strukturave inxhinierike.

Nga sa më sipër, në hapsirat e këtij territori janë të pranishëm në sipërfaqe shkëmbinj të fortë rrënjësorë dhe dhera të Kuarternarit të tipit mbulesor. Sipas kriterit të rezistencës në shtypje një boshtore (Rsh), shkëmbinjtë ndahen në tre grupe:

- A. Shkëmbinj të forte me vlera më të mëdha se 500 bar (ose kg/cm²);
- B. Shkëmbinj mesatarë me vlera 50-500 bar;
- C. Shkëmbinj të butë me vlera < se 50 bar

Kriteri i ndarjes së dherave ka qenë kohezioni, dhe janë klasifikuar në dy grupe:

1. Dhera pa kohezion
2. Dhera me kohezion.

Në territoret e Bashkisë së Kukësit, janë evidentuar këto formacione litologjike.

A. Shkëmbinjtë e fortë, Rsh >500 bar.

Përfaqësohen nga shkëmbinjtë e moshave të ndryshme dhe llojeve shkëmbore të ndryshme: Këtu futen, shkëmbinjtë intruzivë, efuzivë e sedimentarë, të përfaqësuar nga llojet e shkëmbinjve magmatikë ultrabazikë, intruzivë dhe efuzivë, metamorfikë rreshporë (Rm), rreshporo-gëlqerore, ata gëlqerorë dhe gëlqerorë-silicorë (Gsi).

B. Shkëmbinjtë mesatarë, Rsh 50 – 500 bar.

Në këtë grup shkëmbinjsh përfshihen: Konglomeratë e ranorë me çimentim mesatarë (Kl), grupi i shkëmbinjve efuzivo-sedimentarë (Es), Shkëmbinjtë flishorë ritmikë argjilo-alevrito-ranorë (Fl), shkëmbinjtë mollasikë argjilor, ranoro-konglomeratike (Ma, Mrk)

C. Shkëmbinj të butë me vlera < se 50 bar

Në këtë grup shkëmbinjsh të pranishëm në territorin e Bashkisë së Kukësit, përfshihen: depozitime të vjetra kuarternare pjesërisht të çimentuara (De), formime kuarternare të pandara: akullnajore, eluviale, deluviale, të perziera deluvionale-koluvionale-proluviale me argjila (Qp-h), depozitime koluvionet (C), depozitime të deluvioneve-koluvioneve (Qp) që vendosen në fund të shpateve, serpentinite e millonite (Ms) me ngjyrë gri, gri të çelur.

D. Shkëmbinjtë e shkrifët pa lidhje kohezionale.

Përfaqsohen nga: zhavore dhe rëra kryesisht karbonatike (Qp), depozitime aluviale dhe aluviale-proluviale të sotme (Qh), material i pa sortuar nga ranorë deri zhavorre kokërrtrashë deri në poplor që dalin në shtratin e lumit të Drinit të Zi dhe lumit të Veleshicës ku, në pjesën e poshtme të rrjedhjes përgjithësisht materiali i depozituar është më i imët.

4.1.2.2 Kushtet gjeologo-inxhinierike të trojeve të ndërtimit

Për vlerësimin e kushteve gjeologo-inxhinierike të trojeve të ndërtimit, rolin kryesor e luajnë vetitë fiziko mekanike (ose gjeoteknike) të tyre. Gjithashtu, rol të madh ka edhe pozicioni gjeografik dhe gjeomorfologjik. Për këtë arsye për trojet të ndërtimit të territorit administrative të Bashkisë Kukës, veçojmë këto dy aspekte:

Situacioni gjeomorfologjik

Qarku i Kukësit kap një teritor të gjerë dhe për vetë ndërtim gjeologo- tektonik dhe hidrografik, ai paraqitet me një reliev shumë të larmishëm e të komplikuar. Në teritor paraqiten pothuajse të gjitha format e relievit. Theksojmë se relievi në përgjithësi paraqitet shumë i aksidentuar. Ai vendoset nga lartësia 200 m mbi nivelin e detit deri 2484 m në majën e Gjalicës dhe në tërësinë e tij, ai ka shumë maja me lartësi të madhe. Disa herë lartësitë ngrihen në mënyrë të menjëherëshme.

Relievi në përgjithësi paraqet shumë kontraste. Ngritja e shpateve të maleve është e menjëherëshme e cila bën që në shumë raste të jenë të vështira për tu kaluar. Kjo sidomos kur shpatet ndërtohen nga shkëmbinj gëlqerorë. Kontrastet në reliev janë pasqyrim i ndërtimit gjeologo-tektonik dhe i rrjetit hidrografik i cili ka krijuar prerje të thella erozionale. Formacionet gjeologjike që ndërtojnë këto teritore, janë të moshave të ndryshme e me qëndrueshmëri (veti fiziko -mekanike) jo të njejtë ndaj faktorëve veprues.

Figura 4.9. Ultësira e Kukësit dhe m. Gjalicës karshi

Zona në përgjithësi ka një rrjet hidrografik të zhvilluar ku më kryesori dhe që shërben si bazë erozionale, është lumi i Drinit të Zi i cili përshkon gati meridionalisht territorin, nga jugu në drejtim të veriut, si edhe dega e tij Drini i Bardhë në veri-lindje që bashkohen në Kukës, e më tej bashkë, rrjedhin drejt perëndimit ku ka krijuar edhe luginën më të madhe, atë të Fierzës. Në dy anët e këtij lumi, është një rrjet i tërë lumenjsh të vegjël e përrenjsh malor të cilët e aksidentojnë shumë territorin. Në fundin e rrjedhjes së tyre, ku luginat bëhen më të gjera e me pjerrësi më të vogël, energjia bie dhe, si bëhen më pak të rrëmbyeshëm, depozitojnë prurjet e ngurta të sjëlla nga lartësitë.

Relievi, në vija të përgjithshme dallon në këto tipe:

Reliev i lartë malor (pllaja të larta malore me kuotë 1700-2500 m). Fillon nga Kalaja e Dodës (stanet e Preshit) deri në Zapod. Është përgjithësisht i zhveshur, rrallë takohet pyll ahu (bjeshkët, kullota).

Reliev i lartë malor i karstifikuar, tipik për këtë reliev paraqitet zona e përhapjes të shkëmbinjve gëlqeror në malin e Gjalicës me lartësi 2480 m. Relievi paraqitet mjaft i thyer, me pjerrësi të madhe e zhvillim të formave të karstit. Krijohen edhe rrafshnalta me reliev relativisht të butë (psh. Zona Kala e Dodës-Vilë).

Reliev malor me lartësi të ulët. Karakterizohet nga një sipërfaqe mjaft e eroduar me lugina të tipit "V" me faqe me pjerrësi mesatare.

Rrafshnaltë e karstifikuar me lartësi mesatare, që përfaqësohet me atë të Gjabricës **Ultësira e Neogjen-Kuaternarit**, përfaqësohen nga gropa e Kukësit, e cila përgjithësisht ka formë të sheshtë me përrenj të rrallë e jo të thellë. Hapsirën më të madhe ajo e zë në terrenet e ulta të rrafshinës së Kukësit me gjërësi lindje perëndim rreth 7km. Drejt jugut ajo ngushtohet gradualisht deri në njëhësimin e saj me luginën e thellë të lumit Drin i Zi.

Luginat e lumenjve. Më tipikja është ajo e Drinit të Zi, (segmenti prej rreth 10 km.), nga Skavica në jugë deri në lindje te Bushat-Bicaj. Ajo paraqet një luginë kryesisht e tipit gerryes e pa tarraca aku mulative, me kanione të thellë kryesisht tip "V" sidomos në këtë segment, që hapen drejt jugut për në ultësirën e Dibrës dhe në anën veriare për në atë të Kukësit.

Vetitë fiziko-mekanike (gjeoteknike)

Të dhënat gjeoteknike janë nxjerrë kryesisht nga literatura e studimeve gjeologo-inxhinierike të realizuara në territoret e Bashkisë së Kukësit (SHGJSH 2014, Konomi 2000). Sikundër përmendëm më lart, në këto hapësira janë të pranishme 6 tipe të ndryshme litologjike:

- Shkëmbinj të fortë
- Shkëmbinj mesatar

- Shkëmbinj të dobët
- Dhera pa kohezion
- Dhera me kohezion
- Dhera me veti speciale që, në mënyrë të përgjithshuar, disa nga parametrat gjeoteknik të tyre pasqyrohen në vazhdim

Mbi bazën e kategorizimit të mësipërm, jepen disa nga parametrat gjeoteknikë bazë të shkëmbinjve të ndryshëm që ndërtojnë territorin e Bashkisë Kukës, si më poshte:

Shkëmbinj të fortë, me rezistencë në shtypje $> 500 \text{ kg/cm}^2$ të përfaqësuar nga llojet e shkëmbinjve magmatikë ultrabazikë, intruzivë dhe efuzivë (Iu, Ib, Ima, Eb, Ema), metamorfikë rreshporë (Rm) rreshporo-gëlqerore (Gr), ata gëlqerorë (G), gëlqerorë-silicorë (Gsi) dhe ata brekçioze-konglomeratikë (B), me këta tregues gjeoteknik të përgjithshuar:

Pesha volumore	$\Delta = 2,0 - 2,85 \text{ gr/cm}^3$
Poroziteti	$n = 2,0 - 45,0 \%$
Rezistenca në shtypje njëboshtore	$R_{sh} = 500 - 1100 \text{ kg/cm}^2$
Moduli i elasticitetit	$E = 102 - 5 \times 10^5 \text{ bar}$
Koeficienti i Pasonit	$\mu = 0,1 - 0,35$
Ngarkesa e lejuar	$\sigma: > 6 - > 10 \text{ kg/cm}^2$

Sikundër shihet nga përgjithsimi i treguesve gjeoteknik për shkëmbinjtë e fortë, vlera e lartë e porozitetit (n) dhe ajo më e ulta e rezistencës në shtypje (Rsh), lidhet me shkëmbinjtë brekçiozë konglomeratikë (B). Ngarkesa e lejuar (σ) më e ulta rezulton për shkëmbinjtë metamorfikë rreshporë (Rm) dhe gëlqerorët rreshporë (Gr).

Shkëmbinj mesatarë, kanë rezistencë në shtypje $50 - 500 \text{ kg/cm}^2$. Mund të jenë masivë ose kombinime shtresash me veti gjeoteknike krejt të ndryshme. Për këtë arsye, vetitë e tyre janë jo stabile dhe të ndryshueshme në sipërfaqe edhe në distanca shumë të vogla. Në këtë grup bëjnë pjesë: Konglomeratë e ranorë me çimentim mesatarë (Kl), grupi i shkëmbinjve efuzivo-sedimentarë (Es), shkëmbinjtë flishorë ritmikë argjilo-alevrito-ranorë (Fl), dhe shkëmbinjtë mollasikë argjilor, ranoro-konglomeratike (Ma, Mrk)

Parametrat gjeoteknik të përgjithshuar janë:

Pesha volumore	$\Delta = 1.8 - 2,6 \text{ gr/cm}^3$
Poroziteti	$n = 5.0 - 85,0 \%$
Rezistenca në shtypje njëboshtore	$R_{sh} = 50 - 500 \text{ kg/cm}^2$
Moduli i elasticitetit	$E = 102 - 103 \text{ bar}$
Ngarkesa e lejuar	$\sigma: > 5 - 20.0 \text{ kg/cm}^2$

Treguesit më të ultë gjeoteknikë, lidhen me shkëmbinjtë mollasikë, ndërsa ato më të larta përkojnë për shkëmbinjtë e tjerë më të fortë se këta të fundit.

Shkëmbinj të butë, përfaqësohen nga depozitime të vjetëra Kuaternare pjesërisht të çimentuara (De) me çimento karbonatike ose argjilore. Në hartën gjeologjike ata gjëjnë përhapje kryesisht në ultësirën (gropën e Kukësit, po edhe në forma fragmentare në periferi. Në këtë kategori futen edhe zhavorret e poplat me origjinë aluviale dhe proluviale (C) të përhapura kryesisht në fundshpatet apo

në zonën e shkarkimeve të prenjve, si dhe serpentinitet dhe millonitet (Ms) me ngjyrë gri, gri të çelur dhe përhapje në zonën Fush-Dukagjin-Kolsh. Parametrat gjeoteknik të përgjithshuar janë:

Pesha volumore	$\Delta = 1.7 - 2.4 \text{ gr/cm}^3$
Poroziteti	$n = 2.0 - 85.0 \%$
Rezistenca në shtypje njëboshtore	$R_{sh} = 50 - 103 \text{ bar}$
Moduli i elasticitetit	$E = <50 - 300 \text{ kg/cm}^2$
Ngarkesa e lejuar	$\sigma: 1.8 - >5.0 \text{ kg/cm}^2$

Për kategorinë e shkëmbinjve "zhavorre e popla me origjinë aluviale dhe proluviale", shënojmë edhe treguesit e tillë: Këndi i fërkimit të brëndshëm $\phi = 28 - 42^\circ$; Kohezioni $c = 0.0 \text{ kg/cm}^2$ dhe Koeficientin e filtrimit $K > 50 \text{ l/24 orë}$.

Në kategorinë e "Dherat pa kohezion" ($c=0$), të karakterizuara nga mungesa e lidhjeve kohezionale midis coprave përbërës të tyre, ato marrin pamjen e shtresave të përbëra nga copra të palidhur me njëra tjetrën. Ndahen në bazë të madhësisë së coprave përbërëse.

Këtu përfshihen formime të shkrifëta pa lidhje kohezionale (R) që mund të jenë rëra nga kokrrizmëdha deri kokrrizimët në surëra, me trashësi shtresash nga 2 deri në 20 m. si dhe depozitimet aluviale e aluviale-proluviale të sotme Holocenit (Qh) me pamjen e materialit të pa sortuar dhe i përbërë nga ranorë deri zhavorre kokërtrashë e deri në poplor.

Treguesit gjeoteknik të tyre janë:

Pesha volumore në gjendje natyrale	$\Delta = 1.65 - 2.1 \text{ gr/cm}^3$
Poroziteti	$n = 25 - 80 \%$
Këndi i fërkimit të brendshëm	$\phi = 22 - 40^\circ$
Kohezioni	$c = 0.0 \text{ kg/cm}^2$
Moduli i deformacionit	$E = 150 - 250 \text{ kg/cm}^2$
Koeficienti i filtrimit	$K > 50 \text{ l/24ore}$
Ngarkesa e lejuar	$\sigma = 1.8 - 4.0 \text{ kg/cm}^2$

Padyshim, treguesit gjeoteknik të mësipërm, me diapazonin e gjërë që ofrojnë dhe veçoritë gjeologjike të tërreneve ku ata përhapen, marrin vlera orientative, por i gjykojme, të mjaftueshme dhe me interes për fazën e projektim-prevenivimit. Në realizimet konkrete, vlerësimi i tyre duhet bërë me studimet përkatëse rast pas rasti.

Fenomenet e rrezikut gjeologjik, përhapja dhe përshkrimi i tyre

Në territorin e Bashkisë Kukës, janë të pranishëm shumë elemente të rrezikut gjeologjik, që lidhen në më të shumtën me ato që quhen "fenomene të shpatit" dhe që jo rrallë bëhen problematike në cënimin apo dëmtimin serioz të veprave inxhinierike apo sociale.

Të tilla janë të natyrës ekzogjene ashtu edhe ato endogjene (këto të dytat trajtohen në kapitull të veçantë. Në planshetat e shk. 1:100.000, nëpërmjet shënjave konvencionale, indekseve apo ngjyrave të shprehura karshi hartës në "SHPJEGUESI", pasqyrohet tërë gama e kësaj problematike; natyrisht, në vartësi të mundësive që ofron një shkallë e tile harte. Shkurt prej tyre veçojmë disa momente:

Rrëshqitjet. Janë një fenomen i përhapur në këtë territor. Në hartën e përhapjes së rreziqeve gjeologjike (Gr...nr.5 "Harta e Rrezikut Gjeologjik"), janë hedhur rrëshqitjet e njohura, çka nuk do të thotë se nuk ekzistojnë të tjera. Territore të ngjashme me ato ku janë konturuar rrëshqitjet e njohura, paraqiten po aq të rrezikshëm sa ato në të cilat ende nuk kanë ndodhur, dhe me krijimin e kushteve, edhe ato shpate mund të përfshihen nga këto fenomene. Rezulton se zonat më problematike janë ato me pjerrësi të madhe e të zhveshura nga bimësia dhe që ndërtohen nga formacione gjeologjike të paqëndrueshme.

Figura 4.10. Rrëshqitje në Fshat (bregu lindor i Drinit të Zi)

Në përgjithësi në territorin e Kukësit shfaqen në shkëmbinjtë rreshporë, shistet argjilore, ranorët, etj. dhe më të theksuara, janë në rastet e përputhjes së rënies së shtresave me drejtimin e rënies së relievit. Rrëshqitjet janë të përmasave të ndryshme sipërfaqësore; nga disa qindra metër katrorë, deri disa hektarë. Rrëshqitje të përmasave të mëdha janë ato në anësitë lindore të luginës së Drinit të Zi, në Kolesjan, në lindje të malit Gjalicë, në brigjet e lumit të Lumës, Reskut, Rrëzë Rrasë, Lojmeve, Ujmishtit etj. Të gjitha vendosen në shkëmbinjtë e mësipërm paleozoikë. Trupi i rrëshqitur ka kapur dhe shkëmbinjtë rrënjësorë, kryesisht shiste gri e të zeza. Faktori lumor, sikundër erozioni anësor i shkaktuar nga lumi i Veleshicës, ka ndikuar e ndikon në lëvizjen e trupit të rrëshqitur.

Rrëzimet. Ndodhin në zonën malore atje ku pjerrësia e shpatit i kalon 40 gradë, dhe ku kemi vendosje të shkëmbinjve më të fortë mbi ata më të bute në profilin e shpatit. Në territorin e Kukësit zakonisht takohen në shpatet e ndërtuara nga shkëmbinjtë karbonatikë.

Shëmbjet. (të ashtuquajturat subsidenca). Përputhen me zonat minerare të braktisura. Klasifikohen si fenomene rreziku më kërcënuese se të gjithë elementët e tjerë të rrezikut gjeologjik. Kanë ndodhur dhe rrezikojnë të ndodhin në fushat minerare, tashmë të mbyllura, etj. Tipike në Kukës është ish-miniera e bakrit në Gjegan. Por ndodh dhe në shpate shumë të pjerrët (kanione) si në gëlqerorët e Fshatit (pr. i Buzmadhes).

Vatrat e erozionit. Është fenomen i përhapur dhe zhvillohet në territore me formacione të buta dheerore eluvionale deluvionale, të zhveshura nga pyjet e me pjerrësi shpati. Përgjithësisht takohet dhe në ish-tokat bujqësore të lëna djerrë dhe të parikuperuara me bimësi. Erozioni shfaqet në formën e dy tipeve kryesore: erozion sipërfaqësor dhe erozion fundor. Në sipërfaqe të pambuluara me bimësi është me i zhvilluar erozioni sipërfaqësor, por që me kalimin e kohës ai shndërrohet dhe në erozion fundor, duke aksidentuar sipërfaqen. Në "Harta e rrezikut gjeologjik (Plansh. Nr..4.) cilësohen të pranishme në Zapod dhe në VL të rajonit në Orgjosh.

Shtretërit e lumenjve. Janë trajtuar si fenomene rreziku gjeologjik për vetë natyrën e tyre të paqëndrueshme. Kjo natyrë rrjedh nga dy aspekte: 1. Përbërja litologjike; dhe 2. Prezenca e lartë e ujrave rrjedhës sipërfaqësorë me energji të madhe sezonale. Këto zona (shtretërit e lumenjve) përbëjnë rrezik për veprat inxhinierike të ndertuara mbi to, të cilat ndodhen nën kërcënim të vazhdueshëm të këtij elementi rreziku.

Kone depozitimi. Janë trajtuar si fenomene rreziku dhe janë konturuar në këtë territor dy tipe konesh depozitimi: deluviale dhe proluviale. E përbashkëta e tyre është grumbullimi në hapsira jo shumë të gjera, i coprave me asortim (rrumbullakim) të keq, të cilat shpesh ndodhen në kufijtë e pasigurtë të ekuilibrit natyror që mund të çenohet nga çasti në cast. (në përgjithësi jo të hartografuara).

Zonat karstike. Këto zona rreziku gjeologjik shfaqen në fushëpërhapjen e shkëmbinjve gëlqerorë, mjaft të pranishëm në rajon.

Ndër faktorët endogjen të rrezikut gjeologjik përmëndim:

Thyeriet tektonike aktive. Krijojnë zona të paqëndrueshme në hapësira të gjera; paqëndrueshmeri që vjen si rezultat i jonjëtrajshmërisë së lëvizjes së blloqeve të ndryshëm të tokës dhe për pasojë, ndodhin çedime të diferencuara të trojeve. Ato janë të pranishme në këtë territor, e për më tepër, në zonën e ndikimit të një tjerje krahinore tërthore (Shkodër-Pejë) dhe asaj gjatsore në luginën e Drinit. Në hartat përkatëse, trgohen me vije ngjyrë të qaqe dhe me shënjë përkatëse të llojit të saj.

Tërmetet. Janë rreziqe permanente ndaj veprave inxhinierike, për faktin se janë goditje dhe lëvizje të menjëhershme dhe me energji të lartë të tokës mbi themelet e objekteve inxhinierike. Në Planshetin nr.5 "Harta e Rrezikut Gjeologjik"), Ultësira e Kukësit vlerësohet në 8 ballë, ndërsa anësitë e saj malore me 7 ballë.

Zonimi i territorit mbi bazën e kushteve gjeologo – inxhinierike dhe pranisë së fenomeneve të rrezikut gjeologjik

Për zonimin e territorit të Bashkisë së Kukësit është patur parasysh që, (në përputhje edhe me shkallën e hartës), të jepen të dhëna mbi përshtatshmërinë e trojeve ndaj objekteve që do vendosen mbi to, bazuar kjo, në vetitë gjeoteknike (sipas klasifikimeve dhe për analogji) dhe të dhënave mbi ekspozimin e këtyre trojeve ndaj elementëve të rrezikut gjeologjik. Është realizuar kësisoj, kombinimi i të dhënave të disponueshme për t'a ndarë atë në zona, nënzona dhe sektorë, të cilët në vetvete, kanë kushte të përafërta gjeologo-inxhinierike dhe që janë të ekspozuar ndaj rrezikut gjeologjik në shkallë të caktuar. Janë marre në konsideratë 3 kritere:

- a. Kriteri litologo – gjeologo – inxhinierik
- b. Kriteri i ekspozimit ndaj rrezikut gjeologjik, dhe
- c. Kriteri morfologjik.

Bazuar në kriterin e parë (a), territori është ndarë në këto zona:

- I. Zona e përhapjes së shkëmbinjve të forte,
- II. Zona e përhapjes së shkëmbinjve mesatarë,

- III. Zona e përhapjes së shkëmbinjve të dobët,
- IV. Zona e përhapjes së dherave pa kohezion,
- V. Zona e përhapjes së dherave me kohezion.

Zonat me veçori të veçanta e mjaft të komplikuara nga ana e ndërtimit gjeologo-litologjik, tektonik dhe atij morfologjik janë mesatarizuar. Brënda tyre ka sipërfaqe që nuk përshtaten me tërësinë.

Sipas lidhjes ose jo të elementeve të rrezikut gjeologjik me kriterin morfologjik, elementët e rrezikut gjeologjik janë ndarë gjithashtu në dy grupe:

- 1) *Rrezikun që vjen nga aktiviteti tektonik në rajonin e studimit, gjë që reflektohet me sasinë dhe intensitetin e tërmeteve që ndodhin në territor, pavarësisht nga kushtet gjeologo- inxhinierike të trojeve të ndërtimit. Bazuar në këtë kriter territori është ndarë në 2 nënzona:*
  - Nënzona ku ndodhin tërmete me intensitet 7 ballë
  - Nënzona ku ndodhin tërmete me intensitet 8 ballë

- 2) *Rrezikun që vjen nga fenomenet gjeodinamike të shpateve. Është llojshmëria e fenomeneve të rrezikut gjeologjik që lidhen ngushtësisht me ndarjet e sektorëve me bazë kriterin morfologjik. Duke patur parasysh detajimet që mundëson shkalla e hartës, territori është ndarë në tre sektorë, pavarësisht ndarjes në zona dhe nënzona të përshkruara më lart, që janë:*

a - Sektori pa zhvillim të fenomeneve të rrezikut gjeologjik,

Këtu futen kryesisht zonat e rrafshëta të lartësive të vogla apo të mëdha (rrafshi i Kukësit dhe bjeshkët e Kukësit, Bicaj, jugu i bashkimit të dy Drinëve, etj.). Studimet gjeologo-inxhinierike që kryhen për ndërtimet e këtij sektori, duhet të jenë të thjeshta dhe të marin në konsideratë vetëm vlerësimin e parametrave gjeoteknikë të shtresave të tokës.

b - Sektori me zhvillim të vogël të fenomeneve të rrezikut gjeologjik,

Zë pjesën më të madhe të territorit të B. Kukësit dhe përkon me njësisë kodrinore dhe malore, por që në të, nuk gjejnë përhapje të madhe fenomenet e rrezikut gjeologjik. Më të spikatur paraqiten trojet e tilla në perëndim të territorit të kësaj Bashkie dhe në jugë të saj përgjatë luginës të Drinit të Zi si dhe në veri të malësisë Gjalicës.

Ndërtimet në këtë sektor (me përjashtim të zonave afër përrenjve) për momentin janë të pacënuara, por që në të ardhmen, si rezultat i prishjes së ekuilibrit të shpatit, apo avancimit të zonave nën erozion, pjesë të këtij sektori mund të klasifikohen si nona me zhvillim të madh të rrezikut gjeologjik. Studimet gjeologo-inxhinierike, përveç vlerësimit të parametrave gjeoteknikë të shtresave të tokës, duhet të japin të dhëna të plota për fenomenet e rrezikut gjeologjik që mund t'i kërcënojnë këto ndërtime, si dhe të rekomandojë edhe masat mbrojtëse përkatëse, me qëllim eliminimin apo mosaktivizimin e fenomeneve të rrezikut.

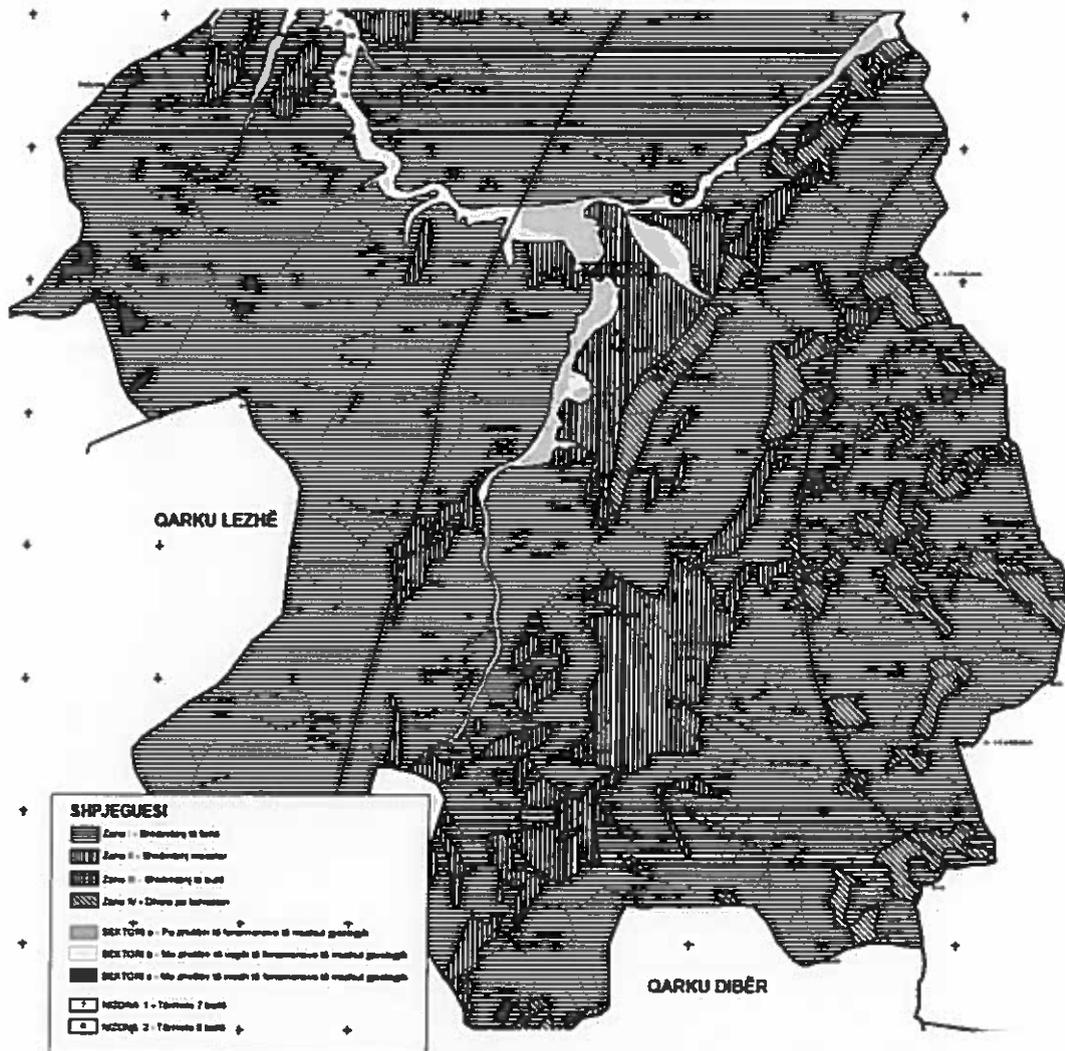

Figura 4.11. Harta e zonimit për përshatshmërinë ndërtuese të trojeve, shk. 1:100000 (SHGJSH, 2014)

c - Sektori me zhvillim të madh të fenomeneve të rrezikut gjeologjik, që i përket zonave me pjerrësi të madhe të shpateve e me erozion aktiv, njësisë kodrinore dhe malore, por që në të gjejnë përhapje të madhe fenomenet e rrezikut gjeologjik. Në hartë, pjesë të këtij sektori, janë konturuar sipërfaqet e rrëshqitjeve të ndodhura e të njohura deri tani (shih Gr....), zonat e shëmbjeve (subsidencecave) në fushat minerare të shfrytëzuara, si dhe sipërfaqet e zonave nën erozion. Duke patur parasysh dinamikën e shpateve, ky sektor tenton të rritet dhe të fitojë hapësira të reja, për llogari të sektorëve të tjerë.

Në këta sektorë, për ndërtimet e nevojshme, studimi gjeologo-inxhinierik duhet të jetë i thelluar, ku të studiohet dhe të jepen të dhëna për sa ka ndodhur, duke llogaritur edhe efikasiteti e masave mbrojtëse të rekomanduara.

4.1.3 Sizmiciteti

4.1.3.1 Aktiviteti sizmik dhe sizmotektonika e rajonit të Kukësit

Rajoni i Kukësit ndodhet në skain verilindor të vendit tonë. Në aspektin gjeologjik shtrihet në hapsirën që ndodhet midis zonë tektonike të Korabit në lindje, zonës Mirdita në perëndim dhe zonës së Alpeve Shqiptare në veri. Rajoni i Kukësit ndërtohet nga disa formacione gjeologjike ku më të përhapura janë ato ofiolitike me moshë Jurasike, ato karbonatike me moshë Jurasiko-Cretake dhe në juglindje përhapen formacionet kripore me moshe Permo-Triasike të zones së Korabit.

Në rajonin e Kukësit një vend të rëndësishëm zë dhe ultësira e Kukësit, e njohur si ultësirë tektonike ndërmaalore, me bazament të ndërtuar nga shkëmbinjtë mesozoik të zonës Mirdita. Ajo ka filluar të konsolidohet në fund të Pliocenit ose në fillim të Kuaternarit. Depozitimet që takohen në ultësirën e Kukësit janë kryesisht depozitime molasike me moshë Plio-Kuaternare. Një pjesë e mirë e këtyre depozitimeve sot ndodhen të mbuluara nga ujrat e liqenit të Fierzës. Depozitimet e reja në këtë ultësirë, janë konglomeratet gëlqerore me çimentim të dobët. Ato takohen dhe në luginën e lumit të Lumës dhe në konet e derdhjes në rrëzën e Gjallicës.

Nisur nga pikëpamja tektonike rajoni i Kukësit ndodhet në zonën e brendshme që sot është nën ndikimin e regjimit tektonik në zgjerim, e cila është prekur fuqishëm nga lëvizjet pas-Pliocenike. Mbi karakterin e një regjimi në zgjerim në periudhën pas-Pliocenike dëshmojnë ligamentet tektonike të tipit thyerje normale dhe rrallë me komponente shtytje, që takohen në konturet e ultësirës së Kukësit dhe ato që shtrihen për gjatë luginës së lumit Drin. Thyerjet tektonike që trasohen në rajonin e Kukësit janë me moshe plio-Kuaternare.

Marrëdhënjet e ultësirës së Kukësit me strukturat për rreth saj janë të karakterit stratigrafik dhe tektonik.

Ultësira e Kukësit si një ultësirë e re neotektonike është themeluar në fund të periudhës Pliocenike. Themelimi i saj është shoqëruar me zhytje nga zgjerimi dhe me formim të thyerjeve të reja të karakterit rrëshqitje normale me komponente të shtytjeve të djathta, të cilat duke qenë aktive gjatë Pliocen-Kuaternarit kanë siguruar zhytjen e kësaj ultësire dhe mbushjen e saj me sedimente të reja.

Në rajonin e Kukësit më të spikatura janë thyerjet në buzën lindore të ultësirës në kontaktin me malin e Gjallicës dhe Kotritonikut. Në sektorët verilindor dhe ato jugperëndimor të ultësirës dallohen qartë thyerje që trasohen për gjatë luginës së Drinit të Bardhe, të cilat vazhdojnë dhe në territorin e Kosovës. Gjithashtu spikatin dhe thyerjet që shtrihen gjatë luginës së Drinit të Zi, ku thyerja e krahut të majtë trasohet me gjatë duke kaluar në jug të Skavicës. Në buzën perëndimore të ultësirës grabenore të luginës në zonën e Kukësit përvijohet një thyerje e re që sot është e mbuluar nga liqeni i Fierzës.

Të dhënat dëshmojnë se aktiviteti tektonik i thyerjeve që trasohen në dy anët e luginës të lumit Drin dhe ato rreth ultësirës së Kukësit nuk paraqitet i lartë, për këtë dëshmon fakti se kjo zonë nuk është prekur direkt nga tërmete të fuqishëm.

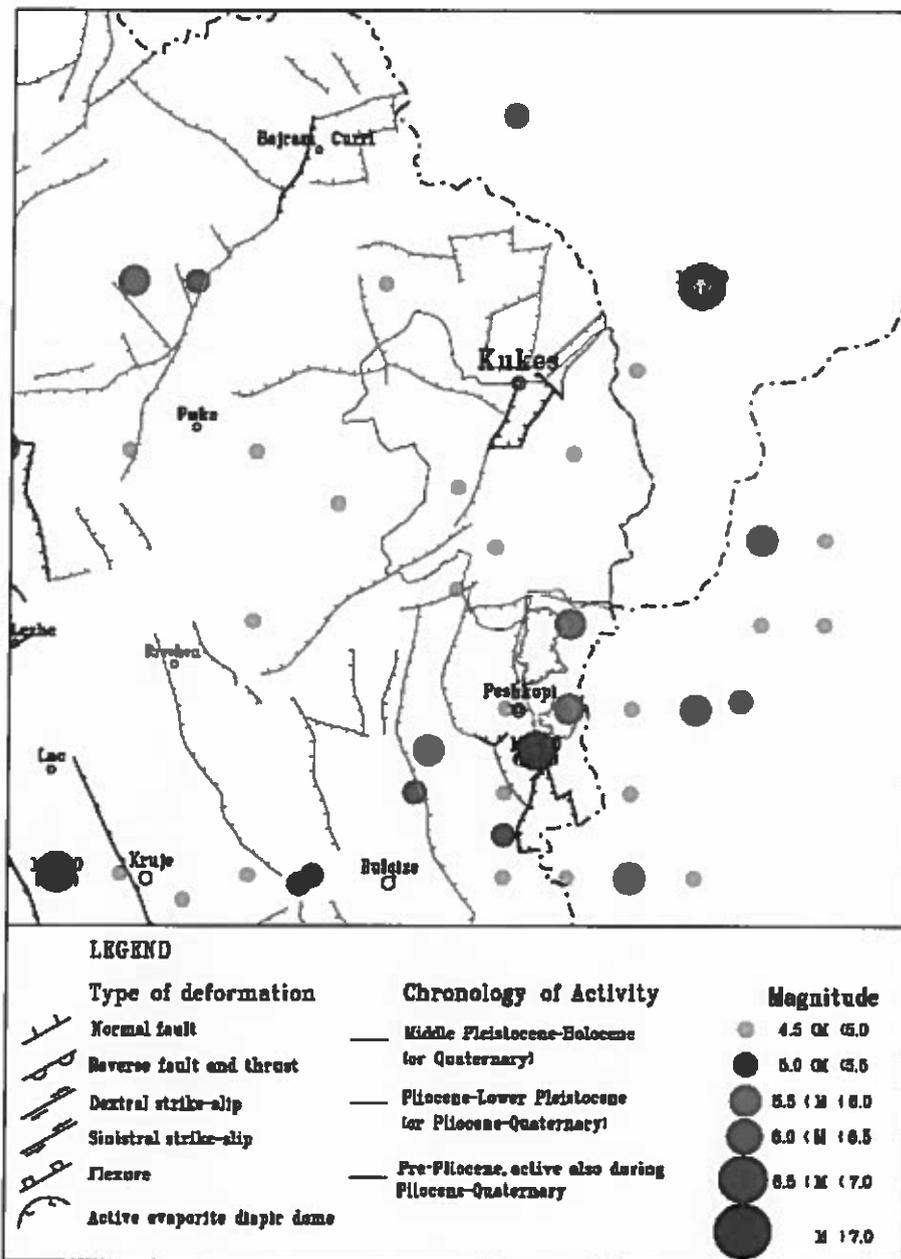

Figura 4.12. Thyerjet aktive (Aliaj et al., 2004) dhe tërmetet më të fortë që kanë ndodhur në rajonin e Kukësit dhe zonën përreth.

Megjithëse në rajonin e Kukësit aktiviteti i thyerjeve të reja paraqitet i dobësuar, situata është e ndryshme në ato fqinjë me të, si në ultësirën e Peshkopisë në jug të saj dhe në luginën e Drinit të bardhë. Gjithashtu në rajonin Pej-Gjilan trasohen thyerje tektonike me rënie normale të cilat paraqiten aktive sot. Për aktivitetin tektonik flasin ngjarjet e fuqishme sizmike që kanë prekur zonën për rreth dhe që janë ndier të fuqishme dhe në zonën e Kukësit. Disa nga këto janë:

- Tërmeti i Prizrenit i vitit 1456 me intensitet në epiqëndër VIII ballë MSK-64, magnitudë $M_s=6.0$ (Sulstarova & Koçiaj 1975). Efektet e këtij tërmeti janë ndjerë edhe në Kukës.
- Tërmeti i 27 Gusht i vitit 1942 me magnitudë $M=6.0$ ka goditur Peshkopinë, ai ka zgjatur 4 sekonda. Ky tërmet ka shkatërruar Peshkopinë, janë dëmtuar më tepër se 80% e shtëpive. Ai ka shkaktuar 44 viktima dhe 119 të plagosur. Nga ky tërmet janë shkatërruar nga themelet 495 shtëpi dhe 2200 janë dëmtuar rëndë. Tërmeti është ndierë i fortë (me 6,5 ballë) dhe në rajonin e Kukësit (Sulstarova & Koçiaj 1975).
- Tërmeti i 30 Nentorit 1967 me $M=6.6$ dhe $I_0=IX$ balle MSK-64 me epiqender ne Golloborde (mali i Zylit) (Figura 1). Ky tërmet në rrethin e Dibrës dhe të Librazhdit janë prekur 13 lokalitete me 177 fshatra. Tërmet shkaktoi 12 viktima dhe janë plagosur 174 persona. U dëmtuan 6336 godina, nga të cilat 5664 shtëpi banimi dhe 156 objekte social kulturore. Dëmtime në njerëz ka patur dhe në teritorin Jugosllav. Tërmeti është ndierë i fortë (me 6,0 ballë) dhe në rajonin e Kukësit. (Sulstarova & Koçiaj 1975)
- Tërmeti i Gjllanit 29 Prillit 2002 me magnitudë $M=4.1$ është ndierë me rreth 4,5 ballë në rajonin e Kukësit.

4.1.3.2 Rreziku sizmik i rajonit të bashkisë Kukës

Në seksionet e mëposhtme jepet një paraqitje e shkurtër e parametrave të nevojshëm që kërkohen për një vlerësim të besueshëm të rrezikut sizmik të rajonit të Bashkisë Kukës.

Të dhënat për vlerësimin e rrezikut sizmik

Vlerësimi i rrezikut sizmik kërkon informacionin e mëposhtëm:

- Identifikimi i burimeve potenciale të tërmeteve.
- Vlerësimi i karakteristikave të çdo burimi potencial, si kushtet gjeologjike, magnituda dhe indeksi i aktivitetit sizmik.
- Ekuacionet empirike për llogaritjen e amplitudave ose intensiteteve të lëkundjes së tokës (d.m.th. ekuacionet e prognozimit të lëkundjes së truallit).

Parametrat e sizmicitetit dhe karakterizimi i zonave sizmike

Për vlerësimin e rrezikut sizmik të rajonit që përfshin Bashkia Kukës kemi përdorur katalogun e tërmeteve të përpiluar në kuadër të projektit BSHAP (NATO SFP 983054, 2011) i cili përmban rreth 13000 ngjarje me magnitudë $MW \geq 3.5$, dhe përfshin tërmetet që kanë ndodhur në vendet e Ballkanit Perëndimor në periudhën 510BC deri 31/12/2010, (Duni dhe Kuka, 2011).

Po ashtu, për vlerësimin e rrezikut sizmik, janë pranuar rezultatet e projektit BSHAP mbi modelin sizmotektonik të rajonit. Një ekstrakt i këtij modeli është paraqitur në Figurën 3. Sejcila nga zonat e identifikuar është karakterizuar nga një relacion specifik frekuencë-magnitudë që ka dalë nga analiza e të dhënave historike dhe instrumentale të tërmeteve. Për të vlerësuar rrezikun që vjen nga një zonë e caktuar është përdorur modeli eksponencial i mëposhtëm:

$$I_m = I_{m_0} \times \frac{\exp[-b(m - m_0)] - \exp[-b(m_{\max} - m_0)]}{1 - \exp[-b(m_{\max} - m_0)]}$$

ku:

λ_m : numri mesatar vjetor i tërmeteve me magnitudë $M \geq m$,

λ_{m_0} : numri mesatar vjetor i tërmeteve me magnitudë $M \geq m_0$

m_0 : magnituda minimale me interes inxhinierik ($m_0=4.0$),
 m_{max} : magnituda maksimale që mund të gjenerojë burimi sizmik.

Statistikat e rekurrencës (madhësitë a- dhe b-, si dhe aktiteti sizmik minimal, λm_0) janë marrë nxjerrë nga analiza e katalogut BSHAP, duke përdorur një metodë të përgjasisë maksimale që merr në konsideratë nivele të ndryshme të plotësisë së magnitudës (Bollinger et al. 1993; Weichert 1980, Berril dhe Davis 1980).

Magnituda maksimale e vrojtuar në afërsi të rajonit në periudhën instrumentale është MW=6.6 (tërmeti i 30 Nëntorit 1967 me epiqendër në zonën midis Dibrës e Librazhdit).

Të dhënat statistikore dhe vlerësimi final i magnitudës maksimale M_{max} për sejcilën nga zonat e burimeve sizmike janë dhënë në Tabelën 1. Theksojmë se rajoni i Bashkisë Kukës përfshihet në zonat sizmike A4 dhe A7.

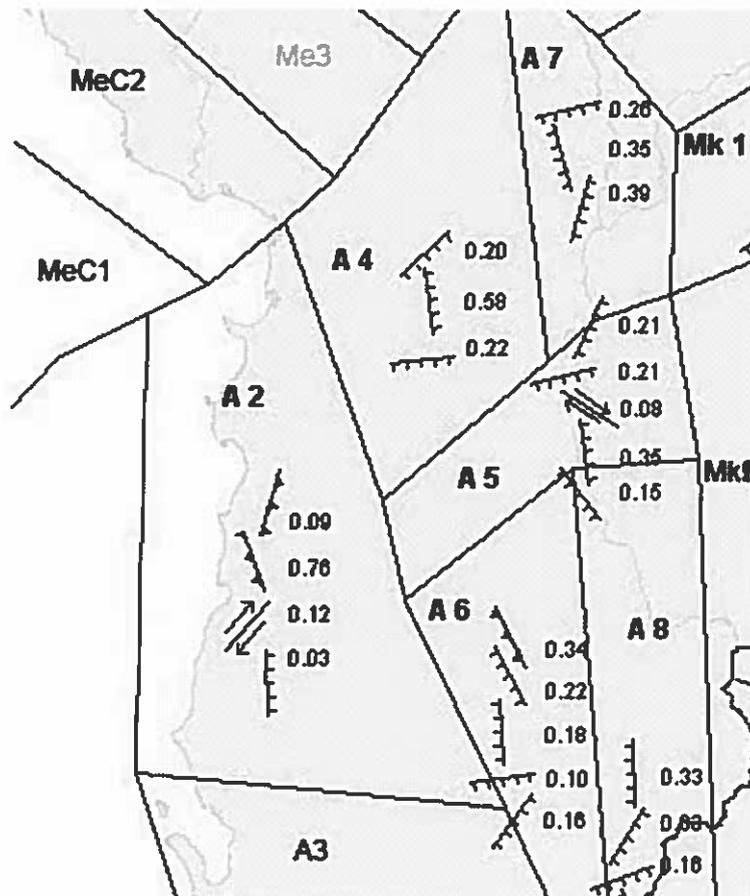

Figura 4.13. Modeli sizmotektonik dhe zonat e tërmeteve që interesojnë rajonin që përfshin Bashkia Kukës

Burimi	Numri i	M_{max}	Bollinger et al., (1993)	M_{max}
--------	---------	-----------	--------------------------	-----------

sizmik	ngjarjev e	(Vrojt)	a	b	$\lambda (M_w \geq 4.0)$	e pranuar
MeC1	22	5.5	2.822 ± 0.132	0.972 ± 0.028	0.382 ± 0.049	6.4
MeC2	99	7.4	2.401 ± 0.042	0.756 ± 0.008	1.362 ± 0.035	7.5
Me3	35	5.7	3.085 ± 0.124	0.981 ± 0.027	0.632 ± 0.053	6.1
A2	93	6.5	2.982 ± 0.055	0.877 ± 0.011	1.477 ± 0.042	6.9
A3	106	7.0	3.750 ± 0.033	0.929 ± 0.007	5.030 ± 0.045	7.1
A4	59	5.3	2.963 ± 0.091	0.897 ± 0.020	1.100 ± 0.056	5.6
A5	44	6.6	2.498 ± 0.084	0.841 ± 0.017	0.699 ± 0.043	6.6
A6	36	5.3	4.636 ± 0.215	1.323 ± 0.049	0.723 ± 0.067	5.8
A7	26	6.0	2.075 ± 0.086	0.799 ± 0.018	0.406 ± 0.042	6.5
A8	64	6.7	3.204 ± 0.096	0.956 ± 0.020	1.083 ± 0.047	6.8

Tabela 4.2. Parametrat e rekurrencës sipas zonave të burimeve sizmike

Modelet e prognozimit të lëkundjes së truallit

Modelet e prognozimit të lëkundjes së truallit (GMPE) përshkruajnë ndryshueshmërinë e lëkundjes së truallit në vlerësimin e rrezikut sizmik. Lëkundja e parashikuar e truallit zakonisht karakterizohet numerikisht me anën e medianës së saj (si funksion i magnitudës së tërmetit, i distancës nga vatra e tij, tipit të thyerjes tektonike, dhe faktorëve të tjerë), si dhe të devijimit standard i cili përshkuan pasigurinë në lëkundjen e truallit me shpërndarje log-normale.

Për shkak të mungesës së të dhënave të lëkundjeve të forta, deri më sot nuk është bërë e mundur të nxirret ndonjë model që përshkruan shuarjen e energjisë tërmetore për Shqipërinë dhe zonën rreth saj. Prandaj, kemi marrë në konsideratë ekuacione që karakterizojnë rajone me sizmotektonikë të ngjashme me atë të vendit tonë.

Vlerësimi probabilitar i rrezikut sizmik

Vlerësimi probabilitar i rrezikut sizmik (PSHA) konsiston në përcaktimin, përmes një procedure matematike dhe statistikore, të marrëdhënies midis ndonjë parametri të lëkundjes së truallit dhe probabilitetit të tejkalimit të tij në sheshin në studim, gjatë një intervali kohor të përcaktuar. Më pas, vlera e parametrin të lëkundjes së truallit që do të përdoret për vlerësimin e sigurisë sizmike të strukturës që analizohet zgjidhet pas përcaktimit të një niveli probabilitar të pranueshëm për strukturën dhe sheshin në shqyrtim.

Rreziku sizmik i rajonit që përfshin Bashkia Kukës është llogaritur për periudha përsëritje 95 dhe 475 vjet. Duke konsideruar shpërndarje Puasoniane të tërmeteve dhe lëkundjeve të truallit, probabilitetet respektive të tejkalimit të këtyre vlerësimeve janë 10% në 10 vjet, dhe 10% në 50 vjet. Kjo është praktika standarde që rekomandohet nga Eurokodi EC8 për projektimin e strukturave të zakonshme, pa përfshirë objektet e rëndësishme të veçantë (shkolla, çerdhe, spitale, ura, diga, hidrocentrale, etj.).

Për modelimin e relacionit frekuencë-magnitudë për të gjitha zonat e burimeve sizmike është përdorur modeli eksponencial i prerë në të dy krahët, me parametra rekurrence sipas Tabelës 1. Llogaritjet janë kryer duke përdorur katër modele të prognozimit të lëkundjes së truallit: AB10, Bi09, BA08 dhe CF08. Rreziku sizmik është llogaritur për konditat e shkëmbit inxhinierik (VS30 = 800 m/sek), që i korrespondon truallit të klasës A sipas klasifikimit të Eurokodit 8 (EN 1998-1, 2004).

Sic shihet, territori i Bashkisë Kukës karakterizohet nga një ndryshueshmëri e theksuar hapsinore përsa i përket rrezikut sizmik. Vlera e nxitimit horizontal maksimal (PGA) rritet sistematikisht duke shkuar nga veriperëndimi drejt juglindjes së territorit të kësaj Bashkie. Pjesa veriperëndimore karakterizohet nga një rrezik sizmik mesatar, ndërsa në pjesën juglindore rreziku sizmik arrin nivele mjaft të larta. Në qoftë se projektimi i strukturave do të kryhej sipas standardit të Eurokodit 8, për periudhë përsëritje 475 vjet (që i korrespondon probabilitetit të tejkalimit 10% në 50 vjet), vlera e nxitimit horizontal maksimal (PGA) varijon nga 0.18 g në pjesën veriperëndimore të rajonit në 0.28 g në juglindje të tij.

Theksojmë se hartat e paraqitura i korrespondojnë kushteve të shkëmbit inxhinierik (VS30 = 800 m/sek), dhe nuk marrin në konsideratë amplifikimin e truallit. Ato mund të përdoren për qëllime studimore dhe planifikimin e territorit, por nuk mund të zevëndësojnë studimet specifike që kërkohen sipas rregulloreve në fuqi për projektimin e objekteve të veçanta.

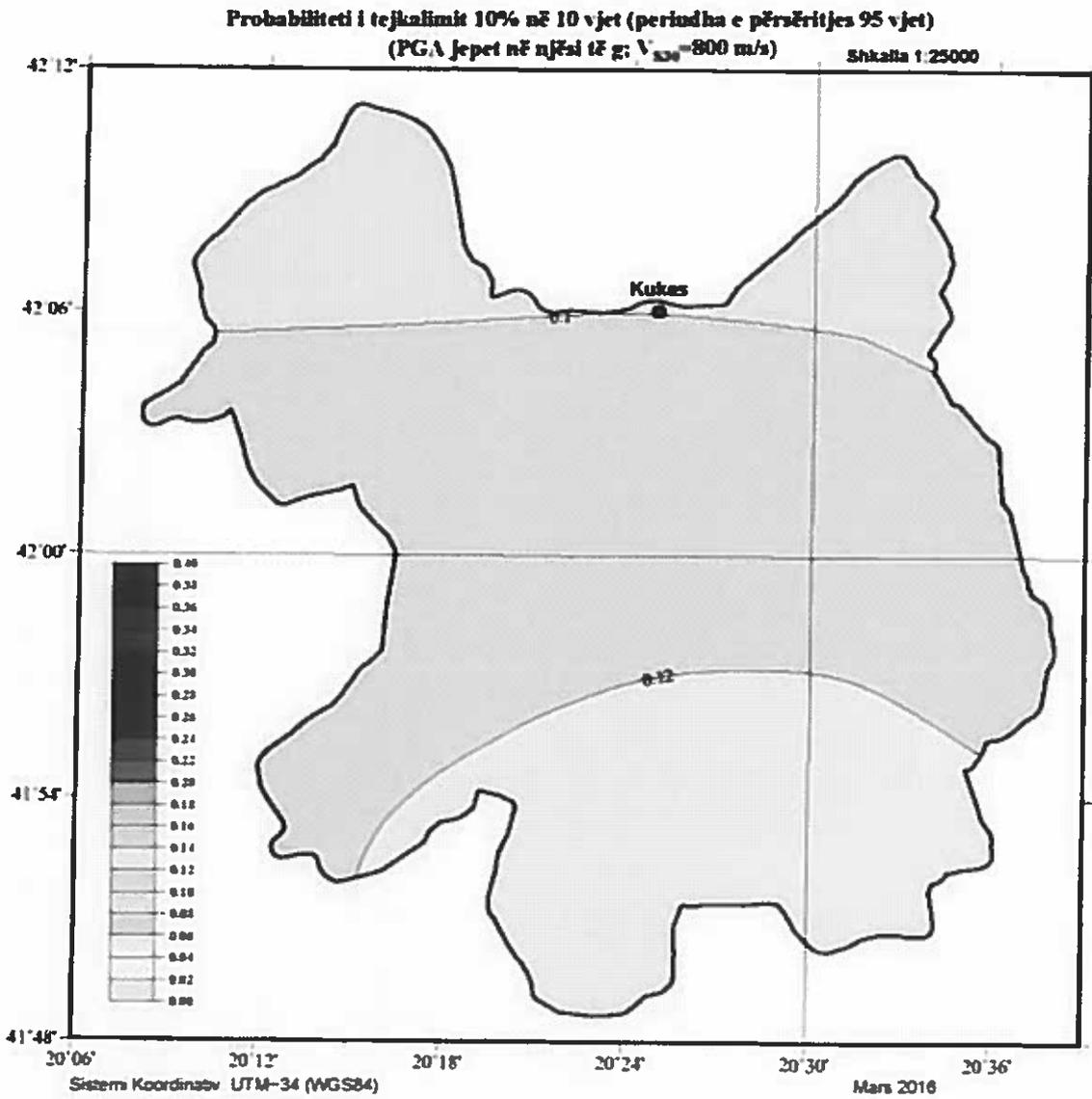

Figura 4.14. Harta e rrezikut sizmik për nxitimin horizontal maksimal (PGA) që i korrespondon probabilitetit të tejkalimit 10% në 10 vjet.

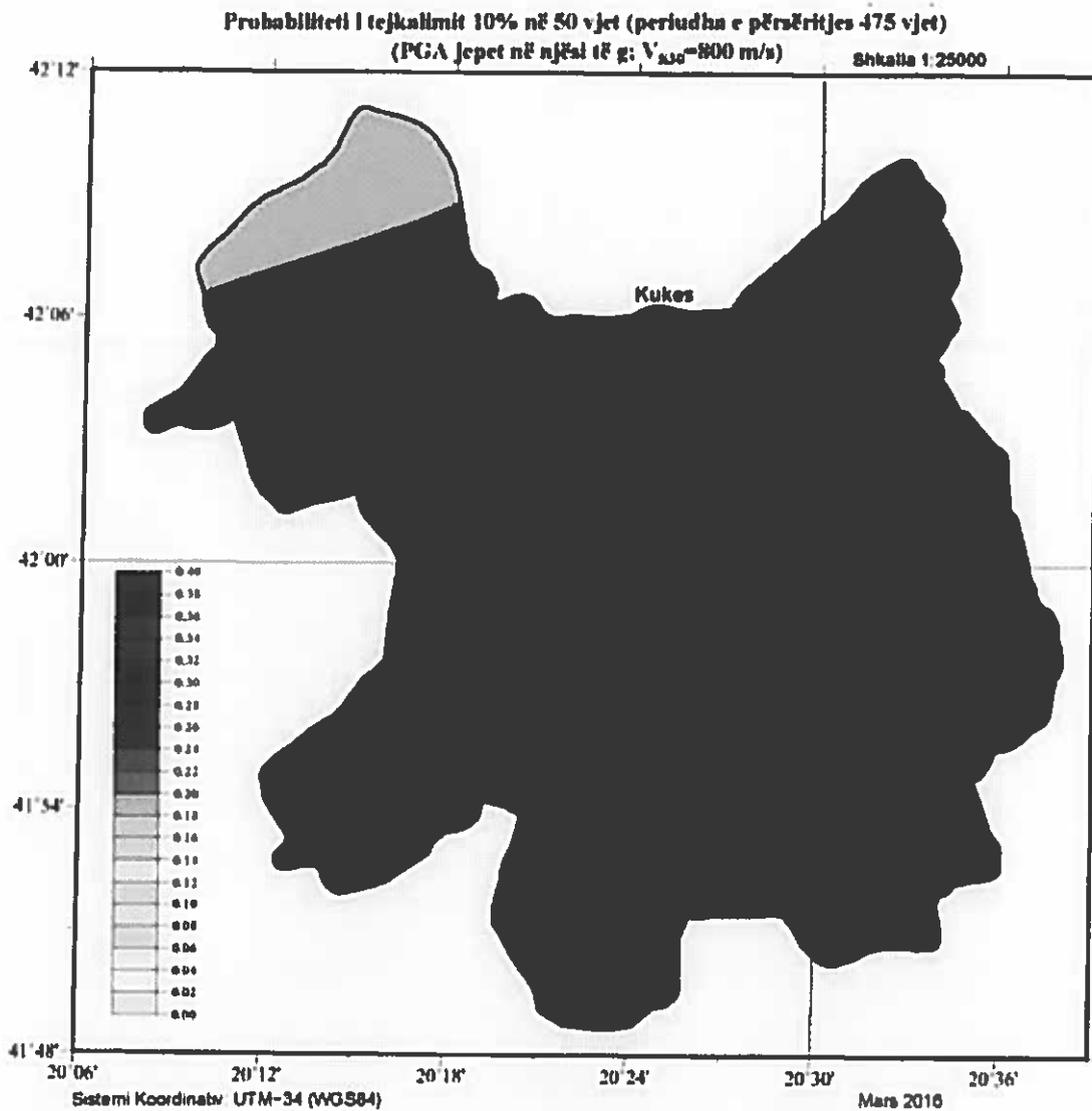

Figura 4.15. Harta e rrezikut sizmik për nxitimin horizontal maksimal (PGA) që i korrespondon probabilitetit të tejkalimit 10% në 50 vjet.

4.1.4 Pasuritë minerale të bashkise Kukës

Sipas grupimeve të pasurive minerale të vendit tonë, në rajonin e Kukësit kemi të përhapura minerale metalore dhe minerale dhe shkëmbinj industriale.

4.1.4.1 Mineralet e bakrit

Vendburimi i bakrit Gdhështë

Ndodhet në Bashkinë Kukës, rreth 10 km larg nga fshati Shëmëri. Lidhet me rrugë auto të paasfaltuar me rrugën nacionale Kukës-Fushe-Arrëz. Vendburimi zë një sipërfaqe 5.58 ha dhe lokalizohet midis gabrove të masivit të Kaptinës. Vendburimi përbëhet nga trupa damarore me përmasa të ndryshme. *Rezervat gjeologjike*, nga punimet gjeologjike zbuluese të kryera deri në 1. 01. 1994, llogariten në total si vijon: $A+B+C1+C2 = 274\ 000$ ton me përmbajtje 1.00 % Cu.

Miniera e bakrit Gdhëstë është hapur në vitin 1977. Hapja e minierës së Gdheishtës është realizuar me punime horizontale (Traverbanke), me lartësi kati çdo 30m, nga kuota +500 deri në +680.

Vendburimi Leproj

Vendburimi i Shëmrisë njihet prej vëndasve që herët si shfaqje e mineralizuar. Ky vendburim ndodhet në rajonin e Bashkisë Kukës. Vendburimi i bakrit Leproj (trupi i bakrit Nr. 1) ndodhet në qendër të zonës së Shëmrisë dhe në perëndim të rrethit të Kukësit. Kuota më e sipërme në zonën e minierës është + 808 m dhe kuota më e poshtme e punimit të fundit të hapjes miniere është + 470 m. Miniera ka filluar prodhimin në vitin 1983. Vendburimi Leproit (Shemeri) përfaqësohet nga një trup kuarc-sulfur i vendosur brenda shkëmbinjve gabrore dhe afër kontaktit të tyre me shkëmbinj të ultrabazike. Rezervat gjeologjike të llogaritura me gjendje 1.1.1981 ishin: A+B+C1+C2 = 449 182 ton me përmbajtje 1.364 % Cu.

Për shfrytëzimin e trupit të bakrit është përdorur sistemi i shfrytëzimit me galeri nënkati humbjet janë realizuar 16%, varfërimi është realizuar 20-30%.

Vendburimi i bakrit Gjogjan

Ndodhet në pjesën verilindore të Shqipërisë në serinë vullkano-sedimentare disi të reduktuar, 5 km në verilindje të qytetit të Kukësit, pranë rrugës nacionale dhe autostradës së re Milot -Kukës-Morinë-Prizren.

Figura 4.16. Vendburimi i bakrit Gjogjan. Pamje e karrierës së shfrytëzimit.

Miniera e Bakrit Gjogjan ka filluar shfrytëzimin fillimisht nga nëntoka në vitin 1961 dhe më pas në vitin 1963 ka filluar nga shfrytëzimi dhe karriera. Nga të dy sektorët e minierës deri në vitin 1995 janë prodhuar gjithsej 4 419 373 ton mineral me përmbajtje mesatare 3.29% Cu që i përgjigjet prodhimit prej 145 397 ton metal. Përmbajtja mesatare e Cu ishte 3.7%.

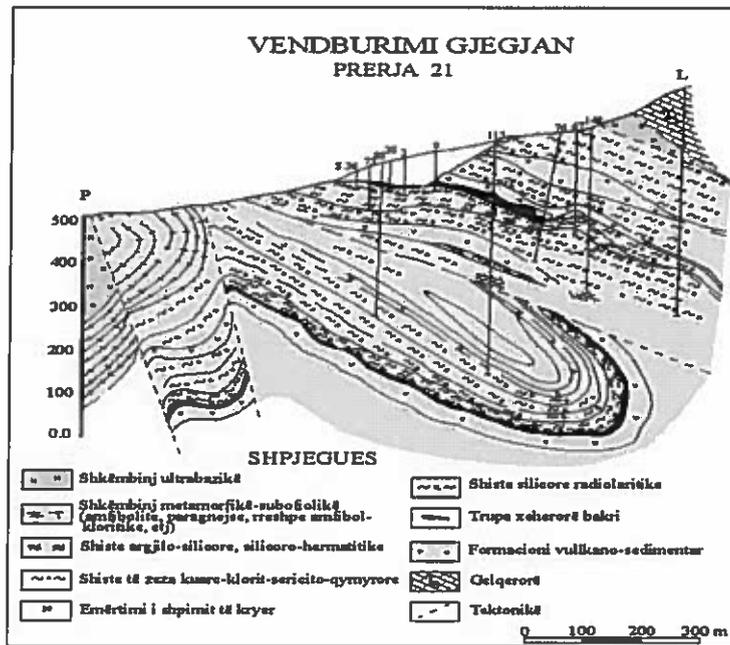

Figura 4.17. Prerje e përgjithësuar e vendburimit të bakrit Gjegjan (SHGJSH, 2014)

Nr.	Nr. i B në hartë	Vb ose shfaqja e mineralizuar	Bashkia	Rezervat gjeologjike 000/ton	Përmbajtja e komponentëve të dobishëm në %				Perspektiva
					Cu	Zn	Co	S	
16	201	Shf. Vau i Spasit	Kukës						Hapur
17	203	Shikaj	Kukës	293	0,5				Hapur
20	207	Gdhështë	Kukës	274	1,3				Hapur
21	208	Petkaj	Kukës	155.6	0,7				Hapur
22	209	Shf. Adre	Kukës	21	1,1				Hapur
24	214	Mgulle	Kukës	110.5	1,1				Hapur
25	215	Gjegjan	Kukës	61	3,56	0,6	0,07	26,8	Hapur
26	216	Shf. Dobrushe	Kukës	-	0.3-0.5				Hapur
27	217	Shf. Çami	Kukës	-	0.4-0.6				Hapur
28	220	Leproç	Kukës	242.1	1,364				Hapur
29	221	Kodra e Ostrokut	Kukës	14.05	0,8				Hapur

30	225	Laku i Gështenjës	Kukës	10	1,1				Hapur
31	227	Kodra e Gjetës	Kukës	118	1,8				Hapur
32	232	Zezem	Kukës	100	2				Hapur
33	233	Shf. Laku i Thive	Kukës	-	0.3-0.7				Hapur

Tabela 4.3. Tabela e vendburimeve dhe e shfaqjeve të mineralizuara për mineralin e bakrit (SHGJSH, 2014)

Nga pikëpamja mineralogjike në trupin xeheror bakër kalcendon marrin pjese si minerale kryesore piriti, kalkopiriti, hematiti dhe sfaleriti, si mineral sekondar takohen muskoviti, kalkozina, kovelina, borniti, hidrokarbonate të bakrit, hidrokside të hekurit etj. Në mineralet joxehere takohen kuarci, koloriti, karbonate të ndryshme etj. Shpërndarja e përbërësve kryesore në këtë shtratim ka qenë homogjene. Gjendja e rezervave të mbetura në këtë miniere, në sipërfaqe dhe në nëntoke rezulton rreth 61 000 tone me përmbajtje mesatare 2.56% Cu.

4.1.4.2 Boksitet

Vendburimi i boksiteve Vrrini i Arrnit

Vendoset ndërmjet gëlqeroreve të triasikut të sipërm dhe depozitimeve terigjene – karbonatike të albian – senomanianit. Vendburimi i Vrrinit të Arrnit vendoset në shpatin lindor të masivit të Arrnit në kuota 670 – 1200 m mbi nivelin e detit, në një reliev jo shumë të aksidentuar. Horizonti boksitik shtrihet mbi gëlqeror të pastër, me reliev karstik të zhvilluar mire dhe të pasqyruar në morfologjinë linzore – shtresore të tij, me fryrje (deri në mbi 10 m trashësi) dhe hollime deri në pykëzim të plote. Kontakti me shkëmbinjtë e dyshemesë duket i prere. Ky nivel boksitik përbëhet nga dy formacione, i poshtmi përfaqësohet nga boksite me ngjyre të kuqe, të kuqe të errtë, duke u përbërë nga boksite bemitike – kaolinike dhe argjila boksitike kaolinike, si dhe pjesa e sipërme që përfaqësohet nga argjila dhe ranor laramane. Xeherori boksitik është kryesisht i cilësisë së dyte dhe të trete me këto të dhëna: 47.06 – 47.47 % Al_2O_3 , 11.45 – 15.03 % SiO_2 , 25.25 – 26.11% Fe_2O_3 , 2.11 – 2.24% TiO_2 . Si rezultat i punimeve të kryera në vite për kërkimin dhe zbulimin e vendburimit janë llogaritur këto rezerva: Cilësia e dyte, rezerva të tipit C1 = 306 043 ton, rezerva C2 = 53 250 ton, shuma C1 + C2 = 359 293 ton. Cilësia e trete, rezerva C1 = 436 447 ton.

4.1.4.3 Mineralet e hekurit

Vendburimi i hekurit Sorokol

Mineralizimi hekuror i objektit të Sorokolit takohet në formën e një shtrese jo të vazhdueshme. Vendburimi Sorokol ndërtohet tërësisht nga shkëmbinj të moshës paleozoike si rreshpe filitike me ngjyre gri të gjelbër, rreshpe ranorike e ranoro-gravelitike, mikrokonglomerate, konglomerate të gjelbert si dhe kuarcite. Trupi mineral - klorit hematit ka trashësi që lëviz nga 1 deri 10 m, mesatarisht rreth 1.7 m dhe shtrirje rreth 700 m. Mineralet kryesor i dobishëm përfaqësohen nga hematiti, kloritet dhe me pak nga hidroksidet e hekurit. Përmbajtja mesatare e hematitit dhe hidroksideve të hekurit në trupat xeherore lëviz nga 30-40%, ndërsa kloritet përbëjnë 25-30% të masës së përgjithshme. Si minerale dytësore përmendim hidroksidet e hekurit e me pak pirit, sfen, rutil, zirkon, korund, turmaline, apatit, magnetit, kromit, leikoksen, kalkopirit, mallahit, siderit etj. Trupat xeheror të vb. Sorokol i përkasin origjinës sedimentare. Rezervat sipas cilësisë dhe sasisë: Kategoritë B = 95 000 ton me Fe 24.48%, kategoritë C1 = 549. 486 ton me Fe = 25.29 %, kategoritë C2 = 334.772 ton me Fe = 22.69 % dhe kategoritë B+ C1+C2 = 979.258 ton me Fe = 25.09 %.

Objekti Përroi i Mullirit

Në objektin e mineralizuar Përroi i Mullirit horizonti i mineralizuar përfaqësohet nga disa trupa. Trupi kryesor ka gjatësi 80 m dhe trashësi 0.60 m deri 3.5 m, ndërsa daljet e tjera kanë gjatësi 20 m e trashësi deri 0.8 m. Minerali i dobishëm kryesor është hematiti i cili ndodhet në trajtën e Ooliteve dhe matriksit të tyre. Përveç hematitit por në sasi tepër të vogla si minerale të dobishme të hekurit janë dhe magnetiti në trajte kokrrizash të imta e të shpërndara. Përmbajtja e komponentit të dobishëm në përgjithësi është e ulët dhe lëviz nga 18.42% deri 23.75% me një mesatare prej 21.50% Fe. Përmbajtjet e manganit janë relativisht të vogla dhe nga vërtetimet fushore del se ai përqendrohet kryesisht në dyshtemenë e trupit mineral. Karakteristike për këtë objekte është përmbajtja e lartë e aluminit që shpesh është 10-22%, P_2O_5 - 2.03% dhe të SiO_2 – 39.40%.

Objekti Përroi i Mullirit ndodhet ndërmjet ranoreve të Ordovik - Silurianit. Shfaqja hekurore ndodhet mbi kuarcitet dhe nën rreshpet ranorike e filitike. Horizonti hekuror përfaqësohet nga rreshpe klorit-shamozitike. Elementët e rënies janë në drejtim të jug- lindjes me kënd nga 30-400. Trashësia lëviz nga 0.6 m deri 3.5 m dhe shtrirja rreth 80 m. Përmbajtja e komponentit të dobishëm 25.19%. Rezervat gjeologjike në total janë 15098 ton me afërsisht 25.9 % Fe.

Nr	Nr. i Vb në hartë	V b. ose shfaqja e mineralizuar	Bashkia	Rezervat gjeologjike 000/ton	Përmbajtja e komponentëve të dobishëm				Perspektiva
					Fe_2O_3 %	NiO %	TiO_2 %	SiO_2 %	
1	283	Shf.Objekti Shishtavec	82 Kukës	22	25, 19				Hapur
2	288	Shf.Përroi i Mullirit	Kukës	15	29, 54				Hapur
3	294	Shf.Kallabak	Kukës	-	25-35		0.3-0.5	17-30	Hapur
4	297	Shf.Kepi i Camit	Kukës	-	26-34		0.3-1.2	9-27	Hapur
5	299	Sorokoli	Kukës	999	25, 04		2, 57	22-37, 2	Hapur

Tabela 4.4. Tabela e vendburimeve dhe e shfaqjeve të mineralizuara për mineralin hekur pa nikel (SHGJSH, 2014)

4.1.4.4 Mineralet e hekur nikelit

Formimet e kores se tjetërsimit dhe vendburimet e hekur-nikelit lidhen me shkëmbinjtë ultrabazike të zonës tektonike Mirdita. Ata janë formuar nga tjetërsimi i shkëmbinjve ultrabazike gjatë periudhave të ndryshme kohore duke filluar nga para kretaku i poshtëm.

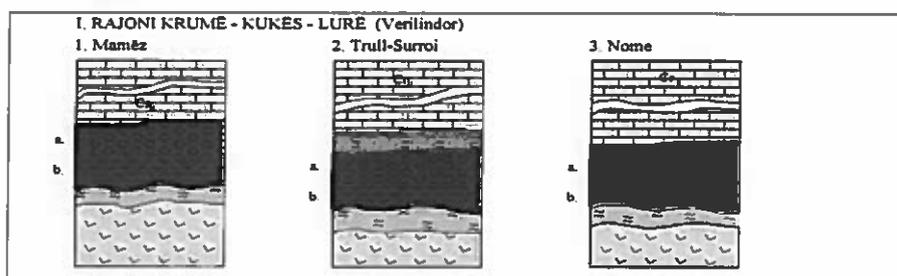

Figura 4.18. Kolonat litologjike të trupave xeherorë të vendburimeve të hekur-nikelit dhe nikelit-silikat të Kukësit (SHGJSH, 2014)

Nr.	Nr. i Vb në hartë	V b. ose shfaqja mineralizuar	Bashkia	Rezerva t gjeologjike 000/ton	Përmbajtja e komponentëve të dobishëm				Perspektiva
					Fe %	Ni %	Co %	SiO ₂ %	
5	213	Marth	Kukës	300	29	0,78			Hapur
6	240	Mamezi	Kukës	19053	35,80	1,10	0,06	26,7	Hapur
7	266	Kodra Truallit	Kukës	6 000					Hapur
8	267	Truall Surroj	Kukës	6382	33,3	0,96	0,06	17,30	Hapur
9	296	Nome	Kukës	2074	43,30	0,85	0,05	12,9	Hapur

Tabela 4.5. Tabela e vendburimeve dhe e shfaqjeve të mineralizuara për mineralin e hekur-nikelit (SHGJSH, 2014)

Vendburimi i hekur nikelit Mamez

Ky vendburim i hekur nikelit ndodhet në pjesën me të ngritur, kodrinore të fshatit Mamez. Trashësia e shkëmbinjve të ndryshuar luhatet nga 10 – 40 m. Mbi peridotitet e ndryshuara vendoset një horizont me trashësi deri në 15 m me ndryshim të doradorshem me ngjyre të gjelbër në të çelur, të verdhe në kafe deri në të kuqërremte. Origjina e këtij vendburimi është sedimentare. Ky horizont i përket subformacionit xeheror të nikelit silikat i cili ndërton pjesën me të poshtme të profilit lateritik dhe ka përmbajtje të ngritur të Ni nga 0.6 – 2.6, në pjesën me të madhe 0.9 – 1.2, të kobaltit 0.03 – 0.15% dhe e hekurit që arrin në 35.80%, SiO₂ = 26.70%, MgO = 2.9%. Në këtë vendburim janë llogaritur rezerva gjeologjike të zbuluara rreth 19 milion ton, me përmbajtje rreth 0.9 – 1.2 % Ni, 18 – 35 % Fe. Ky objekt është i pajisur me Leje Minerare shfrytëzimi.

Vendburimi i hekur nikelit Trull – Surroj

Edhe ky vendburim është me karakteristika të ngjashme me vendburimin e Mamezit si nga ambienti gjeologjik dhe nga xeherori i tyre. Ky vendburim ndodhet në pjesën me të ngritura të rajonit të Trull Surroj (nen Kodër Truallin). Trashësia e shkëmbinjve të ndryshuar luhatet nga 10 – 40 m. Mbi peridotitet e ndryshuara vendoset një horizont me trashësi deri në 15 m me ndryshim të doradorshem me ngjyre të gjelbër në të çelur, të verdhe në kafe deri në të kuqërremte. Ky horizont i përket subformacionit xeheror të nikelit silikat i cili ndërton pjesën me të poshtme të profilit lateritik dhe ka përmbajtje të ngritur të Ni nga 0.6 – 2.6, në pjesën me të madhe 0.9 – 1.4, të kobaltit 0.03 – 0.15% dhe e hekurit që arrin në 24 %. Mbi xeheroret e Nikelit silikat shtrihen xeheroret e hekur – nikel kobaltit me trashësi nga 0 – 4 m. Origjina e këtij vendburimi është sedimentare. Në këtë

vendburim janë llogaritur rezerva gjeologjike të zbuluara rreth 6.40 milion ton, me përmbajtje rreth 0.9 – 1.2 % Ni, 18 – 22 % Fe.), (Leka Gj. etj. -2009).

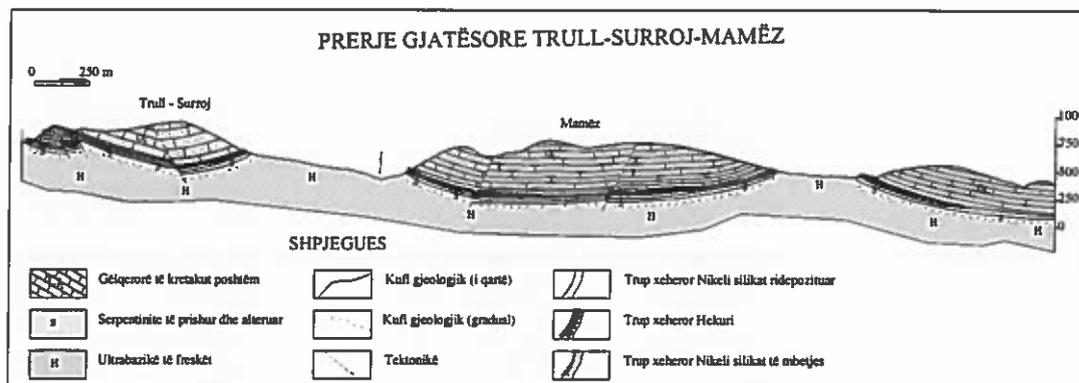

Figura 4.19. Prerja gjatësore Trull Surroj – Mamëz (SHGJSH, 2014)

4.1.4.5 Mineralet e kromit

Tabela 4.6. Tabela e vendburimeve dhe e shfaqjeve të mineralizuara për mineralin e kromit (SHGJSH, 2014)

Nr.	Nr. i Vb në hartë	V b. ose shfaqja e mineralizuar	Bashkia	Rezerva t gjeologjike 000/ton	Përmbajtja e komponentëve të dobishëm			Perspektiva
					Cr ₂ O ₃ %	FeO %	SiO ₂ %	
145	222	Fushe Dukagjin 1	Kukës	65.7	19,0			Hapur
146	223	Fushe Dukagjin 2	Kukës	88.9	20,0			Hapur
147	226	Kalimash-GuriShqipes	Kukës	51.5	25,0			Hapur
148	229	Kalimash 1 Tr. 12, 14	Kukës	41.1	18,0			Hapur
149	230	Kalimash 1 Tr. 11	Kukës	223	27,0			Hapur
150	231	Përroi i Batrës Tr. 1	Kukës	40	22,49			Hapur
151	234	Kalimash 2 Tr. 1	Kukës	1329.9	32,0			Hapur
152	235	Përr. Batrës Tr.18, 19	Kukës	85.5	25,0			Hapur
153	236	Përroi i Batrës Tr. 16	Kukës	53	22,45			Hapur
154	237	Kalimash 2 Tr. 2	Kukës	799.5	21,0			Hapur
155	238	Kalimash 1 Z I M	Kukës	202	30,0			Hapur
156	241	Përroi i Batrës Tr. 17	Kukës	85	23,66			Hapur
157	242	Kalimash 2 Tr. 3 J	Kukës	435	20,0			Hapur

158	243	Llakat e Gjoceres	Kukës	20	22-45			Hapur
159	244	Kalimash 1 Tr. 7	Kukës	1252	20,0			Hapur
160	246	Përr. Batrës Tr. 2, 2a	Kukës	176	21,0			Hapur
161	247	Thanëza Tr. 1 - 6	Kukës	68.5	20,0			Hapur
162	248	Përr. Batrës Tr. 9, 11	Kukës	170	25,0			Hapur
163	249	Përroi Rrunes1, 4, 20	Kukës	43	23,0			Hapur
164	250	Kalimash 2 Tr. 2KJ	Kukës	148	20,0			Hapur
165	251	Kalimash 1 Tr. 10	Kukës	509.5	28,0			Hapur
166	252	Përroi i Batrës Tr. 3 H	Kukës	435.5	24,68			Hapur
167	253	Përroi i Batrës Tr. 15	Kukës	228	25,0			Hapur
168	254	Shullani i Lleshit	Kukës	2.5	20-25			Hapur
169	255	Kalimash 1 Tr. 9	Kukës	8.8	15-20			Hapur
170	256	Kalimash 3 Tr. 6, 6A	Kukës	1288.5	20,0			Hapur
171	257	Kalimash 3 Tr. A	Kukës		20,0			Hapur
172	258	Kalimash 3 Tr. B	Kukës	270	20,0			Hapur
173	259	Marajth	Kukës	40	15-20			Hapur
174	260	Laku i Çupit	Kukës	11.0	20-25			Hapur
175	262	Trull 1 Tr. 1 - 8	Kukës	137	25,05			Hapur
176	265	Trull 2 Tr. 1 - 2	Kukës	24.2	20,0			Hapur
177	273	Përr. Andrave Tr.1, 14	Kukës	133	20			Hapur
178	274	Kroi i Pulave	Kukës	60	20-25			Hapur
179	275	Kodra e Shqipes	Kukës	18.8	20			Hapur
180	276	Kodër Luc 1	Kukës	20.12	40			Hapur
181	277	Kodër Luc 2	Kukës	99.8	22			Hapur
182	280	Leshnice	Kukës	200.8	28			Hapur
183	281	Kapit	Kukës	120	18-20			Hapur
184	282	Are Lere	Kukës	39.5	35-40			Hapur
185	284	Are Toter Tr. 1	Kukës	1.3	38			Hapur
186	298	Tej Molle	Kukës	3.5	20-35			Hapur

Vendburimi i kromit Kalimash – 2 (Trupi 1)

Ky vendburim ndodhet në pjesën qendrore të masivit ofiolitik të Kukësit, duke bërë pjesë në territorin e Bashkisë Kukës. Miniera e kromit Kalimash 1, 2, 3 Kukës ka filluar shfrytëzimin në vitin 1978 kurse Fabrika e Pasurimit ka filluar punë në vitin 1980 me kapacitet përpunues 100 000 ton mineral në vit dhe që më vonë u zgjerua duke arritur në 160 000 ton/vit.

Vendburimi i kromit Kalimash 2.

Vendburimi i kromit Kalimash 2 ndodhet në pjesën veri-lindore të rajonit në lartësi që lëviz nga +490 deri +1685 m dhe përbëhet nga trupat xeheror Nr. 1, 2 e 3 dhe disa linza e thjerrëza të holla kromiti me përmbajtje të ulët. Trashësia e trupit shkon deri 4m dhe këndi i rënies lëviz nga 20-40° me shtrirje të përgjithshme veri-veriperëndim e jug-juglindje. Rezerva gjeologjike totale = 748 786 ton.

Mbi minierën Kalimash 2(Trupi nr.1). Rezerva A+B+C1+C2 të mbetura pa u shfrytëzuar në këto dy trupa janë 258 200 ton me 24. 82% Cr₂O₃.

Vendburimi Kalimash - 1(Trupi 7)

Ky vendburim ndodhet në pjesën perëndimore të masivit ofiolitik të Kukësit, duke bërë pjesë në territorin e Bashkisë Kukës.

Ky trup i mineralizuar i kromiteve përfaqëson një zone të varfër minerale të ndërtuar nga kromit brezor ku përmbajtja shkon nga 18. 37% deri 27. 28% Cr₂O₃.

Trashësia e trupit lëviz nga 0. 5 deri 11. 7 m me rënie jug-perëndim me kënde 20-25°.

Përmbajtja e komponentit të dobishëm në Trupin nr.7 përfaqëson një zone të varfër minerale të ndërtuar nga kromit brezor ku përmbajtja shkon nga 18.37% deri 27.28% Cr₂O₃. Përmbajtja e komponentit të dobishëm Cr₂O₃ në trupin nr 1 shkon nga 15-30%.

Vendburimi Kalimash nr.(Trupi nr.7), rezerva totale = 743 000 ton.

Konsiderata të përgjithshme: Në masivin ofiolitik të Kukësit janë evidentuar mbi 80 shfaqje dhe vendburime të mineralizuara të kromiteve, prej të cilave: Deri në 1 mijë ton rezultojnë 49 shfaqje të mineralizuara, nga 5 – 100 mijë ton rezultojnë 16 vendburime, nga 100 – 1 milion ton rezultojnë 13 vendburime, mbi 1 milion ton rezultojnë 2 vendburime objekte. Gjithsej 31 vendburime dhe shfaqje të mineralizuara(sipas rezervave të zbuluara nga gjeologjia dhe pjesërisht të shfrytëzuara nga miniera). Rezervat gjeologjike të zbuluara në total janë: 10 900 000 ton ; Rezerva të shfrytëzuara janë: 1 700 000 ton. Gjendja e rezervave gjeologjike është: 9 200 000 ton.

4.1.4.6 Polimetalet**Shfaqja e mineralizimeve polimetalore e Nimçes (Kepi i Nijes)**

Ndodhet në jug lindje të Kepit Kishës e Tejes së Nimçes. Lokalizohet në rreshpe ranore – alevrolite kuarcore, të njësisë së Kollovozit të moshës Ordovik-Devon. Mineralizimi polimetalor lidhet me damarë kuarc-karbonatik në forme rrjetore në një zone me shtrirje rreth 300 m dhe me trashësi zone rreth 7 m ku takohen çarje e damarë kuarc-karbonate me mineralizim piriti dhe galeniti. Zona ka rënie juglindore afërsisht 1300 dhe kënde rënie 30 - 500. Në copat alevrolitore e ranore kuarcore me prani mineralizimi sulfid-plumbi arrin rreth 1 % dhe Zn afërsisht 0. 01%. Në këto shfaqje janë kryer punime gjeologo kërkuese (kanale, pastrime dhe galeri) që vërtetojnë zhvillimin e mineralizimeve polimetalore përrreth 50 m në rënie.

Shfaqja e mineralizimeve polimetalore Orgjost

Mineralizimi polimetalor në këtë sektor, zhvillohet në ranoret e metamorfizuar e sericitik ngjyre gri – jeshile të njësisë Kollovozi. Shtrirja e zonës së mineralizuar arrin në 700 m me një trashësi deri në 10

ml. Në damarët kuarc-karbonat-barit vërehen pikëzime e njolla sfalerit – pirit, kryesisht dhe me pake galenit. Në të gjithë këto dalje janë kryer punime gjeologjike të kërkimit (kanale, karriera dhe galeri), që kanë vërtetuar të njëjtën natyrë të mineralizimit si në sipërfaqe dhe në drejtim të thellësisë.

Vendburimi i nikel – silikat Nome

Ky vendburim është i vendosur mbi fshatin Nome të Bashkisë Kukës. Vendburimi ndërtohet nga shkëmbinj ofiolitik ultrabazik në dysheme dhe vazhdon me mbulesën e gëlqeroreve të kretakut. Trashësia e kores se tjetërsimit mesatarisht vlerësohet nga 1.20 ml deri në 4.70 ml. Përbërja kimike mesatare e Ni është rreth 1.198%, Fe afërsisht 22%, Co është 0.046 %, SiO₂ është afërsisht 41 % dhe MgO afërsisht 6.20%, në koren parësore, kurse në koren dytësore hekur nikelore, trashësia e se cilës vlerësohet rreth 3.34 ml, Ni arrin deri në 0.854%, Fe afërsisht 43.28%, Co afërsisht 0.047%, SiO₂ afërsisht 12.88% dhe MgO rreth 2.93%. Në këtë vendburim janë llogaritur 2.1 milion ton rezerva gjeologjike).

4.1.4.7 Uraniumi

Vendburimi i uraniumit Nimçe

Ky vendburim ndodhet në territorin e Bashkisë Kukës. Punimet gjeologjike në këtë vendburim kanë filluar para viteve 70 dhe kanë vazhduar deri në vitet 80. Ky vendburim bën pjesë në njësinë strukturalo-faciale të Korabit, në pjesën më veriore të tij dhe ndërtohet nga shkëmbinj metamorfikë e sedimentarë të Paleozoit dhe shkëmbinj të ndryshëm magmatikë. Mineralizimi i uraniumit ndodhet në suitën e poshtme, e cila është ndarë në pesë pako. Mineralizimi ndodhet në depozitimet siluriane, pakon e poshtme të suitës së poshtme, e përfaqësuar nga filite silicore shumë grafitike, në afërsi ose në kontakt direkt me kompleksin gabro-gurëbrinorë. Gjithashtu është vërtetuar lidhja e ngushtë e mineralizimit të uranit me magmatizmin, veçanërisht me monconit-porfirit (Fig.V.4). Objekti përbëhet nga 6 zona të mineralizuara, të emëtuara nga 1 deri në 6. Mineralizimi i konturuar ka formë tubi dhe forma gati shtresore. Mineralizimi është konsideruar hidrotermal, përqendrohet në shistet e zeza me kontroll të dukshëm magmatik. Përmbajtja e uraniumit luhet nga 0.035 % deri në 1.5 %, përmbajtja mesatare rezulton 0.77% U₃O₈. Mineralizimi shoqërohet edhe me toka të rralla të grupit Cerium-itrium. Rezervat gjeologjike të llogaritura në vendburimin e Nimçes janë: 29 000 ton me përmbajtje mesatare 0.77 % U₃O₈.

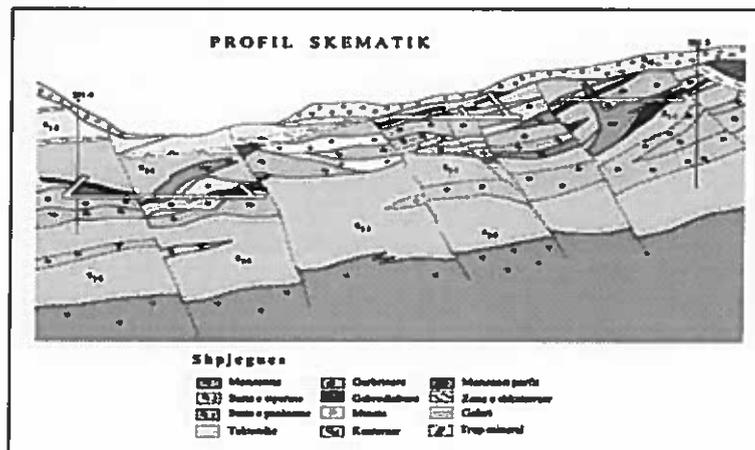

Figura 4.20. Vendburimi i uraniumit Nimçe, prerje skematike e vendburimit (SHGJSH, 2014)

4.1.4.8 Mineralet industriale

Vendburimi i argjilave Nangë-Bushat-Kukës

Vendburimi i argjilave Nange-Bushat është me origjinë sedimentare. Këto argjila janë depozitime të tipit lumor-liqenor të gropës së Kukësit, të moshës N2-Q. Këto argjila kanë ngjyra të ndryshme, kryesisht të verdhë dhe të kuqe, në varësi të përmbajtjes hekurore. Përbërja kimike mesatarisht është: $\text{SiO}_2 = 30-70\%$, $\text{Al}_2\text{O}_3 = 2.53-21.00\%$, $\text{Fe}_2\text{O}_3 = 3.3-4.78\%$, $\text{TiO}_2 = 0.3-0.6\%$, $\text{CaO} = 0.28-0.7\%$ dhe $\text{MgO} = 0.50-1.52\%$. Rezervat e zbuluara janë 752 000 ton.

Guret dekorative

Olivinitet: Olivinitet kanë përhapje në zonën e Kalimashit. Në përgjithësi ato përfaqësojnë një shkëmb masiv të fortë, me ngjyrë të gjelbër, me shkëlqim qelqor, përmbajnë lëndë minerale me përmbajtje të olivinës në masën mbi 98%. Peshë volumore është 3gr/cm³, lagështia 0, 5%, zjarrdrueshmëria 1750 -1830 OC.

Nr.	Nr. i Vb në hartë	V b. ose shfaqja e minerali zuar	Rezervat gjeologjike 000/ton	Përmbajtja e komponentëve të dobishëm						Perspektiva
				MgO %	CaO %	Al ₂ O ₃ %	Fe ₂ O ₃ %	SiO ₂ %	TiO ₂ %	
3	219	Myç Mamez								Hapur
4	245	Gostil								Hapur
5	268	Nange	537	0,5-1,5	0,28-0,7	2,53-21,1	3,3-4,78	30,7	0,3-0,6	Hapur
6	272	Bushat	240							Hapur

Tabela 4.7. Tabela e vendburimeve dhe e shfaqjeve të mineralizuara për mineralin e argjilave (SHGJSH, 2014)

Vendburimi i oliviniteve Kalimash

Vendburimi i oliviniteve Kalimash është me origjinë magmatikë. Për këtë vendburim olivinitesh ka Raport Gjeologjik me llogaritje rezervash. Gjendet në masivin ultramafik të Kukësit, në pjesën jugperëndimore të tij. Në këtë masiv, olivinitet e freskëta dalin në nivelet e sipërme kumulate nga Kalimashi-1 në zonën midis Majës Marashit e Majës Runës e deri në Qafë Kumbull. Si sheshe e objekte më kryesore janë vendburimi i Kalimashit-1 dhe dalja në juglindje të Qafë Kumbullës. Kjo e fundit ka gjerësi 1-2 km dhe vazhdon për rreth 4 km gjatësi. Vendburimi i Kalimashit përveç se është vendburimi më i madh e me cilësi të mirë, është i lidhur me rrugën nacionale Tiranë-Kukës. Vetëm 2 km rrugë nga ajo nacionale të çojnë në vendburimin e oliviniteve Kalimash-1. Është një ndër vendburimet e mineraleve industriale që ka filluar të shfrytëzohet më herët në Shqipëri, qysh në vitin 1964. Si rezultat i shfrytëzimit 30 vjeçar është hapur një karrierë e madhe në shpatin perëndimor të përroit të Kalimashit-1 me përmasa gjigante.

Figura 4.21. Pamje e karrierës së shfrytëzimit në vendburimin e oliviniteve Kalimash

Cilësia mesatare në vendburim është si vijon: $MgO = 47.5\%$, $SiO_2 = 37.1\%$, $Al_2O_3 = 0.44\%$, $Fe_2O_3 = 8.92\%$, $CaO = 0.12\%$, $Cr_2O_3 = 1.2\%$ dhe $HK = 2.5\%$. Peshja vëllimore është 3.6 ton/m^3 .

Zjarrdurueshmëria del më e lartë se 1630°C . Në këtë vendburim janë zhvilluar punime shfrytëzimi që në vitin 1964 deri në vitin 1991, me kapacitete vjetore nga 10 000 deri në 20 000 ton. Gjendja e rezervave gjeologjike është: 59.307 milion ton.

Ky vendburim olivinitesh nuk ka Leje Minerare, është mjaft i përshtatshëm për shfrytëzim.

4.2 Ajri

4.2.1 Cilësia e ajrit dhe shkaqet kryesore të ndotjes së tij

Ne përgjithësi shkaqet kryesore të ndotjes së ajrit janë:

- aktivitetet industriale;
- mjetet automobilistike dhe sasia e trafikut në përgjithësi;
- sistemet e ngrohjes nëpër ndërtesa;
- bujqësia.

Keto aktivitete shkaktojnë krijimin e substancave helmuese të përqendruara në ajër si: dioksidi i squfurit, oksideve të azotit, (NO_x , PM_{10}), djegia e drurit / ngrohja (PM_{10}) bujqësia (NH_3 , PM_{10}) dhe industria (VOC , NO_x , PM_{10}).

Specifikisht në bashkinë e Kukesit ndotja e ajrit nuk përben shqetësime alarmante edhe për shkak të pranisë së korridoreve të gjelbërta mbrojtëse. Shkaqet kryesore të ndotjes kanë qenë historikisht industritë e përfshira në shkrirjen e kromit, bakrit, metalurgji, ndërsa sot shkaqet kryesore të ndotjes së ajrit janë djegia e pakontrolluar e mbetjeve si dhe trafiku.

Faktoret kryesorë që ndikojnë në ndotjen e ajrit janë sektori i transportit, i cili mbetet një nga burimet kryesore të ndotjes së ajrit urban. Kjo lidhet me numrin e madh të automjeteve që nuk plotësojnë standartet e shkarkimeve në ajër, cilësia e lëndës djegëse që përdoret, viti i prodhimit të tyre, si dhe përdorimi i automjeteve me motor pa konvertor katalitik duke favorizuar rritjen e përmbajtjes së pluhurit si dhe shkarkimet e gazta gjatë djegjes së karburantit.

Në Kukes nuk ekzistojnë stacionet e zbulimit për NO_2 , SO_2 dhe PM_{10} . NO_2 të cilat janë ndotës të emetuar në atmosferë si pasojë e proceseve të djegies në sektorin industrial dhe në sektorin e transportit.

$PM_{2.5}$ është monitoruar në total në 7 qytete, përfshirë Kukësin. Si rezulton dhe në grafikun e mëposhtëm, stacionet e zbulimit në Korçë, Berat, Fier, Kukës kanë kaluar Standardin BE për shkarkimet në atmosferë.

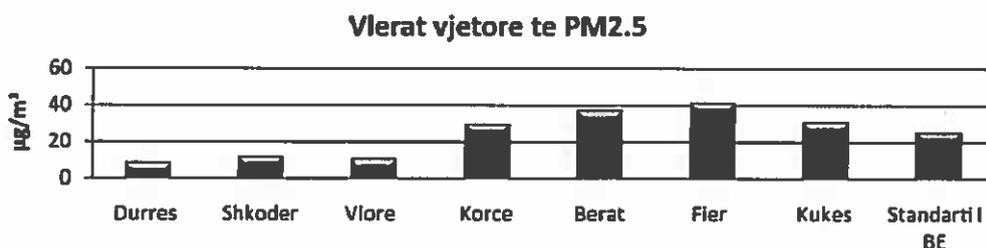
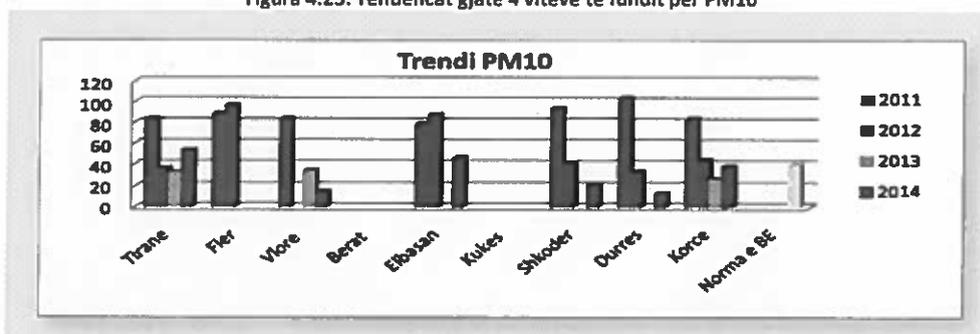

Figura 4.22. Vlerat mesatare vjetore PM2.5 (Burimi Gjendja e Mjedisit 2014)

Tendenca nder vite

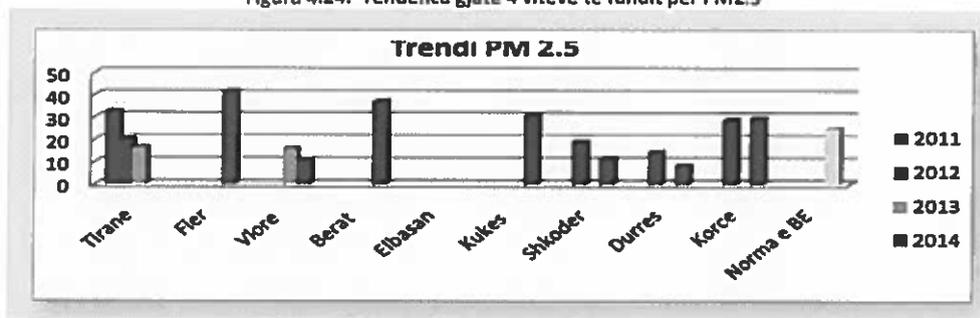
Shifrat e meposhtme japin krahasimin e vlerave mesatare vjetore te treguesve te monitoruar te ajrit urban per kater vite te fundit ne qytete te ndryshme te Shqiperise, si dhe krahasimin e tyre me vleren standarde te BE-se.

Figura 4.23. Tendencat gjate 4 viteve te fundit per PM10

Burimi: Raport per Gjendjen e Mjedisit, 2014

Figura 4.24. Tendencia gjate 4 viteve te fundit per PM2.5

Burimi: Raport per Gjendjen e Mjedisit, 2014

4.3 Faktoret Klimatike

Pas perfundimit Komunikimit Kombetar te Pare dhe te Dyte te Konventes se Kombeve te Bashkuara per Ndryshimet Klimatike (UNCCC), Shqiperia ka perparuar ne procesin e Komunikimit te Trete Kombetar.

Vleresimi i ndryshimit dhe adaptimit

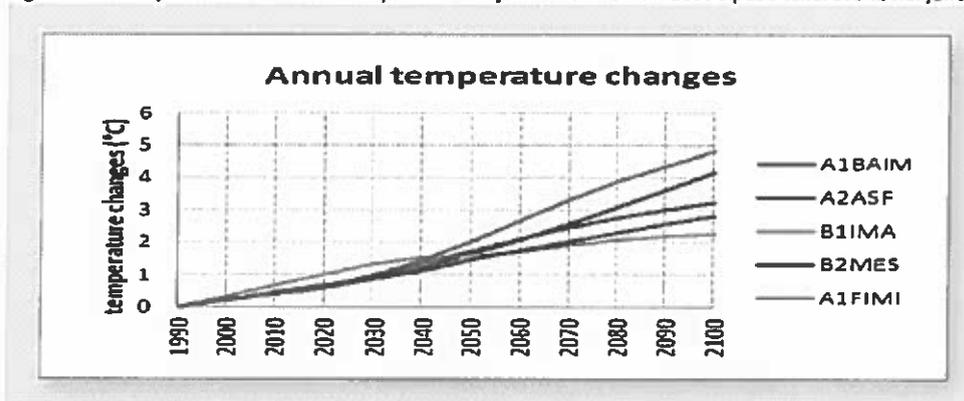
Qellimi i vleresimit perfshin si modelimin klimaterik ashtu dhe vleresimin e integruar te ndikimeve te ndryshimeve klimaterike ne sektoret kryesore ne zonat bregdetare te Shqiperise. Keta sektore kryesore jane: bujqesia, shendetesia, burimet ujore, fatkeqesite natyrore, turizmi dhe biodiversiteti.

Vemendje e veçante i është kushtuar vleresimit të fatkeqesive natyrore të lidhura me ndryshimet klimatike dhe menaxhimin e tyre. Fokusi në këta sektore në zonën bregdetare është përcaktuar me anë të konsultimeve me palet e interesuara, i cili theksoi rolin e rëndësishëm që zona bregdetare ka në prioritetet kombëtare të zhvillimit në Shqipëri. Shkalla e vleresimit është në nivel kombëtar, pra përgjatë gjithë bregdetit. Do të zhvillohet një plan i pershtatjes për zonën bregdetare (i përbërë nga një portofol i projekteve për zbatim), duke pasur si pikënisje rezultatet e projektit "Identifikimi dhe zbatimi i adoptimit të masave reaguese në deltën e lumenjve Drin - Mat".

Ndryshimet e parashikuara në regjimin e temperaturës

Për shkak të ndryshimit të mundshëm të regjimit të temperaturës, zona bregdetare shqiptare ka të ngjarë të ngrohet me tej. Të gjitha skenaret tregojnë një rritje të mundshme të temperaturave vjetore për të gjitha horizontet kohore, lidhur me vitin 1990.

Figura 4.25. Ndryshimet e vlerave të temperaturave vjetore deri në vitin 2100 sipas skenareve të ndryshëm

Burimi: Raport për Gjendjen e Mjedisit, 2014

Tabela tregon ndryshimet e parashikuara të temperaturës deri në vitin 2100 si rezultate mesatare në skenare të ndryshëm.

Tabela 4.8. Parashikimet e ndryshimeve në temperaturë (°C) nga horizontet e ndryshme kohore të lidhura me vitin 1990

Vitet	2030	2050	2080	2100
Vjetore	1.0 (0.7 deri 1.2)	1.7 (1.3 deri 2.2)	2.8 (2.0 deri 3.5)	3.2 (2.4 deri 4.1)
Dimer	0.8 (0.7 deri 0.9)	1.2 (1.1 deri 1.4)	2.0 (1.7 deri 2.3)	2.4 (1.9 deri 2.7)
Pranvere	1.0 (0.8 deri 1.12)	1.5 (1.3 deri 1.8)	2.6 (2.2 deri 3.0)	3.1 (2.6 deri 3.6)
Vere	1.6 (0.5 deri 1.8)	2.5 (2.1 deri 2.8)	4.3 (3.8 deri 4.9)	5.3 (4.6 deri 6.0)
Vjeshte	1.0 (1.0 deri 1.1)	1.6 (1.5 deri 1.8)	2.8 (2.7 deri 3.0)	3.5 (3.2 deri 3.7)

Burimi: Raport për Gjendjen e Mjedisit, 2014

Ndryshimet e parashikuara në regjimin e reshjeve

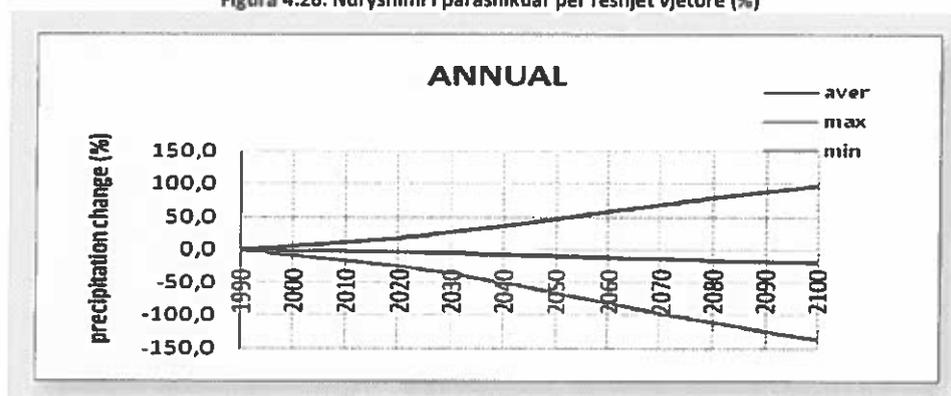
Të gjithë skenaret tregojnë një ulje të reshjeve vjetore për të gjitha horizontet kohore, lidhur me vitin 1990. Duke u bazuar në rezultatet e tyre arrihet në përfundimin se ekziston mundësia e zvogelimit të reshjeve vjetore me -8,5% (nga -56,0% deri në 47,4%) në vitin 2050; dhe me -18,1% (nga -89,7% deri në 94,0%) në vitin 2100.

Tabela 4.9. Parashikimet e ndryshimeve ne reshje (%) nga horizontet e ndryshme kohore te lidhura me vitin 1990

Vitet	2030	2050	2080	2100
Vjetore	-3.84(-35.4 deri 27.7)	-8.46(-56.0 deri 47.4)	-14.37(-78.6 deri 81.1)	-18.13(-89.7 deri 94.9)
Dimer	-5.96(-15.9 deri 4.0)	-10(-27.9 deri 7.7)	-14.3(-44.6 deri 16.1)	-18.1(-55.8 deri 19.6)
Pranvere	-2.45(-11.9 deri 7.0)	-7.26(-25.3 deri 10.75)	-14.26(-45.1 deri 16.6)	-17.7(-55.3 deri 19.8)
Vere	-10.4(-12.8 deri -7.9)	-19.7(-24.1 deri -15.3)	-41.9(-49.2 deri -34.5)	-50.4(-59.4 deri -41.3)
Vjeshte	0.5(-10.1 deri 11.1)	-2.5(-21.3 deri 16.3)	-6.9(-38.1 deri 25.2)	-9.5(-48.1 deri 29.1)

Burimi: Raport per Gjendjen e Mjedisit, 2014

Figura 4.26. Ndryshimi i parashikuar per reshjet vjetore (%)

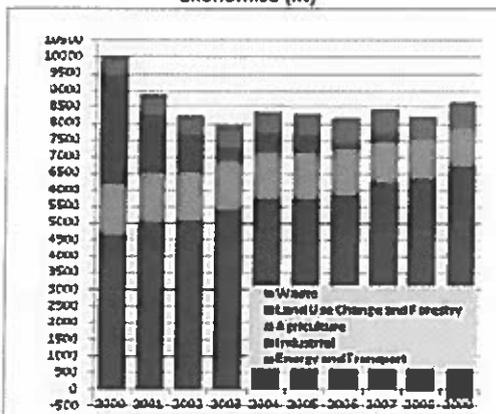
Burimi: Raport per Gjendjen e Mjedisit, 2014

Emetimet direkte nga qazrat serre

Ne vitin 2009 emetimi total i drejtperdrejte i gazit serre (GHG) ne Shqiperi ishte 7,834 kilo-ton (kt) te ekuivalentit CO₂, ekuivalent me nivelet e vitit 1990 (Burimi: FNC dhe KNS) 8,308 kt i ekuivalentit te CO₂ ne vitin 2005 dhe 8,425 kt i ekuivalentit te CO₂ (Burimi: drafti TNC). Sektori kryesor qe kontribuon ne GHGs eshte energjia (57,29 % e totalit) nepermjet transportit, e ndjekur nga bujqesia (16.85 %), proceset industriale (14.67 %), ndryshimet e perdorimit te tokes dhe pyjeve (8.88 %) dhe mbeturinat (2.31 %). Eshte e rendesishme te theksohet se deri ne 2008-2009 Shqiperia e kishte transformuar vetveten (sektori LUCF) nga nje "emetues GHG" ne nje "lavaman GHG" (Burimi: drafti TNC).

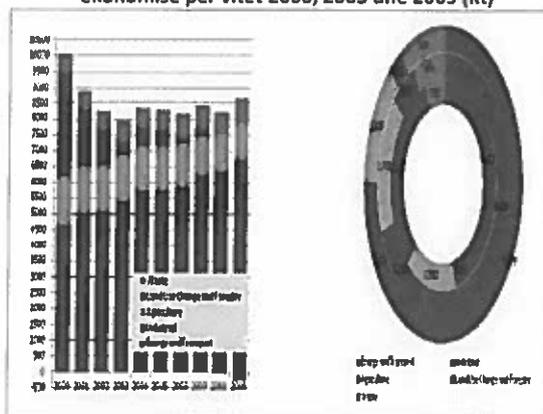
Emetimet aktuale per fryme ne Shqiperi jane rreth 2.8 ton per banor (ne krahasim me emetimet ne 27 vendet e BE-se qe jane 9.9 ton/banor). Emetimet per njesi te PBB-se jane rreth 0.6 ton CO₂ per 1000 USD (ne krahasim me emetimet ne 27 vendet e BE-se qe jane 0.4 kt CO₂ per Euro te PBB-se). Shqiperia ka emetime relativisht te uleta per njeri, por emetime disi te larta per njesi PBB-je per shkak te nivelit te ulet te PBB-se Prandaj mund te pritet qe emetimet te rriten ne te ardhmen nderkohe qe ekonomia zhvillohet, por ne te njejten kohe ka nje potencial te madh per rritjen e efikasitetit ne kete proces.

Figura 4.27. Emetimet CO₂eqv per gjithë sektoret e ekonomise (kt)

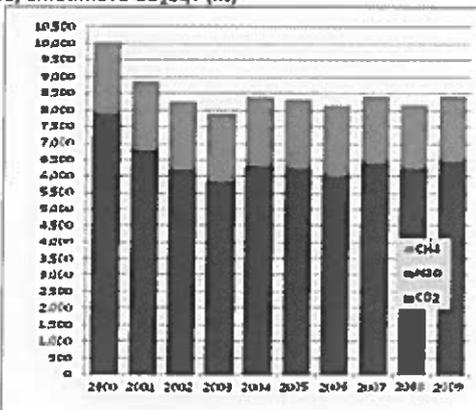
Burimi: Raport per Gjendjen e Mjedisit, 2014

Figura 4.28. Emetimet CO₂eqv per gjithë sektoret e ekonomise per vitet 2000, 2005 dhe 2009 (kt)

Per sa i perket emetimeve, kontributi me i larte ne emetimet e GHG vjen nga CO₂ me 77,30 % (2000), 74,76 % (2005) dhe 73,38% (2009); i dyti ne radhe eshte CH₄ me 21,56% (2000), 23,95% (2005) dhe 25,24% (2009); dhe i treti eshte N₂O.

Figura 4.29. Tendencat e CO₂, CH₄, N₂O qe kontribuojne ndaj emetimeve CO₂eqv (kt)

Burimi: Raport per Gjendjen e Mjedisit, 2014

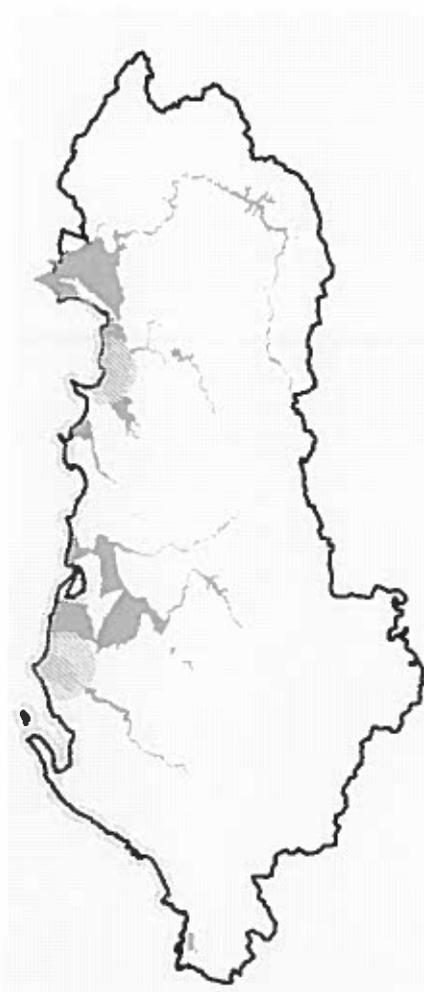
Figura 4.30. Emetimet CO₂eqv per gjithë sektoret e ekonomise per vitet 2000, 2005 dhe 2009 (%)

4.3.1 Permbytjet

Gjate dekadave te shkuara, Shqiperia eshte goditur mesatarisht nga nje fatkeqesi natyrore madhore ne vit. Ne 30 vjet, midis 1980 dhe 2010, jane regjistruar 23 fatkeqesi te tilla. Prej tyre nente fatkeqesi kane qene permbytje, kater termete dhe tre goditje nga temperatura ekstreme. Gjate kesaj periuadhe, per shkak te ketyre fatkeqesive 163 njez humben jeten ndersa rreth 4 milione u preken ne nje mase apo ne nje tjeter.

Prej 25 Dhjetorit te 2009 deri me 10 Janar 2010, Shqiperia pesoi permbytje te vazhdueshme per shkak te temperaturave te larta dhe bores se shkrire heret ne zonat malore, kryesisht ne basenin e lumit Drin. Kjo solli permbytje nga lumi Buna.

Shume lumenj shkarkojne ujrane ne lumin Buna, njeri prej te cileve eshte dhe lumi Drin jane ndertuar edhe hidrocentralitet me te rendesishme te vendit. Shkarkimi ne hidrocentralitet e Vaut te Dejes arriti nivelin e 2,500 m³/sek. Kjo, kombinuar edhe me prurjet masive te lumenjve Drin, Gjader dhe Kir cuan ne rritjen e nivelit te liqenit te Shkodres dhe permbytje ne fshatrat nga te dyja anet e Bunes.

Nderkohe qe nga 25 Dhjetori i 2009 deri me 10 Janar 2010, zonat bregdetare perreth Lezhes jane permbytur per shkak te rreshjeve qe arriten rreth 170mm dhe ererave e dallgeve te forta.

Qeveria Shqiptare e deklaroi "katastrofe natyrore" ne 5 janar 2010, kur permbytjet detyruan mijra njerez te zhvendoseshin. Qarku i Shkodres arriti nje gjendje kritike, pasi niveli i ujit ne rruget kryesore te rajonit arriti deri ne nje meter, dhe dy metra ne fshatin Berdice. Permbytjet e izoluan rajonin nga pjesa tjeter e vendit duke bllokuar aksesin nga rruget kombetare. Permbytjet ndodhen nga nje kombinim faktoresh:

- Moti: i renduar, me rreshje te zgjatura, shkrirje e akujve nga temperaturat e larta jashte normales.
- Ndryshimet ne menaxhimin e tokes dhe perdorimin e saj: transformimi i tokes bujqesore ne toke ndertimi, problemet me erozionin nga menaxhimi i keq i pyjeve, ndertimi ne zona te ndaluara ne anet e lumenjve, digave, rezervuareve, shfrytezimi pa kriter i shtratit te lumenjve, ndertimet ne toka kenetore (zona nen nivelin e detit), mosfunksionimi i duhur i sistemeve hidrike dhe problemet ne menaxhimin e tyre.

Figura 4.31. Harta e permbytjeve ne Shqiperi (Burimi: PPK)

- Hidrologjia dhe menaxhimi i ujit: Shume lumenj derdhen ne lumin Buna. Nje prej tyre eshte lumi Drin ku jane ndertuar tre nga hidrocentralitet me te medhenj te vendit. Gjate diteve te permbytjes, rreshjet cuan ne ngritjen kritike te nivelit te ujit.

Ky fenomen nuk eshte zgjidhur ende, duke qene se permbytje te egra goditen Tiranen me tetor 2013. Me shkurt 2015, permbytje te medha perfshine zonen e jugut te Shqiperise per shkak te daljes nga shtrati te lumenjve si pasojte e rreshjeve te shumta (Vjosa, Gjanica, Shkumbin, Seman etj). Rajonet me te prekura qene ato te Fierit, Beratit, Vlores, Gjirokastrës, Permetit dhe Elbasanit etj.

Permbytjet e fundit ndodhen me tetor 2015, ku pervec demeve te medha ekonomike pati edhe humbje ne jete njerezish. Keto permbytje u vune re kryesisht ne zone perendimeore te vendit por jo vetem. Rajonet me te prekur jane ato te: Durresit, Tiranës, Fierit, Vlores, Lezhes, Beratit, Skraparit, Gramshit, Lushnjes, Ersekës, Kolonjes, Gjirokastrës etj.

4.4 Uji

4.4.1 Burimet e Ujit

Mjedisi ujqor është pasuri për këtë territor. Këtu gjenden disa burime ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore.

Territori i Bashkisë së Kukësit ka shumë burime ujore disa prej të cilave janë mjaft të rëndësishme për furnizimin e popullsisë me ujë të pijshëm. Ujërat sipërfaqësore ashtu edhe ato nëntokësore përbëjnë një pasuri të madhe për komunitetin që i shfrytëzon për të pirë apo për nevoja të tjera. Këto ujëra si një pasuri e dorës së parë për njeriun, në këtë qark mundësohen nga akuifere të tipeve të ndryshme.

Kukësi është i dyti me rezervat më të mëdha ujore në vend pas Shkodrës. Liqeni i Kukësit është një nga liqenet artificiale më të mëdha në vend i krijuar në 1978 nga lumenjtë Drin i Bardhë, Drin i Zi dhe lumi i Lumës. Me një gjatësi prej 72 km dhe një sipërfaqe prej 8169 ha, ky liqen përbëhet nga 40 gjire.

Drini është një nga lumenjtë kryesorë të qytetit të Kukësit por edhe të vendit, i cili kalon përgjatë pjesës juglindore të Gadishullit Ballkanik dhe nëpërmjet territoreve të Shqipërisë, Kosovës dhe Maqedonisë. I gjatë 335 km, në kursin e tij përbëhet nga tre pjesë: Drini, Drin i Bardhë dhe Drin i Zi. Drini kalon në zonën në veriperëndim të liqenit të Fierzës dhe përfundon në liqenin e Shkodrës, ku bashkon ujërat e tij me ato të lumit Buna dhe derdhet në detin Adriatik. Drini kalon kushte të ndryshme orografike, të cilave njeriu i ka dhënë forme në menyra të ndryshme. Pjesa e parë e njohur, mes brigjeve të detit Adriatik dhe vijës kufitare të Alpeve Shqiptare, është kryesisht zona e sheshtë dhe kënetore që nuk kalon 400 m mbi nivelin e detit. Zona është e antropizuar si nga pikëpamja e bujqësisë ashtu dhe e zonave urbane. Duke vazhduar në lindje, Diga e Vaut të Dejes paraqet kufirin në mes të fushës dhe kodrave të para. Ka një ndryshim të thellë të territorit ku ai bëhet i papritur dhe i karakterizuar nga lartësitë e deri në 1400 m. Kreshtat arrijnë brigjet e lumit në dhunë, duke e percaktuar mungesën e zonave të sheshta dhe duke mos lejuar vendbanimet njerëzore; është natyra që ka pushtuar këto vende në të cilat ka një prani të zonave të madhe pyjore dhe mjeti i vetëm i kalimit përfaqësohet nga vetë lumi.

Duke iu afruar Kukësit lartësitë ulen duke u shkrirë në një zonë kodrinore dhe kemi një rikthim gradual të vendbanimeve urbane, të cilat kanë tendencë të afrohen brigjeve por pa i prekur ato, dhe pa struktura të përshtatshme për shfrytëzimin e liqenit. Nga lindja, dhe më saktësisht nga Alpet në territorin e Kosovës, në afërsi të qytetit të Pejës, vjen dega që quhet Drini i Bardhë. Me 134 km e saj zbret nga zonat malore, ku është burimi dhe vazhdon përgjatë pllajës së Kosovës deri sa hyn në në Shqipëri. Këtu rrjeti i infrastrukturës bëhet më i dendur dhe qendrat urbane më të shumta, me madhësi më konsistente. Drini i Zi që buron nga ujërat e Liqenit të Ohrit në një lartësi prej 695 m mbi nivelin e detit, prek qytetin e Strugës, shkon deri në ujërat e liqenit të Dibrës dhe pastaj hyn në territorin shqiptar për të arritur në Kukës, ku ai kryqëzohet me tjetrin. Pra perkunder kësaj duke folur nga pikëpamja gjeografike, Kukësi merrnjë rol strategjik me rëndësi të madhe, si lidhje mes hapësirave.

Eshtë krijuar artificialisht një sistem me tre liqenet (Vau i Dejes, Komanit dhe Fierzës) për të përfutur nga rrjedhja e madhe e lumit me qëllim prodhimin e energjisë elektrike. Liqeni i Fierzës mbulon një sipërfaqe prej 82 kilometra katrorë, gjatësi 60 km, me një thellësi maksimale prej 128 m duke prodhuar 70% të energjisë së të gjithë hidrocentraleve në Shqipëri. Krijimi i liqenit ka ndryshuar thellësisht strukturën e qytetit të Kukësit, i cili u zhvendos nga lugina në këmbët e malit. Drini rezulton të jetë elementi që mban të gjitha pjesët e sistemit, duke përfshirë në të gjithë diversitetin me të cilin ai ballafaqohet gjatë rrugës. Rruga ujore është ende sot mjeti i komunikimit më i shpejtë

dhe më i përshtatshëm për peshkimin , aktivitetet e transportit drurit dhe për të lidhur qytetet e mëdha.

Vendasit që shfrytëzojnë potencialin e liqenit, kanë krijuar disa struktura të tipit rudimentar që të lejojnë ankorim të anijeve të vogla dhe ngjitjen në fshatin me të afert, atje ku morfologjia e tokës dhe pjesa e shtratit të lumit lejon një qasje më të kollajte në breg gjatë gjatë gjithë vitit. Kjo bëhet një instrument strategjik edhe nga pikepamja turistike, në mënyrë që të admirohen bukuritë natyrore dhe peizazhi në mungesë të infrastrukturës rrugore. Kjo mangësi ka bere te mundur, nga njëra anë mosndotjen e zonës, dhe nga ana tjetër ka sherbyer si pengese për zhvillimin e turizmit.

Ndryshimi i lartësise rezulton të jetë një element i rëndësishëm në brendesi te sistemit, ujerat ndryshojnë kuote nga një lartësi minimale prej 260 m, ne nje mesatare prej 290 m , në një maksimum prej 302 m. Kjo lejon krijimin e një peizazhi gjithnjë te ndryshem,i cili lulezon dhe zhduket ne menyre ciklike. Ndryshimi ciklik ka ndikuar në pozicionimin e ndertimeve te Kukësit të ri dhe ne gjenerimin e një ndarje të qartë në mes të pjesëve urbane dhe brigjeve duke mos dhene mundesine e nje bashkejtese mes sistemit antropik dhe atij natyror.

Peizazhi natyror i basenit të Drinit ka potencial të madh për turizmin ekologjik, sepse ka pak prezence te nderhyrjes njerezore, është i pasur me parqe natyrore me origjinë malore dhe lagunore, të cilat kanë vokacione të ndryshme turistike në lidhje me kontekstin e realitetit ambiental ne të cilin ato janë futur. Zona përreth qytetit te Kukësit zotëron një pasuri të madhe peizazhistike; qyteti është e vendosur mbi liqenin e Fierzës, në afërsi të malit të Gjalllicës.

Baseni ujembledhes qe i intereson bashkise se Kukesit është ai i Drinit.

Lumi	Gjatesia (km)	Pellgu (km ²)	Prurja mesatare (m/s)	Moduli i prurjes (l/s/km ²)	Raporti i prurjes (maks/min)	Mineralizimi (mg/l)
Drini	285	14.173	352	24,8	5,1	257
Mati	115	2.441	103	42.6	9.3	222
Shkumbini	181	2.444	61.5	25.2	13.2	317
Semani	281	5.649	95.7	16.9	13.7	440
Vjosa	272	6.706	195	29.1	7.2	335

Gjendja e Mjedisit Raport 2014

Baseni i Lumit Drin është Baseni Lumor më i madh në Shqipëri. Baseni është një sistem i ndërlidhur hidrologjik që përfshin nën-basenet ndërkufitare të Liqenit të Prespës, Liqenit të Ohrit, Liqenit të Shkodrës, Lumit Drin, duke përfshirë degët e tij, Lumin Drin i Zi dhe Drin i Bardhë. Dy lumenjtë më të mëdhenj në këtë basen janë Lumi Drin dhe Lumi Buna. Lumi Drin është lumi më i madh në Shqipëri për sa i përket zonës ujembledhëse dhe vëllimit të ujit. Sipërfaqja totale e pellgut ujembledhës është 14.173 km², nga të cilat 42% shtrihen në territorin shtetëror të Shqipërisë dhe pjesa tjetër ndodhet në Maqedoni dhe Greqi.

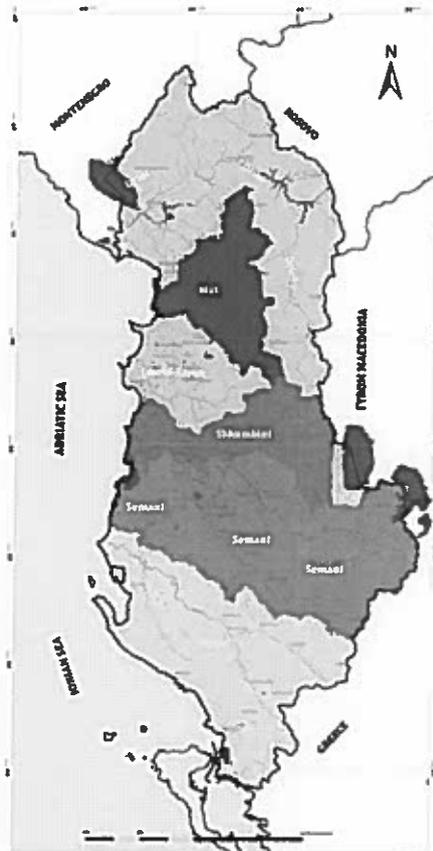

Figura 4.32. Harta e baseneve ujore ne Shqiperi (Strategjia kombëtare për menaxhimin e integruar të Ujrave)

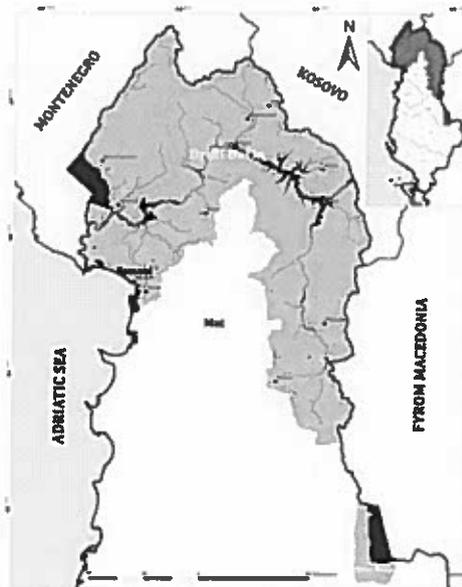

Figura 4.33. Harta e basenit te lumit Drin (Strategjia kombëtare për menaxhimin e integruar të Ujrave)

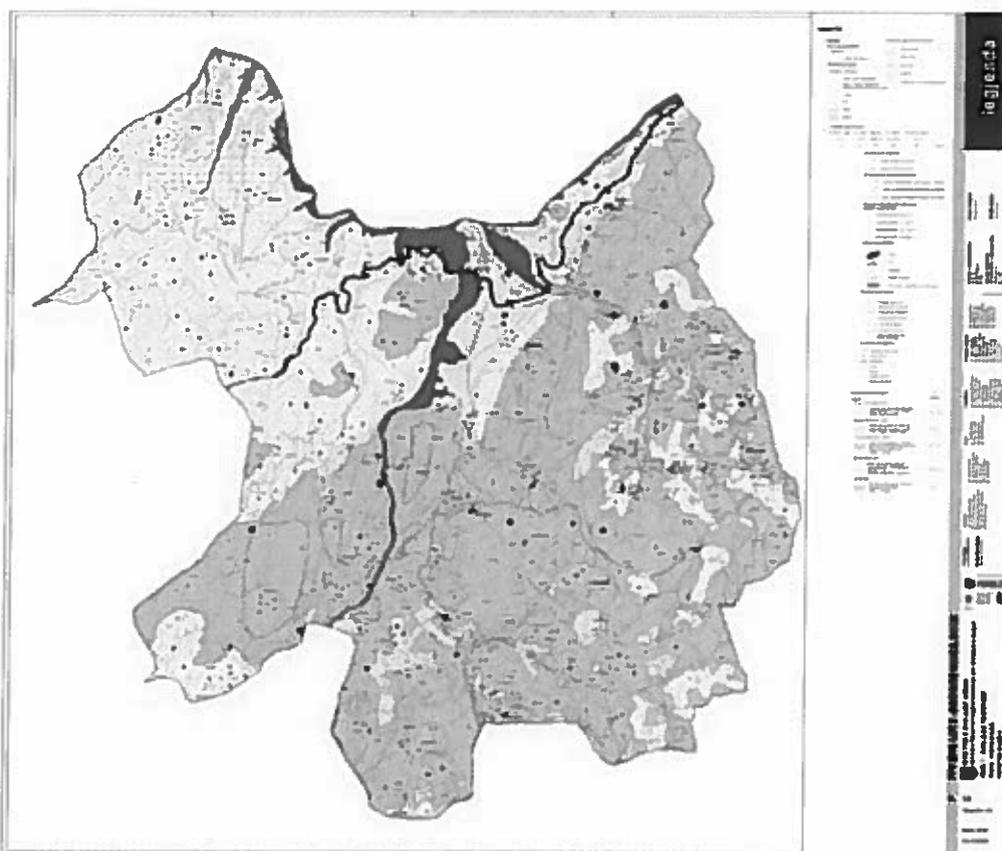

Figura 4.34. Harta hidrologjike

4.4.2 Cilesia e burimeve ujore

Sistemi i ujit që përfshin liqene dhe lumenj është përdorur kryesisht për energjisë elektrike, bujqësisë dhe furnizimin me ujë problemi kryesor i të cilit është i lidhur me ndotjen si pasojë e shkarkimit të ujit të patrajtuar. Monitorimi i analizave të kryera në vitet e fundit, tregojnë një ndikim të rëndësishëm në cilësinë e ujit të lumenjve dhe liqeneve.

Analizat kimike të kampionëve të marrë nga Lumi Drin në vitin 2014 tregojnë se kushtet e oksigjenimit, BOD₅, COD dhe përbërësit e fosforit ishin në nivele të mira. Përqendrimet e përbërësve të azotit janë relativisht të larta megjithëse përgjatë vijës së lumit mund të vihet re një cilësi e mirë e ujit, me përbërje të qëndrueshme minerale. Jonet e metaleve, përveç hekurit, janë të pranishme në sasi të vogla në disa raste. Si rrjedhojë të cilësisë aktuale të ujit në Lumën Drin përdorimi i ujit për energji hidrike dhe vaditje në Lumën Drin nuk është i kufizuar.

Në mënyrë të veçantë, përveç dëmit të shkaktuar nga shkarkimi i ujërave të zeza të patrajtuara në afërsi të qendrave urbane, ujërat më të ndotura janë në afërsi të burimeve të ndotjes, si zonat industriale, ekzistuese, komplekseve të dikurshme industriale dhe vendeve të minierave dhe të përpunimit mineral. Monitorimi i lumenjve kryesore, duke përfshirë Drinin, është bërë nga Agjencinë Kombëtare të Mjedisit (AKM), me 34 stacione që përfaqësojnë të gjithë gjatësinë e lumit duke u vendosur në rrjedhën e sipërme, e mesme dhe të poshtme të rrjedhës. Monitorimi e vitit 2014 tregojnë:

- Temperatura mesatare vjetore në ujërat e lumenjve të monitoruara shkon në mes 13,9-20,6 ° C në përputhje me ndryshimet natyrore sezonale. Pjesa e Sipërme e, maít, karakterizohet nga temperatura të ulëta. Krahasimi i të dhënave të vitit 2013 dhe 2014 tregon se nuk kane ndryshuar temperaturat vjetore te ujit.
- PH e lumenjve është alkaline, me vlera pH midis 7 5-8,3 (norma lejuar <8,5). Lumi Drin është ai që ka normat më të larta të alkalinitetit.
- Shkarkimi i ujërave të ndotura urbane dhe industriale jo te trajtuara në periudhën 2010-2014 çoi në një rritje në nivelin e NBO5, tregues të ndotjes organike. Në veçanti pellgu i Drinit është një nder te cilet rregjistrone vlerat më të larta të NBO5, në krahasim me të gjitha e bacinet e monitoruara në Shqipëri.
- Në lidhje me përmbajtjen e amoniakut, për vitin 2014 pellgu i Drinit rezulton të jetë e cilësisë së mirë, së bashku me basene Mat, Shkumbin dhe Vjosë.
- Përmbajtja e fosforit rezulton te ketë vlera më të larta në zonat me ujë të ndotur për shkak të shkarkimeve urbane që përmbajnë detergjent me baze fosfori. Baseni i lumit Drin është ende i cilësisë shumë të mirë duke ju referuar vlerave mesatare të fosforit.

4.4.3 Kushtet hidrogjeologjike

Territori i Bashkisë së Kukësit ka shumë burime ujore disa prej të cilave janë mjaft të rëndësishme për furnizimin e popullsisë me ujë të pijshëm. Ujërat sipërfaqësore ashtu edhe ato nëntokësore përbëjnë një pasuri të madhe për komunitetin që i shfrytëzon për të pirë apo për nevoja të tjera. Këto ujëra si një pasuri e dorës së parë për njeriun, në këtë qark mundësohen nga akuifere të tipeve të ndryshme si:

1. Akuiferë me porozitet ndërkorrizor me ujëpërshkueshmëri mesatare deri të ulët.
2. Akuiferë me porozitet poro-çarje me ujëpërshkueshmëri mesatare-të ulët.
3. Akuiferë me porozitet çarjesh me ujëpërshkueshmëri të ndryshueshme mesatare deri të ulët.
4. Akuiferë me porozitet çarje-karst me ujëpërshkueshmëri shumë të ndryshueshme nga shumë e lartë në shumë të ulët.
5. Jo akuiferë.

Akuifere të shkrifët me porozitet ndërkorrizor me ujëpërshkueshmëri mesatare deri të ulët.

Kanë një shtrirje të konsiderueshme në Bashkinë e Kukësit duke filluar që nga Morini, Shtiqni, Bardhoci, Lojme, Xhaferraj etj. Këto formacione përfaqësohen nga depozitime të Pleistocen-Holocenit (Qp-h) dhe Pleistocenit (Qp). Janë depozitime të përziera aluvialo-proluviale me rëra, zhavore dhe alevrite si dhe depozitime aluvialo-proluvialo-liqenore me alevrite, rëra e zhavorre.

Ujërat kanë veti të mira fiziko-kimike dhe cilësi të mira për tu pirë. Nga ana hidrokimike këto ujëra për zonën e Kukësit janë të tipit $\text{HCO}_3\text{-Ca-SO}_4$, me përjashtim të Krumës të cilat janë të tipit hidrokimik $\text{HCO}_3\text{-Ca-Mg}$.

Akuiferë me porozitet poro-çarjesh me ujëpërshkueshmëri mesatare- të ulët.

Përfaqësohen kryesisht prej depozitimeve të N2-Qp dhe N2 me përfaqësues respektivë konglomerate, ranorë, argjila dhe argjila, ranorë, gravelite, konglomerate etj. Më pak janë depozitime të T1-2 të përfaqësuar nga rreshpe, gëlqerorë, gëlqerorë amonitikë, vullkanite etj. Takohen edhe depozitime të T2-J1 që përfaqësohen me ofiolite të formacionit vullkanogjenedimentar. Në përbërje të akuiferit shfaqen edhe depozitime të J2 të cilët përfaqësohen me lava jastëkore bazaltike dhe bazalto-andezitike. Territori ku ky akuifer shfaqet më tepër është Kukësi dhe

konkretisht fshatrat Skavicë, lugina e Lumit Luma, Nangë, Bica, lugina e lumit Sheje, prroi i Bistricës, Miç Mamëz, Shtiqen, Gjostil, Kënetë, Gjegjan e Bardhoc. Akuiferi ka si bazë ushqyese kryesisht rreshjet atmosferike. Sasia e ujit që drenon përmes burimeve nga ky akuifer është rreth 65 l/s. Ujërat nëntokësore të këtijë akuiferi kanë veti të mira fiziko-kimike dhe cilësi të mira për tu pirë. Nga ana hidrokimike janë të tipit $\text{HCO}_3\text{-Ca-Na+K}$.

Akuifer me porozitet çarjesh me ujëpërshkueshmëri të ndryshueshme mesatare deri të ulët. Akuiferët me porozitet çarjesh nga pikpamja hidrogeologjike, bëjnë pjesë në akuiferët shkëmborë, ose siç njihen ndryshe si akuiferë të çarë apo të ndërprerë pra jo të vazhdueshëm. Kanë marrë këtë emërtim sepse në akuifer dallohen qartë dy mjedise me veti krejtësisht të ndryshme hidrogeologjike që janë vetë shkëmbi (dunit, peridotit etj.) që është i papërshkueshëm dhe ndërton pjesën më të madhe të mjedisit akuifer dhe çarjet me gjenezë të ndryshme formimi që përmbajnë ose lejojnë qarkullimin e ujërave nëntokësore nëpër to duke zënë një përqindje mjaft të ulët në volumin e përgjithshëm të akuiferit. Në këtë tip akuiferi, karakteristikat ujëmbajtëse të zonës ku hidrodinamike, shtrihet deri në thellësinë 10 apo 20 m nën sipërfaqen e tokës. Në këtë zonë çarjet me origjinë tektonike dhe çarjet e krijuara nga perajrimi, krijojnë një sistem hidraulik të lidhur mirë, që përmban ujëra nëntokësore pa presion. Sasia dhe regjimi i tyre është i lidhur drejtpërsëdrejti me kushtet klimatike. lokalizohet burimi, nga sipërfaqja drejt thellësisë, përfaqësohet me dy zona hidrodinamike me veçori të ndryshme dhe konkretisht:

- Zona e sipërme hidrodinamike
- Zona e poshtme hidrodinamike.

Zona e sipërme: Drenimi i ujërave në këtë zonë bëhet në formë burimesh të vegjël, me regjim që ndryshon shumë dhe është në varësi të stinëve.

Zona e poshtme hidrodinamike lidhet kryesisht me shkëputjet tektonike të pasmineralizimit. Ujërat nëntokësore në thellësi të kësaj zone ushqehen gjithashtu nga reshjet atmosferike, të cilat përmes zonës së sipërme qarkullojnë nëpër çarjet me origjinë të ndryshme deri sa drenojnë në sipërfaqe me burime me prurje të ndryshme. Burimet kanë dalje në sipërfaqe edhe në kuota të larta. Faktorët kryesorë që kushtëzojnë ujëmbajtjen e akuiferit janë çarshmëria e shkëmbinjëve dhe shkëputjet tektonike të pasmineralizimit.

Ky lloj akuiferi ka shtrirjen më të madhe në rajonin e Kukësit në fshatrat Helshan, Domje, Sumaj, Vlahna, Gëdheshë, Golaj, Nikoliq, Pistë, Shënmëri, Kallimash, Petkaj, Pobreg, Gjinaj, Gjegjan, Ademaj, Bardhoc, Rrunë, Morinë, Brrut, Surroj, Krumë dhe Cahan.

Nga ana hidrokimike janë të tipit $\text{HCO}_3\text{-SO}_4\text{-Na+K}$ (për burimin e Çeremit), $\text{HCO}_3\text{-Ca-Mg}$ (për Shënmërinë).

Akuiferë me porozitet çarje-karst me ujëpërshkueshmëri të lartë të ndryshueshme nga shumë e lartë deri shumë e ulët.

Ky akuifer ka një shtrirje të konsiderueshme dhe zotëron rezervat më të mëdha ujore nga akuiferët e tjerë. Ky tip akuiferi është i lidhur me gelqeroret Triasiko-Jurasike dhe ata Kretasike.

Shtrirjen më të madhe ky akuifer e ka në teritorin e Kukësit dhe konkretisht në Kroj i Kizës, Nangë, Gurra e Kalisit, Shalqin, Arren, Gurra e Bardhë, Pobregj, Lesenjë, Domaj, Bele, Krumë, Surroj, Naraç, Shtiqën etj.

Vlerësohet qe sasia e ujit që drenon nga tip akuiferi përmes burimeve arin ne rreth 3877.33 l/s.

Nga ana hidrokimike ujërat janë të tipit $\text{HCO}_3\text{-Ca-Mg}$ dhe cilësisht janë shumë të mira për tu pirë. Një pjesë e këtyre ujërave, sidomos të tipit çarje-karst, janë të kaptazhuar.

Jo akuiferët.

Konsiderohen jo akuiferë ato formacione të cilët nuk kanë porozitet të mjaftueshëm ndërkokrrizorë apo çarje-karst të zhvilluar. Per rrjedhojë, nëpër to uji nëntokësor qarkullon me vështirësi.

Përfaqësohen nga formacione të moshave të ndryshme gjeologjike si: rreshpe të zeza (Silurian-Devonian), porfire kuarcore, ignimbrite, trahiandezite, kuarcite, rreshpe argjilo-silicore filitike, alevrolitike, ranorë, kuarcite dhe vullkanite (Ordovikian-Silurian), rreshpe argjilore, ranorë, gëlqerorë ranorikë dhe konglomerate. (Triasik i Poshtëm), konglomerate e ranorë të kuqërremt (Permian-Triasik i Poshtëm).

Në zonën e Kukësit dalin në fshatrat: Pogaj, Bele, Domen, Sumaj, Bekij, Kolesian, Ujmisht, Bicaj, Shishtavec, Lapa, Buzë Madh, Tërshanë, Martanzh, Tnor, Oreshk, Orgjost, Shtrezë, Kokaj, Zapod, Van, Bushtrinë ("Gurra e Zezë"), Gjabrricë, Nimçë, Borje, Kallabak, Qafa e Mungës etj.

Burimet që drenojnë prej tyre janë kryesisht me prurje të vogla nën 1 l/s. Vetitë e tyre fiziko-kimike janë të mira dhe plotësojnë të gjithë parametrat për t'u pirë.

Nga ana hidrokimike ujërat janë të tipit $\text{HCO}_3\text{-Ca-SO}_4$.

Vlerësimi i resurseve dinamike të Ujerave Nentokesore dhe shfrytëzimi i tyre.

Resurset më të mëdha të ujërave nentokesore i përkasin akuiferit me porozitet çarje-karst. Nga më përfaqësuesit është akuiferi i Gjallicës me 50 km² etj. Një pjesë e konsiderueshme e burimeve që drenojnë nga këto akuifer përdoret për furnizimin e popullsisë me ujë të pishëm.

Presionet mbi akuiferët e rajonit Kukës janë përqëndruar në:

- Kërkesën më të mëdhe për resurset ujore (turizmi dhe bujqësia) në periudhën e thatë (qershor-shtator), kur disponibiliteti i resurseve të ujërave nëntokësore është më i ulët;
- Rritjen e vazhdueshme e të pa pakontrolluar të një numuri të madh shpimesh private për furnizim me ujë pijshëm dhe për vaditje (në zonat fushore).
- Rritmet e larta të urbanizimit në zonën fushore, sidomos në 2 dekadat e fundit.

4.4.4 Perdorimi i ujit

Në zonën e Bashkisë së Kukësit ekziston ndërmarrja e ujësjellës kanalizime Kukës. Ndërmarrja i shërben qytetit të Kukësit dhe dy Njesive të Vetqeverisjes Vendore përreth dhe përkatësisht Shtiqen dhe Bicaj. Ndërmarrja ka një staf prej 70 punonjësish që i shërben një popullsie rreth 40,000 banorë (25,000 banorëve që jetojnë në qytet dhe 15,000 banorëve që jetojnë në fshatra) me një orar mesatar prej 9 orësh në ditë dhe një cilësi uji brenda normave. Sipas të dhënave për Kukës UK Sh.A. 39,600 banorë e marrin shërbimin në shtëpi, ndërsa 400 të tjerë në cezma publike. Cilësia e ujit në keto njesi është e mirë dhe nuk janë raportuar raste sëmundjesh për shkak të ujit, megjithëse është zonë me potenciale minerare.

Prodhimi i ujit është me rënie të lirë gjë që lehtëson kostot operative të ndërmarrjes. Gjatësia totale e sistemit të ujësjellësit është 115.6 km. Në Njesite të Vetqeverisjes Vendore shërbimi i ujësjellësit është komunal (Shishtavec, Terthore, Kolsh, Malzi, Topojan, Ujmisht, Grykë-Cajë, Arren, Surroj). Furnizimi i banorëve me ujë në disa fshatra bëhet përmes cezmeve publike gjë që e bën mjaft të vështirë situatën e banorëve në to.

Problematike mbetet arketimi i faturave në Njesite të Vetqeverisjes Vendore për arsye të gjendjes ekonomike të popullsisë. Kemi një diferencë prej 17.5% të shërbimit të pafaturuar, e cila shkaktohet

për shkak të dëmtimeve të rrjetit dhe carjeve të tubacioneve të cilat janë në një nivel shumë të lartë. Përgjithësisht në Njesite e Vetqeverisjes Vendore nuk merret tarifë për ujin pasi gati të gjithë ujësjellësit në to janë me rrjedhje të lirë e rrjedhimisht nuk kanë kosto energjie elektrike.

Në zonë ka problematika që kanë të bëjnë me zonat informale dhe të drejtat e pronësisë mbi kanalizimet dhe tubacionet e ujësjellësit.

Kanalizimet

Ndërsa shërbimi i sistemit të ujërave të zeza i ofrohet vetëm banorëve të qytetit në masën 100%, banorëve të Njesive të Vetqeverisjes Vendore nuk i ofrohet fare ky shërbim. Gjatësia totale e sistemit është 32 km. Vetëm 60.4% e shërbimit arrin të faturohet. Norma mesatare e arkëtimit është 55,3%

Për territorin e Kukësit një aspekt veçanërisht i rëndësishëm është ai në lidhje me shitjen e energjisë hidroelektrike, një burim kryesor i të ardhurave të qeverisë që ka një ndikim të drejtpërdrejtë në stabilitetin e taksave.

4.5 Biodiversiteti, pyjet, zonat e mbrojtura dhe gjeomonumentet

Biodiversiteti është një pasuri e rrallë e zonës së Kukësit. Kukësi njihet për një diversitet të lartë të ekosistemeve. Brenda territorit të tij ka ekosisteme liqenore, lumore, shkurre me gjelbërim të përhershëm dhe gjethëgjërë, pyje dushku dhe ahu, pyje me pisha, kullota dhe livadhe alpine e sub-alpine, si dhe ekosisteme të larta malore.

4.5.1 Flora dhe fauna

Flora

Kukësi është relativisht i pasur me bimësi si në lloje dhe në shtrirje. Ajo shpreh bashkëveprimin e ndërsjellë dhe kompleks të përbërjes litologjike, kushteve klimatike, edafike, ekologjike, etj. Pyjet, kullotat dhe shkurret zënë një sipërfaqe të konsiderueshme të sipërfaqes.

Në Qarkun e Kukësit takohen territore me mikroklimë të ashpër malore, ku rriten dhe zhvillohen pyje fletorë dhe halorë. Si rrjedhojë, mbulesa bimore përbëhet nga dy grupe kryesore, që dallohen mirë nga njëra-tjetra. Bimësia me mbizotërim të elementëve floristikë të bimësi së që zhvillohet në zonat me lartësi si (Koritniku, Gjalica, Kolesjani, Zepa, Alpet, Pashtriku etj.) dhe bimësia e tipit mesdhetar, e cila me ndërprerje depërton nëpërmjet luginave lumore të Drinit të bashkuar dhe Drinit të Zi dhe të Bardhë deri në qytetin e Kukësit.

Në këtë mjedis dallohen shoqërime bimore, formacione, asosacione e grupime të thjeshta. Sipërfaqet të mëdha zënë livadhet dhe kullotat e thata (kserofile), livadhet e gjysëm të thata (mezokserofile), livadhet mezofile të ftohta (psikromezofile) dhe shkorretat psikrofile.

Pyjet në përgjithësi formohen nga ahu (*Fagion sylvatica*) dhe hahishtet malore dhe subalpine (Arnishtet). Mbi to vendoset zona e kullotave alpine e cila shfaq elemente të bimësisë alpino-nordike (*Bellardiocloeta violacea*), me pamje florike të trevës mesoeuropjane.

Pyjet në përgjithësi janë më të përhapura në pjesën veriore të vargut malor Koritnik, Gjallicë, Kolesian, dhe Shishtavec, ku speciet gjethëgjëra dhe koniferet janë faktor bazë në evolucionin e peisazhit dhe habitate të rëndësishme për gjitarët e mëdhenj. Pyjet ju përkasin zonave të mëposhtme fitoklimatike: Zonës së Dushkajave, zonës së Ahut, Zonës së halorëve dhe kullotave alpine.

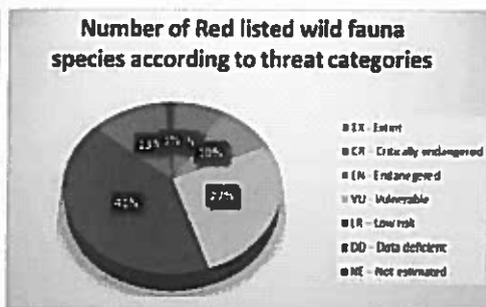
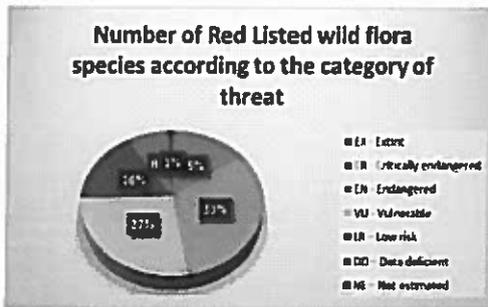
Speciet pyjore gjethë-gjëra dominojnë fondin pyjor të masivit. Ato përbëhen kryesisht prej specieve të lisit (*Quercus sp.*) në pjesën e poshtme të peisazhit dhe ahut (*Fagus sylvatica*) ose ahut të përzier

me arnen (*Fageto-Pinetum leucodermis*) në pjesën e sipërme të peisazhit. Kullotat alpine, me tip vegjetacioni Alpino-Nordik (*Bellardiocloeta violacea*) në të cilin speciet mesoeuropiane janë dominante, ndodhen mbi brezat e mësipërm pyjore.

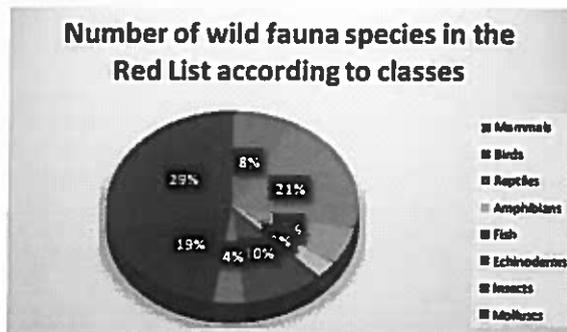
Të dhënat e raportuara më poshtë në shumicën e rasteve bazohen në studimet rastësore ose të dhënat historike, për shkak se nuk ekziston ndonjë inventarizim ose monitorim i specieve dhe ekosistemeve për Alpet Lindore Shqipëtare.

Fauna

Gjatë dekadave të fundit popullatat e nje numri te madhe llojesh te kafsheve jan ulur deri ne kufinjte e zhdukjes se tyre për shkak të gjuetisë pa kriter apo prishjes se habitatave. Vetëm ujku gjendet thuajse në të gjithë Shqipërinë. Ariu, dreri, kaprolli, derri i egër, dhia e eger etj. janë shumë të rralla ose pothuajse te zhdukura. Në zonën alpine një popullsi e vogël e dhive të egra ka mbetur, pavaresisht presionit të larte dhe te përhershëm të gjuetisë. Ashtu si dhe me bimesine, habitatet më të rëndësishme për kafshët e egra dhe të rralla gjenden ne zonat më të larta të pyjeve ahu dhe nënkullotat alpine, por mbi brezin e pyjeve te ahut. Me interes të veçantë janë pyjet e ahut. Ato janë vendbanime te disa llojeve të shquara të shpendëve, para së gjithash , kukuvajka (*Strix uralensis*), më tepër një specie tipike veriore, duke arritur në Veri të Shqipërisë kufirin jugor të perhapjes se saj. Specie të tjera shpendësh janë disa qukapikët, mizakapesi krahevizuar (*Ficedula semitorquata*), si dhe mund të gjendet bufi i Tengmalm-it, një lloj tjetër verior. Me interes të veçantë zoologjike janë shpellat e zonës. Ata janë pjesë e sistemit te shpellave te harkut Dinarik dhe nuk jan të studiuara ende në të gjitha. Lloje të vecanta të insekteve, merimangave dhe jo kurrizoret e tjerë, si dhe disa lloje lakuriqesh nate mund të gjenden, por edhe ato te te ashtuquajturit "peshku-njeri" (*Proteus anguinus*).

Burimi: Ministria e Mjedisit - Raporti i pestë në Shqipëri Konventën Kombëtare të OKB-së mbi Diversitetin Biologjik - Maj 2014

Burimi: Ministria e Mjedisit - Raporti i pestë në Shqipëri Konventën Kombëtare të OKB-së mbi Diversitetin Biologjik - Maj 2014

4.5.2 Pyjet

Sipërfaqja Pyjore në qarkun Kukës është 106.854 Ha. Janë ende të gjitha në pronë publike. Pyjet janë të përbërë nga pyje me specie gjethe rënëse dhe me specie me gjelbërim të përhershëm dhe halorë. Shumë sipërfaqe janë të mbulura nga shkurret. Bashkia Kukës sipas Vendimit të Këshillit të Ministrave Nr.433, datë 08.06.2016 dhe sipas territorit aktual, ka një sipërfaqe të konsiderueshme prej 45461.25 Ha gjithsej. Kjo e ndare në pyje, kullota, bimesi pyjore, kullote, djerre dhe Inproduktive (shkembore).

Pyjet dhe kullotat zënë rreth 50% të sipërfaqes së përgjithshme në qarkun e Kukësit.

Në vitin 2002, sipas të dhënave të Drejtorisë së Shërbimit Pyjor Kukës, pyjet ndahen në dy grupe. Në grupin e parë përfshihen pyjet shtetërore dhe në të dytin pyjet komunale. Në pyjet shtetërore përfshihen rreth 71750 ha, prej këtyre pyje natyrale janë 31660 ha, kurse pyje artificiale janë 1220 ha. Kurse pyjet komunale mbulojnë një sipërfaqe rreth 23000 ha, prej këtyre pyje natyrale janë 5520 ha dhe pyje artificiale 340 ha.

Bimësia është e përhapur në kate, por kufiri i tyre është vështirë të dallohet nga njeri-tjetri si në shtrirjen vertikale dhe atë horizontale. Për shkak të karakterit malor të territorit bimësia shkallëzohet vertikalisht në breza të ndryshëm. E fillon me brezin e shkurreve, vazhdon me atë të dushkut, ahut dhe përfundon me kullotat alpine.

Për arsye të ndikimit të klimës lokale dhe formave të ndryshme të relievit në të njëjtin kat vërehen përzjerje bimësh p.sh., në kullotat alpine vërehen halorë, ashtu si dhe në katin e shkurreve vërehen formacione të katin të dushkut. Shkurret përfshijnë një sipërfaqe prej 3160 ha.

Në Kukës gjenden shkurre me gjelbërim të përhershëm si bushi (*Buxus sempervirens*) i përhapur kryesisht përgjatë luginës së Drinit të bashkuar, duke arritur deri në gropën e Kukësit. Në më të shumtën e rasteve ato përfaqësojnë mbeturina të një pylli të dikurshëm të degraduar. Këto shkurre janë karakteristike të tipit submesdhetar që përfaqësohen nga bungëbuta në trajtë shkurreje (*Quercus pubescens* Wild) dhe në mënyrë të veçantë nga shkoza e zezë (*Carpinus duinensis scop*), të shoqëruara aty-këtu nga frashri i bardhë (*Fraxinus ornus* L.). Këtu ndeshen dhe formacione me çermëdell (*Cotinus coggygria scop.*) të shoqëruar me shkurre të tjera.

Më në lartësi deri në rrëzën dhe shpatet e maleve gjejmë shkurre të tipit mes evropian, të njohura me emrin lajthishtet me përbërës kryesor lajthinë (*Coryllus avellana* L.), që zakonisht është e përhapur në fillim të zonës së ahut.

Mbi shkurret gjethgjerë e disa herë dhe brenda tyre shtrihet dushku i cili kap lartësitë deri në 800-1200 m që në më të shumtën e rasteve formojnë pyje dushqesh të përzier (*Quercetum mixtum*). Ky kat bimor ngjitet deri në lartësitë më të mëdha të zonës së dushkut, madje është bunga ajo që depërton edhe në pyjet e ahut (1, 2, 3, Kati i dushkut takohet më shumë në kurrizet e shpatet e kodrave, në rrëzë në maleve dhe afër qendrave të banuara, sipërfaqja e të cilëve vjen gjithnjë duke u pakësuar. Shpesh në pyjet e dushkut rriten dhe lloje të ndryshme panjash, sidomos panja fletëgjërë (*Acer obtusatum waldest. et kit.*), frashri i bardhë (*Fraxinus ornus* L.).

Ky kat bimor ka patur dëmtimin më të madh. Në shumë zona të rrethit ai është prerë pa kriter dhe aty janë të zhvilluara më shumë vatrat e erozionit. Duke qenë i përhapur më shumë përreth zonave të banuara në shumicën e rasteve dushqet janë dëmtuar kryesisht për shkaqe mekanike. Nevojat e banorëve për lëndë ndërtimi, dru zjarri, përdorimi i gjerë i tij në galeritë e minierave dhe si lëndë ushqimi për bagëtitë në dimër, i ka detyruar banorët t'i presin shumë këto pyje, aq sa hapësira të tëra janë zhveshur duke i shndërruar ato në cungishte pa vlerë dhe me një degradim të ndjeshëm.

Pyjet e ahut janë të përhapur në lartësinë mbi 1500-1800 m mbi nivelin e detit, kryesisht në shpatet lindore dhe veriore të maleve. Ato formojnë masive kryesore pyjore në malin e Gjalicës, Kolesianit Koritnikut. Fizionominë e ahut e përcakton vetë ahu (*Fagus silvatica L.*). Brenda pyllit të ahut, në sasi të pakta, rriten dhe lloje të tjera drurësh gjethegjërë si shkoza e bardhë, panja e malit (*Acer pseudoplatanum L.*), panja si rrap (*A. platanoides L.*), kurse nga drurët halorë takohet bredhi i bardhë (*Abies alba Mill*), pisha e zezë (*Pinus nigra Am*) dhe më rrallë armeni (*Pinus peuce Griseb*), etj.

Pyjet e mëshhtëknës (*Betula alba L.*) që në Evropën veriore formojnë formacione të mëdha, te ne kanë përhapje të kufizuar. Mund të themi se vetëm në Shishtavec të Kukësit kjo specie ka përhapjen më të madhe, kryesisht në zonën e përhapjes së ahut Pashtrik, Koritnik, Gjalicë dhe sidomos në pllajën e Shishtavecit ajo formon masivin më të madh pyjor rreth 400 ha.

Kati i ahut nuk formon një brez të vetëm e të pandërprerë, por është i përzier nga halorët. Mungesa e ahut në shumë pjesë të rrethit është zëvendësuar kryesisht nga halorët që shtrihen zakonisht në lartësinë 1600-1800 m. Pyjet e lartë zënë një sipërfaqe prej 16670 ha.

Pyjet me pishë të zezë janë të përhapur më shumë në rripirat karbonatike të Koritnikut dhe Gjalicës. Në këtë lartësi formohen masive të mëdha pyjore me pishë të zezë që preferon terrenet gëlqerore, ndonëse ndeshet dhe në ato magmatike, pisha e zezë takohet shpesh e infektuar nga procesionaria e pishës.

Brezi i kullotave alpine shtrihet në pjesët më të larta të maleve të këtij rrethi, mbi 2000-2400 m. Por ato takohen shpeshherë dhe nëpër halorët. Ato zënë një sipërfaqe së bashku me livadhet prej 12410 ha. Kullotat në nivel qarku para 1990-ës janë trajtuar pronë shtetërore dhe u janë dhënë me qira kooperativave dhe fermave bujqësore të asaj kohe.

Kullota verore.

Disa nga ato janë nga kullotat më të mira verore të vendit (kullotat që përfshihen në ekonominë kullosore të Shishtavecit dhe ato të Çajës).

Të dhëna të hollësishme për llojet, sipërfaqet, shpërndarjen në pyjeve prodhues dhe mbrojtës jepen në pasqyrën e mëposhtme:

Rrethi i Kukësit:

Sip. totale: 39620 ha me një vëllim prej 3.083.000 m³, nga të cilat:

Pyje prodhues: 28860 ha me një vëllim prej 2.208.000 m³

Pyje mbrojtës: 10760 ha me një vëllim prej 875.000 m³

Llojet (Burimi DPPK kadastra 2002):

P. e zezë:	4560 ha - 493.000 m ³
Bredh:	460 ha - 105.000 m ³
Hal. të tjerë:	2170 ha - 573.000 m ³
Ah:	7020 ha - 874.000 m ³
Dushk:	16210 ha - 755.000 m ³
Gështenjë:	650 ha - 57.000 m ³
Plep:	70 ha - 10.000 m ³
Akacie:	260 ha - 3.000 m ³
Panjë:	200 ha - 20.000 m ³
Frashër:	20 ha
Shkozë:	1800 ha - 14.000 m ³
Shqeme:	10 ha

Bush:	1.000 ha
Lajthi:	850 ha - 23.000 m ³
Të tjera:	4.340 ha - 32.700 m ³

4.5.3 Zonat e Mbrojtura

Zonat e mbrojtura ne Shqiperi (Burimi: Delegacioni Europian, 2016: <http://www.biodiversitya-z.org/content/albania>), te percaktuara ne baze te konventave dhe marreveshjeve nderkombetare:

Site te trashegimise boterore	✓
Natyrore	
Kulturore	✓
Te perziera	
Site Ramsar (Ligatinat me rendesi nderkombetare)	✓
Rezervat Njeriu dhe Biosfera	✓

Mbrojtja e biodiversitetit

Zonat per mbrojtjen e biodiversitetit perfaqesojne sitet ose rajonet qe jane identifikuar si te rendesishme per mbrojtjen e biodiversitetit per shkak te unikalitetit te tyre biologjik ose rreziqeve qe ndeshin. Klasifikimet e meposhtme perdorin kriteret nderkombetare dhe te dhenat ne dispozicion per te identifikuar dhe klasifikuar sitet.

Zonat kyc te biodiversitetit	✓
Aleanca per zero ekstinksion	
Ekorajonet e krizes	✓
Qendrat e biodiversitetit te bimeve	
Zona te shpendeve endemike	
Ekorajonet globale 2000	✓
Zona ne gjendje te eger me biodiversitet te larte	
Peisazhe pyjore te paprekura	

Konventat dhe traktatet

Konventa dhe marreveshje shume-paleshe te rendesishme ne lidhje me biodiversitetin dhe mjedisin

Konventa per Biodiversitetin	Ratifikuar
Konventa per tregtine nderkombetare te specieve te rrezikuara te flores dhe faunes se eger (CITES)	Ratifikuar
Konventa per mbrojtjen e specieve migratore te kafsheve te egra	Pale
Konventa nderkombetare per balenat	
Konventa nderkombetare per mbrojtjen e bimeve (IPPC)	Contracting party

Konventa nderkombetare per parandalimin e ndotjes nga anijet (MARPOL)	I-II; III; IV; V
Traktati nderkombetar per resurset gjenetike te bimeve per ushqim dhe bujqesi (Traktati i bimeve)	Ratifikuar
Konventa per ligatinat me rendesi nderkombetare (Konventa Ramsar)	Ne fuqi
Konventa e Kombeve te Bashkuara mbi Ligjin e Detit (UNCLOS)	Ratifikuar
Konventa per peshkimin dhe konservimin e resurseve te gjalla te detit	
Konventa per Trashegimine Boterore	Ratifikuar
Traktati Antarktik	

Anetaresime te tjera

Keshilli Arktik

Organizata nderkombetare detare	Anetar
IPBES	Anetar
IPCC	Anetar
OECD	

Shqiperia

Zonat e mbrojtura te percaktuara ne kuader te konventave dhe marreveshjeve nderkombetare	
Zona te trashegimise boterore	✓
Natyrore	
Kulturore	✓
Miks	
Zonat Ramsar (Ligatinat me rendesi nderkombetare)	✓
Rezervat Njeriu dhe Biosfera	✓
Zonat e mbrojtura ne nivel kombetar	
Kategorite e zonave te mbrojtura sipas IUCN	✓
Ia	
Ib	
II	
III	
IV	
V	
VI	
Te pacaktuara apo te paraportuara	

Zonat e mbrojtura ne Qarkun Kukës klasifikohen ne zona te mbrojtura kombetare, rajonale dhe nderkombetare:

Sipas legjislacionit shqiptar, zonat e mbrojtura ne Bashkine Kukës dhe perreth saj, pra ne Qarkun Kukës, paraqiten ne tabelen e meposhtme dhe mbulojne keto siperfaqe:

Emri i Zonës së Mbrojtur	Vendndodhja	Kategoria	Siperfaqe (ha)
Lumi i Gashit	Qarku Kukës, Bashkia Tropoje	IUCN I: Rezerve rreptesisht natyrore/rezerve shkencore	3.000
Lugina e lumit të Valbonës	Qarku Kukës, Bashkia Tropoje	IUCN II: Park kombëtar	8.000
Tej Drini Bardhe	Qarku Kukës, Bashkia Has	IUCN IV: Rezerve natyrore e mbrojtur/Park natyror	30
Nikaj Mertur	Qarku Kukës, Bashkia Tropoje	IUCN IV/1: Park natyror rajonal	17.505
Korab-Korritnik	Qarku Kukës dhe Diber, Bashkia Kukës dhe Diber	IUCN IV: Park natyror	34.886

Duke gjykuar nga tabela e mesiperme, zona e mbrojtur që ndodhet brenda territorit të Bashkisë Kukës është vetëm zona Korab-Korritnik, Park Natyror, Kategoria e Katert, shpallur me vendim të Keshillit të Ministrave Nr. 898, dt. 21.12.2011, me një sipërfaqe prej 555.5 km².

I. Lumi i Gashit (kategoria e I, VKM nr.102, datë 15.01.1996)

Sipërfaqja aktuale është 3,000.00 ha. Zonë me vlerat më të larta të biodiversitetit. Diversitet i lartë habitatesh, llojesh bimore e shtazore. Takohen pyje të ahut, pishës, rrobullit, bredhit, livadhe alpine (bjeshkë), përrenjë malor, liqene akullnajore, etj. Është e pasur edhe në endemizma e subendemizma. Takohen gjitarë të mëdhenj e të mbrojtur si ariu (*Ursus arctos*), ujku (*Canis lupus*), rrëqebulli (*Felis lynx*), dhia e egër (*Rupicapra rupicapra*), kaprolli (*Capreolus capreolus*), derri egër (*Sus scrofa*), ndërsa nga shpendët veçojmë praninë e gjelit të egër (*Tetrao urogallus*) dhe shqiponjës (*Aquila chrysaetos*). Në ujërat e fresketa e të pastër të lumit të Gashit takohet lloji globalisht i kërcënuar (*Lutra lutra*). Zona, ka vlera shkencore, didaktike, peizazhore etj. Parashikohet të përfshihet në sipërfaqen e Parkut Kombëtar "Alpet Shqiptare".

II. Lugina e Valbonës (kategoria II, VKM nr.102, datë 15.01.1996)

Sipërfaqja aktuale është 8,000.00 ha. Park natyror me vlerat më të larta të biodiversitetit. Takohen pyje të ahut, pishës, rrobullit, bredhit, livadhe alpine (bjeshkë), pyje të gështenjës (*Castanea sativa*) në gjendje natyrore, përrenj e lumenj malor, etj. Park i pasur në endemizma e subendemizma. Parku është gjithashtu dhe një zonë e vetme e takimit të hormoqit (*Picea abies*). Takohen gjitarë të mëdhenj e të mbrojtur si ariu (*Ursus arctos*), ujku (*Canis lupus*), rrëqebulli (*Felis lynx*), kope me dhinë e egëra (*Rupicapra rupicapra*), kaprolli (*Capreolus capreolus*), etj, ndërsa nga shpendët veçojmë praninë e gjelit dhe të pulës së egër (*Tetrao urogallus*) dhe shqiponjës së malit (*Aquila chrysaetos*), etj. Në ujërat e lumit të Valbonës takohet lloji globalisht i kërcënuar lundërza (*Lutra lutra*). Parku, veç vlerave të mëdha shkencore, didaktike, peizazhore etj, mbart potenciale të mëdha për zhvillimin e turizmit natyror e kulturor.

III. Tej Drini Bardhë (kategoria IV, VKM nr.102, datë 15.01.1996)

Sipërfaqja aktuale është 30.00 ha. ZM e pasur me lloje pyjor, floristik e faunistike, përgjatë Drinit të Zi. Përfaqëson një zonë me vlera përsa i përket përhapjes së dy tipeve të pyjeve, të dushkajave dhe ahishteve. Pylli natyror i mëparshëm ka qënë përbërë kryesisht nga qarri (*Quercus cerris*), i shoqëruar nga bungëbuta (*Quercus pubescens*) apo shparthi (*Quercus frainetto*). Mbas këtij dëmtimi masiv vëndin e qarrit e ka zënë bulgri (*Quercus trojana*). Pranla masive e shkurren endemike të boshtres (*Forsythia europaea*) ia shton dhe vlerat shkencore. Përhapjen gjithashtu masive kane dhe shkoza (*Carpinus orientalis*), dëllinja e kuqe (*Juniperus oxycedrus*), cërmedellit (*Cotynus coggygria*), driza (*Paliurus spina-christi*), etj. Për vlerat e saj potenciale natyrore dhe të përdorimi, gërshetohen dhe me vlerat për zhvillimin e ekoturizmit.

IV. Korab-Koritnik (kategoria IV, VKM nr.898, datë 21.12.2011)

Ekosistemi Natyror Malor "Parku Natyror Korab - Koritnik" ka nje sipërfaqe prej 55,5502 ha (555.5 km²); është pjese e rajonit Alpin, i përfshire ne rajonet e Kukesit dhe Dibres. Sipërfaqja qe i perket Bashkise Kukes llogaritet ne 348.8 km².

Vargmali Koritnik-Gjallice-Korab është i vendosur ne pjesen Verilindore te territorit shqiptar dhe shtrihet nga kufijte me Kosoven deri ne Malin e Deshatit ne pjesen jugore te vendit, duke u kufizuar me Maqedonine. Ai është pjese e Rajonit Malor Qendror, i përfshire ne pjesen lindore te tij, te ashtuquajtur Alpet Shqiptare Lindore. Nga kendveshtrimi gjeologjik, rajoni është pjese e linjes se Evropes Juglindore dhe keshtu përfshihet ne zonen e shtypur alpine lindore. Masivi është pjese e Albanideve te brendshme ne linjen e vargmaleve Dinarido-Albanido-Helenide. Shume maja malesh jane te nderprera here pas here nga tektonika radiale ne formen e blloqeve qe perfundojne ne formen e grykave dhe luginave si ato qe jane ndermjet Koritnikut dhe Gjallices se Lumes, Gjallices dhe Kolesianit (Kanioni i Bicajt) dhe Malit te Serakolit, dhe Malit te Grames (Lugina e Bushtrices). Keto blloqe here pas here kane shpate te pjerreta qe ngrihen nga 300 m deri ne 2.485 m (Gryka e Vanajt). Gjithashtu jane per te shenuar zonat e majave te Gjallices se Lumes dhe Korabit me disa maja te larta dhe veshtiresisht te arritshme apo mali i Bardhe me shume shpate te gerryera.

Rrethi	Komuna	Fshati	Sipërfaqja (ha)
Kukës	Bicaj	TËRSHANA, Tërshana:	2,971.2
	Bushtricë		445.4
	Grykë Cajë	CAJA, Caja (Shehë), SHKINAKU, BUZËMADHJA, Shkinaku (Kaka), Buzëmadhja, FSHATI:	9,138.6
	Shtiqën		2,235.2
	Shishtavec	Shishtavec (Bafa), Novoseja (Tocilla), SHISHTAVECI, Novoseja (Dishaj), NOVOSEJA, Shishtavec, Shtreza (Torocic), Shtreza (Gjyta), SHITREZA, KOLLOVOZI, Kollovozi (Nelaj), ORESHKA, BORJA, CËRNAMEVA:	6,434.9
	Tërthore		1,853.4
	TopoJan	Turaj (Culoftar), TURAJ, Turaj (Allare), TOPOJANI; Xhaferaj; BREKUA, NIMCA, Nimca, Nimca (Teja), LOJMEJA, Nimca (Pershlika); Shtreza (Torocic), XHAFERAJ;	6,543.0
	Ujmsht		634.1
	Zapod	ZAPODI, BELIA, PAKISHTI, ORGJESTI, ORICKLA, KOSHARISHTI:	4,631.1
	Sipërfaqja e Rrethit Kukës		
Dibër	Kalaja e Dodës	Radomira (Stordok), Radomira (Radë), RADOMIRA, Radomira (Derbac), Radomira (Cernier), CERENI, PLOSHTANI, VASIA	8,108.9
	Kastriot		1,274.0
	Maqellarë	KËRÇISHTI I EPËRM	3,261.3
	Mejan	ZAGRADI; RABDISHTI; BELLOVA; CERJANI;	3,980.8
	Sllavë	Venishiti;	2,698.3
	Tomlin		294.3
	Fushë - Çidhën		1,045.7
	Sipërfaqja e Rrethit Dibër		
Totali i Ekuistemit Natyror Malor "Parku Natyror Korab - Koritnik"			55,550.2

Figura 4.35. Kufijte administrative dhe sipërfaqet e parkut natyror Korab-Koritnik

Habitati me i bollshem brenda zones jane kullotat natyrore, tokat shkurre dhe barishtore. Pyjet e ndodhura kryesisht ne pjesen veriore te parkut dhe pjesen lindore-jugore te territorit mbulojne nje siperfaqe te konsiderueshme.

Zonat bujqesore jane zakonisht te vendosura prane fshatrave te banuara. Habitatet e kullotave dhe livadheve, ku te parat perdoren kryesisht per kullotje, jane gjithashtu te pranishme ne zone.

Zonat shkembore malore mbulojne nje pjese te konsiderueshme te parkut natyror. Keto jane zona te hapura me mungese ose me mbulesa bimore te paketa. Zonat urbane jane te vendosura kryesisht ne juglindje te zones, afer kufijve te parkut natyror. Keto zona mbulojne nje siperfaqe te kufizuar te zones se mbrojtur totale.

Karakteristika kryesore	Sipërfaqja (ha)	Përqindje (%)
Tokë bujqësore (ara, vreshta dhe kopshte)	8,670.9	15.61
Tokë pyjore, pyje të përziera (gjethe-gjerë dhe halorë), shkurre, ripyllëzime, tokë e bimësisë pyjore.	19,264.0	34.68
Tokë kullosore dhe livadhe	22,578.4	40.65
Trupa ujorë (Lumenj, përrenj dhe rezervuarë)	120.6	0.22
Tokë jo-produktive (tokë e eroduar, shkëmbore, zona të hapura)	4,530.8	8.16
Zonë dhe terrene urbane të përziera me bujqësi dhe pyje.	385.6	0.69
Total	55,550.2	100

Figura 4.36. Përdorimi i territorit ne zonen e parkut natyror

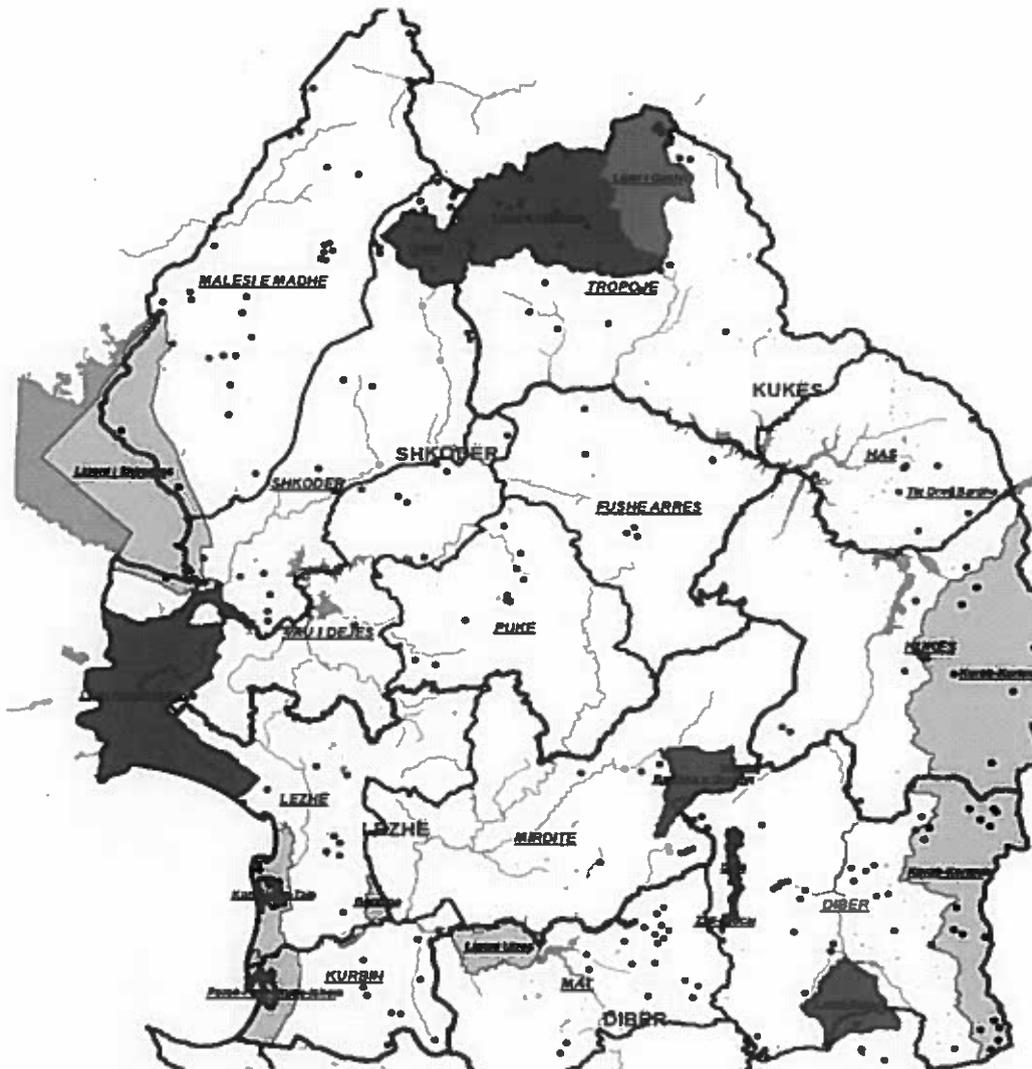

Figura 4.37. Harta e zonave të mbrojtura

4.5.4 Zonat e mbrojtura ne nivel nderkombetar

Rrjeti Emerald

Rrjeti Emerald eshte nje rrjet ekologjik i perbere nga zona me interes te vecante ruajtjeje (ASCI). Ne vitin 1989, palet firmosese te Konventes se Bernit iniciuan krijimin e nje mjete per mbrotjen e habitateve natyrore European: Rrjetin Emerald. Ky rrjet perfshin rreth 3500 site candidate ose te certifikuara plotesisht ne 16 vende, qe mbulojne rreth 600,000 km² ose 11-12% te territoreve te vendeve te perfshira.

Bashkimi European dhe shtetet anetare i mbulojne detyrimet e tyre kundrejt kesaj konvente permes rrjetit te tyre ekologjik – Natura 2000, duke qene se ky rrjet eshte ekuivalent me rrjetin Emerald.

Shqipëria ka nënshkruar konventen për Konservimin e habitateve të egra dhe natyrore Europiane (Konventen Bern, 1979) në 31 Tetor 1995 dhe e ka ratifikuar atë në 13 Janar 1999.

Në vitin 2001 Keshilli i Europës e ftoi Shqipërinë të fillojë projektin pilot të Rrjetit Emerald. Si rezultat i këtij projekti të zbatuar nga Ministria e Mjedisit, u miratua lista prej 25 sitesh potenciale të identifikuar si më poshte:

Tabela e siteve potenciale të identifikuar në Shqipëri për rrjetin Emerald:

Kodi i sitit	Emri shqip	Emri anglisht	Kategoria IUCN	Permasat
AL0000001	Parku kombëtar i Llogarase	Llogara National Park	II	1.010 ha
AL0000002	Parku Kombëtar Pisha e Divjakes	Divjake Pine National Park	II	1.250 ha
AL0000003	Parku Kombëtar i Prespes	Prespa National Park	II	27.750 ha
AL0000004	Parku Kombëtar i Butrintit	Butrinti National Park	II	2.500 ha
AL0000005	Reserve Strikte Natyrore e Allamanit (e propozuar)	Allamani Strict Nature Reserve (proposed)	I	1.659 ha
AL0000006	Parku Kombëtar i Tomorrit	Tomorri National Park	II	4.000 ha
AL0000007	Parku Kombëtar i Dajtit (i zgjeruar)	Dajti National Park (extended)	II	29.347 ha
AL0000008	Peizazhi Mbrojtur i sistemit ligatinor Vjose-Narte	Protected landscape of the wetland complex Vjose-Narte	V	19.412 ha
AL0000009	Rezerva Natyrore e Menaxhuar e Liqenit te Shkodres	Managed Nature Reserve Albanian part of Shkodra lake	IV	26.535 ha
AL0000010	Parku Kombëtar Alpet (i propozuar)	Alps (proposed National Park)	II (proposed)	77.458 ha
AL0000011	PK Kurora Lures-Kunore-Valmore-Zall- Gjocaj (i propozuar)	Kurora Lures-Kunore-Valmore-Zall- Gjocaj (proposed National Park)	II (proposed)	16.596 ha
AL0000012	PK Bredhi i Hotoves-Dangelli (i propozuar)	Bredhi Hotoves-Dangelli (proposed National park)	II (proposed)	14.973 ha
AL0000013	Peizazhi i mbrojtur Morave (i propozuar)	Morava (proposed Protected Landscape)	V (proposed)	29.155 ha
AL0000014	Parku Kombëtar Karaburun-Orikum-	Karaburun-Orikum-Dukat (proposed)	II (proposed)	33.036 ha

	Dukat (i propozuar)	National Park)		
AL0000015	Peizazhi i Mbrojtur Bize-Brosh- Berdhet (i propozuar)	Bize-Brosh-Berdhet (proposed Protected Landscape)	V (proposed)	4.594 ha
AL0000016	Parku Kombetar Karavasta (i propozuar)	Karavasta (proposed National Park)	II (proposed)	19.677 ha
AL0000017	RNM Shengjin-Ishem (i propozuar)	Shengjin-Ishem (proposed MNR)	IV (proposed)	30.000 ha
AL0000018	RNM Kuturman-Qafe Bush	Managed Nature Reserve Koturman-Qafe Bush	IV	4.210 ha
AL0000019	Peizazhi i Mbrojtur Pogradec	Pogradec Protected Landscape	V	24.350 ha
AL0000020	Parku Kombetar Germenj-Shelegure-Leskovic-Piskal (e propozuar)	National Park Germenj-Shelegure-Leskovic-Piskal (proposed)	II (proposed)	20.421 ha
AL0000021	Peizazhi i Mbrojtur i Lumit te Bunes-Velloja	Protected Landscape of Buna river - Velloja	V	22.479 ha
AL0000022	Parku Kombetar Shebenik-Jabllanice	National Park Rrajce-Shebenik	II	33.927 ha
AL0000023	Peizazhi i Mbrojtur i Korabit	Protected Landscape of Korabi (proposed)	V	31.360 ha
AL0000024	Rezerva natyrore e Menaxhuar Rrushkull-Ishem (e propozuar)	Managed Nature Reserve Rrushkulli-Ishem (proposed)	IV	2.030 ha
AL0000025	Rezerva Natyrore e Menaxhuar Berzane	Managed Nature Reserve of Berzane	IV	1.298 ha

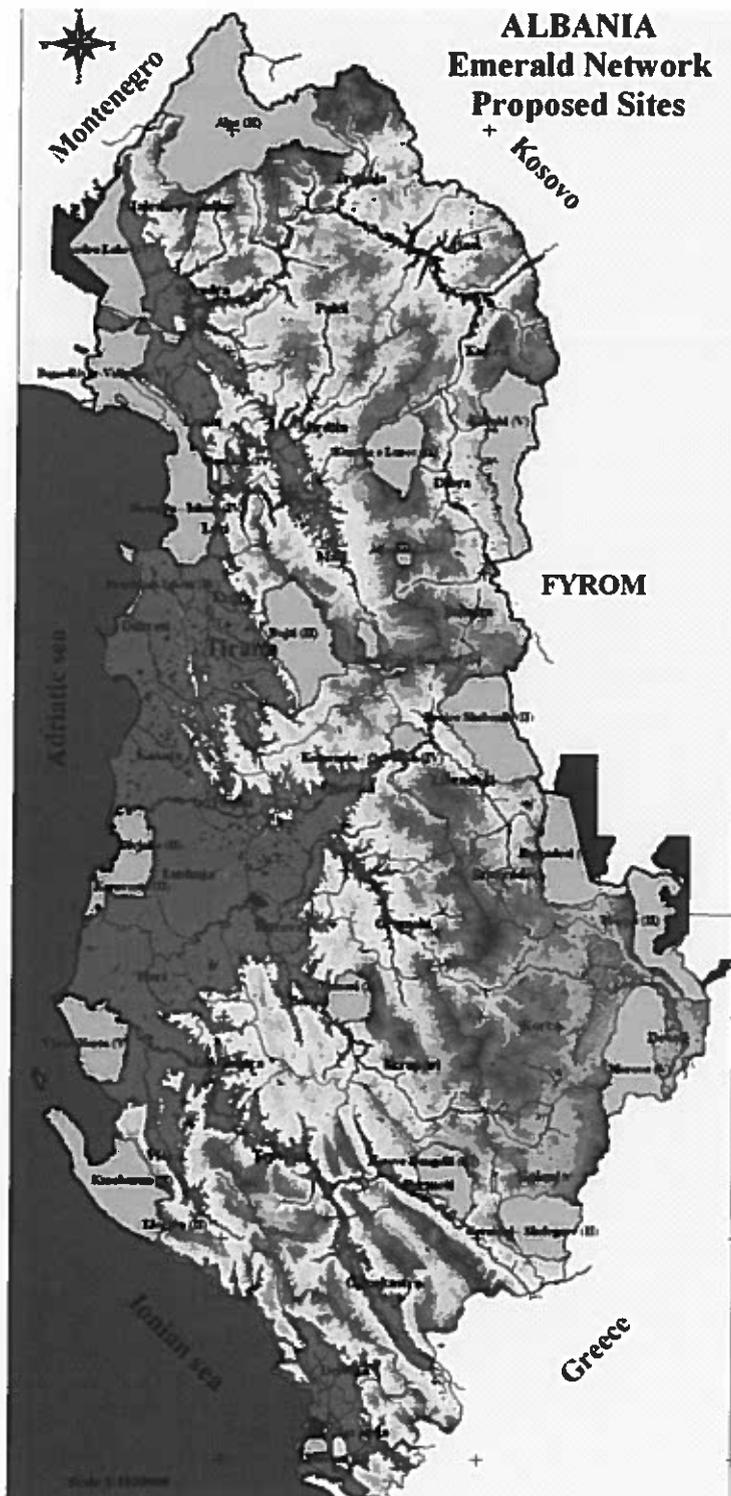

Figura 4.42: Rrjeti Emerald ne Shqiperi

Zona Emerald e propozuar që ndodhet në territorin e Bashkisë Kukes është "Peisazhi i mbrojtur i Korabit", që faktikisht perkon me zonën e mbrojtur në nivel kombëtar Parku Natyror Korab-Koritnik (kategoria IV, VKM nr.898, datë 21.12.2011), madje me një sipërfaqe më të vogël se parku natyror.

4.5.5 Brezi i Gjelbër Evropian

Përgjatë vijës kufitare të Bashkisë Kukes që e lidh atë me Kosovën dhe Maqedoninë është lokalizuar edhe Brezi i Gjelbër Evropian. Ky brez është një lidhje shumë e rëndësishme ekologjike, një nga shtyllat e rrjetit pan-evropian ekologjik, detajet e të cilit janë të bazuara në praninë e zonave të mëdha natyrore që u zhvilluan në mungesë të aktivitetit të vendbanimeve të njeriut që ka karakterizuar prej kohësh "perden e hekurt", dmth kufirin fizik mes dy blloqeve të ideologjive të kundërta.

Brez i Gjelbër i Shqipërisë konsiderohet i gjithë kufiri shtetëror tokësor prej 720 km. Ky konstatim mbështetet në faktin se Shqipëria në të kaluarën ka qenë një vend i izoluar dhe në zonën kufitare nuk lejoheshin aktivitetet për shfrytëzimin e burimeve natyrore. Në këndvështrimin e larmisë biologjike vargmalet tona kufitare kanë shërbyer si vendstrehim i shumë llojeve të faunës dhe florës Ballkanike. Duke qënë e pamundur të mbrohet i gjithë kufiri, si Brezi i Gjelbër i Shqipërisë shërben një rrjet zonash të mbrojtura natyrore ku bëjnë pjesë: i) në krahinën e veriut Liqeni i Shkodrës, Lugina e Valbonës, Lumi i Gashit, Vargmali Korab-Koritnik; ii) në krahinën qendrore Malet Shebenik-Jabllanicë; iii) në krahinën jugore rajoni Ohër-Prespë, Bredhi i Sotirës dhe zona e Butrintit në skajin më jugor.

*In accordance with UNSCR 1244 and opinion of ICJ.

© European Green Belt Initiative/Coordination Group

Figura 4.43: Brezi i gjelber

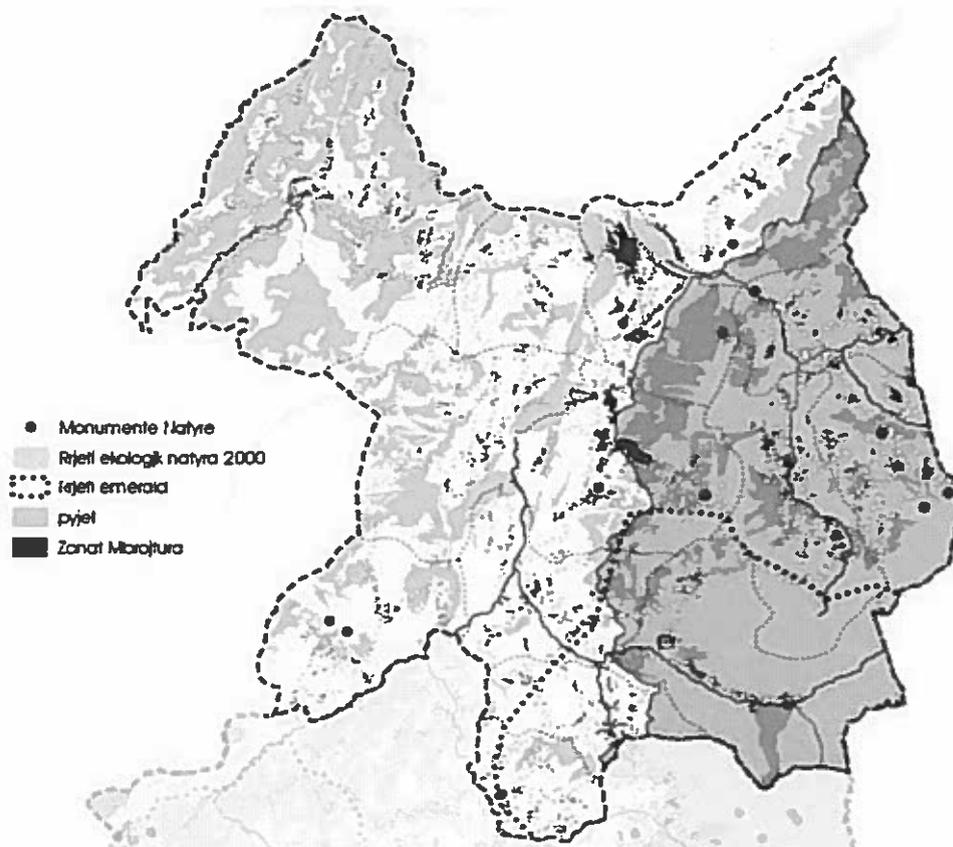

Figura 4.44: Mbivendosja e zonave te mbrojtura ne Bashkine Kukës

4.5.6 Gjeomonumentet

Në hartën përkatëse "Harta e Gjeomonumenteve", , me konvencionet dhe ngjyrat përkatëse, jepet një pasqyre e qartë mbi llojshmërinë e klasifikuar dhe vënd-ndodhjen e tyre. Në hartë, tregohen gjeomonumentet stratigrafikë në malsinë e Gjallicës (Nimce) e në jugë në Buzmadhja, ai natyror me prerje të shkëmbinjve magmatikë-metamorfikë-sedimentarë në jugë të Kalimashit, erozionin lumor në luginën e Drinit – nga Skavica në Resku, në Bicaç, etj. dhe me ngjyrat përkatëse, veçohen zonat e mbrojtura si Park Kombëtar, monument natyror, peisazh i veçantë, etj.

Dhe territori i kësaj Bashkie, ka një inventar të pasur në këtë drejtim. Evidentimi dhe kategorizimi i gjeomonumenteve, lidhet së pari me nevojën e njohjes së vlerave të tyre prej nga rrjedh edhe detyra për kujdesin, ruajtjen dhe promovimin e tyre turistik. Gjithashtu, në "Harta e Gjeomonumenteve", qartësohet prania e mbetjeve urbane, minierave aktive ose jo, tregohet edhe vënd-ndodhja e Hot Spot-eve, etj.

4.5.6.1 Klasifikimi i gjeomonumenteve

Gjeomonumentet janë klasifikuar sipas 10 kriterëve të mëposhtme:

1. Gjeomonumente Stratigrafike, (prerje të formacioneve më të vjetra në Shqipëri, Paleozoi në Korab.)

2. Gjeomonumente të shkëmbinje magmatikë, metamorfike e sedimentarë, (prerje të stratifikimit të ofioliteve në zonën Mirdita e amfibolitit në dysheme të tyre)
3. Gjeomonumente me vlera mineralogjike e ekonomike,
4. Gjeomonumente tektono-strukturore, ku hyjnë kupolat diapirike të Peshkopisë,
5. Gjeomonumentet gjeomorfologjike dhe paisazhet, (inkludohen fenomente erozionale, fenomenet karstike si shpellat, fushat e paisazhet karstike, gjurmët akullnajore në lartësitë e maleve, liqenet akullnajore, cirqet dhe morenat, etj.)
6. Gjeomonumente të pllakave tektonike, (sikundër shënja të hapjes oqeanike të Ofioliteve të Mirditës)
7. Gjeomonumente historike, (gjetjet e para apo janë objekt diskutimesh në gjeologji).
8. Gjeomonumente paleoambientale, (transgresionet, pushimet stratigrafike, etj)
9. Gjeomonumente Paleobotanike, (gëlqerorë stromatolitikë, mbetje të bimësisë së ngurtësuar)
10. Gjeomonumente të astroproblemeve, (lidhet me zbulimin e vonshëm të sferoliteve....)

Gjeomonumente me vlera ndërkombëtare:

1. Prerja petrologjike, magmatikë Gjegjan-Kalimash –Laku i Qershisë,
2. Qafa ose Gryka e Morinit në kufirin Shqipëri-Kosovë,
3. Karriera e vendburimit të bakrit Gjegjan.

Gjeomonumente me vlera kombëtare:

1. Prerja stratigrafike e formacionit më të vjetër në Shqipëri, (Paleozoiku në Buzëmadhe në Kollovoz. (Gjeomonument stratigrafik).
2. Kanioni i Skavicës mbi Lumin Drin, (midis Peshkopisë dhe Kukësit. Gjeomonum. erozional-lumor)
3. Gryka dhe Kanioni i Bicajt. (Gjeomonument Gjeomorfologjik erozional-lumor)
4. Gryka dhe Kanioni i Vanave. (Gjeomonument Gjeomorfologjik erozional-lumor)
5. Guri i Mëngjezit në Shishtavec. (Gjeomonument Gjeomorfologjik erozional).
6. Guri i Shqipës (Borje). (Gjeomonument Gjeomorfologjik erozional) .
7. Cirku akullnajor i Zepes. (Gjeomonument Gjeomorfologjik-akullnajor).
8. Karsti i Arnit. (Gjeomonument Gjeomorfologjik-karstik).
9. Kroi i Kuq Gjallicë. (Gjeomonument karstik-hidrogeologjik).
10. Burimet e Kolosianit. (Gjeomonument karstik-hidrogeologjik).
11. Burimi i Tanoit, në 2000m mbi n. e d. në Gjallicë, (Gjeomonument karstik-hidrogeologjik).
12. Burimi i Kinzen, në 1826m në malin e Koritnikut, (Gjeomonument karstik-hidrogeologjik).
13. Shpella e Skapulanxit. (Gjeomonument karstik nëntokësor.)
14. Shpella e Rasës. (Gjeomonument karstik nëntokësor).
15. Shpella e Pëllumbit. (Gjeomonument karstik nëntokësor).
16. Shpella e Doçit. (Gjeomonument karstik nëntokësor).
17. Shpella e Skënderbeut. (Gjeomonument karstik nëntokësor.)
18. Shpella e Pëllumbasit. (Gjeomonument karstik nëntokësor).
19. Shpella e Mamesit. (Gjeomonument karstik nëntokësor).
20. Shpella e Pobregut. (Gjeomonument karstik nëntokësor).
21. Shpella e Jezinës (Vanave). (Gjeomonument karstik nëntokësor).
22. Shpella e Duhanit mbi Rexhepaj. (Gjeomonument karstik nëntokësor).
23. Shpellat e Borës në Koritnik. (Gjeomonument karstik nëntokësor).
24. Shpellat e Belës në Koritnik. (Gjeomonument karstik nëntokësor).
25. Shpella e Lojme. (Gjeomonument karstik nëntokësor.)
26. Shpella e Kuqe në Gjallicë. (Gjeomonument karstik nëntokësor).

Gjeomonumente me vlera rajonale:

1. Vullkanitet në aksin Gzhiq-Shpal-Shënmëri. (Gjeomonument: Pllakat tektonike)
2. Burimi dhe ujvara e Postevirrës. (Gjeomonument karstik-hidrogeologjik).
3. Puset karstike të Dacit në Arën. (Gjeomonument karstik nentokesor.)
4. Gryka e Bushtricës. (Gjeomonument erozional-lumor).
5. Gryka e Lapave. (Gjeomonument erozional-lumor.)
6. Gurrat e Robincës. (Gjeomonument karstik-hidrogeologjik).
7. Gurrat e Postavjerrës. (Gjeomonument karstik hidrogeologjik).
8. Gurrat e Resnikut. (Gjeomonument karstik-hidrogeologjik.)

Figura 4.39. Pamje nga Malesia e Korabit në jug të rajonit

Figura 4.40. Pamje e erozionit sipërfaqësor të gelqerorëve Kretak (Cr) në Arrën

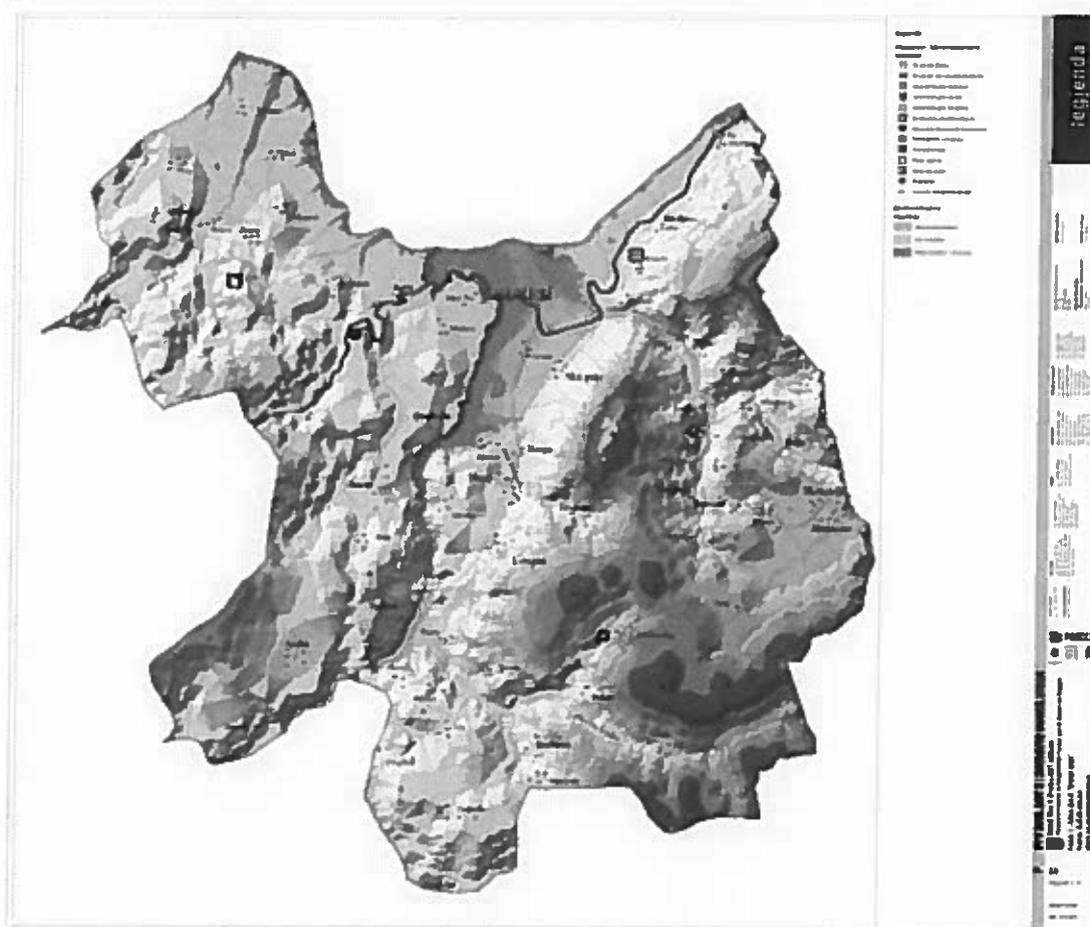

Figura 4.41. Harta e gjeomonumenteve

4.6 Mbetjet

Menaxhimi i mbetjeve bashkiake

Gjenerimi i mbetjeve të ngurta urbane ka një tendencë në rritje duke e krahasuar me vitet e mëparshme. Mbetjet inerte kanë një tendencë ulje në krahasim me mbetjet shtëpiake dhe tregëtare. Megjithatë, përveç këtyre dhe levizës së mbetjeve, perspektiva mbetet problematike për depozitimin e tyre në vendet e paparshtatshme, dhe veçanërisht djegia e tyre në mjedis të hapur, tymi dhe gazet e të cilave përbejnë problem serioz për shëndetin dhe mjedisin përreth. Problemi mbetet mungesa e sistemit të grumbullimit dhe depozitimit të mbetjeve urbane në zonat rurale.

Në NJQV-të e Kukësit shërbimi i menaxhimit të mbetjeve është shumë i kufizuar dhe lë shumë për të dëshiruar. Shërbimi i menaxhimit të mbetjeve ofrohet vetëm në Bashkinë e Kukësit dhe Njesitë e Vetqeverisjes Vendore Bicaj dhe Kolsh. Në qytetin e Kukësit përqindja e mbulimit me shërbim është rreth 85%, ndërsa Bicaj dhe Kolsh mbulojnë me shërbim rreth 75% të territorit të tyre, ndërsa të gjitha NJQV-të e tjera kanë praktikisht një mbulim me 0% duke qenë se nuk ofrojnë një shërbim të

rregullt për ushtrimin e këtij funksioni. Në terma relative, bashkia aktuale Kukës e ofron këtë shërbim për rreth 54% të popullsisë aktuale ose vetëm 20% të territorit të saj. Fshatrat në përgjithësi nuk e kanë këtë shërbim dhe kufizohet kryesisht në mbledhje të mbeturinave sipas një grafiku i cili nuk është i rregullt. Duke qenë se fshatrat në përgjithësi kanë konsum të prodhimeve organike, banorët në shumicën e rasteve i trajtojnë vetë mbetjet duke i groposur. Por duke mos patur plane të mirëfillta kompostimi, menaxhimi i mbetjeve ngelet problemativ në fshatra. Kjo vlen edhe për fshatrat që e ofrojnë këtë shërbim, pasi jo gjithmonë banorët dërgojnë mbetjet në vendet e caktuara.

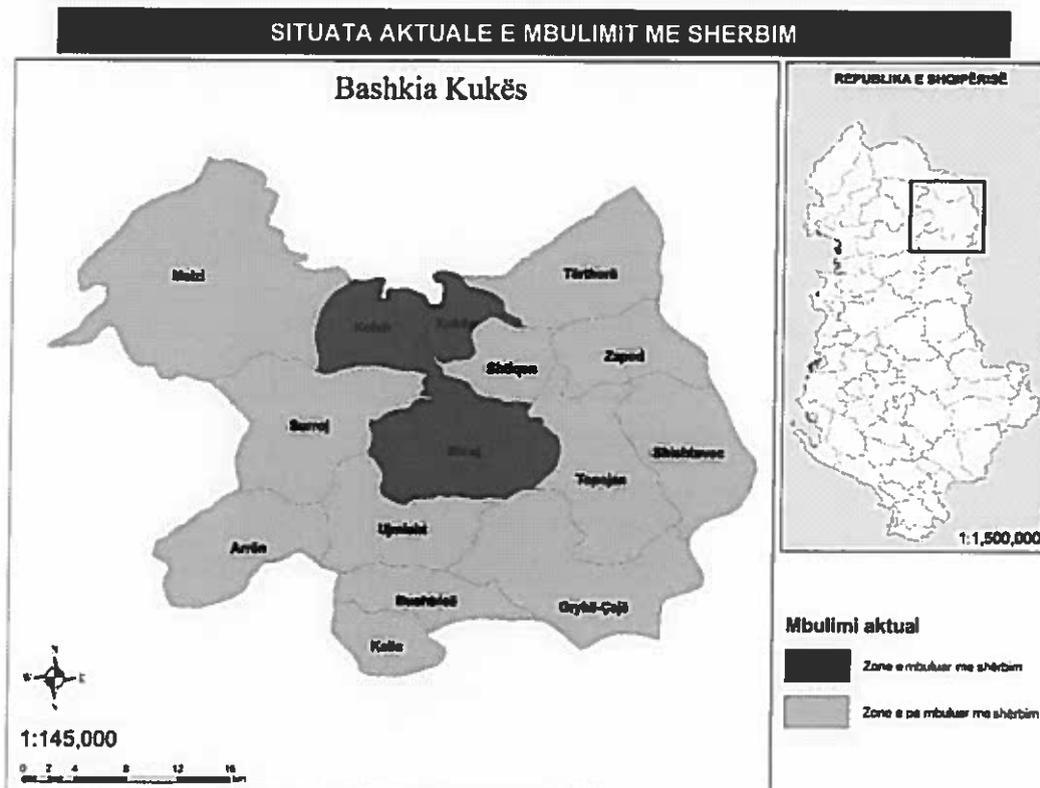

Figura 4.45. Situata aktuale e mbulimit të shërbimit të largimit të mbetjeve

Shërbimi i pastrimit të qytetit realizohet nga sektori i pastrimit të Drejtorisë së Shërbimeve Publike të Bashkisë Kukës. Tarifa e shërbimit të pastrimit për familjarët që nga viti 2010 e në vazhdim është 1200 lekë për familje në vit. Sipas të dhënave nga Drejtoria e Shërbimeve pranë Bashkisë Kukës kostoja për shërbimin e pastrimit për vitin 2012 kanë qenë 14 500 mijë lekë ose rreth 15% e buxhetit të përgjithshëm operativ të Bashkisë. Kjo kosto mbulohet në masën 70% nga Granti i pakushtëzuar dhe 30% nga tarifat. Gjithsesi përqindja e pagesës së tarifave është e kënaqshme, por mbulimi i koston të shërbimit me tarifë nuk është i kënaqshëm.

Struktura e Ndërmarrjes së pastrimit në Bashkinë Kukës konsiston në një numër prej 14 punonjësish nga të cilët 2 punojnë në administratë, 10 në ngarkim shkarkim dhe 1 në transport. Shërbimi i pastrimit nga ndërmarrja e pastrimit të Bashkisë konsiston edhe në fshirjen e rrugëve dhe trotuareve të cilat fshihen dhe pastrohen çdo ditë. Shërbimi i grumbullimit të mbetjeve ka infrastrukturë prej 180 kontenerësh 1.2 m³ të cilët janë instaluar që në vitin 2005 e në vazhdim nga të cilët 100 janë në

gjendje të mirë, ndërsa 80 të tjerët në gjendje jo të mirë. Transporti nga kontenierët në venddepozitim bëhet me tre kamionë (2 x 3.5 ton/1996 + 1 x 7 ton/1992).

Bashkia Kukës ka një venddepozitim për depozitimin e mbetjeve që ndodhet në një distancë prej rreth 12 km larg Bashkisë (Myc-Mamëz/Kolsh). Venddepozitimi në Mamëz ka një sipërfaqe prej 9000 m² dhe një kapacitet prej 45000 tonësh dhe me jetëgjatësi 15 vjet.

Figura 4.46. Foto te venddepozitimit te mbetjeve

Njesite administrative kanë vende te depozitimit te mbetjeve te cilat ne fakt nuk i kanë standartet dhe nuk plotesojne kushtet per tu quajtur si te tilla. Perjashtim bën NJVV Shishtavec e cila ka një venddepozitim në Madenë dhe ka vendosur një tarifë prej 100 lekë për familje, përqindja e arkëtimit është rreth 20%. Gjithsesi, edhe ne kete rast, shërbimi nuk i ofrohet gjithë banorëve dhe përqindja e mbulimit të shërbimit është minimale.

Të gjitha Njesite Administrative (NJA) kane mungesë kapacitetesh financiare për të ofruar shërbimin dhe mungesë të ndërgjegjësimit të banorëve. NJA vuajnë mungesën e mjeteve dhe të pikave të grumbullimit të mbetjeve në lagjet ose fshatrat e Njesive te Vetqeverisjes Vendore. Në NJA ky shërbim bëhet me punonjës të NJVV dhe me mjete të vogla, jo mjete teknologjike. Te gjitha njesite administrative buxhetojne shuma modeste per kete qellim, zakonisht me pak se 200.000 leke.

Problematikë vazhdon të mbetet ndërgjegjesimi i banorëve në lidhje me mbetjet plastike dhe ambalazhet. Shpesh nëse nuk groposen ato hidhen në lumej ose përrenj ose në vende të hapura.

Mbetjet spitalore dhe mbetjet inerte trajtohen nepermjet subjekteve private të kontraktuar nga Bashkia. Grumbullimi i mbetjeve urbane grumbullohen nga bashkia cdo ditë, ndërsa mbetjet inerte një herë në javë.

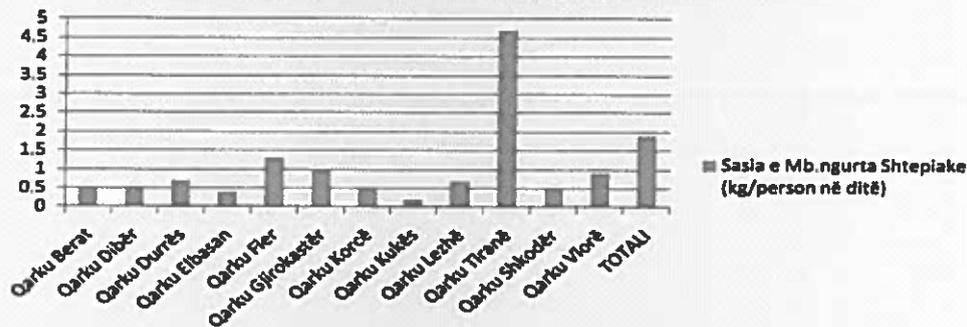
Problematik ngelet Liqeni i Fierzës, gjendja e te cilit sa vjen dhe perkëqsohet për shkak të hedhjes së mbetjeve, sidomos plastike, drjteperdrejte ne liqen por edhe nga lumejtë që e furnizojnë nga fshatrat fqinje dhe ato të Kosovës.

Nuk ekziston një plan riciklimi apo kompostimi mbetjesh, por persona të ndryshëm, kryesisht shtresa ne varferi ekstreme dhe te emargjinalizuar, mbledhin nga kontenierët materialet metalike dhe plastike, për t'i dërguar në subjektet që merren me trajtimin e tyre. Gjithsesi është ne fazen finale Plani i Menaxhimit te Mbetjeve te bashkise Kukes 2016-2020, plan I cili po realizohet ne kuader te programit IPA Cross Border Shqiperi-Kosove.

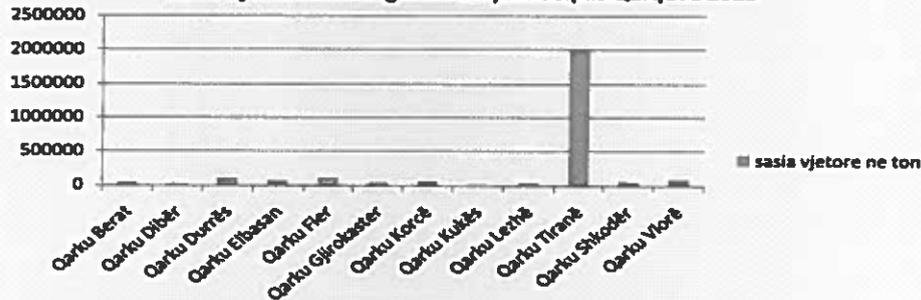
Tabela 4.10. Gjenerimi i mbetjeve sipas qarqeve, per vitin 2015

Qarku	Popullsia	Sasia Vjetore Mb. Ngurta Shtepiake (ton)	Sasia Vjetore Mb. Inerte (ton)	Sasia e Mb. ngurta Shtepiake (kg/person / dite)
Qarku Kukes	111292	7590	5765	0.2

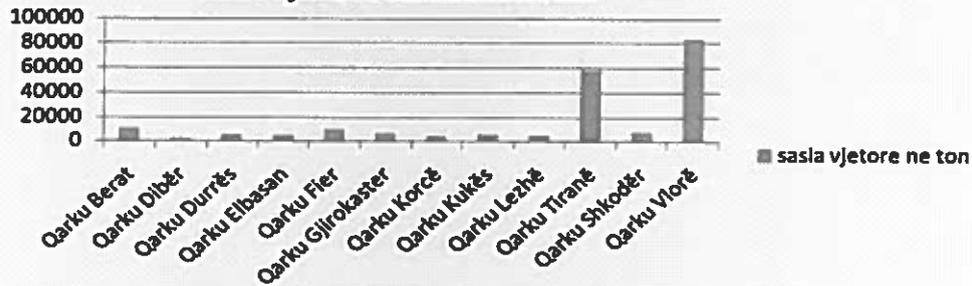
Gjenerimi i mbetjeve urbane per banore sipas qarqeve dhe ne shkaile vendi

Sasia Vjetore e Mb.Ngurta Shtepiake sipas Qarqeve 2015

Sasia Vjetore e Mb.inerte ne ton

Burimi: Raporti i gjendjes se mjedisit 2015

Menaxhimi i ujerave te perdorur

Ne bashkine Kukes shërbimi i sistemit të ujërave të zeza i ofrohet vetëm banorëve të qytetit ne masen 100%, banorëve të fshatrave nuk u ofrohet fare ky shërbim. Trajtimi i ujerave te perdorura nuk kryhet duke shkaktuar ndotje te trupave ujore, tokes, etj.

4.7 Zhurma

Niveli i zhurmave urbane (LAeq): është niveli i vazhduar ekuivalent i presionit akustik të ponderuar (A0), të prodhuar nga të gjitha burimet e zhurmave që ekzistojnë në një vend të caktuar dhe gjatë një kohe të caktuar.

Monitorimi tregon se Shqipëria qëndron afër vendeve të para në Evropë me parametra të larta të ndotjes nga zhurma urbane. Si vlerat mesatare të ditës ashtu dhe ato të natës e tejkalojnë standardin e legjislativitetit të BE-së dhe atë shqiptar. Në veçanti, vlerat mesatare të zhurmës gjatë ditës dhe natës në qytetet e monitoruara janë përkatësisht LAeq 63 dB (A) dhe LAeq 49.1 dB (A). Të dy vlerat e tejkalojnë standardin legjislativitetin të BE-së dhe atë shqiptar (LAeq/Ditën 55 dB (A) dhe LAeq/Natën 45 dB (A)).

Për fat të keq, të dhënat për matjen e zhurmave në territorin e bashkisë Kukës nuk disponohen.

4.8 Hotspotet – Zonat e nxehta mjedisore

Në bashkinë Kukës tre janë zonat e nxehta mjedisore me rrezikshmëri të lartë. E para është Miniera e Bakrit në Gjegjan, i dyti është Miniera e Kromit në Kalimash dhe i treti është vend-depozitimi i mbetjeve në Suka-Mamez.

Miniera e Bakrit, Gjegjan

Miniera e bakrit në Gjegjan e nisi punën për shfrytëzimin e mineralit të bakrit në vitin 1962 për të mbyllur përfundimisht në vitin 1993. Pas 31 vitesh punë kjo minierë u la në meshirë të fatit dhe impaktet mjedisore dhe të shëndetit të njerëzve dukën edhe sot e kësaj dite.

Shpiti i Gjalicës vazhdon të ruajë brezin "shterpë" inproduktiv të krijuar nga tymrat e Uzinës. Asnjë bimësi në afërsi të saj nuk ka mbirë ende edhe pse kanë kaluar gati 23 vite nga mbyllja e saj. Në tokat bujqësore të Shtiqnit, ende ndjehen efektet e squfurit dhe sulfatit të bakrit. Shtresa ngjyrë blu në të gjelbërt ende mbulon një pjesë të sipërfaqes bujqësore me një shkallë të konsiderueshme intoksikimi dhe ndikim negativ në farërat dhe kulturat bujqësore.

Në breg të lumit Luma, pak metra nga rrënojat e Uzinës së Bakrit, janë të depozituara miliona metër kub skorje (mbetje nga shkrirja e bakrit me përbërje squfuri, karboni e kimikate të tjera). Largimi dhe asgjësimi i tyre është tepër i vështirë dhe me kosto të larta, për shkak të volumit të madh por edhe të mos shpërbërjes së tyre me elemente të tjerë kimik. Që prej afro 45 vitesh këto depozitime me skorje, përshkohen nga lumi Luma, derdhja e të cilit përfundon në liqenin e Fierzës. Gjithshtu stoqet e mbeturinave të pasura me bakër mund të kontaminojnë rezervat e ujit të pijshëm dhe të paraqesin rrezik për shëndetin e njerëzve. Ky fakt prej vitesh është ngritur si shqetësim mjedisor për shkak të dëmtimeve që shkakton në gjallesat e liqenit dhe jo vetëm.

Figura 4.47. Miniera e bakrit, Gjegjan

Miniera e kromit, Kalimash

Një tjetër hotspot është edhe miniera e kromit në Kalimash. Mbeturinat e depozituara që kanë përqendrim të lartë të metaleve të rënda (Arsenopirit), mund të kontaminojnë burimet e ujërave nëntokësor dhe sipërfaqësor përreth. Gjithesori gjatë viteve të fundit, kjo miniere është vënë në funksion nga investitore që shfrytëzojnë mineralin e bakrit.

Figura 4.48. Miniera e kromit, Kalimash

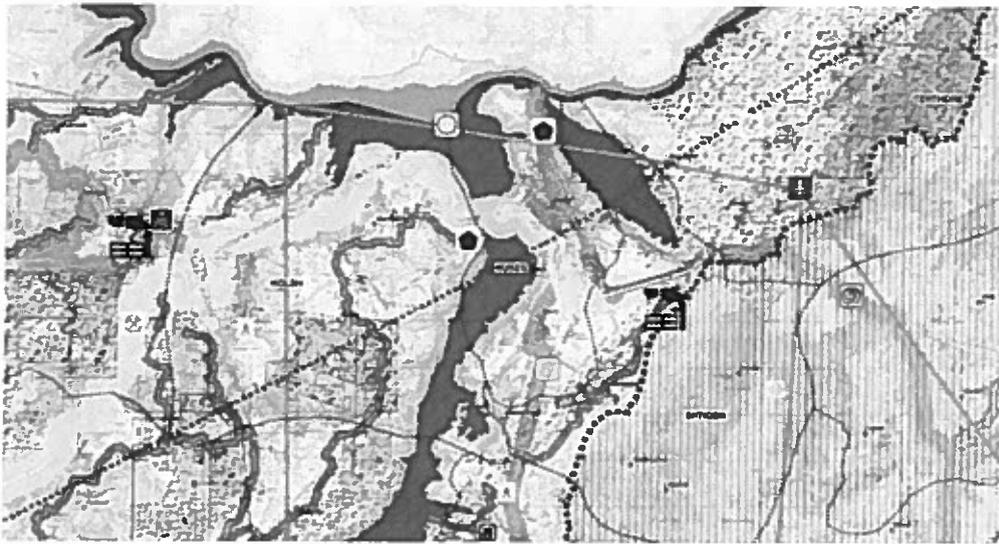

Figura 4.49: Paraqitje ne harte e hotspotëve brenda Bashkise Kukes (shenja e fabrikes)

Vend-depozitimi i mbetjeve ne Suka-Mamez

Për mbetjet që hidhen në venddepozitim në Suka – Mamëz nuk ka një trajtim të specializuar, ato hidhen në mjedis të hapur dhe kur ai mbushet plot, mbulohet me dhë, dhe braktiset, duke sjellë dekompozimin anaerobik të mbetjeve, gjë që sjell gjenerimin e gazit metan, dhe elementëve të tjerë ndotës të mjedisit.

Venddepozitimi, i cili ka filluar të përdoret që nga viti 2009 ndodhet në kuotën 410 m mbi nivelin e detit, zë një sipërfaqe prej 9,000 m² dhe ka një kapacitet prej 45,000 m³ mbetje. Sheshi është i lidhur me rrugë makine të paasfaltuar dhe në gjendje jo të mirë dhe ndodhet 410 m larg lagjes Drinas dhe rreth 1 km nga fshati Mamëz. Venddepozitimi ka një jetëgjatësi prej 15 vjet dhe del jashtë funksionit në vitin 2024. Në gjendjen aktuale sheshi plotëson kushtet më minimale të depozitimit të mbetjeve, që gjithsesi nuk përputhen më kërkesat mjedisore sipas kuadrit ligjor në fuqi.

Problematikat e verejtura ne kete vend-depozitim jane:

- Ndodhet në një zonë përballë qytetit të Kukësit;
- Ndodhet në afërsi të lagjes së banueshme Drinas;
- Mund të përbejë rrezik për rënie zjarri në pyll;
- Mbetjet e depozituara mund të përmbajnë ndotës toksikë si pasojë e mungesës në vend të impianteve përpunuese të mbeturinave të rrezikshme;
- Tym dhe pluhurat toksikë çlirohen gjatë djegies së hedhurinave, duke i ekspozuar banorët e zonës ndaj rreziqesh serioze për shëndetin;
- Lëngu nga vendshkarkimi i hedhurinave kalon në ujërat nëntokësorë dhe kontaminon ato përreth;
- Nuk ka mirëmbajtje.

Figura 4.49. Vend-depozitimi i mbetjeve ne Suka-Mamez

4.9 Popullsia dhe asetet materiale

4.9.1 Treguesit demografike kryesore

Popullsia banuese

Popullsia banuese e rrethit të Kukësit, sipas censurit të vitit 2011, është 47,985 banorë. Kjo popullsi është e shpërndarë në 15 Njësi të Qeverisjes Vendore (NJQV), 1 Bashki dhe 14 komuna. NJQV-te janë: Bashkia e Kukësit dhe Njesite e Vetqeverisjes Vendore të Bicaj, Bushtricë, Grykë Çajë, Kalis, Kolsh, Malzi, Shishtavec, Shtiqën, Surroj, Tërthore, Topojan, Ujëmisht, Zapod.

Popullsia banuese sipas gjinisë, grupmoshës dhe bashkisë/NJV

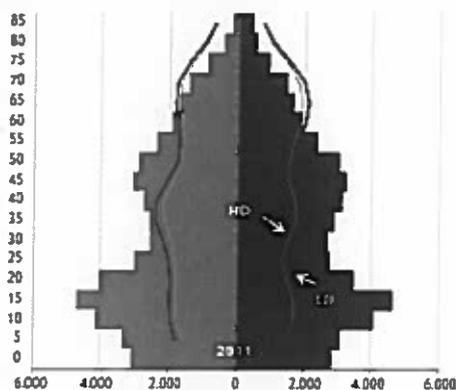
		Gjithsej	Gjithsej			Meshkuj	Femra	Dendësia
			Gjithsej				Gjithsej	Gjithsej
		Total	0-14	15-64	65+	Total	Total	
	Gjithsej /Total	47,985	13,719	30,956	3,310	24,229	23,756	51
			28.6%	64.5%	6.9%	50.5%	49.5%	
1	ARRËN	462	161	272	29	240	222	8
2	BICAJ	5,631	1,595	3,613	423	2,802	2,829	71
3	BUSHTRICË	1,486	423	987	76	764	722	37
4	GRYKË ÇAJË	1,440	455	886	99	718	722	16
5	KALIS	827	271	508	48	439	388	29
6	KOLSH	1,250	352	831	67	650	600	27
7	KUKËS	16,719	4,612	11,021	1,086	8,385	8,334	1013
8	MALZI	3,072	958	1,883	231	1,584	1,488	19

9	SHISHTAVEC	3,835	976	2,510	349	1,840	1,995	65
10	SHTIQËN	3,438	951	2,266	221	1,820	1,618	96
11	SURROJ	1,099	333	693	73	563	536	13
12	TËRTHORE	2,959	825	1,947	187	1,528	1,431	42
13	TOPOJAN	1,753	504	1,124	125	916	837	24
14	UJËMISHT	1,797	595	1,088	114	900	897	33
15	ZAPOD	2,217	708	1,327	182	1,080	1,137	63

Dendësia

Kukësi, si Bashki dhe qender urbane, ka dendësi populsiie relativisht të lartë ,1.013 banorë/km2. Dendësia mesatare e zones është 51 banorë/km2. Vërehet se kjo shifër është mjaft e ulët në disa NjVV, ku dendësia arrin në shifra fare minimale si komuna Arren me 8 banore/km2 apo Surroj me 13 banore/km² . Njesite e Vetqeverisjes Vendore me dendesi mbi mesataren rajonale jane ato te Shtiqen me 96 banore/km2, Bicaç me 71 banore/km2 dhe keshtu me radhe.

Piramida e popullsisë

Piramida e popullsisë tregon gjithashtu shumë qarte sesi pema është "gerryer " ne pjesen me vitale te saj (25-45 vjec) si pasoje e migrimit te brendeshm kombetar dhe atij nderkombetar.

Prezenca e te miturve dhe te rinjve (0 -14 vjec) prezanton shifrat me te larta ne nivel kombatar me 28.6% te totalit te popullsisë. Ne piramiden e popullsisë ky fakt vihet re shume qarte sidomos ne intervalin 10-15 vjec. Përqindja qe zene te moshuarir është me pak se 7% .

Zona e Kukësit paraqet normat me të larta te varesisë moshore të të rinjve krahasuar me

cdo qark tjetër te vendit, ku varesia e moshes se trete është dominuese. Shpjegim e ketij fakti e gjejmë tek koeficientet e larte te lindshemrise qe karakterizojne te gjithë zonen Veriore dhe Kukësin ne vecanti.

Përberja gjinore

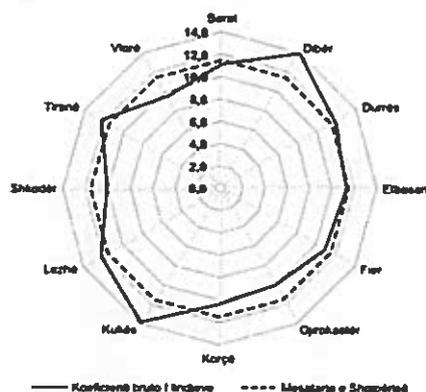
Nga totali i popullsisë banuese prej 47.985 banore, 24.229 janë meshkuj (50.5%) dhe 23.756 (49.5%) janë femra. Raporti gjinor është 1.01 dhe evidenton një dominancë të lehtë të meshkujve në krahasim me femrat. Ky fakt është karakteristike socio-kulturore tipike e zonave të veriut të shqipërisë në lidhje me prezencën e femijeve meshkuj në berthamat familjare. Pothuajse në secilën nga NjVV, koeficienti meshkuj/femra është më i madh se 1 (>1) por në vecanti në Shtiqen dhe Kalis ky koeficient paraqet vlerat me të larta 1.12 (112 meshkuj për 100 femra).

Grupmoshat

Popullsia e Kukësit është një popullsi relativisht e re me grupmoshën 15-64 vjet që zë pjesën kryesore me 30.956 banore dhe rreth 64.5% të totalit të popullsisë banuese e ndjekur nga grupmosha 0-14 vjet me 13.719 banore dhe që përben rreth 25.6% të totalit të popullsisë banuese. Numri i të moshuarit (mbi 65 vjet) është 3.310 dhe përben 6.9 % të popullsisë.

Pesha specifike relativisht e larte e te rinjve vihet re me lehtësi ne gjeometrine e piramides se popullsise vecanerisht ne intervalin 10- 15 vjec ku vien re zgjatime ne te dya krahet (meshkuj dhe femra).

Fig. 4 Koeficienti bruto i lindjeve sipas Qarqeve, 2015

mbetet ne nivele te larta.

Indeksi sintetik i fekonditetit

Indeksi sintetik i fekonditetit prej 2.33, tejkalon dukshem mesataren e vendit prej 1.7 dhe e ben Kukësin nder te paktit qarqe te vendit qe tejkalon normen prej 1.7, nivel ky qe perfaqson edhe vleren minimale te vetë riprodhimit te shoqërisë per te garantuar vijueshmerine e saj ne kohe. Norma e rritjes natyrore te popullsise ne vitin 2011 ka qene 0.006.

Kukësi rezulton me rritje natyrore te popullsise positive. Arsyeja eshte niveli i larte i lindshmerise, i cili vijon te mbetet ne ritme te larta pamvarsisht tendencies ne rang vendi, si dhe reduktimi i vdekshmerise ne dekadat e fundit si pasoje e rritjes se nivelit te jeteses.

Shqipëria	1,76
Dibrë	2,56
Kukës	2,33
Elbasan	2,00
Fier	1,80
Lezhë	1,78
Berat	1,77
Tiranë	1,70
Korçë	1,70
Durrës	1,66
Shkodër	1,60
Gjirokastrë	1,53
Vlorë	1,37

Vdekshmeria

Për shkak të përmirësimeve të mëdha në sistemin shëndetësor dhe në shëndetin publik, vdekshmëria ka pasuar rënie të qëndrueshme për të gjitha moshat. Ndërmjet viteve 1950 dhe 1989, jetëgjatësia në lindje u rrit nga për burrat dhe për gratë. Vdekshmëria e të rriturve vazhdoi të pësojë rënie deri në vitin 2011. Vdekshmëria foshnjore, nga ana tjetër, ka qene ne nivele te larta të larta deri ne vitin 1989 me pas ka ardhur duke u reduktuar nga viti ne vit.

Rurale / Urbane

Popullsia e zones se Kukësit eshte kryesisht rurale. Popullsia urbane eshte e perqendruar ne qytetin e Kukësit. Si popullsia rurale edhe ajo urbane kane pasuar renje gjate dy dekadave te fundit. Shifra e popullsisë urbane ka qenë pak a shumë e qëndrueshme gjatë 2002-2013. Aktualisht popullsia urbane përbën 35% të totalit të popullsisë ndërsa ajo rurale 65 %. Kjo zone eshte karakterizuar nga nje levizje e popullsisë Rurale drejt qytetit te Kukësit ndërsa ajo urbane drejt Tiranës dhe Durrësit. Ky fenomen ka qene me i theksuar gjate viteve 2001 -2006 ku shpopullimi ka

qene masiv, ndersa me pas ritmet e migrimet te brendeshem kane rene. Sidoqofte, migrimii brendeshem pritet te jete nga faktoret determinant ne percaktimin e morfologjise demografike te zones per vitet ne vijim.

Emigrimi dhe migrimi I brendeshem

Zona e Kukësit ka nje nga normat me te larte te migrimet te brendeshem te popullsise dhe renditet ne vendin e dytë menjehere pas zones se Dibres. Norma bruto e ndyshimit te popullsise ka qene 9.6% ne 2014. Qarku i Kukësit së bashku me ate te Dibres, jane dy zona ku migrimi I brendeshem drejt zonave urbane eshte po aq I rendesishem sa migrimi nderkombetar. Keto zona kane pasur dhe vazhdojne te kene nje shpopullim te fshatrave te zonave malore drejt qendres rajonale (qyteti i Kukësit) dhe ne te njejten kohe, nje fluks tjetër dales nga qyteti I Kukësit drej qendrave kombetare si Tirana dhe Durresi.

4.9.2 Te tjera informacione sociale

Prezenca e Aftesiveve te kufizuara

Ne nivel qarku, Prezenca e aftesive te kufizuara eshte 1813 persona apo 5.3% e popullsise. Niveli mesatar i zones ne fakt nuk eshte pasqyruer besnik i realitetit pasi disa nga komonat malore kane perqindje me te larta se mesatryja e zones dhe ne disa raste, si ne rastin e NjVV Shishtavec (10.4%), Zapod (9.8%) , Arrën (9%) dhe Kalis (7.2%) keto vlera jane domethenese.

Prezenca e aftesive te kufizuara

Bashkia/Njesia e Vetqeverisjes Vendore	TOTALI	Pa aftësi të kufizuar	Me aftësi të kufizuar	% e aftesive te kufizuara mbi totalin
Gjithsej / Total	34,266	32,453	1,813	5.3%
SHISHTAVEC	2,859	2,561	298	10.4%
ZAPOD	1,509	1,361	148	9.8%
ARRËN	301	274	27	9.0%
KALIS	556	516	40	7.2%
UJËMISHT	1,202	1,119	83	6.9%
TOPOJAN	1,249	1,176	73	5.8%
BICAJ	4,036	3,810	226	5.6%
GRYKË ÇAJË	985	935	50	5.1%
MALZI	2,114	2,015	99	4.7%
KUKËS	12,107	11,570	537	4.4%
SURROJ	766	736	30	3.9%
SHTIQËN	2,487	2,404	83	3.3%
KOLSH	898	870	28	3.1%
TËRTHORE	2,134	2,070	64	3.0%
BUSHTRICË	1,063	1,036	27	2.5%

Frekuencen më të larte e kanë anomilite ne ecje, me rreth 28% të totalit e ndjekur nga problemet me kujtesen dhe kujdesin ndaj vetes. Disa NJVV kane vlera specifike relativisht me te larta per

Aftesite e kufizuara sipas llojit	(Ne % mbi totalin)
Në shikim	13.5%
Në dëgjim	12.5%
Në ecje	28.0%
Në kujtese	17.3%
Në kujdesin ndaj vetes	15.0%
Në komunikim	13.7%

kategori te vecanta te kufizimit te aftesive. Vihet re vecanerisht qe anomalite ne ecje jane me prezente ne NJVV Arrën (38%), Gryke Çaje (34%) , Malzi(33%) dhe Terthore (31%).

Njesite e Vetqeverisjes Vendore TopoJan, Bushtrice, Klesh dhe Malzi paraqesin vlera me te larta ne kujdesin ndaj vetes (rreth 19%) kundrejt 15% qe eshte mesatarja e zones. Mungesa e institutive te specializuar dhe distancat e largeta me qytetin e Kukësit jane elemente qe nuk ndihmojne ne trajtimin e

ketij fenomeni.

Arsimi / Analfabetizmi

Popullsia banuese 10 vjeç e lart sipas bashkisë/NJV, ndjekjes së shkollës, alfabetizmit, dhe nivelit të arritur arsimor

	Bashkia/NJV	Gjithsej	Nuk ndjekur asnjëherë shkollën		Kanë ndjekur ose janë duke ndjekur shkollën/Diploma më e lartë e marrë				
			Dine shkri me kendim	Analfabetë	Pa diplome	Arsimi bazë		E mesme	Univeritar e larte
						Cikli I ulet (filllore)	Cikli I larte		
	Total	40,084	326	776	912	7,984	18,681	8,874	2,531
1	ARRËN	354	2	4	13	68	230	35	2
2	BICAJ	4,686	43	91	139	848	2,334	967	264
3	BUSHTRICË	1,249	12	33	49	263	761	115	16
4	GRYKË ÇAJË	1,181	13	19	36	304	649	131	29
5	KALIS	673	2	27	14	141	412	63	14
6	KOLSH	1,013	9	12	20	160	644	137	31
7	KUKËS	14,146	109	205	318	2,390	4,893	4,521	1,710
8	MALZI	2,524	18	81	56	573	1,220	502	74
9	SHISHTAVEC	3,310	37	54	50	699	1,818	541	111
10	SHTIQËN	2,885	12	43	56	662	1,320	666	126
11	SURROJ	906	9	26	20	191	545	105	10
12	TËRTHORE	2,448	15	36	24	498	1,301	524	50
13	TOPOJAN	1,499	10	53	51	409	786	149	41
14	UJËMISHT	1,428	7	31	36	328	883	122	21
15	ZAPOD	1,782	28	61	30	450	885	296	32

Rreth 5 % e popullsisë kanë problem me arsimin. Nga këta, janë krejtësisht analfabete 1.9%, që dinë vetëm shkrim e këndim 0.8% ose janë pa diplome 2.3 %. Në arsimi bazë janë të regjistruar 66.5 % e popullsisë mbi 10 vjeç dhe në ato të mesëm rreth 22.1%. Vetëm 6.3% ndjekin studimet e larta universitare dhe më tej. Njësitë e Vetqeverisjes Vendore Bushtrice, Topojan dhe Zapod kanë normat më të larta të problemeve me arsimin. Me përjashtim të qytetit të Kukësit, ku ndjekin arsimin e lartë rreth 12% e popullsisë banuese mbi 10 vjeç dhe Bicaj me 6%, NjVV e tjera kanë shifra shumë të ulëta (nën 2% - 3%).

Madhesia mesatare e familjes (4.7 persona/ familje)

Bërthamat familjare sipas bashkisë/NjVV dhe llojit të bërthamës familjare							
	Bashkia/NjVV	Gjithsej	Çift i martuar ose që bashkëjeton pa fëmijë	Çift i martuar ose që bashkëjeton me fëmijë	Baba i vetëm me fëmijë	Nënë e vetme me fëmijë	Bërthama jo të vlefshme
			12.9%	74.4%	1.0%	6.3%	5.4%
	Gjithsej / Total	10,451	1,344	7,778	102	658	569
1	ARREN	91	14	74	-	-	3
2	BICAJ	1,223	165	890	8	77	83
3	BUSHTRICË	288	17	245	3	8	15
4	GRYKË ÇAJË	288	42	209	2	11	24
5	KALIS	156	15	118	-	11	12
6	KOLSH	261	27	201	1	13	19
7	KUKËS	4,017	584	3,010	33	277	113
8	MALZI	596	68	439	13	47	29
9	SHISHTAVEC	858	137	625	10	54	32
10	SHTIQËN	702	72	511	4	45	70
11	SURROJ	211	22	141	2	10	36
12	TËRTHORE	596	62	431	8	29	66
13	TOPOJAN	329	24	273	2	13	17
14	UJËMISHT	352	23	274	7	20	28
15	ZAPOD	483	72	337	9	43	22

Bërthama familjare dominuese është ajo e çiftit të martuar apo që bashkëjeton, me fëmijë (74.4%) apo pa fëmijë (12.9%). Kjo tipologji dhe karakterizon shumicën dërrmuese të popullatës me rreth 87% të totalit të bërthamave familjare. Format e tjera të bërthamave familjare kanë frekuencë të ulët: 6.3% nënën e vetme me fëmijë, 1% baba i vetëm me fëmijë dhe rreth 5.4% janë bërthama jo të vlefshme.

Pra siç shihet, koto zona janë zona tipike patriakale ku mbizoteron familja tradicionale.

Madhesia mesatare e familjeve është 4.7 persona për familje. Kjo është nga më të lartat në vend dhe vjen nga niveli i lartë i lindjeve (rreth 14 lindje për çdo 1000 banorë).

Shërbimi shëndetsore

Në Bashkinë Kukës funksionon Spitali Rajonal i cili ofron shërbime mjekësore për banorët e Bashkisë dhe të gjithë Rajonit. Në territorin e Bashkisë Kukës ushtrojnë aktivitetin e tyre ISKSH (Dega Rajonale) dhe Drejtoria Rajonale Shëndetësore, nga varet shërbimi i mjekut të familjes (24 oresh) në të cilin shërbejnë 9 mjekë dhe 55 personel mjekësor. Gjithashtu në shërbim të banorëve janë: (i) Një maternitet Rajonal; (ii) Një konsultore për nënat dhe fëmijët Shërbimi i Urgjencës (brenda spitalit) Shërbimi stomatologjik për fëmijë dhe (iii) 6 farmaci private.

Numri i qendrave shëndetësore për 10.000 banorë është 2.3 dhe nuk ka ndryshuar që nga 2006, kurse numri i ambulancave është 5 për 10.000 banorë për 2014. Në 2014 ka 33 shtretër për 10.000 banorë në rajon, 12% më shumë se në 2010. Sipas të dhënave të fundit të Drejtorisë së Shëndetit Publik numri mjekëve në zonë është 55. Raporti është 0.5 mjekë për 1000 banorë në rajon.

Në përgjithësi, mund të thuhet se shërbimi shëndetësor është përmirësuar. Shërbimi ambulator është rritur në zonat rurale me qëllim ofrimin e një shërbimi parësor shëndetësor më të mirë dhe më të shpejtë popullatës rurale. Çdo fshat ka një ambulancë dhe cdo njësi ka një qendër shëndetësore.

Shërbimi arsimor

Qyteti ka tradita arsimdashëse të cilat e tejkalojnë një shekull. Shkolla e parë shqipe është hapur që në vitin 1911 në Kolesjan, por ajo u zhvillua ndjeshëm mbas vitit 1944. Ndërsa shkolla e mesme është hapur që në vitin 1956, e cila krijoi një traditë të mirë duke u bërë e njohur në shkallë kombëtare për cilësinë e mësimdhënies dhe numrin e studentëve që vazhdonin shkollat e larta. Sot aktualisht në Bashkinë e Kukësit (qytet) ka 6 shkolla 9-vjeçare me 2735 nxënës dhe 3 shkolla të mesme, 2 të profilit të përgjithshëm ku studiojnë 1380 nxënës, dhe 1 profesionale me 134 nxënës. Megjithë tendencën në rritje të investimeve në infrastrukturën arsimore dhe përmirësimin e treguesve në këtë drejtim, statistikisht tregojnë për një rënie të ndjekjes së arsimit parauniversitar, një fenomen ky i alternuar edhe me braktisjen e shkollës.

Ndjekja e arsimit të mesëm (parauniversitar) ka ardhur në rënie. Nga të dhënat vihet re një rënie e përgjithshme e rregjistrimeve. Në vitin akademik 2015-2016 krahasuar me vitin akademik 2012-2013 kjo rënie shkon në - 16%. Në vitin 2008, Universiteti i Tiranës hapi degët e tij në Kukës, me tre fakultete. Numri i nxënësve të rregjistruar në nivelin e lartë të arsimit u rrit me 75 %, nga 240 studentë në vitin 2008 në 420 në vitin 2010, ndërsa 680 në vitin 2011. Pas vitit 2013 në kuadër të Reformës në Arsimin e Lartë të dy filialet u mbyllën.

4.9.3 Ekonomia

Tregu i punës

Zona e Kukësit është nga zonat më të varfëra dhe me numrin më të lartë të papunësisë në Shqipëri. Shumica e popullsisë kryesisht në zonën rurale dhe atë urbane trajtohen me ndihmë ekonomike. Si rezultat i mbylljes, pas viteve 90', se minierave dhe të shumë ndërmarrjeve ekonomike ku gjenin punësim një numër i madh punëtorësh dhe mos zëvendësimin me sipërmarrje private apo vetepunësim, papunësia është shumë e lartë në krahasim me rajonet e tjera të Shqipërisë.

Sipas Censusit 2011 niveli i papunësisë është në masën 50% të forcave të afta për punë. Niveli më i lartë i papunësisë rezulton tek gratë me reth 52%. Papunësia tek të rinjtë është 20%. Pjesa më e madhe e punëkerkuesve, 51%, janë me arsim fillorë dhe vetëm 3% janë me arsim të lartë. Vihet re numri i përmbajtur i punëkerkuesve me të mesme profesionale. Bashkia e Kukësit ka një normë të lartë papunësie ku mbi 35% e popullsisë së aftë për punë është e papunë.

Punëkërkuës të papunë të regjistruar, 2014

Qarku	Femra	Të rinj 15-24	Niveli arsimor			
			Fillor	E mesme e përgjith.	E mesme profess.	I lartë
Kukës	52%	20%	51%	37%	14%	3%

Numri i punëkërkuësit afatgjatë ka pësuar rritje nga viti në vit. Në tabelën e mëposhtme po praqesim normën vjetore të rritjes së punëkërkuësve afatgjatë midis viteve 2010 dhe 2014.

Punëkërkuës të papunë afatgjatë

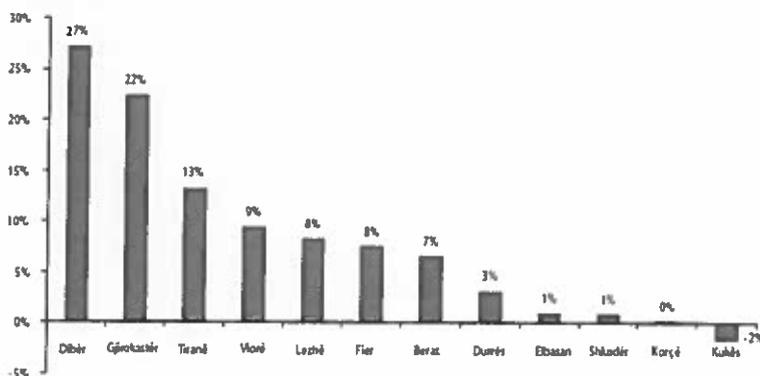
Qarqet	Viti 2010	2011	2012	2013	2014
Kukes	1	10.5%	9.0%	15.2%	16.1%

Pjesa më e madhe e punësuarve janë me shkollë tetëvjeçare dhe të mesme të përgjithshme (48%), 35.4% me shkollë të mesme profesionale dhe vetëm 14.8% me shkollë të lartë. Një pjesë e konsiderueshme e banorëve të Njesive të Vetqeverisjes Vendore janë të punësuar në qytetin e Kukësit, por edhe në fshatra të tjera afër vendbanimeve të tyre. Punësimi në sektorin e bujqësisë dominon në NjVV Arren, Shishtavec dhe Topojan.

<i>Punësimi sipas sektoreve (në %)</i>	Viti 2012
Sektori Publik	17.7
Sektori privat jobujqësorë	7.0
Sektori bujqësorë	75.3
Total	100

Bujqësia ofron punë për pjesën dermuese të popullsisë ndërsa sektori privat jo bujqësor ka ndikim mjaft të ulët në punësimin e përgjithshëm.

Të punësuarit në sektorin privat bujqësorë përbejnë pjesën dermuese me mbi 75% të totalit të qarkut të Kukësit. Të punësuarit në administratën publike përbejnë rreth 17.7% ndërsa sektori privat jobujqësorë ka vetëm 7%.

Pjesa më e madhe e të punësuarve (61%) punojnë më kohë të pjesëshme, çka lidhet edhe me natyrën rurale të zonës edhe me aktivitetin bujqësor, dhe vetëm 33.2% punojnë me kohë të plotë.

Te ardhurat mujore dhe konsumi familjar

Te ardhurat mesatare mujore

Te ardhurat mujore mesatare per Kukësin jane me te uletat se ne cdo qark tjetër. Ato jane vetem 23.148 leke ose e thene ndyshe 40% me pak se mesatarja e vendit prej 38.141 lekesh.

Të ardhurat mesatare mujore janë mjaft të ulta për shkak se shumë familje jetojnë me ndihmë ekonomike. Rroga nga sektori publik që ka një mesatare prej 19.000 lekësh. Duke qenë se niveli jetik është mesatarisht i njëjtë me të ardhurat mesatare për familje, kuptohet që shumica e familjeve jetojnë nën nivelin jetik dhe niveli i të ardhurave është i pamjaftueshëm për të përballuar një jetesë normale.

Një nga tiparet shoqëruese të nivelit të varfërisë është niveli i trajtimit të popullsisë më ndihmë ekonomike. Numri i familjeve që përfitojnë ndihme ekonomike në nivel qarku në vitin 2014 ishte 10.611. Kjo shifer ka pësuar rënie në krahasim me vitin 2010 por arsyet me shumë sesa rritja e nivelit të jetesës duhen kërkuar me shumë tek flukset demografike dalëse, sidomos në zonat rurale.

PREFEKTURAT	Të ardhurat mujore gjithsej
Tiranë	56,434
Vlorë	46,165
Gjirokastër	45,805
Durrës	39,001
Fier	34,804
Korçë	33,471
Shkodër	31,775
Berat	30,991
Dibër	26,979
Lushnje	26,896
Elbasan	24,906
Lezhë	24,614
Kukës	23,148
Gjithsej	38,141

Tab. Numri mesatar i familjeve që përfitojnë ndihmë ekonomike					
Qarku	2010	2011	2012	2013	2014
Shqipëria	96.867	99.493	98.810	104.398	78.072
Dibër	13.764	14.480	14.317	14.981	13.045
Kukës	11.419	11.674	12.327	12.842	10.611
Berat	5.340	5.084	4.562	4.527	2.882
Durrës	1.439	1.438	1.402	1.403	1.116
Elbasan	12.626	13.445	13.616	14.458	10.277
Fier	3.966	4.187	4.190	4.547	3.411
Gjirokastër	2.154	2.466	2.577	2.898	2.000
Korçë	9.674	10.463	9.417	10.258	8.248
Lezhë	7.967	7.610	7.159	7.423	5.932
Shkodër	15.585	15.536	15.375	15.401	11.982
Tiranë	11.069	11.274	12.073	13.656	7.055

Vlorë	1.865	1.838	1.796	2.004	1.513
-------	-------	-------	-------	-------	-------

Te ardhurat kryesore vijnë nga të ardhura nga biznesi privat(bujqësor dhe jo bujqësor) qe zene 34.4% te totalit. Te ardhurat nga puna me pagese renditen ne vend te dyte me 33.5% dhe te ardhurat nga pensionet me 17.7%.

	Të ardhurat mujore	Ne %
Të ardhurat mujore gjithsej	23,148	100.0%
Të ardhura nga puna me pagesë	7,763	33.5%
Të ardhura nga biznesi privat, bujqësor dhe jo bujqësor	7,965	34.4%
Pensionet	4,108	17.7%
Të ardhura nga pronësia	62	0.3%
Pagesa të tjera dhe pagesa ekstra	960	4.1%
Ndihma ekonomike	632	2.7%
Transferta nga jashtë shtetit	1,236	5.3%
Të ardhura në kesh nga të afërm/miq brenda vendit	317	1.4%
Të ardhura të tjera	105	0.5%

Paga mesatare ne sektorin publik ka ardhur ne rritje , nga 47.430 leke ne vitin 2010 ne 52.126 leke ne vitin 2014. Sidoqofte rritja ka qene modeste me vetem 10% ne kater vet (2.5 % ne vit).

Qarqet	Viti 2010	2011	2012	2013	2014
Kukës	47.430	49.946	48.850	50.252	52.293

Perqindja e popullise se varfer eshte 22.5% . Hendeku u varferise 3.8 ndersa ashperisa 0.9.

Treguesit e varfërisë

Kukësi pasuar nga Lezha përbën qarkun më të varfër ne te gjithe Republiken e Shqiperise. Gjithashtu paraqet edhe hendekun e varfërisë më të lartë (3.8) . Pra jo vetëm që kanë përqindjen më të lartë të të varfërve por për këta individë duhet një nivel më i lartë shpenzimesh për të mbërritur tek kufiri i varfërisë. Ashpërsia e varfërisë mat jo vetëm se sa larg janë të varfërit nga kufiri por edhe pabarazinë midis të varfërve.

	Përqindja	Hendeku	Ashpërsia
Shqipëria	14,3	3,0	1,0
Kukës	22,5	3,8	0,9

Kukesi rendit ne vendet e para per sa i takon popullise se varfer me me shume femije ne ngarkim. Jane 37% e te varferve qe kane me shume se tre femije ne ngarkim dhe rreth 25 % qe kane dy femije ne ngarkim.

Popullsia në varfëri sipas numrit të fëmijëve që kanë në varësi (ne %)

Qarqet	Asnjë	Një	Dy	Tre ose më shume
Shqipëria	4,5	12,4	15,6	33,1
Dibër	3,5	4,3	15,1	23,1
Kukës	10,5	11,4	25,1	37,1

Berat	4,6	11,2	16,4	22,8
Durrës	1,7	18,0	21,7	33,9
Elbasan	0,8	3,6	12,1	34,4
Fier	4,6	16,4	21,6	35,8
Gjirokastrë	2,2	11,4	16,1	21,0
Korçë	4,1	9,0	14,8	32,8
Lezhë	9,1	16,0	19,7	32,8
Shkodër	2,9	17,5	15,6	33,8
Tiranë	5,7	15,0	12,3	35,0
Vlorë	5,8	1,5	9,2	37,8

Kjo do të thotë më shumë shpenzime për plotësimin e nevojave të përditshme dhe shkolimin e tyre dhe më pak të ardhura në shtëpi. Pra midis numrit të fëmijëve dhe përqindjes së të varfërve që jetojnë në familje të tilla ekziston një korrelacion i lartë.

Konsumi familjar

Ne vitin 2014, Me shume se gjysma e buxhetit te familjeve, rreth 58 % e totalit te te ardhurave, shkon per te permbushur nevojat e perditeshme per ushqim. Konsumi per mallra jo-ushqimore eshte rreth 21% dhe ai per sherbimet baze 16%. Sic vihet re qarte, sipas statistikeve te vitit 2014 , 95 % e konsumit familjare te zonave malore ku rajoni Kukesit ben pjese, shkon per konsum dhe vetem 4.7 % l destinohet edukimit. Investimi ne paisje afatgjata pothuajse mungon me me pak se 1%.

<i>Përqindjet ndaj totalit të konsumit real për frymë sipas rajonit</i>					
					(në %)
	Për ushqim	Për konsum jo-ushqimor	Për shërbimet bazë	Për edukim	Për pajisjet afatgjatë
Rajoni	2002				
Bregdetar	62.8	21.3	12.3	2.5	1.2
Qëndror	66.6	17.4	12.8	2.1	1.2
Malor	66.1	20.5	9.6	2.9	0.9
Tirana	59.5	21.4	15.6	2.2	1.4
Gjithsej	64.5	19.4	12.6	2.3	1.2
Rajoni	2005				
Bregdetar	57.8	25.2	13.2	2.8	1.1
Qëndror	62.2	22.8	12.0	2.2	0.7
Malor	59.9	26.8	10.3	2.3	0.8
Tirana	53.6	26.4	15.4	3.6	1.0
Gjithsej	59.2	24.5	12.7	2.7	0.9
Rajoni	2008				
Bregdetar	58.9	21.3	14.5	4.8	0.5
Qëndror	60.2	22.1	14.5	2.8	0.5
Malor	59.1	22.1	13.8	4.5	0.6
Tirana	48.9	27.5	19.1	4.0	0.6
Gjithsej	57.7	22.7	15.2	3.8	0.5
Rajoni	2012				
Bregdetar	58.9	20.3	17.0	3.2	0.6
Qëndror	60.7	18.5	16.7	3.5	0.6

Malor	57.9	20.9	16.0	4.7	0.5
Tirana	52.7	22.4	21.0	3.1	0.7
Gjithsej	58.4	20.0	17.6	3.4	0.6

Gjate viteve vihet re nje permirsim i struktures se konsumit me reduktim e peshes se shpenzimeve per ushqim, te cilat nga 66% ne vitin 2002, perbejne 58% te toatlit ne vitin 2012. Edhe pse shifra e shpenzuar per ushqim mbetet sidoqofte e larte, reduktimi ne dekadën e fundit ne favor te shpenzimeve per nevojat baze, tregon nje permirsim te nivelit te jeteses edhe pse modest.

Sipermarrja private

Kukesi ka numrin me te vogel te bizneseve ne shkalle vendi me vetm 1068 biznese te regjistruar ne nivel qarku per vitin 2014. Ne krahasim me vitin 2010 numri i bizneseve eshte rritur me rreth 7% (nga 998 ne 1068 biznese). Sidoqofte ku numer eshte shume I vogel ne krahasim me qarqet e tjera dhe perben me pak se 1% te numrit te bizneseve te regjistruar ne Shqiperi.

Ndermarrjet aktive (viti 2010 -2014)

viti	2010	2011	2012	2013	2014
Shqipëria	103.038	109.039	106.837	111.083	112.537
Dibër	2.097	2.142	1.945	2.077	2.164
Kukës	998	1.053	986	1062	1068
Berat	4.366	4.545	4.470	4.557	4.302
Durrës	12.316	12.918	11.625	10.599	9.578
Elbasan	6.972	7.611	7.311	7.442	7.859
Fier	9.416	9.924	9.527	9.830	9.693
Gjirokastrër	2.926	3.022	2.642	2.814	2.681
Korçë	6.673	6.843	6.610	6.728	7.311
Lezhë	2.844	3.104	2.954	3.189	3.388
Shkodër	6.258	6.607	6.543	5.945	5.446
Tiranë	39.656	42.117	43.295	47.477	49.467
Vlorë	8.516	9.153	8.929	9.363	9.580

Ndërmarrjet e biznesit të madh janë të përqëndruara , kryesisht në sektorin e shërbimeve (82%) ku vendin kryesorë e ze tregtia me 37%. Industria ze vetem 9% ndersa ndertimi 5%.

Interesante eshte numri i paperfillshem i ndermarrjeve bujqesore por kjo lidhet edhe me nivelin e larte te informalitetit te te dhenat e mesiperme pashmashmerisht bartin ne vetvete.

Ndërmarrjet aktive sipas qarqeve dhe aktivitetit ekonomik - viti 2014

Total	1.068	Ne %
Bujqësia, pyjet, peshkimi	34	3%
Industria	99	9%
Ndërtimi	55	5%
Sherbimet	880	82%
Tregtia	394	37%
Transporti dhe magazinimi	89	8%
Akomodimi dhe shërbimi ushqimor	166	16%
Informacioni dhe komunikacioni	13	1%
Shërbime të tjera	218	20%

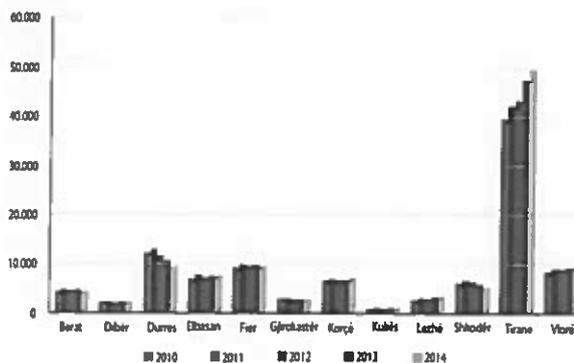
Te dhenat ne nivel qarku , tregojne se forma dominuese e organizimit te bizneseve është ajo e personit fizik te vetepunesuar qe perben 65.6% te totalit, shoqeruar me nje numer te punesuarish nga 1-4 (81.6%).

Biznesi I madh me me shume se 50 te punesuar nuk ekziston fare. Vetem 7.4% e bizneseve kane nga 5-9 te punesuar dhe 8.9% kane nga 10-49 te punesuar.

	Shqiperi	Kukes	
Ndrmarrje aktive * viti 2012	112,537	1,068	
Ndermarrje te reja * viti 2014	17,377	243	
Shkalla e lindshemrise	15	23	
Ndermarrjet sipas formes juridike	112,537	1,068	
Person juridik *viti 2014	26,883	367	34.4%
Person Fizik	85,654	701	65.6%
Ndermarrjet sipas Pronesise	112,537	1,068	
Shqiptare	107,292	1,046	97.9%
Te huaja	5,245	22	2.1%
Ndermarrjet sipas numrit te punesuarve	112,537	1,068	
1-4	101,025	871	81.6%
5-9	5,387	79	7.4%
10-49	4,647	95	8.9%
50+	-	-	0.0%

Reth 80% e bizneseve janë të përqëndruara në Bashkinë e Kukësit , ndërsa Njesite e Vetqeverisjes Vendore paraqiten me një numër të reduktuar biznesesh në totalin e tyre. Pas Kukësit më një numër shumë të vogël vijnë: Shtiqen, Malzi dhe Tërthore. Ndërsa NjVV të tilla si Ujmisht ,Grykë Çajë dhe rezultojne me nga 1 dhe 2 biznese në total. Prezenca kaq e ulët e numrit të bizneseve tregon për nivelin e ulët ekonomik të këtyre NjVV-ve.

Fig.1 Numri i ndërmarrjeve aktive sipas viteve dhe qarqeve

4.10 Trashegimia kulturore dhe historike

Bashkia e Kukësit ka histori e kulturë të gjerë, tradita vendase, shumëllojshmëri produktesh bujqësore, kulinari, të cilat janë potenciale mjaft të vlefshme për zhvillimin e turizmit në vend. Ne vitin 1923 Kukësi kishte 28 shtëpi me 186 banorë dhe ishte qender krahine. Në Gusht të vitit 1925 caktohet qender e prefekturës. Para vitit 1925 fshati Kukës banohej kryesisht nga banorë vendas,

aktiviteti kryesor i të cilëve ishte bujqësia dhe blegtoria. Pas vitit 1925, Mbretëria Shqiptare i kushtoi një rëndësi të vecantë këtij fshati duke i dhënë statusin e një qyteti, gjë që u bë shkak që ai të popullohet me banorë të ardhur nga Shkodra, Prizreni, Gjakova dhe Gora.

Janë këta banorë të rinj që i japin Kukësit një pamje të re përmes ndërtimit të shtëpive të reja dhe moderne dhe krijimit të një fryme të re qytetare përmes aktiviteteve sportive dhe kulturore. Falë tyre, Kukësi nis të bëhet i njohur si një nyje lidhëse dhe me rëndësi për të dy anët e kufirit. Në ato vite nisën aktivitetin zeje të tilla si: kafet dhe restaurantet, tregëtia me shumicë dhe pakicë, prodhimet e ëmbëlsirave, fotografia, mjetet moderne të transportit, ngjyrosja dhe përpunimi i leshit, përpunimi i lëkurës dhe i mishit, prodhimi i rrobave dhe këpucëve, shërbimi postar dhe telegrafik, prodhimi i energjisë elektrike, përpunimi i metalit, prodhimet prej ari dhe argjendi, arkitektura dhe plani urbanistik, një traditë e re gatimi dhe shërbimi, etj.. Në dhjetor të 1944 u vendos administrata e re e prefekturës dhe qyteti filloi të levizë me shpejtësi drejt një qendre të vërtetë administrative, politike, ekonomike, kulturore e sportive. Me 1962 merret vendimi i qeverisë për përmbytjen e Kukësit dhe fillon ndërtimi i qytetit të ri. Me 1970 Kukësi arrin 6073 banorë. Me 1978 evadohet plotësisht në qytetin e ri të Kukësit. Qyteti i Kukësit të ri ndërtuar si pasojë e përmbytjes së Kukësit të Vjetër nga ujrat e liqenit artificial të Fierzës, është i vendosur 3 km në jug-lindje të Kukësit të vjetër.

Kukësi ka një gamë të gjerë veprimtarish kulturore-artistike që zhvillohen në këtë zonë, kryesisht në qendrën e saj si manifestime, festivale, konkurse letrare, panaire, ekspozita, festa e ditë festive, konferenca, ditë mikëpritjeje, javë arti, kampionati i skive në Shistavec, peshkim e lundrim, alpinizëm, kampingje, si dhe evenimente ndërkufitare me Kosovën të cilat e pasurojnë jetën artistike e sportive të zonës. Sitet kulturore, fetare, monumente e historike, si dhe tradita e folklori të zonës së Kukësit janë bërë pjesë e trashëgimisë kulturore kombëtare.

U hapen qendra që zhvillojnë veprimtari kulturore dhe artistike për edukimin e argëtimin e banorëve si dhe promovimin e zhvillimit të traditave më të mira të artit e kulturës popullore. Në mars të vitit 1945 hapet Shtëpia e rinisë me skene e sallë shfaqjesh. Në vitin 1946-47 kalohet në Shtëpinë popullore të leximit. Në vitin 1951 hapet Shtëpia e kulturës dhe e krijimtarisë popullore. Deri në vitin 1952 Kukësi kishte 1 Shtëpi kulture, 10 shtëpi leximi. Në 1958 behen 1 Shtëpi kulture, 2 kinema, 1 librari, 17 shtëpi leximi dhe 5 kënde të kuqe ndërmarrjesh. Në 1959 ndërtohet Shtëpia e re e kulturës. Krijohet Teatri profesionist i estradës. Fillon transmetimet Radio-Kukësi. Në 1960 hapen 30 vatra kulture. Në 1962 ngrihet Teatri i kullave dhe Muzeu i rrethit. Në vitin 1963 Kukësi kishte 63 vatra kulture, 4 klube kulture ndërmarrjesh dhe në 1969, 1 shtëpi kulture rrethi, 10 në fshat, 70 vatra kulture, 35 klube e dhoma kulture në ndërmarrje e qendra pune, 4 librari. Në vitin 1972 hapet shtëpia e pionierit, 1976 krijohet Dega e lidhjes shkrimtarëve dhe artisteve të rrethit. 1996 krijohet Drejtoria kulturore ku përfshihet Estrada profesioniste, Biblioteka e qytetit, Pallati i kultures dhe Muzeu lokal. Shumica e këtyre institucioneve u rrenuan ose u mbyllen në ndryshimet dhe trazirat e viteve '90.

Trashëgimia kulturore si dhe ajo Arkitekturore zë një vend të veçantë duke na shpalosur dhe një herë trashëgiminë e pasur të qytetit të Kukësit. Një pasuri kjo që reflekton historikun e këtij qyteti, duke i dhënë mundësinë për zhvillimin e turizmit. Monumentet arkitekturore në qytetin e Kukësit mund të klasifikohen në dy kategori kryesore: ndërtesa ku u zhvilluan ngjarje të rëndësishme historike dhe përmendore që i dedikohet figurave të rëndësishme historike.

4.10.1 Rrënojat dhe zonat arkeologjike

Të dhënat arkeologjike kanë vërtetuar se pellgu i Kukësit është banuar që në shek. I të erës sonë. Sipas këtyre të dhënave vërehen këto periudha historike të neolitit, bronzit, hekurit që dëshmojnë

lashtësinë e këtij vendbanimi. Vendbanimet me të lashta janë të Kolshit, Kënetës, si dhe tumat ilire në Qinamak, Bardhoc.

Vendbanimi në Kodrën e Pecës

Vendbanimi në fillimet e Jetës shtrihej mbi platformën e sheshtë të Kodrës së Pecës, me sipërfaqe rreth 0.5 ha. Vendbanimi komunikonte me arealin përreth, nëpërmjet trasesë, që vinte nga bregu i majtë i rrjedhjes së Drinit të Bardhë dhe rruges lindore që ndodhej buzë lumit të Lumës. Ka kushte natyrore të mjaftueshme për zhvillimin e bujqësisë dhe blegtorisë. Shtrihet mes dy lumenjve, në pjesën fundore të rrafshnaltës së Përbregut, e cila përfundon në formën e një kodre të butë, në vendin ku bashkohen lumi Drini i Bardhë dhe lumi i Lumës.

Kalaja e Gradishta e Bardhë

Pas vendbanimit të Pecës, mbi një kodër konike me lartësi 517 m, në rrjedhjen e poshtme të Drinit të Bardhë ndodhet Gradishta e Bardhë, e cila kufizohet në lindje me fshatin Bardhoc, që shtrihet rrëzë malit të Koritnikut, ndërsa në anën perëndimore me lumin Drini i Bardhë. Në veri ka përpara pellgun e Drinit deri në Vermicë (Kosovë), kurse në jug kufizohet me përroin e Resnikut. Kështjella zinte pjesën më të lartë të kodrës. Duke u mbështetur në stratigrafinë e gërmimeve të kryera si dhe analizën e materialit arkeologjik, u vërejt se Gradishta e Bardhë ka kaluar tre periudha me diferenca të mëdha kohore:

- a. Periudha e hekurit të hershëm.
- b. Periudha antike e vonë.
- c. Periudha mesjetare.

Sipërfaqja e ndërtuar është 0.54 ha. Muret rrethuese kanë një gjatësi prej 385 m. Ndërtimi brenda murit rrethues ndahet në tre seksione. Hyrja është e vendosur në anën veriore dhe nuk është e fortifikuar me kullë si në rastet e tjera. Para hyrjes është krijuar një shesh me përmasa 2.5x1.75m. Banesat janë ndërtuar rrëzë murit rrethues të anës veriore dhe jug-lindje me përmasa 6x4.5m. Banesat njëdhomëshe kanë shërbyer si mjedise për banim nga garnizoni ushtarak. Hyn në grupin e kështjellave që kanë fortifikim të mirëfillte ushtarak. Muret e tjera janë punuar me cilësi shumë të mirë duke bërë edhe nivelimin me llaç të bollshëm.

4.10.2 Ndertimet fortifikuese

Fortifikimi në qytetin e Kukësit zë një vend të rëndësishëm në trashëgiminë kulturore dhe arkitekturore të vendit. Kështjellat përbëhen nga kulla të tipeve të ndryshme ku ndër to dominojnë kullat në formë U-je si dhe përbëhen nga muret rrethuese, karakteristike kjo e kështjellave të ndërtuara në Shqipëri.

Kështjella e Bushatit

Ndodhet në fshatin Bushat, përfshihet në Njesinë e Vetqeverisjes Vendore Bicaç. Data e shkalljes monument është 05.11.1984. Kështjella e Bushatit ka formën e një elipsi me perimetër 395 m që shtrihet në një sipërfaqe afro 0.7 ha. Ajo përbëhet nga muret rrethuese dhe 11 kulla të tipeve të ndryshme, të cilat janë katrore, të rrumbullakta dhe në formë "U". Shpërndarja e kullave është bërë thuhet simetrike. Tipet e kullave janë si më poshtë: Ana jugore ka 1 kullë rrethore, dhe 3 kulla në formë "U". Ana lindore përbëhet nga 2 kulla formë katrore. Ana veriore përbëhet nga 2 kulla rrethore. Ana perëndimore përbëhet nga 3 kulla në formë "U". Muret dhe kullat janë të ndërtuara nga i njëjti material, me gure të punuar mesatare dhe të vegjël si dhe gure lumi. Si lidhës është përdorur llaç gelqere duke përdorur rërë të bardhë, të marrë nga zona e fshatit Bicaç.

Figura 4.50. Ana Lindore e kalasë pjesa 'B' ku duken qartë themelet.

Kalaja e Lekës në fshatin Vau-Spas

Ndodhet në fshatin Vau-Spas. Data e shpalljes monument është 15.01.1963. Është ndërtuar në një kodër shkëmbore dhe është e përmasave të vogla. Gjurmët e murit rrethues ndjekin linjën e thyer të kodrës në gjatësi 65 m dhe zënë një sipërfaqe prej 650 m katrorë. Nga ana lindore e kalasë ndodhet 'Qafa e gjitetit', kurse poshtë kalasë, një fushë e vogël quhet 'qytet'. Prej kalasë vrojtohet bregu i majtë i Drinit, lumi i Gockës dhe përroi i Serriqes.

Kalaja Hisari në Domaj

Ndodhet në fshatin Domaj, përfshihet në Njesine e Vetqeverisjes Vendore Bicaç. Është shpallur monument me 05.11.1984. Planimetria ka formë të çrregullt me kënde të ndryshme në funksion të terrenit. Hyrja e kështjellës ndodhet në anën jugore dhe ka qënë 2 katëshe. Ajo është e fortifikuar nga një kullë katrore dhe lidhet organikisht me hyrjen e kështjellës që ndodhet në anën perëndimore me gjërësi 1.1m, pak e spostuar nga qendra. Muret rrethuese janë me gurë me përmasa mesatare të lidhur me laç gëlqere me gjerësi 2.1m. në jug-perëndim, ndërsa në anën veri perëndimore 1.1-1.45m në funksion të terrenit.

Figura 4.51. Rrënojat e Kalasë së Hisarit, ku duhet qartë themelet e saj

Kalaja e Kosturit

E vendosur në mes të dy përrenjëve.

Kalaja e Viles në Kukës

Ndodhet në fshatin Vile, përfshihet në Njesine e Vetqeverisjes Vendore Bushtricë. Është shpallur monument me 05.11.1984.

4.10.3 Objektet e kultit

Objektet kultit që përbëjnë trashëgimi kulturore janë pjesë shumë e rëndësishme e trashëgimisë kulturorë të popullit shqiptar. Ato përfaqësojnë vlera të shquara fetare, historike e kulturore. Gjurmë të shumta vërtetojnë shtrirjen e kishave në të gjithë territorin e rrethit të Kukësit nga shekulli VI-XVIII. Në shekullin pasues, në të shumtën e rasteve keto institucione u kthyen në xhami, teqe e tyrbe dhe funksionuan deri në vitin 1967. Këtë vit vala e revolucionit kulturor ndaloi besimin dhe solli shaktërrimin e të gjithë institucioneve fetare. Në Kukës, bashkë me Hasin, u prishën 92 xhami, 31 teqe e 39 hyrbe. Në vitin 1990-92 u lejua e drejta e besimit dhe rifilloi ringritja e institucioneve fetare. Xhamia e parë u rihap në Kukës, në Këndin e kuq të ndërmarrjes komunale në ditët e para të janarit 1992. Këto institucione fetare janë shtrirë në të gjithë vëndin.

Kisha Njëaniatëshe

Ndodhet mbi një shesh të rrafshët në qëndër të vendbanimit pranë brinjës lindore të kështjellës së Pecës, me drejtim lindje-perëndim. Në të gjithë kishën muret janë punuar me gurë kuadratikë, lidhur me llaç, në përbërje të të cilit gjendet shumë gëlqere. Ata ruajnë trashësinë 0.80 m, të ndara qartë nga themeli prej xokolature të mbushur me llaç. Hyrja në kishë realizohet nëpërmjet dy portave.

Kisha e Pecës

Vërtetohet që nga shekulli i VI që ka qëne në përdorim.

Kisha katolike 'Nxënësit e Jezusit'

Në vitin 1992 kjo kishë arriti të hapej nga misionarët katolike 'Nxënësit e Jehovahit'

4.10.4 Banesat tradicionale

Kullat e veçuara kanë shërbyer si pika vrojtimi për kontrollin e rrugëve apo të kufijve, për shkëmbime sinjalesh ose për aktivitete të ndyshme. Kullat, si kategori më vete, ishin të njohura qoftë si donzhonë apo në formë U-je, prandaj mjaftonte një bashkim mekanik i banesave me një rën nga këto lloj kullash për të krijuar një tip banese të fortifikuar. Kullat në formë U-je hasen pothuajse në të gjitha kështjellat si dhe banesat tradicionale. Në krahinen e Krumës, Kosturit, Vranishtës teknika e ndërtimit është një tjetër faktor uniteti. Banorët e kesaj zone kanë ushtruar tradicionalisht mjeshtërinë e ndërtuesit. Mjeshtrit e ndërtimit kanë shfrytëzuar materialet rrethore të cdo krahine dhe u janë përshtatur kërkesave të reja. Teknika më e përdorshme e muraturës ka qenë ndërtimi me gurë të lidhur me llaç balte dhe i forcuar me breza druri. Brezat e drurit vendoseshin cdo 80-100cm. Banesat e ndërtuara sipas kesaj teknike përgjithësisht ishin trekatëshe. Përveç banesës, pjesë e rëndësishme është dhe ndërtimi i oborrit i cili fillimisht kishte një sipërfaqe të vogël. Përmasat e tij dhe numri i ndërtimeve ndihmëse filluan të rriten në fshatrat e zonave të ulëta ku familjet ishin të shumta në numër.

Në Has, psh. numri 20 i pjesëtarëve të familjes ishte i shpeshtë, kishte dhe raste kur ky numër arrinte 60 e më tepër. Në këto kushte oborri merrte një kuptim më të gjerë. Elemente të tjera të oborrit ishin dhe 'kopshti i perimeve', 'mullarët e kashtës e të gjetheve', 'vëndi i druve' etj. Oborri rrethohej me gardh dhe në të shumtat e rasteve kishte pus uji si dhe dy hyrje. Karakteristike në krahinën e Kosturit në Has-Kukës është dhe Qileri, që paraqitet në formën më të thjeshtë njëkthinëshe të ndërtuar me lëndë druri. Me pas Koshi i drithit së bashku me hambarin, i cili ndërtohet me skelet druri të mbushur me degë dhe dërrasa, si dhe Çarranik bulmeti, i cili është i ngritur nga toka. Në Has, mjedisi i banesës kishte përbërje portës së hyrjes oxhakun. Ndërmjet portës dhe oxhakut ka dy binarë që kufizojnë dy platforma të ngritura e të shtruara. Pranë oxhakut, nga 'ana e vogël', ku qëndrojnë pjestaret e familjes, ndodhet 'dollapi i kafesë'. Në mure janë lënë gremça për varjen e teshave e të armëve. Kryesisht dhoma e miqve është e pajisur me tavan dërrase. Në Kostur të Hasit Kukës, karakteristikë ishte 'divanhanja' ose korridor i gjerë që paraprin dhomën e miqve. Dritaret e

shumta të hapura në ballë e bëjnë edhe më të këndshëm qëndrimin. Elementeve të drurit, si kolonave, dritareve etj. u bëhej përpunim dekorativ. Konstruksioni i çardakut bëhej sipas teknikës me skelet. Muri i prapëm është ndërtuar me kllaposje.

Banesa e Asllan Fetahut (Nuri Shaqiri dhe Nezir Asllani)

Ndodhet në fshatin Bicaj, përfshihet në Njesinë e Vetqeverisjes Vendore Bicaj. Është shpallur monument me 10.06.1973.

Figura 4.52. Pamje ballore e banesës së Asllan Fetahut

Banesa e Hasan Rexhepit (Pronar Ram Rexhepi)

Ndodhet në fshatin Shtan dhe është shpallur monument me 08.01.1977

Banesa e Rrustem Shahinit (Gëzim Ali Shahini)

Ndodhet në fshatin Osman Bicaj dhe përfshihet në Njesinë e Vetqeverisjes Vendore Bicaj. Është shpallur monument me 10.06.1973.

Figura 4.53. Pamje nga Banesa e Rrustem Shahinit, në gjëndje jo të mirë

Shkolla e Vjetër Bicajt

Jane zhvilluar aktivitete në kohën e revolucionit të Qershorit. Ndodhet në fshatin Bicaj dhe përfshihet në Njesinë e Vetqeverisjes Vendore Bicaj. Është shpallur monument me 10.06.1973.

Kulla e Shaqir Palushit

Në fshatin Bushtricë.

Kulla e Ismail Aga Lumës

Ndodhet në fshatin Bicaj. Ishte banesë e rëndësishme për patriotët gjatë Lidhjes Shqiptare të Prizrenit.

Kulla e Rezistencës

Gjendet në qytetin e Kukësit. Në të kremtohet mikpritja e ngrohtë e Prizrenit.

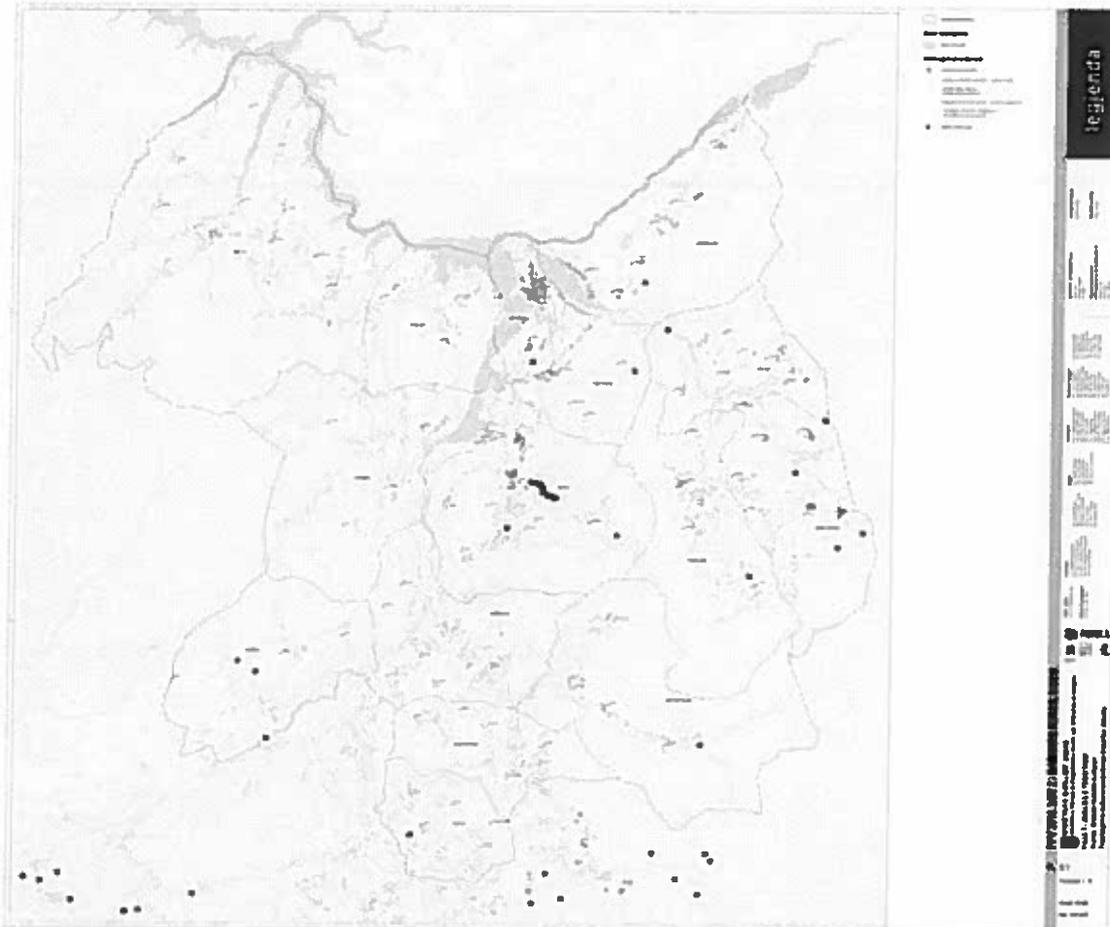

Figura 4.54. Harta e Trashëgimise kulturore dhe ndertimeve historike

4.11 Peizazhi

Pasurite dhe monumentet natyrore

Pozicioni strategjik midis rrugëve që lidhin brendësinë e trevave Ilire shqiptare me brendësinë e gadishullit të Ballkanit Qendror dhe me gjere, kanë bërë që ky rreth të popullohet që në kohët e hershme e që kanë lënë gjurmët e tyre. Relievi i rrethit të Kukësit dallohet për një larmishmëri në aspektin morfologjik, morfogjenetik dhe kontrastet e mëdha hipsometrike. Këto tipare gjeografike kanë ndikuar në formimin e një natyre tepër komplekse e me zhvillim të vrullshëm, që ka çuar në formimin e vlerave të veçanta, unike, duke kushtezuar një trashëgimi shumë të pasur natyrore.

Liqeni i Kukësit

Liqeni i Kukësit, që njihet ndryshe dhe me emrin Liqeni i Fierzës, ka shtrirje përgjatë rrjedhës së Drinit të Bashkuar deri në qytetin e Kukësit dhe më pas vijon në rrjedhën e Drinit të Bardhë deri në Nashec të Prizrenit e në rrjedhën e Drinit të Zi afër Skavicës së Kukësit. Ka një sipërfaqe prej 64 km²,

ku thellësia maksimale e tij është 128 metra. U formua në vitin 1976 me ndërtimin e hidrocentralit të Fierzës. Me formimin e këtij liqeni shume qëndra banimi u shpërngulen. Pjesë e kesaj shpërnguljeje ishte dhe qyteti i vjetër i Kukësit. Ky liqen është një burim i madh zhvillimi, një pasuri e rrallë që mund të perdoret dhe sot nga banorët e ketij rajoni. Qyteti i Kukësit rrethohet me uje nga tri anë dhe vetëm ne një anë kufizohet nga mali i Gjalllicës. Përvec lundrimit si shëtitje turistike, ky liqen ka mbajtur e mund te mbaje gjalle lidhjet e dhjetra e dhjetra fshatrave bregliqenorë të Kukësit, Pukës e Tropojës me qytetin e Kukësit, te cilët me anije mund te sjellin në tregun e qytetit prodhimet e tyre bujqësore e blegtorale.

Figura 4.55. Pamje nga Liqeni i Fierzës

Gryka e Çajës

Ndodhet sektorin e mesëm të rrjedhjes së lumit të Çajës (degë e Bushtricës), 750 m mbi nivelin e detit. Gryka ndan malet e Kolesianit e të Serakolit. Përfaqëson një kanion në gëlqerorët e trasi të sipërmë – jura e poshtëme, të formuar nga veprimtaria erozive e lumit me të njëjtin emër. Është i gjatë rreth 25 km, i thellë rreth 11 m dhe i gjerë rreth 8 m. Ka shpate të thepisura. Në të njëjtën kohë përbën edhe një ekosistem interesant karstik. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike e biologjike), didaktike, kulturore, ekologjike dhe turistike. Vizitohet duke ndjekur intinerarin Kukës – Bushtricë.

Guri i Mëngjezit – Shishtavec

Ndodhet në afërsi të fshatit Shishtavec, 1900 m mbi nivelin e detit. I përket fshatit Shishtavec, NjVV me të njëjtin emër në rrethin e Kukësit. Emrin e ka marrë pasi aty bien për herë të parë rrezet e diellit të mëngjesit. Përbën një gur ranor paleozoik, me formë të veçantë (trung koni). Është i gjatë 25 m, 13 m i gjerë dhe 11 m i lartë, ndërsa sipërfaqia 176 m². Emërtimi vjen se ai shkëlen në diellin e mëngjezit. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, historike), didaktike, ekologjike dhe kulturore. Vizitohet sipas intinerarit qyteti i Kukësit – gryka e Vanave – Shishtavec.

Kroi i Kuq – Gjallicë

Ndodhet në afërsi të fshatit Shishtavec në pjesën veriperëndimore të malit të Gjallicës; në lartësinë 2200 m mbi nivelin e detit. I përket fshatit Dërshanë, NjVV Topojan në rrethin e Kukësit. Përbën një burim karstik, që del në çarjet tektoniko-karstike të gëlqerorëve të triasit të sipërmë -jura e poshtëme. Ka pamjen e një erashke; ka ujë të pastër dhe të ftohtë. Krijon një mjedis shumë tërheqës. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike), kulturore, didaktike dhe turistike. Vizitohet sipas intinerarit qyteti i Kukësit – Shishtavec – monumenti.

Cirku akullnajor i Zepës

Ndodhet në malin homonim, 1900 m mbi nivelin e detit dhe i përket fshatit Arrën, të NjVV me të njëjtin emër në rrethin e Kukësit. Përbën një cirk të madh akullnajor i formuar në gëlqerorë. Ka

formën e një amfiteatri ose grope gjysmëharkore me gjatësi mbi 500 m e gjerësi mbi 300 m dhe me disa forma më të vogla karstike. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike), didaktike, ekologjike dhe kulturore. Vizitohet sipas itinerarit Kukës - fshati Arrën.

Karsti i Arnit

Ndodhet në lindje të Zepës, në afërsi të fshatit Surroi, në një territor të përbërë nga gëlqerorët mesozoikë, në të cilët është i zhvilluar fuqimisht procesi i karstit, që ka formuar një peizazh me shumë forma negative karstike, kryesisht hinka të ngushta dhe të thella. Nuk kanë rrjedhje uji sipërfaqësore dhe kanë pak bimësi drurore. Është i gjatë rreth 1200 m dhe i gjerë deri në 230 m. Në të njëjtën kohë përbën edhe një ekosistem interesant karstik. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike, biologjike), estetike, didaktike, ekologjike dhe turistike. Vizitohen sipas itinerarit qyteti i Kukësit – fshati Surraj – Arrën.

Figura 4.56. Pamje nga Karsti i Arnit

Meshtekna e Shishtavecit

Ndodhet në lartësinë 1300 – 1390 m mbi nivelin e detit, në fshatin Shishtavec, NjVV me të njëjtin emër, e rrethit të Kukësit. Përfaqëson drurë meshtekne që formojnë një sipërfaqe të çrregullt prej 33 ha. Lartësia e drurëve është 13 – 17 m, diametri i trungjeve është 20 – 30 cm, ndërsa mosha është 40 – 45 vjeçare. Meshtekna është dru me vlera të veçanta shkencore (biologjike), didaktike, estetiko – turistike dhe ekonomike. Pas viteve '90 të shekullit të kaluar, pylli ka pësuar dëmtime nga prerjet pa kriter. Vizitohet duke ndjekur rrugën rurale qyteti i Kukësit – fshati i Shishtavecit.

Figura 4.57. Pamje nga Meshtekna e Shishtavecit

Kanioni i Bicajt

Ndodhet sektorin e mesëm të rrjedhjes së lumit të Bicajt (degë e Drinit të Zi), 600 m mbi nivelin e detit, pranë fshatit Bicajt, NjVV me të njëjtin emër e rrethit të Kukësit. Përfaqëson një kanion në gëlqerorët e trasit të sipërmë - jura e poshtëme, të formuar nga veprimtaria erozive e lumit me të njëjtin emër. Është i gjatë rreth 2.5 km, i thellë rreth 200 m dhe i gjerë rreth 4-6 m. Ka shpate të thepisura. Kanioni ndan malet e Gjalicës e të Kolesianit Në të njëjtën kohë përbën edhe një ekosistem interesant karstik. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike e biologjike), didaktike, kulturore, ekologjike dhe turistike. Vizitohet sipas intinerarit: rruga rurale Kukës – Bicajt

Kanioni i Vanave

Ndodhet sektorin e mesëm të rrjedhjes së lumit të Lumës (degë e Drinit të Bardhë) 600 m mbi nivelin e detit. I përket fshatit Topojan i NjVV me të njëjtin emër në rrethin e Kukësit. Përfaqëson një kanion në gëlqerorët e trasit të sipërmë - jura e poshtëme, të formuar nga veprimtaria erozive e lumit me të njëjtin emër. Është i gjatë rreth 3.5 km, i thellë rreth 300 m dhe i gjerë rreth 30-40 m. Ka shpate të thepisura. Ka zgjerime e ngushtime, kone depozitime në shpate dhe në grykëderdhjet e përrrenjve që përfundojnë në përroin e Lumës. Përgjatë saj kalon rruga që lidh qytetin e Kukësit me Njesite e Vetqeverisjes Vendore Topojan e Shishtavec. Në të njëjtën kohë përbën edhe një ekosistem interesant karstik. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike e biologjike), didaktike, kulturore, ekologjike dhe turistike. Vizitohet sipas intinerarit.

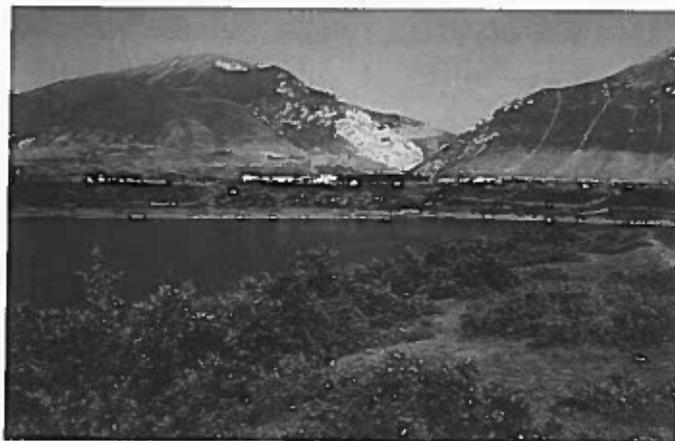

Figura 4.58. Kanioni i Vanave

Kënetë e Kukësit

Ndodhet në afërsi të shtratit të Drinit të Zi, midis Kukësit dhe Bicajt, 300 m mbi nivelin e detit në afërsi të fshatit Bushat, Njesia e Vetqeverisjes Vendore e Bicajt në rrethin e Kukësit. Përbën një liqen relik të kuaternarit, që po jeton fazën e fundit të jetë së tij, atë të kënetës. Është e gjatë rreth 500 m dhe e gjerë deri në 300 m. Në të njëjtën kohë përbën edhe një ekosistem interesant ligatinor. Ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike, biologjike), estetike, didaktike, ekologjike dhe turistike. Vizitohet sipas intinerarit qyteti i Kukësit – Bicajt – Bushat.

KAPITULLI 5: TENDENCAT E MUNDSHME NE TE ARDHMEN, PA PLANIN (ALTERNATIVA "0")

Ne rast se Plani i Pergjithshem Vendor per Bashkine Kukës nuk do te hartohet dhe zbatohet, pra ne rastin e alternativës "0", do te kishte nje sere ndikimesh, perfshire:

- Nuk do te merreshin ne konsiderate zhvillimet e fundit ne legjislacionin mjedisor ne nivel kombetar dhe europian. Si pasoje, do te kete ndikime ne vendimmarrjen per investimet e reja dhe kerkesat qe dalin nga legjislacioni i ri mjedisor.
- Do te kishte me pak oportunitete per shfrytezimin e tokes dhe integrimin e transportit ne nivelin e kerkuar.
- Do te ulej ritmi i rivitalizimit urban dhe do te zhvilloheshin opsione te paqendrueshme te zhvillimit
- Do te ulej kerkesa per nivelin e cilesise se projektimit per zhvillimet e reja.
- Do te zhvendosej fokusi nga nevoja per te mbrojtur zonat e ndjeshme mjedisore nga zhvillimet e papershtatshme.
- Zhvilluesit dhe investoret do te ndienin pasiguri ne investimet e tyre.
- Me pak mundesi per te adresuar problemet mjedisore, si promovimi i zhvillimit te qendrueshem, eficences se energjise, cilesise se ajrit, etj. Keto ceshtje mjedisore gjithashtu rrezikoheshin te anashkaloheshin nga zhvilluesit dhe investoret.

5.1 Toka

Toka në bashkinë Kukës kërcënohet kryesisht nga problemet e erozionit dhe më pak nga faktorët njerëzorë. Rritja e kulturave në tarraca, rreth çdo vendbanimi rural në Kukës është shumë pozitive për shkak se kështu ruhet toka nga shkarjet, por kjo presupozon se vendbanimet kanë madhësinë e duhur të popullsisë dhe për këtë arsye, këto kultura do të vazhdojnë të zhvillohen edhe në të ardhmen. Meqëse vërehet braktisja e fshatrave dhe shpopullimi i shumë vendbanimeve të vogla në Bashkinë e Kukës dhe më gjerë, ekziston rreziku i korrozionit në të ardhmen nëse do të shkretohen kulturat në tokat në afërsi të vendbanimeve.

Ne qofte se Plani nuk zbatohet, vellimi i perdorimit aktual te tokes bujqesore dhe pyjeve do te mbetet ne nivelin aktual. Infrastruktura perkatese nuk do te rikonstruktohet apo ndertohet mbi bazen e nje analize te nevojave dhe mundesive; prandaj krijimi i kesaj infrastrukture mund te jete i paplanifikuar, gje e cila do te kete nje efekt negativ ne perdorimin aktual te hapesires, si dhe ne vellimin e perdorimit aktual tokes bujqesore dhe pyjeve.

Ne qofte se Plani nuk zbatohet, infrastruktura perkatese per perdorimin e burimeve natyrore nuk do te ndertohet apo modernizohet ne menyre te tille qe dheu i germuar dhe mbetjet nga ndertimet te trajtohen, ne menyre qe shumica e tyre te riperdoret ne nje kantier ndertimi te infrastruktures apo te riciklohet ne materiale ndertimi. Nderhyrjet infrastrukturore te paplanifikuara apo te rastit, pengojne gjithashtu perdorimin e sasive te medha te materialeve te ndertimit te prodhuara nga riciklimi i ketyre materialeve ne kantieret e tjera te ndertimit apo nga perpunimi i llojeve te tjera te mbetjeve te cilat perdoren per te prodhuar materiale ndertimi te cilesise se njejte me materialet e ndertimit qe merren direkt nga burimet natyrore.

Gjithashtu, rreziku i degradimit të tokës mund të vijë edhe nga hedhja e pakontrolluar e mbeturinave, të shpërndara në fusha, shpatet e përrenjve dhe në gryka.

Probleme të degradimit të tokës mund të lindin për shkak të erozionit të zonave malore që nuk janë të mbuluara me bimësi, nga rrëshqitjet e tokës apo ndotjet nga vendosja e pakontrolluar e veprave të infrastrukturës apo nga aktivitetet e zhvillimit.

5.2 Ajri

Ne qofte se Plani nuk zbatohet, infrastruktura perkatese, duke marre parasysh rritjen e parashikuar te disa sektoreve specifikë, si transporti (veçanërisht ai rrugor) dhe industria, nuk do te planifikohet dhe rregullohet ne menyre qe te eliminoje dyndjet dhe bllokimet ne rruge, te cilat pengojne trafikun e qete dhe me barre me te vogel ndaj mjedisit apo te eliminoje shkarkimet e pakontrolluara ne ajer prej impianteve industriale.

Pavaresisht nga fakti se kontributi me i madh ne arritjen e objektivit mjedisor ne lidhje me tavanin e emetimeve te ndotesve nga nderhyrjet infrastrukturore pritet te vije nga sektori i transportit, dhe me konkretisht nga perdorimi i automjeteve me me shume eficence energjetike, trafiku i çorganizuar dhe kongjestuar i rrjetit rrugor zhben te gjitha efektet e perdorimit te automjeteve te prodhuara ne perputhje me standardet teknike. Pavaresisht automjeteve te permiresuara teknikisht, bllokimet e trafikut ne rrjetin rrugor dhe shpejtesia e udhimit, e reduktuar gjithnje e me shume ne qendrat urbane, do te sillte si pasoje tejkalimin e maksimumit te emetimeve te ndotesve, sidomos te NOx dhe CO.

Ne qofte se Plani nuk adaptohet, infrastruktura perkatese nuk do te planifikohet dhe rregullohet dhe ne kete menyre nuk do te mundesohet ulja e nivelit te emetimit te ndotesve qe kontribuojne ne shfaqjen e grimcave PM₁₀ dhe PM_{2.5}.

5.3 Faktoret Klimatike

Në qoftë se Plani nuk zbatohet, zbatimi i masave për të reduktuar ndjeshmërinë e infrastrukturës ndaj ndryshimeve klimatike nuk do të trajtohet në mënyrë sistematike gjatë planifikimit dhe rregullimit. Theksi kryesor është vendosur në reduktimin e ndjeshmërisë ndaj bores, ngricave dhe përmbytjeve. Çdo ndërtim i ri apo rikonstruksion i infrastrukturës duhet të analizohet në lidhje me ndjeshmërinë e tij ndaj fenomeneve ekstreme të motit, ndërsa kostot financiare të dëmtimit të mundshëm të infrastrukturës duhet të vlerësohen paraprakisht. Bazuar në analizën e ndjeshmërisë së infrastrukturës ndaj fenomeneve ekstreme të motit, duhet të planifikohen masa të qëndrueshme për të reduktuar efektet negative të ndryshimeve klimatike në infrastrukturë në nivele ekonomikisht dhe shoqërisht të pranueshme. Në mungesë të politikave, investimeve në infrastruktura mbrojtëse dhe të manaxhimit të fragmentuar të burimeve natyrore në pellgjet ujëmbledhëse, do të kenë efekte negative si:

- (i) humbje në tokën bujqësore dhe në disa territore të banuara;
- (ii) rritje e presionit ndaj qendrave urbane për strehim, punësim dhe infrastruktura;
- (iii) tendenca për të lëvizur më në thellësi të *hinterland*-it malor.

Si rezultat, zhvendosjet sporadike do të fragmentojnë më tej territorin, duke rrezikuar burimet më të vlefshme që do të pakësohen gjithnjë e më shumë. Njerëzit do të zgjedhin të vendosen në zonat më lehtësisht të arritshme dhe me burime më lehtësisht të vjelshme.

Në qoftë se Plani nuk zbatohet, infrastruktura përkatëse, duke marrë parasysh rritjen e parashikuar të disa sektorëve specifikë, si transporti (veçanërisht ai rrugor) dhe industria, nuk do të planifikohet dhe rregullohet në mënyrë që të eliminojë dyndjet dhe bllokimet në rrugë, të cilat pengojnë trafikun e qetë dhe me barrë më të vogël ndaj mjedisit apo të eliminojë shkarkimet e pakontrolluara në ajër prej impianteve industriale. Zbatimi i masave për zbutjen e ndryshimeve klimatike, duke ulur emetimet e gazit serrë në sektorët që mbulon Vendimi Nr 406/2009/KE do të jetë dukshëm në

rrezik. Edhe në rastin e emisioneve të gazrave me efekt serë, kontributi më i madh në arritjen e objektivit mjedisor në lidhje me tavanin e emetimeve të ndotësve nga ndërhyrjet infrastrukturore pritet të vijë nga sektori i transportit, dhe më konkretisht nga përdorimi i automjeteve me më shumë efikasitet energjetike. Pavarësisht automjeteve të përmirësuara teknikisht, bllokimet e trafikut në rrjetin rrugor dhe shpejtësia e udhëtimit e reduktuar gjithnjë e më shumë në qendrat urbane, do të sillte si pasojë tejkalimin e maksimumit të emetimeve të gazrave me efekt serrë.

5.4 Uji

Në qoftë se Plani nuk zbatohet, infrastruktura dhe politika përkatëse nuk do të planifikohet dhe rregullohet në mënyrë gjithëpërfshirëse. Infrastruktura nuk do të rikonstruohet apo ndërtohet mbi bazën e një analize të nevojave dhe mundësive. Prandaj, ndërtimi i infrastrukturës së re mund të mos marrë në konsideratë karakteristikat ekzistuese natyrore (sipërfaqet mbrojtëse, përshkueshmërinë e tokës dhe ndikimin në cilësinë e ujërave nëntokësore, etj). Rreziku i aksidenteve që përfshijnë rrjedhje të cilat ndikojnë në statusin kimik të ujërave sipërfaqësorë dhe nëntokësorë është dukshëm më i madh në sektroin e transportit. Plani parashikon edhe rivitalizimin e transportit hekurudhor. Në qoftë se Plani nuk adaptohet, transporti i mallrave më i shpeshtë në infrastrukturën rrugore, do të rrisë mundësinë e ndotjes për shkak të aksidenteve që përfshijnë rrjedhje të substancave të rrezikshme.

5.5 Biodiversiteti

Me zbatimin e Planit, infrastruktura përkatëse do të planifikohet dhe rregullohet në mënyrë gjithëpërfshirëse. Infrastruktura do të rikonstruohet apo ndërtohet mbi bazën e një analize të nevojave dhe mundësive. Për shkaqet e sipërpërmendura, infrastruktura do të planifikohet, që do të thotë gjithashtu më pak nevojë për të kryer ndërhyrje të reja infrastrukturore. Si rezultat, hapësira nuk do të fragmentohet në mënyrë të panevojshme dhe nuk do të preken rrugët migratore të kafshëve të egra. Masat e aktiviteteve të Planit duhet të përfshijë krijimin e kalimeve të përshtatshme për kafshët e egra nëse fragmentet ekzistuese provojnë se janë të papërshtatshme apo të pakalueshme (vendkalimet janë penguar nga gardhet ose vdekshmëria e kafshëve në rrugë është rritur). Nëse masat e Planit nuk zbatohen, vdekshmëria e kafshëve në rrugë dhe lidhjet midis popullatave mund të përkeqësohen, gjë e cila mund të ndikojë në biodiversitetin e zonave përkatëse. Masat e parashikuara përfshijnë masa për të reduktuar nivelin e zhurmës në mjedisin natyror, të cilat do të kenë një ndikim lokal pozitiv të përhershëm te kafshët e egra. Nëse masat nuk zbatohen, zhurma në mjedisin natyror do të rritet për shkak të ndërhyrjeve infrastrukturore të pakontrolluara dhe të paplanifikuara.

Zonat e mbrojtura me rëndësi dhe vlera të larta ekologjike, diktojnë nevojën për shfrytëzimin e qëndrueshëm të tyre, në kuadër të zhvillimit të aktiviteteve miqësore për mjedisin, që të jetë efektive ruajtja e tyre në nivele të larta të mbrojtjes, me komunitetet lokale të promovojnë këto veprimtari, nga të cilat rezultojnë edhe të ardhura, pjesë e cilave mund të përdoret për projekte për mbrojtjen dhe ruajtjen e këtyre zonave. Për më tepër, shpallja vetëm si zona të mbrojtura, pa një kornizë të menaxhimit për zhvillimin e qëndrueshëm dhe promovimin e tyre, ka gjasa të çojë në të ardhmen në degradimin e tyre për shkak të presioneve antropogjene, p.sh. gjuetisë së paligjshme dhe prerjeve të paligjshme, ose për shkak të ndonjë fatkeqësie të mundshme p.sh. mund të fillojë një zjarr në një pyll të mbrojtur dhe më pas nëse nuk ka zona për mbrojtjen nga zjarri ose rrugë hyrëse për zjarrfikëset, ka të ngjarë të shkaktojë dëm të madh në këtë pyll të mbrojtur. Per Bashkinë Kukës faktori mjedisor i biodiversitetit është vecanerisht i rëndësishëm pasi larmia e flores dhe faunes, ujrat, peizazhet krijojnë një mjedis natyror që përbën burim të rëndësishëm për zhvillimin e turizmit alternativ por edhe te sektorit prodhues. Rrjedhimisht, alternativa zero për faktorin

mjedisor të biodiversitetit, ka të ngjarë të cojë brenda një periudhe afatmesme në degradimin e mundshëm të habitateve dhe ekosistemeve në zonat e mbrojtura.

5.6 Mbetjet

Situata aktuale e menaxhimit të mbeturinave nuk është e kënaqshme, pasi mungesa e një landfilli dhe groposja e tyre në vende të improvizuara, paraqet rreziqe për kontaminimin e tokës, ujit, dhe shfaqjes të problemeve në florën dhe faunën, nëpërmjet zinxhirit ushqimor.

E njëjta situatë paraqitet edhe për shërbimin e trajtimit të ujërave të ndotur.

Nese Plani nuk zbatohet kjo situatë jo vetëm që do të vijojë të mbetet problematike, por do të përkeqësohet më tej për shkak të zhvillimeve të pakontrolluara në të gjithë sektorët perfishire edhe planifikimin hapësinor / urban.

5.7 Zhurma

Alternativa "0" nuk përfshin asnjë ndërhyrje infrastrukturore, me përjashtim të ruajtjes së gjendjes ekzistuese. Nëse aktivitetet e parashikuara në Plan nuk zbatohen apo përfshihen në programet e detajuara të masave për zvogëlimin e ndotjes nga zhurma, niveli i zhurmës do të rritet, veçanërisht më shumë për shkak të zhvillimeve të pakontrolluara infrastrukturore. Prandaj, objektivi i arritjes së standardit të BE-së mbi zhurmën (LAeq / ditën në 55dB (A) dhe LAeq / natën në 45 dB (A)) nuk do të realizohet. Politikat dhe aktivitetet infrastrukturore të parashikuara në Plan do të sigurojnë kohezion, efikasitet dhe qëndrueshmëri, dhe rritjen e përfitimeve për përdoruesit e kësaj infrastrukture. Nëse masat e politikave të Plani nuk zbatohen, ekspozimi i banorëve ndaj zhurmës do të rritet.

5.8 Popullsia dhe asetet materiale

Pavarësisht nga disa investime të fundit në rrjetin e rrugëve lokale dhe rajonale, cilësia e infrastrukturës së transportit në Shqipëri mbetet e ulët dhe ka dallime të konsiderueshme rajonale në aspektin e qasjes ndaj tregjeve dhe shërbimeve themelore. Cilësia e ofrimit të shërbimeve në zonat rurale është ende e ulët dhe pjesa më pak e pasur e popullatës ka qasje të kufizuar në shërbimet sociale, veçanërisht shëndetësi dhe arsim. Kufizimet e transportit publik dhe kostot e larta ndikojnë në lëvizshmërinë e njerëzve dhe qasjen ndaj mundësive (dmth të punësimit) jashtë fshatrave. Menaxhimi i vazhduar i aseteve, mirëmbajtja rutinë e rrugëve, dhe qasja më e besueshme në transportin publik mund të zvogëlojë shpenzimet dhe të sjellë përfitime të rëndësishme njësoj si për familjet, fermerët dhe firmat. Edhe pse shkalla e aksidenteve fatale është në rënie (kjo shkallë është pothuajse përgjysmuar gjatë dekadës së fundit), siguria rrugore në Shqipëri është një problem i madh social dhe i shëndetit publik. Në qoftë se Plani nuk do të zbatohet dhe masat nuk do të zbatohen, aksesueshmëria do të mbetet një shqetësim i rëndësishëm, dhe çështjet e sigurisë do të vazhdojnë të jenë një problem serioz. Si pasojë nuk priten efekte pozitive në mënyrën dhe kushtet e jetesës në qendrat e banuara.

5.9 Trashegimia Kulturore

Në qoftë se Plani nuk zbatohet dhe nuk zbatohen aktivitetet infrastrukturore, integriteti dhe karakteristikat e zonave dhe njësive të trashëgimisë kulturore, sidomos të peizazheve kulturore, peizazheve historike, zonave të trashëgimisë urbane dhe zonave të tyre të ndikimit, dhe vendeve arkeologjike, do të ruhen në një masë më të madhe. Nga ana tjetër, zhvillimi i infrastrukturës dhe politikave përkatëse nuk do të planifikohet dhe rregullohet në mënyrë gjithëpërfshirëse, dhe infrastruktura nuk do të rikonstruhet apo ndërtohet mbi bazën e një analize të nevojave dhe mundësive. Prandaj zhvillimet e paplanifikuara do të kenë një efekt negativ në trashëgiminë kulturore.

5.10 Peizazhi

Bashkia Kukës karakterizohet nga një peizazh malor, i cili ndonjëherë përbëhet nga shpate të pjerrëta dhe të zhveshura, zona shkëmbore dhe nganjëherë nga sipërfaqe më shpate te buta, në të cilat janë zhvilluar dhe kultura në terraca. Fushat me kultura bujqësore të përziera dhe pemishte janë segmentuar shumë dhe me forma që ndjekin konturet. Në gjatësinë e rrjedhave të mëdha dhe lumenjve janë krijuar toka pjellore.

Në qoftë se Plani nuk zbatohet, dhe aktivitetet infrastrukturore nuk zbatohen, integriteti dhe tiparet e peizazheve të jashtëzakonshëm dhe zonave të peizazhit me karakteristika të dallueshme në nivel kombëtar, do të ruhen. Imazhi i peizazheve me cilësi të larta i zonave të ruajtura mire dhe me elementë të rëndësishëm kulturor, do të ruhet. Nga ana tjetër, zhvillimi i infrastrukturës dhe politikave përkatëse nuk do të planifikohet dhe rregullohet në mënyrë gjithëpërfshirëse, dhe infrastruktura nuk do të rikonstruohet apo ndërtohet mbi bazën e një analize të nevojave dhe mundësive. Prandaj zhvillimet e paplanifikuara do të ndikojnë në mënyrë të konsiderueshme në degradimin e peizazhit.

KAPITULLI 6. BAZA PER PERGATITJEN E VLERESIMIT MJEDISOR

6.1. Percaktimi i Objektivave Mjedisore

Bazuar ne analizen e:

- detyrimeve te specifikuara ne konventat e ratifikuara dhe ne direktivat respektive te BE-se, si dhe ne dokumentat strategjike te Shqiperise,
- situates ekzistuese te mjedisit, dhe
- ndikimeve potenciale mjedisore qe mund te shkaktohen nga aktivitetet e parashikuara ne Plan

Raporti i VSM-se percakton sektoret me te rendesishem mjedisore dhe objektivat mjedisore si me poshte:

- Toka
- *Objektiva Mjedisore 1 (OM 1): Garantimi i menaxhimit dhe perdorimit te qendrueshem te tokes dhe mbrojtja e saj, marrja e masave kunder erozionit dhe ndotjes. Identifikimi i tokave te kontaminuara, menaxhimi dhe rehabilitimi i tyre ku eshte e mundur.*
- *Objektiva Mjedisore 2 (OM 2): Parandalimi i shfrytezimit te burimeve natyrore, duke rritur nivelin e perdorimit te materialeve te riciklueshme nga mbetjet qe gjenerohen gjate ndertimit / rehabilitimit te infrastruktures; perdorimi eficient i energjise dhe promovimi i energjise se rinovueshme; rigjenerimi i mjediseseve te kontaminuara apo te degraduara. Shfrytezimi i burimeve minerare ne menyre qe te mos demtojne mjedisin.*
- Ajri
- *Objektiva Mjedisore 3 (OM 3): Garantimi i arritjes se objektivave afatgjata per sasite vjetore te shkarkimeve te ndotesve, per te arritur perputhshmerine me kufijte maksimale te lejueshem nga BE per shkarkimet e ndotesve atmosferike; reduktimi i clirimit te lendeve ndotese ne ajer dhe gazeve te efektit sere. Izolimi i burimeve te ndotjeve te ajrit nga zonat e ndjeshme (psh zonat rezidenciale).*
- Faktoret klimatike
- *Objektiva Mjedisore 4 (OM 4): Adoptimi i infrastruktures ne pergjigje te ndryshimeve klimatike dhe reduktimi i sasive vjetore te emetimeve te gazeve sere ne nivelet e percaktuara ne SKZHI II (dioksid karboni, metan, CFC, etj.)*
- Uji
- *Objektiva Mjedisore 5 (OM 5): Kufizimi i efekteve negative mbi ujerat nentokesore dhe sipërfaqesore, dhe burimet e ujit te pijshem, mbrojtja e tyre nga ndotja. Perdorimi me efikasitet i ujit. Mbrojtje e shtreterve dhe brigjeve te lumenjve.*
- Mjedis natyror
- *Objektiva Mjedisore 6 (OM 6): Garantimi i kohezionit te popullatave dhe mbrojtjes se biodiversitetit. Mbrojtja e llojeve dhe habitateve te rrezikuara.*
- *Objektiva Mjedisore 7 (OM 7): Ruajtja e zonave qe kane nje status te vecante mbrojtjeje, prej aktiviteve me ndikime te konsiderueshme.*
- Mbetjet
- *Objektiva Mjedisore 8 (OM 8): Vendosja e sistemeve te sigurta dhe efikase te menaxhimit te mbetjeve. Kompletimi teresor i infrastruktures se landfilleve e incineratoreve dhe njekohesisht reduktim i sasise se depozitimit te mbetjeve ne landfill nepermjet proceseve te reduktimit dhe rritjes se riciklimit e riperdorimit.*
- Zhurma
- *Objektiva Mjedisore 9 (OM 9): Reduktimi i ndotjes se zhurmes/akustike dhe perafrimi me nivelet e rekomanduara nga BE dhe OBSH.*
- Popullsia dhe asetet materiale
- *Objektiva Mjedisore 10 (OM 10): Permiresimi i kohezionit social, sigurise se jeteses dhe levizshmerise se qendrueshme. Permiresimi i kushteve te jeteses dhe banesave. Permiresimi i shendetit dhe cilesise se jetes te komuniteteve. Minimizimi i zhvendosjes se pavullnetshme dhe kompensimi i pershtatshem. Reduktimi i kohes dhe gjatesise se udhetimit dhe promovimi i mjeteve te transportit si ciklizmi dhe*

- transporti publik. Permiresimi i aksesit ndaj sherbimeve baze.. Permiresimi i sigurise rrugore.*
- *Trashegimia Kulturore*
  - *Objektiva Mjedisore 11 (OM 11): Ruajtja e shtrirjes, permbajtjes dhe vecorive te zonave dhe strukturave te trashegimise kulturore.*
  - *Peisazhi*
  - *Objektiva Mjedisore 12 (OM 12): Garantimi i ruajtjes se peisazheve te vecanta dhe zonave peisazhistike me vecori dalluese ne nivel kombetar dhe krijimi i nje imazhi peisazhi me cilesi te larte. rritja e hapësirave te gjelbra per aktivitete krijuese dhe promovimin e natyres.*
  - *Urbanistika*
  - *Objektiva mjedisore 13 (OM 13): Permiresimi dhe pasurimi i cilesise se projektimit me ane te perfshirjes se elementeve te mbrojtjes se mjedisit*

6.2 Detyrimet e specifikuara ne konventat e ratifikuara dhe ne direktivat respektive te BE-se, si dhe ne dokumentat strategjike te Shqiperise Per te percaktuar objektivat e rendesishme specifike, jane perdorur detyrimet e specifikuara ne konventat e ratifikuara dhe ne direktivat respektive te BE-se, si dhe ne dokumentat strategjike te Shqiperise. Lidhja mes sektoreve te mjedisit dhe objektiveve mjedisore si dhe dokumentat perkates te planeve, programeve apo politikave mjedisore eshte paraqitur ne Tabelen Tabela 12.1.

Tabela 12.1. Lidhja mes sektoreve te mjedisit dhe objektiveve mjedisore si dhe dokumentat perkates te planeve, programeve apo politikave mjedisore

Dokumenti	Qellimi dhe objektiva	Lidhja me sektorin perkates te mjedisit	Lidhja me objektivat mjedisore
Strategjia tematike per Mbrojtjen e Tokes – COM(2006)231. Referenca ne Shqiperi gjendet ne Ligjin nr. 10431 date 9.6.2011 "Per Mbrojtjen e Mjedisit" (neni 18)	Duhen marre ne konsiderate pozitat mbi te cilat eshte bazuar hartimi i Direktives qe percakton kuadrin per mbrojtjen e tokes dhe amendon Direktiven 2004/35/EC. Strategjia merr ne konsiderate nje sere funksionesh, diversitetin dhe kompleksitetin e tokes si dhe nje sere procesesh degradimi te cilave ajo (toka) u nenshtrohet. Objektivi strategjik eshte mbrojtja dhe shfrytezimi i qendrueshem i tokes, bazuar ne parimet e meposhtme udhezuese: <ul style="list-style-type: none"> - parandalimi i degradimit te metejshem dhe ruajtja e funksioneve te tokes kur toka perdoret dhe kur funksionet e tokes shfrytezohen, si dhe kur toka sherben si mjedis prites per efektet e aktivitetit te njeriut apo fenomeneve mjedisore; - Rikthimi i tokes se degraduar ne nje nivel funksionaliteti konsistent te paktën me perdorimin aktual apo te synuar, duke pasur parasysh kostot e restaurimit te tokes. 	Toka	OM 1
Direktiva 2008/98/EC per mbetjet, Direktiva 2006/12/EC per mbetjet Transpozuar ne legjislacionin shqiptar si VKM nr. 175, date 19.1.2011 "Per miratimin e strategjise kombetare te menaxhimit te mbetjeve 2010-2025 dhe te planit kombetar te menaxhimit te mbetjeve 2010-2025"	Qellimi thelbesor i te gjitha rregulloreve mbi mbetjet eshte mbrojtja e shendetit te njerezve dhe e mjedisit nga efektet e demshme qe shkaktohen nga grumbullimi, transportimi, perpunimi, depozitimi dhe trajtimi i mbetjeve. Direktiva 2008/98/KE (Direktiva Kuader mbi Mbetjet) parashikon nje qasje te re mbi administrimin e mbetjeve bazuar ne parandalimin e ndikimeve negative te gjenerimit te mbetjeve dhe administrimit mbi shendetin e njeriut dhe mjedisin, si dhe duke synuar kufizimin e prodhimit te mbetjeve, si dhe nxitjen e perdorimit te mbetjeve si burim nga riciklimi dhe rikuperimi. Mbetja eshte nje burim i lendes se pare (dhe jo dicka qe duhet shperbere sa me lire qe te jete e mundur), keshtu qe duhet te merren masa per te riperdorur mbetjet sa me shume te jete e mundur. Persa i perket riciklimit, SKZHI-II paraqet nje objektive mjedisore qe eshte '55% e mases totale te mbetjeve te riperdoret apo riciklohet, deri ne 2020'.	Toka Mbetjet	OM 2 OM 8
Direktiva 2008/50/EC mbi cilesine e ajrit dhe per ajer me te pastër	Direktiva 2008/50/EC percakton masat qe synojne si vijon: 1. Perfuzimin dhe percaktimin e objektiveve per cilesi te ajrit te ambientit hartuar ne	Ajri	OM 3

<p>per Evropën.</p> <p>Direktiva 2004/107/CE lidhur me arsenikun, kadmiumin, merkurin, nikelin dhe hidrokarburet aromatike policiklike ne ajrin e mjedisit.</p> <p>Shqiperia i ka perafuar plotesisht keto direktiva permes:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ligjit nr. 162/2014, date 12.04.2014 " Per mbrojtjen e cilesise se ajrit te mjedisit " dhe - VKM nr. 594, date 10.09.2014 " Per miratimin e Strategjise Kombetare te Cilesise se Ajrit " 	<p>menyre te tille qe shmangin, parandalojne apo reduktojne efektet e demshme ne shendetin e njerезve dhe ne mjedisin ne teresi;</p> <p>2. Perlogaritjen e cilesise se ajrit te ambientit ne Vendet Anetare me baze metoda dhe kritere te perbashketa;</p> <p>3. Sigurimin e informacionit mbi cilesine e ajrit te ambientit ne menyre qe te ndihmoje luften kunder ndotjes dhe shqetesimit te ajrit dhe te monitoroje prirjet dhe permiresimet qe vijne si rezultat i masave kombetare dhe te Komunitetit;</p> <p>4. Garantimin se informacioni i tille mbi cilesine e ajrit te ambientit do t'i behet i disponueshem publikut;</p> <p>5. Mirembajtjen e cilesise se ajrit atje ku eshte e mire dhe permiresimin e saj ne raste te tjera;</p> <p>6. Nxitjen e rritjes se bashkepunimit midis Vendeve Anetare per reduktimin e ndotjes se ajrit.</p> <p>Objektivat e Direktives 2004/107/CE jane te:</p> <p>(a) te percaktoje nje vlere te synuar per perqendrimin e arsenikut , kadmiumit , nikelit dhe benzo (a) pirenit ne ajrin e ambientit me qellim shmangien , parandalimin ose reduktimin e efekteve te demshme te arsenikut , kadmiumit , nikelit dhe hidrokarbureve policiklike aromatike ne shendetin e njeriut dhe ne mjedis si nje i tere;</p> <p>(b) te sigurojne, ne lidhje me arsenikun, kadmiumin, nikelin dhe hidrokarburet policiklike aromatike, qe cilesia e ajrit te ambientit eshte ruajtur atje ku ajo eshte e mire dhe eshte permiresuar ne raste te tjera;</p> <p>(c) te percaktoje metodat e perbashketa dhe kriteret per vleresimin e perqendrimeve te arsenikut, kadmiumit, nikelit dhe hidrokarbureve policiklike aromatike ne ajrin e ambientit si dhe per depozitimin e arsenikut, kadmiumit, merkurit, nikelit dhe hidrokarbureve policiklike aromatike;</p> <p>(d) te siguroje qe informacioni i duhur mbi perqendrimet e arsenikut, kadmiumit, merkurit, nikelit dhe hidrokarbureve policiklike aromatike ne ajrin e ambientit si dhe mbi depozitimet e arsenikut, kadmiumit, merkurit, nikelit dhe hidrokarbureve policiklike aromatike eshte marre dhe te siguroje se ajo eshte vene ne dispozicion te publikut.</p> <p>SKZHI II percakton objektivat per nivelet e emetimeve ne ajer si me poshte: per NOx - 40 µ/m³, per PM₁₀ - 40 µ/m³, per PM_{2.5} - 25 g / m³ dhe 20 g/m³ dhe SO₂ - 125 µ/ m³.</p>	
<p>Strategjia e BE per adaptimin ndaj ndryshimeve klimatike (COM (2013) 216 final).</p>	<p>Objektiva e pergjithshme e Strategjise se BE per adaptimin eshte te kontribuojne ne nje Evrope me elastike ndaj klimes. Kjo do te thote rritjen e punes pergatitore dhe te kapacitetit per t'ju pergjigjur ndikimeve nga ndryshimet klimatike ne nivel lokal, rajonal dhe kombetar, duke zhvilluar nje perfrim logjik dhe duke permiresuar koordinimin. Shqiperia ka ratifikuar Konventen e Vjenes dhe Protokollin e Montrealit, ne Tetor 1999, si</p>	<p>Faktoret klimatike</p> <p>OM 4</p>

<p>Vendimi 406/2009/EC për përpjekjet e shteteve anetare të zvogëlojnë emetimet e gazeve sere që t'i plotësojnë detyrimet e Komunitetit për zvogëlimin e gazeve sere deri më 2020</p>	<p>dhe është anetare e Konventës Kuader të Kombeve të Bashkuara mbi Ndryshimet Klimatike (UNFCCC), që nga Janari 1995. Shqipëria ka përgatitur dy Komunikime Kombëtare në 2002 dhe 2009, si dhe ka finalizuar me sukses vete vlerësimin për përgatitjen e Komunikimit të Tretë Kombëtar të UNFCCC.</p> <p>Në vitin 2016 është parashikuar të perfundojë hartimi i Strategjisë Kombëtare dhe Planit Kombëtar të Veprimit për Ndryshimet Klimatike, me koheshtrirje 2016-2030.</p>	<p>Faktoret klimatike</p>	<p>OM 4</p>
<p>Vendimi 406/2009/EC percakton kontributin minimal të vendeve anetare për të arritur detyrimin për zvogëlimin e emetimit të gazeve 'sere' për periudhën nga 2013 deri në 2020 për emetimet e gazeve 'sere' që mbulojnë nga ky vendim si dhe rregullat për arritjen e këtyre kontributeve dhe vlerësimin e tyre.</p> <p>Angazhimi për reduktimin e emetimeve të gazeve 'sere' i referohet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - emetimeve nga përdorimi i lendeve djegëse në shtëpi dhe në sektorin e shërbimeve; - emetimeve nga përdorimi i lendeve djegëse në sektorin e transportit; - emetimeve nga përdorimi i lendeve djegëse në ndërmarrjet e vogla dhe të mesme dhe në sektorin e energjisë; - emetimet që cilrohen nga sektori i energjisë; - emetimet nga proceset industriale; - përdorimi i tretësve dhe produkteve të tjera; - emetimet nga bujqësia; - emetimet nga administrimi i mbetjeve. <p>Shqipëria akoma nuk e ka transpozuar këtë vendim; është parashikuar të behet në vitin 2018. Pra bie brenda afateve kohore të realizimit të Planit, kështu që dipozitat e këtij vendimi lidhur me faktoret klimatike, duhet të adresohen përpara në kohë. Për më tepër, SKZH-II percakton kufijtë e synuar për emetimet e gazeve 'sere' në 2020 si më poshtë:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Një reduktim i synuar prej 8% i GHG-ve krahasuar me skenarin baze¹; dhe - Një reduktim i synuar prej 40% në sasinë e HCFC-ve (hidroklorfluorkarbon). 	<p>Vendimi 406/2009/EC percakton kontributin minimal të vendeve anetare për të arritur detyrimin për zvogëlimin e emetimit të gazeve 'sere' për periudhën nga 2013 deri në 2020 për emetimet e gazeve 'sere' që mbulojnë nga ky vendim si dhe rregullat për arritjen e këtyre kontributeve dhe vlerësimin e tyre.</p> <p>Angazhimi për reduktimin e emetimeve të gazeve 'sere' i referohet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - emetimeve nga përdorimi i lendeve djegëse në shtëpi dhe në sektorin e shërbimeve; - emetimeve nga përdorimi i lendeve djegëse në sektorin e transportit; - emetimeve nga përdorimi i lendeve djegëse në ndërmarrjet e vogla dhe të mesme dhe në sektorin e energjisë; - emetimet që cilrohen nga sektori i energjisë; - emetimet nga proceset industriale; - përdorimi i tretësve dhe produkteve të tjera; - emetimet nga bujqësia; - emetimet nga administrimi i mbetjeve. <p>Shqipëria akoma nuk e ka transpozuar këtë vendim; është parashikuar të behet në vitin 2018. Pra bie brenda afateve kohore të realizimit të Planit, kështu që dipozitat e këtij vendimi lidhur me faktoret klimatike, duhet të adresohen përpara në kohë. Për më tepër, SKZH-II percakton kufijtë e synuar për emetimet e gazeve 'sere' në 2020 si më poshtë:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Një reduktim i synuar prej 8% i GHG-ve krahasuar me skenarin baze¹; dhe - Një reduktim i synuar prej 40% në sasinë e HCFC-ve (hidroklorfluorkarbon). 	<p>Faktoret klimatike</p>	<p>OM 4</p>
<p>Direktiva 2000/60/EC (Direktiva Kuader e Ujit) (transpozuar në legjislacionin shqiptar përmes VKM nr. 246, datë 30.04.2014 "Për përcaktimin e normave të cilësive së mjedisit për ujërat</p>	<p>Direktiva percakton masat për arritjen e objektivit strategjik të statusit të mire ekologjik për ujërat në vitin 2015.</p>	<p>Uji</p>	<p>OM 5</p>

¹ Projekcioni aktual i emetimeve të GHG në 2020 tregon 18,000 Gg CO₂ ek. Ky projekcion do të rishikohet në kuadër të Komunikimit të Tretë Kombëtar të UNFCCC. Në rast të financimit të huaj për NAMA (masat adaptuese kombëtare për reduktimin e GHG) reduktimi i GHG mund të rritet me 16% krahasuar me skenarin baze.

<p>siperfaqesore")</p> <p>Direktiva 2008/56/EC qe vendos kuadrin per veprimin e komunitetit ne fushen e politikës mjedisore te detit (Direktiva Kuader e Strategjise Detare). Shqiperia planifikon ta adoptoje plotesisht kete strategji gjate tremujorit te funsit te vitit 2016 permes nje VKM-je specifike "Per permbajtjen, zhvillimin dhe zbatimin e Strategjise Mjedisore Detare".</p>	<p>Direktiva percakton kuadrin brenda se cilit vendet anetare duhet te marrin masat e nevojshme 'per te arritur apo mbajtur nje gjendje te mire mjedisore ne mjedisin detar' deri ne vitin 2020.</p> <p>Ne perputhje me kete Direktive jane hartuar dhe zbatuar strategjite detare, me qellim qe te:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mbrojne mjedisin detar, parandalojne degradimin e tij, apo, nese eshte e mundur, rivendosin ekosistemet detare ne zonat e prekuara nga efektet e demshme; - parandalojne dhe paksojne nderhyrjet ne mjedisin detar me qellim eliminimin gradual te ndotjes dhe keshtu garantojne se nuk ka pasoja te medha per biodiversitetin detar, ekosistemet detare dhe shendetin e njeriut dhe se keto nuk jane te kercenuara. 	<p>Uji</p>	<p>OM 5</p>
<p>Direktiva 2008/105/EC per standartet e cilesise mjedisore ne fushen e politikave ujore (transpozuar ne legjislacionin shqiptar permes VKM nr. 246, date 30.04.2014 "Per percaktimin e normave te cilesise se mjedisit per ujerat siperfaqesore")</p>	<p>Kjo Direktive percakton standartet e cilesise mjedisore per substancat prioritare dhe ndotesit e tjere, sic percaktohet ne Direktiven 2000/60/EC me objektive arritjen e nje gjendjeje te mire kimike te ujerave siperfaqesore dhe ne perputhje me parashikimet dhe objektivat e Direktives 2000/60/EC mbi parandalimin e emetimit te substancave ne uje, duke ndare ujerat e zeza.</p> <p>VKM-ja qe transponon Direktiven 2008/105/EC ne legjislacionin shqiptar percakton normative te detajuara dhe gjithepershireshe per vleresimin e gjendjes kimike te ujerave siperfaqesore.</p>	<p>Uji</p>	<p>OM 5</p>
<p>Direktiva 2006/7/EC per Menaxhimin e Cilesise se Ujit per Larje (transpozuar ne legjislacionin shqiptar permes VKM nr. 246, date 30.04.2014 "Per percaktimin e normave te cilesise se mjedisit per ujerat siperfaqesore")</p>	<p>Direktiva percakton masat per te:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) monitoruar dhe klasifikuar sipas cilesise ujin per larje; b) menaxhuar cilesine e ujit per larje; dhe c) informuar publikun mbi cilesine e ujit per larje. <p>Qellimi (objektiva) i kesaj Direktive eshte 'te ruaje, mbroje dhe permiresoje cilesine e mjedisit dhe te mbroje shendetin e njerezve, duke plotesuar Direktiven 2000/60/EC'.</p>	<p>Uji</p>	<p>OM 5</p>
<p>Direktiva e Keshillit 98/83/EC ne lidhje me cilesine e ujit te caktuar per konsumim njerezor (transpozuar ne legjislacionin shqiptar permes VKM nr. 246,</p>	<p>Direktiva e Keshillit 98/83/EC regullon cilesine e ujit qe perdoret per konsum nga njerezit. Uji eshte i shendetshem dhe i pastër nese ai nuk permban mikroorganizma, parazite dhe cdo substance tjetër, te cilat ne sasi apo perqendrim te caktuara perbejne nje rrezik potencial per shendetin e njerezve.</p>	<p>Uji</p>	<p>OM 5</p>

<p>date 30.04.2014 "Per percaktimin e normave te cilesise se mjedisit per ujerat siperfaqesore")</p> <p>Direktiva 2006/118/EC per mbrojtjen e ujerave nentokesore nga ndotja dhe perqesimi (transpozuar ne legjislacionin shqiptar permes VKM nr. 246, date 30.04.2014 "Per percaktimin e normave te cilesise se mjedisit per ujerat siperfaqesore")</p>	<p>Objektiva e kesaj direktive eshte te mbroje shendetin e njerезve prej cdo efekti negativ apo ndotjeje te ujit qe perdoret per konsum nga njerезit, duke garantuar qe uji te jete i pastër dhe i shendetshem.</p> <p>Direktiva 2006/118/EC per mbrojtjen e ujerave nentokesore nga ndotja dhe perqesimi percakton masa specifike per te parandaluar dhe kontrolluar ndotjen e ujerave nentokesore ne perputhje me Direktiven 2000/60/EC. Keto masa kryesisht perfshijne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kritere per vleresimin e statusit kimik te ujit nentokesor, dhe - kritere per identifikimin dhe kthimin mbrapsht te tendencave te konsiderueshme dhe te qendrueshme te rritjes, dhe per percaktimin e pikenisjeve per tendencat e kunderta. <p>Objektiva: 'Deri ne vitin 2015 duhet te arrihet nje status i mire kimik i ujit nentokesor'.</p>	Uji	OM 5
<p>Direktiva 2000/59/EC per mjediset e priftes ne porte te mbetjeve qe gjenerohen nga anijet dhe tepricat e mbetura prej ngarkesave. Shqiperia ka miratuar nje rregullore respektive per kete qellim.</p>	<p>Qellimi i Direktives eshte te reduktoje shkarkimet ne det te mbetjeve qe gjenerohen nga anijet dhe tepricat e mbetura prej ngarkesave, vecanerisht shkarkimet ilegale.</p> <p>Objektiva: "Forcimi i mbrojtjes se mjedisit detar duke permiresuar disponibilitetin dhe perdorimin e mjedisave priftese ne porte per mbetjet qe gjenerohen nga anijet dhe tepricat e mbetura prej ngarkesave. Zbatimi i rregullores qe transponon kete Direktive ne legjislacionin shqiptar kontribuon ne arritjen e nje gjendjeje te mire ekologjike per ujerat detare.</p>	Uji	OM 5
<p>Direktiva 2007/60/EC per vleresimin dhe menaxhimin e rreziqeve nga permbytjet (Direktiva e Permbyetjeve). Shqiperia e ka perafuar pjeserisht kete direktive permes:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ligji nr. 9860, date 21.01.2008 qe amendon Ligjin nr. 8518, date 30.7.1999 "Per Ujitjen dhe Kullimin" - VKM nr. 835, date 3.12.2004 "Per Planin Kombetar te Emergjencave Civile" - VKM nr. 267 date 07.05.2014 "Per miratimin e listes se 	<p>Direktiva ka percaktuar negociatat nderkufitare lidhur me menaxhimin e rreziqeve nga permbytjet, dhe perfshin angazhime te rëndesishme per te rritur transparencen dhe integrimin e qytetareve.</p> <p>Objektiva e directives se menaxhimit te rreziqeve nga permbytjet eshte te reduktoje rreziqet dhe pasojat negative te permbyetjeve ne BE.</p> <p>Persa i perket Shqiperise, ne fund te 2015, dhe gjate tremujorit te pare te 2016, eshte parashikuar miratimi i dy VKM-ve:</p> <ul style="list-style-type: none"> - VKM "Per kushtet dhe kriteret e nevojshme per krijimin, mbajtjen, menaxhimin dhe perditesimin e Kadastrës Kombetare te Burimeve Ujore" - VKM "Per permbytjen, zhvillimin dhe zbatimin e Strategjise Kombetare per Ujerat, planet e menaxhimit te baseneve te lumenjve dhe planet e menaxhimit te rrezikut nga permbytjet" <p>Kjo perpjekje do te garantoje perafrim te plote te legjislacionit shqiptar me kete direktive.</p>	Uji	OM 5

<p>substancave prioritare ne mjediset ujore"</p> <p>Direktiva 2009/147/EC per mbrojtjen e zogjve te eger. Shqiperia e ka perafuar pjesisht kete direktive, permes ligjeve:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ligji nr. 68/2014 "Per disa shtesa dhe ndryshime ne ligjin nr. 9587, date 20.7.2006, "per mbrojtjen e biodiversitetit", te ndryshuar" - Ligji nr. 10006, date 23.10.2008; "Per mbrojtjen e faunes se eger" - Ligji nr. 10253, date 11.3.2010 "Per Gjuetine" <p>Direktiva e Keshillit 92/43/EEC per ruajtjen e habitateve natyrore dhe te flores e faunes se eger. Shqiperia e ka perafuar pjesisht kete direktive permes ligjeve:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ligji nr. 68/2014 "Per disa shtesa dhe ndryshime ne ligjin nr. 9587, date 20.7.2006, "per mbrojtjen e biodiversitetit", te ndryshuar"; - Ligji nr.9868, date 4.2.2008, per disa shtesa dhe ndryshime ne ligjin nr.8906, date. 6.6.2002 "Per zonat e mbrojtura" - Ligji nr. 10006, date 23.10.2008 "Per mbrojtjen e faunes se eger"; and - VKM nr. 866, date 10.12.2014 "Per miratimin e listes se 	<p>Direktiva ofron nje kornize te plote per mbrojtjen, menaxhimin dhe kontrollin e te gjitha zogjve te eger qe ndodhen ne BE. Direktiva udhëzon shtetet anetare te marrin masa per te mbajtur popullacionin e te gjitha llojeve te zogjve te eger qe ndodhen ne shtetin e BE-se. Masa te tilla mund te perfshijne mirembajtjen dhe/ose ri-krijimin e vendbanimeve ne menyre qe te mbajne keto populata te zogjve.</p> <p>Per te gjitha speciet e zogjve qe referohen ne Shtojcen I te Direktives si dhe per te gjitha speciet e rregullta migratore, qe kane nevojë per mbrojtje, vendet anetare duhet te krijojne Zonat e Vecanta te Mbrojtjes (ZVM), apo te quajtura zonat Natura 2000. Ne keto ZVM duhet garantuar qe popullatat e specieve gjenden ne nje situatë te favorshme. SKZHI II percakton si objektive strategjike "Ngritjen e rrejtet ekologjik "Natura 2000". Gjate periudhes 2015 – 2016 eshte parashikuar amendimi i ligjit "Per gjuetine", gje qe do te siguroje përafrimin e plote te kesaj Direktive ne legjislacionin shqiptar.</p>	<p>Mjedisi natyror</p> <p>OM 6</p>
<p>Direktiva e habitateve kerkon qe Shtetet Anetare duhet te marrin masat e duhura per te menjanuar ne zonat e vecanta te ruajtjes shkaterrimin e habitateve natyrore dhe te habitateve te specieve si dhe shqetesimin e specieve per te cilat jane percaktuar zonat e Natura 2000, ne rastet kur ky shqetesim eshte dukshem i lidhur me objektivat e kesaj Direktive. Kjo dispozite aplikohet per ZVM-te e propozuara, sic percaktohet ne merrputhje me procedurat dhe kriteret e direktives se habitateve.</p> <p>SKZHI II percakton si objektiva strategjike:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nje rritje e synuar me 17% e siperfaqes se Zonave te Mbrojtura ne gjithe territorin, permes zgjerimit dhe menaxhimit te integruar te zonave te mbrojtura; - Garantimi i statusit te mbrojtur per 5% te specieve dhe habitateve te kercenuara. <p>Ne vitin 2014 eshte miratuar Ligji nr.9868, date 4.2.2008, per disa shtesa dhe ndryshime ne ligjin nr.8906, date. 6.6.2002 "Per zonat e mbrojtura", i cili ka siguruar përafrimin e plote te kesaj Direktive ne legjislacionin shqiptar</p>	<p>Mjedisi natyror</p> <p>OM 6</p>	<p>Mjedisi natyror</p> <p>OM 6</p>

<p>habitete natyrore, flores, faunes dhe zogjve me interes per komunitetin evropian"</p>			
<p>Konventa e Bernes (Bern, 1979) (ratifikuar nga parlamenti i Shqiperise me Ligjin nr. 8294, date 2.3.1998)</p>	<p>Per ruajtjen e flores dhe faunes se eger dhe mjedisit naturopian. Objektiva kryesore eshte ruajtja e flores dhe faunes se eger dhe habitateve natyrore.</p>	<p>Mjedisi natyror</p>	<p>OM 6</p>
<p>Konventa Ramsar (Ramsar, 1971) (ratifikuar ne 29.3.1996)</p>	<p>Shtetet pale kane rene dakort qe te:</p> <ul style="list-style-type: none"> • percaktojne ligatinat e territorit te tij te pershtatshme per tu perfshire ne listen e ligatinave me rendesi nderkombetare; - formulojne dhe zbatojne plane per promovimin dhe mbrojtjen e ligatinave te perfshira ne Liste, si dhe per perdorimin sa me racional te ligatinave ne territorin e tyre • promovojne ruajtjen e ligatinave dhe shpendeve ujore duke krijuar rezervate natyrore ne ligatina, te perfshira ose jo ne Liste, dhe siguron ruajtjen e tyre ne menyren me te pershtatshme; • marrin ne konsiderate pergjegjesine e tij nderkombetare per ruajtjen, menaxhimin dhe perdorimin racional te grupeve shtegtare te shpendeve ujore, si kur percakton nje hyrje ne Liste ashtu dhe kur ushtron te drejtat e tij per ndryshim ne kete Liste ne lidhje me ligatinat ne territorin e tij; • konsultojne njera tjetren rreth zbatimit te detyrimeve te dala nga kjo Konvente vecanerisht ne rastet kur nje ligatine shtrihet ne territorin e me shume se te nje shteti pale ose kur nje sistem ujoj ndahet mes disa Shteteve Pale. 	<p>Mjedisi natyror</p>	<p>OM 6</p>
<p>Direktiva 2002/49/EC per vleresimin dhe administrimin e zhurmes ne mjedis. Shqiperia e ka perafuar pjesisisht kete Direktive permes Ligjit 39/2013 „Per disa ndryshime ne ligjin nr. 9774, date 12.7.2007 “per vleresimin dhe administrimin e zhurmes ne mjedis”.</p>	<p>Objektivi kryesor eshte menaxhimi i qendrueshem i zhurmes me qellim respektimin e niveleve te lejuara dhe mbrojtjen e shendetit te njerezve. percaktojne kerkesa specifike per zhurmat e gleneruara nga sektore te tjere, siç eshte transporti rrugor, ajror, hekurudhor, zhurmat e gleneruara nga pajisjet dhe makinerite. Ne tremujorin e fundit te vitit of 2017 eshte parashikuar miratimi i dy VKM-me:</p> <ul style="list-style-type: none"> - "Per kriteret, procedurat dhe rregullat per certifikim, pezullimin dhe heqjen e certifikates se ekspertit te zhurmes ne mjedis" and - Per perberjen dhe organizimin e Komitetit Teknik te Zhurmave (KTZH)" <p>Kjo gje do te siguroje perafirmim e plote te kesaj Direktive ne legjislacionin shqiptar.</p>	<p>Zhurmat</p>	<p>OM 9</p>
<p>Direktiva 2008/96/EC mbi sigurine e Infrastruktures rrugore (e</p>	<p>Objektiva e kesaj Direktive eshte 'garantimi i infrastruktures se sigurt rrugore per te gjitha perdoruesit e rruges'.</p>	<p>Popullsia dhe asetet materiale</p>	<p>OM 10</p>

<p>perafuar plotesisht nepermjet Udhëzimit Nr. 9, date 3.07.2012 "Mbi auditimin dhe inspektimin e sigurise rrugore"</p>	<p>Konventa Europiane per Mbrojtjen e Trashëgimise Arkeologjike – Konventa e Maltes (MEKVAD) (Shqipëria ka aderuar permes miratimit te Ligjit nr. 9806 date 17.9.2007)</p>	<p>Konventa i referohet konceptit gjithëpërshires te ruajtjes se trashëgimise arkeologjike. Ajo percakton lidhjen mes ruajtjes se trashëgimise arkeologjike dhe planifikimit hapësinor. Konventa kerkon qe çdo pale firmose te:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kerkoje te pajtoje dhe nderthure kerkesat perkatese te arkeologjise me planet hapësinore duke siguruar qe arkeologjet marrin pjese ne hartimin e politikave te planifikimit hapësinor dhe ne faza te ndryshme te zbatimit te ketyre politikave; - siguroje qe arkeologjet, planifikuesit urbane dhe ata hapësinore konsultohen sistematikisht me njeri-tjetrin me qellim lejimin e modifikimit te abyre planeve hapësinore qe kane te ngjare te demtojne trashëgimine arkeologjike - siguroje kohe dhe burime te mjaftueshme per nje studim te duhur shkencor qe duhet te behet ne zonen perkatese dhe qe te publikohen rezultatet e atij studimi - siguroje qe vleresimi per ndikimin ne mjedis dhe vendimet rezultuese perfishjne konsideraten e plote mbi zonat arkeologjike dhe shtrirjet e tyre - garantoje konservimin <i>in situ</i>, kur eshte e mundur, te elementeve te trashëgimise arkeologjike qe jane gjetur gjate kryerjes se aktiviteteve hapësinore; - siguroje qe zonat arkeologjike jane te arritshme nga publiku, dhe se rruget hyrese per pranimin e nje numri te madh vizituesh, nuk demtojne veçorite arkeologjike dhe shkencore te ketyre zonave dhe mjedisit perreth. <p>Objektiva: "Zonat arkeologjike dhe pozicionimi i tyre duhen marre plotesisht ne konsiderate gjate hartimit te planeve e programeve dhe integritet te aktiviteteve. Elementet e trashëgimise arkeologjike qe jane gjetur gjate kryerjes se aktiviteteve ne zone duhet te konservohen <i>in situ</i>, kur eshte e mundur."</p>	<p>Trashëgimia kulturore</p>	<p>OM 11</p>
<p>Konventa per Mbrojtjen e Trashëgimise Arkitektonike te Europes – Konventa e Granades (Shqipëria ka aderuar permes miratimit te Ligjit nr. 9806 date 17.9.2007)</p>	<p>Konventa perforcin konceptin gjithëpërshires ne ruajtjen e trashëgimise arkitektonike (monumente, njesi arkitektonike, zona apo struktura memoriale). Konventa kerkon qe çdo pale pjesemarrëse te:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zbatoje mbikeqyrje dhe procedurat e autorizimeve te duhura ne perputhje me kerkesat e paracaktuara per mbrojtje ligjore te strukturave ne fjale; - parandaloje demtimin, rrenimin ose shkatërrimin e strukturave te mbrojtura. <p>Politika e ruajtjes gjithëpërshires te trashëgimise arkitektonike i detyron te gjitha palet firmose qe te:</p> <ul style="list-style-type: none"> - perfishjne mbrojtjen e trashëgimise arkitektonike si objektiv te rendesishem ne planifikimin hapësinor dhe ate urban; 	<p>Trashëgimia kulturore</p>	<p>OM 11</p>	

<p>Strategjia Kombetare per Zhvillim dhe Integrim, drafti i 2-te, 2015 - 2020</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nxitin programet per restaurimin dhe mirembajtjen e trashegimise arkitektonike; - mundesojne qe ruajtja, rivitalizimi dhe permiresimi i trashegimise arkitektonike te behet nje karakteristike e rendesishme e politikave ne fushen e cultures, mbrojtjes se mjedisit dhe planifikimit hapesor; - aty ku eshte e mundur brenda procesit te planifikimit urban dhe hapesor, te nxitin ruajtjen dhe perdorimin e disa strukturate, te cilat individualisht nuk e justifikojne statusin e ruajtjes, por qe jane te rendesishme si pjese e zhvillimit urban apo rural dhe si element i cilesise se jetes; - nxitin perdorimin dhe zhvillimin e afesive dhe materialeve tradicionale, te cilat jane te rendesishme per te ardhmen e trashegimise arkitektonike. <p>Objektiva: 'Ruajtja e Trashegimise Arkitektonike si nje qellim i rendesishem i planifikimit hapesor dhe atij urban.'</p>		
	<p>Strategjia e dyte Kombetare per Zhvillim dhe Integrim (SKZHI-II) paraqet vizionin e Shqiperise per zhvillimin e saj social, demokratik dhe ekonomik per periudhen 2015-2020, si dhe aspiraten per integrimin evropian. SKZHI-II shpjegon se si do te arrihet ky vizion permes politikave dhe strategjive te qeverise, duke synuar ne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Shnderrimin e Shqiperise ne nje vend te denje per t'u anetaresuar ne Bashkimin Evropian, ▪ Arrijten e standarteve qe i sherbejne qytetareve, rritjes se mireqenies se tyre dhe garantimit te mbrojtjes se te drejteve te tyre, dhe ▪ Hartimit te politikave qe nxitin konkurreshmerine dhe prosperitetin ekonomik ne Shqiperi si dhe krahasuar me vendet e rajonit dhe me gjere. <p>SKZHI-II eshte nje komponent kyc i Sistemit te Planifikimit te Integruar (SPI) ne Shqiperi. SPI perhet nga nje komplet parimesh operacionale, te cilat garantojne se planifikimi dhe zbatimi i politikave te qeverise behen ne nje menyre koherente, efektive dhe te integruar. Kuadri kohor 2015-2020 i SKZHI-II eshte harmonizuar me periudhen vijuese 2014-2020 te planifikimit financiar te BE-se, me Strategjine e Lisbones deri ne 2020, dhe me tre ciklet vijues Kuadrit Afatmesem Buxhetor. Pervet ketyre proceseve, SKZHI-II eshte harmonizuar edhe me procese dhe dokumente te tjere kyc te zhvillimit dhe reformimit strategjik, si me poshte:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dokumenti Tregues Strategjik per Shqiperine (2014-2020), referuar gjithashtu edhe si Dokumenti Strategjik i Komisionit Evropian per Vendin; ▪ Programi Kombetar i Reformave Ekonomike (PKRE) 2015-2017, perfshire Strategjine e Zhvillimit te Bizneseve dhe Investimeve 2014-2020; ▪ Strategjia e Administrimit te Financave Publike 2014-2020; ▪ Strategjia e Evropes Jug-Lindore 2020 (SEE2020) – Punesimi dhe Prosperiteti ne Perspektiven Evropiane; 	<p>Toka Ajri Faktoret klimatike Uji Mjedisi natyror Mbetjet Zhurma Popullsia dhe asetet materiale Trashegimia kulturore Peisazhi</p>	<p>OM 1 OM 2 OM 3 OM 4 OM 5 OM 6 OM 7 OM 8 OM 9 OM 10 OM 11 OM 12</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Plani Kombëtar për Integrimin Evropian (PKIE) 2014-2020; ▪ Raportet e progresit të BE dhe Bankës Botërore (sic është Kuadri i Financimit të Vëndit 2015-2020); dhe ▪ Raporte të hartuara nga partnerët e Shqipërisë që kanë lidhje me strategjitë për zhvillim kombëtar dhe integrimin në BE. <p>Integrimi në BE është qëllimi madhor. Mireqeverisja, demokracia dhe sundimi i ligjit përbejnë themelet mbi të cilat do të arrihet vizioni i SKZHI-II. Kjo do të mbështetet nga kater shtylla:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rritja përmes stabilitetit makroekonomik dhe fiskal përben Shtyllën 1 të mbështetjes për arritjen e vizionit të SKZHI-II. ▪ Rritja përmes rritjes së konkurrueshmërisë përben Shtyllën 2. ▪ Investimi tek njëzërit dhe kohezioni social përben Shtyllën 3. ▪ Rritja përmes përdorimit të qendrueshëm të burimeve përben Shtyllën 4. 	
--	---	--

Burimi: Plani Kombëtar për Integrimin Evropian – Shqipëri
 Strategjia Kombëtare për Integrimin Evropian

6.3. Identifikimi i ndikimeve mjedisore - metodologjia

Ndikimet mjedisore që mund të shkaktohen nga aktivitetet e parashikuara në Plan janë përvijuar në Tabelën me poshte.

Tab 6.1. Identifikimi i ndikimeve potenciale mjedisore

Sektori i mjedisit	Percaktimi i ndikimeve që mund të vleresohen në raportin e VSM-se
Toka	<ul style="list-style-type: none"> - fragmentimi i zonave me aktivitet të dendur bujqësor apo zona pyjore - Burimet e energjise dhe karburantet e perdorura - administrimi i mbetjeve të gjeneruar nga aktivitetet e nderhyrjeve infrastrukturore - Zhvillimet e reja mund të kenë ndikim negativ në cilësinë e tokës
Ajri	<ul style="list-style-type: none"> - emetimi i ndotesve në ajër, të cilët kanë ndikime të demshme tek ekosistemet dhe biodiversiteti - emetimi i ndotesve për të cilët janë percaktuar kufijte e sipërme në nivel kombëtar - ndikimi në shëndet (sistemi respirator) në rastet e një pranije të lartë të ndotesve në ajër
Faktoret klimatike	<ul style="list-style-type: none"> - ndjeshmeria e rrjeteve dhe strukturave ndaj situatave ekstreme të motit - emetimet e gazrave 'sere' që shkaktohen nga djegia e karburanteve
Uji	<ul style="list-style-type: none"> - siguria nga permbytjet - ndikimet e substancave të rrezikshme në cilësinë e ujeve sipërfaqësore dhe nëntokësore, në rast të derdhjeve aksidentale të tyre - ndikimet tek ujësjellesat dhe cilësia e ujit të pijshëm - ndikimet mbi ujërat që përdoren për larje - Alterimi i rrjedhës natyrore të ujeve dhe sistemeve hidrologjike
Mjedis natyror (biodiversiteti, habitatet, zonat e mbrojtura)	<ul style="list-style-type: none"> - fragmentimi i habitateve - Ndikim mbi llojet e rrezikuara - ndikim në linjat e migrimit të kafshëve - ndikim në integritetin dhe funksionalitetin e zonave të mbrojtura dhe të zonave të Natura 2000 - ndikime mbi tipologjinë dhe cilësitë e vecorive natyrore
Mbetjet	<ul style="list-style-type: none"> - ndikimet nga zona të ndotura të njohura si Hot-Spote (mbetje kimike, materiale të rrezikshme) që akoma nuk janë sistemuar - ndikimet nga vend depozitime të hapura (të ligjshme dhe të paligjshme) - kapaciteti i pamjaftueshëm i landfillëve ekzistues / mungesa e tyre - Rritje e sasisë së mbetjeve inerte për shkak të nderhyrjeve të reja në kuadër të planit - ndarja në burim e mbetjeve / riciklimi (kuadri ligjor është plotësuar që prej vitit 2011, por nuk zbatohet në praktikë).
Zhurma	<ul style="list-style-type: none"> - ndotja akustike që shkaktohet gjatë ndërtimit dhe shfrytëzimit të infrastrukurës perkatese dhe ndikimi tek shëndeti i njerëzve

Popullsia dhe asetet materiale	<ul style="list-style-type: none"> - ndikime mbi asetet materiale per shkak te nevojës per hapësirë - aksesibiliteti dhe lidhjet mes zonave/rajoneve te ndryshme - ndikimet qe lidhen me sigurine rrugore - humbje e perkohshme e aksesit ndaj sherbimeve (baze dhe jo baze) per shkak te nderhyrjeve ne infrastrukture
Trashëgimia kulturore	<ul style="list-style-type: none"> - ndikime ne elementet e trashëgimise kulturore. Gjetje rastesore gjate punimeve dhe nevoja per zbatim te ligjit dhe rregulloreve perkatese.
Peisazhi	<ul style="list-style-type: none"> - ndryshimi i peisazhit dhe i vecorive pamore. Demtim i perkohshem i peisazhit gjate punimeve.
Urbanistika	<ul style="list-style-type: none"> - Mungesa e marrjes parasysh te kriterëve mjedisore gjate projektimit, zbatimit dhe funksionimit

6.4. Metodika e vleresimit te ndikimit ne mjedis

Vleresimi strategjik mjedisor eshte pergatitur ne perputhje me kerkesat e Ligjit 91/2013 "Per Vleresimin Strategjik Mjedisor", ku jepet edhe pervijimi dhe permbajtja e raportit te VSM-se. Ndikimet e rendesishme te Planit ne mjedis dhe objektivat mjedisore jane analizuar dhe vleresuar sipas shkalleve te meposhtme:

A – s'ka ndikim/ndikim pozitiv

B – ndikim i parendesishem

C – ndikimi behet i parendesishem per shkak te zbatimit te masave zbutë

D – ndikim i rendesishem

E – ndikim shkaterrues

X – vleresimi i ndikimit nuk eshte i mundur

Vleresimi i ndikimeve te Planit sipas shkalles A, B dhe C do te thote qe ndikimet e zbatimit te Planit ndaj arritjes se objektive mjedisore jane te pranueshme. Ndikimet e parendesishme jane vleresuar me B, ndersa ndikimet qe behen te pranueshme vetem pas zbatimit te masave zbutëse perkatese, jane vleresuar me C. Shkallet D dhe E nenkuptojne se ndikimet e zbatimit te Planit ndaj arritjes se objektive mjedisore jane te papranueshme. Me poshte jane pershkruar indikatorët dhe kriterët e vleresimit si dhe shkallet perkatese te vleresimit per secilin objektiv mjedisor.

Pershkrimi i kriterëve dhe metodologjise se vleresimit per objektivat mjedisore

OM 1: Garantimi i menaxhimit dhe perdorimit te qendrushem te tokës dhe mbrojtja e saj, marrja e masave kunder erozionit dhe ndotjes. Identifikimi i tokave te kontaminuara, menaxhimi dhe rehabilitimi i tyre ku eshte e mundur.

- ndryshimi i strukture aktuale te perdorimit te tokës dhe pyjeve
- nderhyrjet infrastrukture ne zona pyjore me status te vecante
- nderhyrjet infrastrukture ne zona pyjore me nje funksion te mirepercaktuar te prodhimit te lendes drusore
- Mbrojtja e siperfaqes se tokës nga rreshqitjet, e brigjeve nga erozioni dhe parandalimi i penetrimit te ndotesve ne toke.

OM 2: Parandalimi i shfrytezimit te burimeve natyrore, duke rritur nivelin e perdorimit te materialeve te riciklueshme nga mbetjet qe gjenerohen gjate ndertimit / rehabilitimit te infrastruktures; perdorimi eficient i energjise dhe promovimi i energjise se rinovueshme; rigjenerimi i mjedisëve te kontaminuara apo te degraduara. Shfrytezimi i burimeve minerare ne menyre qe te mos demtojne mjedisin.

- Perdorimi eficient i energjise dhe promovimi i energjise se rinovueshme;
- Rigjenerimi i mjedisëve te kontaminuara apo te degraduara.
- Shfrytezimi i burimeve minerare ne menyre qe te mos demtojne mjedisin.
- Niveli i riciklimit te mbetjeve qe gjenerohen gjate ndertimit / rehabilitimit te infrastruktures fizike

OM 3: Garantimi i arritjes së objektivave afatgjata për sasitë vjetore të shkarkimeve të ndotesve, për të arritur përputhshmëri me kufijtë maksimale të lejueshëm nga BE për shkarkimet e ndotesve atmosferike; reduktimi i cilimit të lendeve ndotëse në ajër dhe gazeve të efektit të sërë. Izolimi i burimeve të ndotjeve të ajrit nga zonat e ndjeshme (p.sh. zonat rezidenciale).

- Sasia vjetore e emetimeve të ndotesve në ajër, dmth e oksideve të squfurit, oksideve të azotit, lëndës organike volatile pa përmbajtje metani, amoniakut dhe pjesezave
- Numri vjetor i diteve kur tejkalohet niveli i ndotjes së ajrit me pjeseza, i matur në pikat e monitorimit, të cilat janë të ekspozuara ndaj emetimeve të ndotesve

OM 4: Adaptimi i infrastruktures në përgjigje të ndryshimeve klimatike dhe reduktimi i sasive vjetore të emetimeve të gazeve të sërë në nivelet e përcaktuara në SKZHI II (dioksid karboni, metan, CFC, etj.)

- Adaptimi i infrastruktures përkatëse ndaj ndryshimeve klimatike (*permbajtjeve, deboret dhe ngricave*)
- Sasia vjetore e emetimeve të gazeve 'sërë'

OM 5: Kufizimi i efekteve negative mbi ujërat nentokesore dhe sipërfaqesore, dhe burimet e ujit të pijshëm, mbrojtja e tyre nga ndotja. Përdorimi me efikasitet të ujit. Mbrojtje e shtretërve dhe brigjeve të lumenjve.

- Mundësi nderhyrjeje në zonat me burime ujore të mbrojtura
- Mundësi nderhyrjeje në zonat me burime ujore për larje
- Mundësi nderhyrjeje në zonat me rrezik përmbajtjeje
- Mundësi nderhyrjeje në zonat ujembajtëse me një nivel të lartë të prekshmërisë
- Parandalimi i rrjedhjes së ndotesve në ujërat sipërfaqesore dhe nentokesore

OM 6: Garantimi i kohezionit të popullatave dhe mbrojtjes së biodiversitetit. Mbrojtja e llojeve dhe habitateve të rrezikuara.

- Mundësi potenciale për ndikim tek biodiversiteti në nivel rajonal dhe nderkufitar
- Mundësia e nderhyrjes në zonat me pyje të dendura
- Garantimi i sigurisë së llojeve dhe habitateve të rrezikuara.

OM 7: Ruajtja e zonave që kanë një status të vecantë mbrojtjeje, prej aktiviteteve me ndikime të konsiderueshme.

- Mundësia e nderhyrjes në zonat e Natura 2000 dhe/ose zonat e mbrojtura
- Mundësia e nderhyrjes në zonat me vlera të vecanta natyrore

OM 8: Vendosja e sistemeve të sigurta dhe efikase të menaxhimit të mbetjeve. Kompletimi i teresorit të infrastruktures së landfillëve dhe incineratoreve dhe njëkohësisht reduktimi i sasive të depozitimit të mbetjeve në landfill nëpërmjet proceseve të reduktimit dhe rritjes së riciklimit dhe ripërdorimit.

- Sasia e mbetjeve që gjenerohen dhe depozitohen në landfill ose në venddepozitime
- Sasia e mbetjeve që riciklohen

OM 9: Reduktimi i ndotjes së zhurmës/akustike dhe përafrimi me nivelet e rekomanduara nga BE dhe OBSH.

- Ekspozimi ndaj zhurmës së shkaktuar prej nderhyrjeve në infrastrukture

OM 10: Përmirësimi i kohezionit social, sigurisë së jetesës dhe levizshmërisë së qëndrueshme. Përmirësimi i kushteve të jetesës dhe banesave. Përmirësimi i shëndetit dhe cilësisë së jetesës të komuniteteve.

Minimizimi i zhvendosjes së pavullnetshme dhe kompensimi i përshtatshëm. Reduktimi i kohës dhe gjatësisë së udhëtimit dhe promovimi i mjeteve të transportit si ciklizmi dhe transporti publik. Përmirësimi i aksesit ndaj shërbimeve të bazës. Përmirësimi i sigurisë rrugore.

- Lidhja mes vendbanimeve dhe qendrave rajonale
- Përfshirja e aktiviteteve për të përmirësuar sigurinë e trafikut dhe transportit publik
- Reduktimi i kohës dhe gjatësisë së udhëtimit dhe promovimi i mjeteve të transportit si ciklizmi dhe transporti publik.

- Permiresimi i aksesit ndaj sherbimeve baze.
- Permiresimi i shendetit dhe cilesise se jetes te komuniteteve.
- Permiresimi i sigurise rrugore.

OM 11: Ruajtja e shtrirjes, permbajtjes dhe vecorive te zonave dhe strukturave te trashegimise kulturore.

- Probabiliteti qe infrastruktura te shtrihet ne njesite e regjistruara te trashegimise kulturore
- Probabilitet i shkaterrimit te mbetjeve arkeologjike
- Gjetje rastesore gjate punimeve dhe nevoja per zbatim te ligjit dhe rregulloreve perkatese

OM 12: Garantimi i ruajtjes se peisazheve te vecanta dhe zonave peisazhistike me vecori dalluese ne nivel kombetar dhe krijimi i nje imazhi peisazhi me cilesi te larte. rritja e hapësirave te gjelbra per aktivite krijuese dhe promovimin e natyres.

- Probabiliteti qe infrastruktura te shtrihet ne peisazhe te vecanta dhe zona peisazhistike me vecori dalluese ne nivel kombetar
- Ndryshimi i peisazhit dhe i vecorive pamore.
- Demtim i perkohshem i peisazhit gjate punimeve

OM 13: Permiresimi dhe pasurimi i cilesise se projektimit me ane te perfshirjes se elementeve te mbrojtjes se mjedisit ne projektim.

6.5. Vleresimi i Impakteve Kumulative te Projekteve Specifike

Ne tabelen 6.1 eshte paraqitur edhe nje analize qe lidhet me vleresimin e impakteve kumulative te projekteve specifike te Planit. Keto projekte jane grupuar sipas natyres se ngjashme te tyre dhe jane analizuar nen kendveshtrimin e elementeve me te rendesishem dhe me te ndjeshem mjedisore.

Nga ana tjeter, vleresimi i impakteve eshte bere duke i analizuar ato (impaktet) sipas nje liste kriteresh, dhe per secilin kriter eshte paraqitur dhe analizuar edhe statusi i secilit impakt ne perputhje me kriterin perkates.

Per ta bere paraqitjen e kesaj analize me te lehte per t'u kuptuar dhe me dinamike ne kendveshtrimin e gjithelperfshirjes, per secilin kriter dhe statusi brenda kriterit eshte perdorur nje simbolike specifike. Detajet lidhur me kete jepen ne Tabelen 6.2 me poshte.

Tabela 6.2. Simbolet e Vleresimit te Impakteve

Probabiliteti	!!	Shume i larte
	!	I larte
	0	S'ka probabilitet
Shkalla	-	Impakt negativ i larte
	-	Impakt negativ i ulet
	0	S'ka impakt
	+	Impakt pozitiv i ulet
	++	Impakt pozitiv i larte
Frekuenca / Kohezgjatja	>>	Impakt i shpeshte deri i perhershem apo afatgjate deri i perhershem
	>	Impakt rastesor / afatshkurter
	0	S'ka impakt
Reversibiliteti	IR	I pakthyeshem
	R	I kthyeshem

	0	S'ka ndikim
Dimensioni Nderkufitar	TR	Ndikim i mundshem nderkufitar
	0	S'ka ndikim
Pasiguria	?	Ndikimi i mundshem varet vetem nga mareveshjet e zbatimit
	0	S'ka ndikim
Sekuenca	P	Impakt primar
	S	Impakt sekondar
	0	S'ka ndikim
Nderveprimet	I	S'ka nderveprime
	C	Efekte kumulative
	SY	Efekte sinergjike
	0	S'ka ndikim

KAPITULLI 7. VLERESIMI I NDIKIMEVE NE MJEDIS NE NIVEL OBJEKTIVASH STRATEGJIKE

7.1 Vleresimi i objektivave te planit te pergjithshem vendor te bashkise Kukës

Vleresimi i perputhshmerise midis objektivave te PPV dhe objektivave mjedisore

Objektivat mjedisore te ketij Vleresimi Strategjik Mjedisor pershkruhen ne kapitullin 1, paragrafin 3 te ketij dokumenti, ndersa objektivat e PPV per Bashkine Kukës pershkruhen ne detaje ne kapitullin 3.

Ne tabelen x eshte kryer nje vleresim i perputhshmerise ndermjet objektivave te PPV dhe atyre mjedisore.

Per te lehtesuar perdorimin e tabelës 7.1, objektivat mjedisore po i perseritim me poshte:

- *Toka*
- *Objektiva Mjedisore 1 (OM 1): Garantimi i menaxhimit dhe perdorimit te qendrueshem te tokes dhe mbrojtja e saj, marrja e masave kunder erozionit dhe ndotjes. Identifikimi i tokave te kontaminuara, menaxhimi dhe rehabilitimi i tyre ku eshte e mundur.*
- *Objektiva Mjedisore 2 (OM 2): Parandalimi i shfrytezimit te burimeve natyrore, duke rritur nivelin e perdorimit te materialeve te riciklueshme nga mbetjet qe gjenerohen gjate ndertimit / rehabilitimit te infrastruktures; perdorimi eficient i energjise dhe promovimi i energjise se rinovueshme; rigjenerimi i mjedisese te kontaminuara apo te degraduara. Shfrytezimi i burimeve minerare ne menyre qe te mos demtojne mjedisin.*
- *Ajri*
- *Objektiva Mjedisore 3 (OM 3): Garantimi i arritjes se objektivave afatgjata per sasite vjetore te shkarkimeve te ndotesve, per te arritur perputhshmerine me kufijte maksimale te lejueshem nga BE per shkarkimet e ndotesve atmosferike; reduktimi i cilimit te lendeve ndotese ne ajer dhe gazeve te efektit sere. Izolimi i burimeve te ndotjeve te ajrit nga zonat e ndjeshme (psh zonat rezidenciale).*
- *Faktoret klimatike*
- *Objektiva Mjedisore 4 (OM 4): Adoptimi i infrastruktures ne pergjigje te ndryshimeve klimatike dhe reduktimi i sasive vjetore te emetimeve te gazeve sere ne nivelet e percaktuara ne SKZHI II (dioksid karboni, metan, CFC, etj.)*
- *Uji*
- *Objektiva Mjedisore 5 (OM 5): Kufizimi i efekteve negative mbi ujerat nentokesore dhe siperfaqesore, dhe burimet e ujit te pijshem, mbrojtja e tyre nga ndotja. Perdorimi me efikasitet i ujit. Mbrojtje e shtreterve dhe brigjeve te lumenjve.*
- *Mjedisi natyror*
- *Objektiva Mjedisore 6 (OM 6): Garantimi i kohezionit te popullatave dhe mbrojtjes se biodiversitetit. Mbrojtja e llojeve dhe habitateve te rrezikuara.*
- *Objektiva Mjedisore 7 (OM 7): Ruajtja e zonave qe kane nje status te vecante mbrojtjeje, prej aktiviteteve me ndikime te konsiderueshme.*
- *Mbetjet*
- *Objektiva Mjedisore 8 (OM 8): Vendosja e sistemeve te sigurta dhe efikase te menaxhimit te mbetjeve. Kompletimi teresor i infrastruktures se landfilleve e incineratoreve dhe njekohesisht reduktim i sasise se depozitimit te mbetjeve ne landfill nepermjet proceseve te reduktimit dhe rritjes se riciklimit e riperdorimit.*
- *Zhurma*
- *Objektiva Mjedisore 9 (OM 9): Reduktimi i ndotjes se zhurmes/akustike dhe perafrimi me nivelet e rekomanduara nga BE dhe OBSH.*
- *Popullsia dhe asetet materiale*
- *Objektiva Mjedisore 10 (OM 10): Permiresimi i kohezionit social, sigurise se jeteses dhe levizshmerise se qendrueshme. Permiresimi i kushteve te jeteses dhe banesave. Permiresimi i shendetit dhe cilesise se jetes te komuniteteve. Minimizimi i zhvendosjes se pavullnetshme dhe kompensimi i pershtatshem.*

Reduktimi i kohës dhe gjatësisë së udhëtimit dhe promovimi i mjeteve të transportit si ciklizmi dhe transporti publik. Përmirësimi i aksesit ndaj shërbimeve baze.. Përmirësimi i sigurisë rrugore.

- *Trashëgimia Kulturore*
- *Objektiva Mjedisore 11 (OM 11): Ruajtja e shtrirjes, përmbajtjes dhe vecorive të zonave dhe strukturave të trashëgimise kulturore.*
- *Peisazhi*
- *Objektiva Mjedisore 12 (OM 12): Garantimi i ruajtjes së peisazheve të vecanta dhe zonave peisazhistike me vecori dalluese në nivel kombëtar dhe krijimi i një imazhi peisazhi me cilësi të lartë. rritja e hapësirave të gjelbra për aktivitete krijuese dhe promovimin e natyres.*
- *Urbanistika*
- *Objektiva mjedisore 13 (OM 13): Përmirësimi dhe pasurimi i cilësisë së projektimit me anë të përfshirjes së elementeve të mbrojtjes së mjedisit*

Te këter objektivat strategjike dhe aktivitetet për Bashkinë Kukës paraqiten në kolone. Në rreshtin korrespondues vlerësohet përputhshmëria e këtij objektivi me objektivat mjedisore të përcaktuara saktësisht. Vlerësimi është me baze numerike paraqitur në formë matrice.

Niveli i përputhshmërisë midis objektivave	Vlerësimi numerik
Objektivat përputhen plotësisht	3
Objektivat përputhen pjesërisht	2
Objektivat përputhen minimalisht	1
Objektivat nuk përputhen	0
Objektivat kundërshtojnë njëri-tjetrin	-1

Objektivat mjedimore

	OM 1: Toka	OM 2: Burtimet natyrore	OM 3: Afti	OM 4: Klima	OM 5: Ujërat	OM 6: Biodiv	OM 7: Z. e mbrojtura	OM 8: Mbetjet	OM 9: Zhurmat	OM 10: Popullsia	OM 11: Kultura	OM 12: Peisazhi	OM 13: Urbanistika	MESATARE
1.B : Përmbytja e zhvillimit të ndërtimit dhe rekuperimit të zonave të braktitura	1A.1.2 Zhvillimi policentrik dhe perçaktimi i zonave urbane përsosore	2	0	1	1	1	0	0	-1	3	3	3	3	1.3
	1.B.1.1 Rikualifikimi i zonave industriale të zbratur (rikualifikim urban)	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2.3
	1.B.1.2 Rikualifikimi i hotelit të zbratur KUKES	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2.3
	1.B.2.1 Lidhja e zonave rivlerësuar (ish zona industriale e zbratur) me zonën e qendres dhe rrugën panoramike	3	1	3	3	0	1	3	1	0	3	3	3	2
1.B.3 Kualifikimi i ndërtimit	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3

Objektivat mjedisore

	OM 1: Toka	OM 2: Burimet natyrore	OM 3: Afti	OM 4: Klima	OM 5: Ujërat	OM 6: Biodiv	OM 7: Z. e mbrojtura	OM 8: Mbetjet	OM 9: Zhurmat	OM 10: Popullsia	OM 11: Kultura	OM 12: Peisazhi	OM 13: Urbanistika	MESATARE
2.A3 Kanalizimet dhe shërbimet urbane	2.A.3.1 Permissimi i rrjetit të kanalizimeve	1	3	3	1	2	3	3	2	3	3	2	3	2.4
	2.A.4.1 Permissimi i teknologjise në nxjerrjen dhe përpunimin e mineraleve	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
2.A Permissimi i burtimeve natyrore egjistues	2.A.4.2 Projektimi i parqeve energjetike (energjit e diellit dhe e eres)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	2.B.1.1 Permissimi i organizimit të transportit publik	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2.3
2.B.2 Permissimi i clesise se rrjetit rrugor	2.B.2.1 Vleresimi i gjendjes se rrjetit rrugor	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	2.B.2.2 Mirembajtja dhe permissimi i rrugeve te	2	2	2	2	2	2	1	1	3	3	3	3	2
2.B Permissimi i aksesibilitetit														

Objektivat mjedisore

	OM 1: Toka	OM 2: Burimet natyrore	OM 3: Aji	OM 4: Klima	OM 5: Ujërat	OM 6: Biodiv	OM 7: Z. e mbrojtura	OM 8: Mbetjet	OM 9: Zhurmat	OM 10: Popullsia	OM 11: Kultura	OM 12: Peksazi	OM 13: Urbanistika	MESATARE
	pakalueshme													
	2.B.2.3 Reduktimi i numrit të rrugëve të paasfaltuara	2	1	2	2	2	2	1	1	3	3	3	3	2
	2.B.2.4 Zgjerimi dhe mirëmbajtja e rrugëve urbane dhe e ndërcimit të tyre	2	1	2	2	2	2	1	1	3	3	3	3	2
	2.B.3.1 Zhvillimi i projekteve të infrastrukturës ndërkulturore mbi temën e lëvizjes së qëndrueshme	2	1	2	2	2	2	1	1	3	3	3	3	2
2.B.3 Shtimi i rrugëve të bicikletave														
2.B.4 Veresimi i lidhjeve me Maqedoninë dhe Kosovën	2.B.4.1 Zhvillimi i projekteve për transportin ndërkulturore dhe për infrastrukturën	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2.3

Objektivat mjedisorë

	OM 1: Toka	OM 2: Burimet natyrore	OM 3: Afti	OM 4: Klima	OM 5: Ujërat	OM 6: Biodiv	OM 7: Z. e mbrojtura	OM 8: Mbetjet	OM 9: Zhurmat	OM 10: Popullsia	OM 11: Kultura	OM 12: Pëisazhi	OM 13: Urbanistika	MESATARE	
3.B: Vlerësimi i trashëgimisë natyrore dhe kulture nga pikëpamja turistike	3.A.3 Tutele per burimet ambientale	3.B.1.1 Rregullimi dhe përmirësimi i plazhit	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
			3.B.1.2 Vlerësimi turistik i Zonës malore në kufi me Kosovën dhe Maqedoninë	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	3.B.2 Krijimi i paketave të integruara turistike	3.B.1 Përmirësimi i infrastrukturës në shtetësim të turizmit	3.B.1.1 Sistemi i zonave pyjore përgjate liqenit	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
				3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3

Objektivat mjedisore

	OM 1: Toka	OM 2: Burimet natyrore	OM 3: Afti	OM 4: Klima	OM 5: Ujërat	OM 6: Biodiv	OM 7: Z. e mbrojtura	OM 8: Mbetjet	OM 9: Zhurmat	OM 10: Popullsia	OM 11: Kultura	OM 12: Pëisazhi	OM 13: Urbanistika	MESATARE	
3.C:Vlerësimi i gendrushem i burimeve natyrore në tema energjitike dhe të nxjerrjes	3.B.3 Rritja e investimeve në sektorin publik dhe privat.	3.C.1 Menaxhimi më i mirë i cililit të ujit	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2.3	
		3.C.2 Shfrytëzimi i potencialit lokal hidroenergjetik	3.C.1.1 Administrim me i mire i ciklit të ujit	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
			3.C.2.1 Regjistrimi dhe gjeoreferencimi i centraleve ekzistuese	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
		3.C.2.2 Tarifa të pershtatshme për konsumin e energjise	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	

Objektivat mjedisorë		OM 1: Toka	OM 2: Burtmet natyrore	OM 3: Aji	OM 4: Klima	OM 5: Ujërat	OM 6: Biodiv	OM 7: Z. e mbrojtura	OM 8: Mbetjet	OM 9: Zhurmat	OM 10: Popullsia	OM 11: Kultura	OM 12: Peisazhi	OM 13: Urbanistika	MESATARE		
OS 4: Vleresimi i zinxhirit të prodhimit lokal bujqësor	4.A: Kualifikimi i krhut të punës dhe i prodhimit	4.A.2 Bashkëpunimi dhe koordinimi mes aktorëve të sektorit agrar	4.A.2.1. Promovimi i iniciativave private për zhvillimin e mëtejshëm të sektorit bujqësor	2	2	3	2	2	3	3	3	3	3	3	2.6		
			4.A.2.2 Krijimi i pikave të reja për mbledhjen dhe ruajtjen e produkteve bujqësore dhe blegtorale	2	2	3	2	2	3	2	3	3	3	3	3	2.6	
		4.A.1 Kualifikimi i krhut të punës	4.A.1.1 Promovimi i eksperiencave të mira agrare	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
			4.A.1.2 Permiresimi i zinxhirit BIO	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
3.C.3 Shfrytëzimi i potencialit lokal mineral	3.C.3.1 Vleresimi lokal i potencialit mineral	3.C.3.1.1	1	2	2	1	1	1	1	2	3	2	2	1	1.5		
		3.C.3.1.2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1.5	

Objektivat mjedisorë

	OM 1: Toka	OM 2: Burimet natyrore	OM 3: Afti	OM 4: Klima	OM 5: Ujërat	OM 6: Biodiversiteti	OM 7: Zëmbrojtura	OM 8: Mbetjet	OM 9: Zhurmat	OM 10: Popullsia	OM 11: Kultura	OM 12: Përshtetshmëria	OM 13: Urbanistika	MESATARE
4.A.3 Permirësimi i procesit prodhues	4.A.2.3 Krijimi i markave/Certifikatat e cilësisë	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	4.A.3.1 Zhvillimi i infrastrukturës bujqësore	2	2	3	2	3	2	2	2	3	3	3	3	2,5
	4.A.3.2 Masa agroteknike për përmirësimin e terrenit bujqësor	2	2	3	3	2	3	2	2	3	3	3	3	2,5
	4.A.3.3 Rekuperimi dhe shtimi i rrjetëve ujëtare	2	2	3	3	1	3	2	2	3	3	3	3	2,4
	4.A.3.4 Legalizimi i pronave bujqësore	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	4.A.3.5 Identifikimi i zonave të zhvillimit të peshkimit	2	2	3	3	1	1	1	3	3	3	3	3	2,3

Objektivat mjedisore

A.C: Rritje e investimeve A.B: Bashkëpunimi në inovacion dhe ndërmjet kultivuesve dhe kompanitëve		OM 1: Toka	OM 2: Burimet natyrore	OM 3: Afti	OM 4: Klima	OM 5: Ujërat	OM 6: Biodiv	OM 7: Z. e mbrojtura	OM 8: Mbetjet	OM 9: Zhurmat	OM 10: Popullsia	OM 11: Kultura	OM 12: Peisazhi	OM 13: Urbanistika	MESATARE
		3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
A.C: Rritje e investimeve në inovacion dhe ndërmjet kultivuesve dhe kompanitëve		3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Mesatarja e përgjithshme		3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2.58

Ne tabelen e mesiperme jane vleresuar ne menyre te detajuar te gjitha projektet e parashikuara te zbatohen ne kuader te Planit te Pergjithshem Vendor per Bashkine Kukes. Bazuar ne metodologjine e pershkruar edhe ne Vleresimin STRategjik Mjedisor per Planin e Pergjithshem Kombetar, eshte studiuar perputhshmeria e projekteve me objektivat mjedisore te ketij Vleresimi Strategjik Mjedisor.

Pasi jane kualifikuar projektet ne kendveshtrimin e objektive mjedisore, sipas matrices numerike (nga -1 deri ne 3), jane llogaritur mesataret per secilen nderhyrje te parashikuar ne PPV. Kjo mesatare merr ne konsiderate te gjitha aspektet mjedisore:

- Toka,
- Burimet natyrore
- Ndotsit e ajrit,
- Gazet sere
- Uji
- Biodiversiteti
- Zonat e mbrojtura,
- Mbetjet,
- Zhurma,
- Popullsia,
- Trashegimia kulturore dhe
- Peisazhi
- Urbanistika

Duke gjykuar mbi mesataret e llogaritura per secilin objektiv strategjik dhe nderhyrje ne nivel projekti, rezulton qe ne kuader te ketij Plani te Pergjithshem Vendor te Bashkise Kukes, nderhyrjet jane te niveleve te ndryshme dhe kane perputhshmeri te ndryshme me objektivat mjedisore.

Objektivat dhe programet strategjike variojne ne baze te aktiviteve qe ato perfshijne dhe projekteve te propozuara. Bazuar ne vleresimin e mesiperme, rezulton qe perputhshmeri me te larte me objektivat mjedisore kane ato objektiva dhe aktivite te cilat synojne permiresimin e sherbimeve ekzistuese dhe promovimin e ekoturizmit dhe aktiviteve miqesore me mjedisin, sic jane programet strategjike dhe aktivitetet:

- 1.A.1 Rritja e numrit dhe cilesise se sherbimeve dhe nensherbimeve
- 1.A.3.1 Percaktimi i sherbimeve minimale baze sipas hierarkise se qendrave te banuara.
- 1.B.3 Kualifikimi i ndertimtarise
- 1.C.1 Rritja e numrit dhe cilesise se sherbimeve per popullsine rezidente
- 1.C.3 Masa rregulluese per lagjet informale
- 2.A.1 Menaxhimi dhe trajtimi i mbeturinave
- 2.A.4 Permiresimi i administrimit te burimeve natyrore egzistues
- 2.C.1 Krijimi i ofertave turistike transkufitare
- 2.C.2 Vleresimi i kukesit si HUB logjistik nderkombetar
- 3.A.1 Kontrolle me te medha te karakterit ambjental
- 3.A.2 Kapacitete me te mira drejtimi per zonat e mbrojtura
- 3.A.3 Tutele per burimet ambjentale
- 3.B.1 Permiresimi infrastrukturës në shërbim të turizmit
- 3.B.2 Krijimi i paketave të integruara turistike
- 3.C.1 Menaxhimi më i mirë i ciklit të ujit
- 3.C.2 Shfrytëzimi i potencialit lokal hidroenergetik
- 4.A.1 Kualifikimi i krahut te punes
- 4.B: Bashkepunimi ndermjet kultivuesve dhe kompartimenteve te ndryshme te prodhimit

- 4.C: Rritje e investimeve ne inovacion dhe permiresimi i procesit

Nga ana tjetër, mungese perputhshmerie me objektivat mjedisore dallohet ne aktivitetet e meposhtme: Nderhyrjet ne infrastrukture (rrugore, furnizimi me uje, urbanizimetj), vecanerisht

- 1.A.2 Kualifikimi i zonave qendrore
- 3.C.3 Shfrytëzimi i potencialit lokal mineral

Ne total, verehet qe objektivat e PPV jane pothuajse ne perputhshmeri te plote me objektivat mjedisore (mesatarisht 2.58 nga 3 qe eshte perputhshmeria maksimale).

7.1.1 Plani i Menaxhimit te Zones se Mbrojtur Korab-Koritnik dhe perputhshmeria me PPV per Bashkine Kukës

Zona e mbrojtur Korab-Koritnik mbulon nje siperfaqe te konsiderueshme te territorit te Bashkise Kukës (34,8 ha), ndersa pjesa tjetër prej 20.6 ha shtrihet ne territorin e Bashkise Diber. Pra, ne Bashkine Kukës, e cila ka nje siperfaqe prej 933.86 km² (93.3 ha) parku natyror ze rreth 37% te saj.

Plani i menaxhimit per kete zone te mbrojtur eshte miratuar me urdher te Ministrit te Mjedisit Nr. 2029, dt. 31.12.2014.

Zona e mbrojtur Korab-Koritnik i perket kategorise se IV te mbrojtjes, e cila, ne perputhje me ligjin Nr. 8906, datë 6.6.2002 (i ndryshuar), klasifikohet si "Park Natyror".

Në kete kategori ndalohen:

- a) ndryshimi i gjendjes natyrore të rezervave ujore, burimeve, liqeneve dhe sistemeve të zonave të lagura;
- b) depozitimi i kimikateve;
- c) lëvizja dhe parkimi i automjeteve jashtë rrugëve publike dhe vendeve të caktuara për parkim;
- ç) mbledhja e bimëve, mineraleve, gjetjeve paleontologjike dhe e gurëve;
- d) ngritja dhe funksionimi i objekteve për qëllime ushtarake dhe mbrojtjeje.
- dh) vendosja e standave, tabelave të të dhënave, reklamave, shenjave dhe posterave, me përjashtim të atyre që japin të dhëna për objektivat e mbrojtjes së rezervatit;
- e) ngjitjet alpine, skitë, kampingjet dhe ndezja e zjarreve jashtë pikave të caktuara.

Ky plan menaxhimi perfshin objektivat e meposhtme te zhvillimit te zones se mbrojtur:

Objektiva afatgjate

- o Forcimi i sistemit te menaxhimit te zones se mbrojtur
  - Sigurimi qe zona e mbrojtur menaxhohet ne menyre korrekte, duke perfshire grupet lokale te interesit per te kontribuar ne menaxhimin e qendrueshem te burimeve te zones duke ruajtur nje ekuilibër te pajtueshem ndermjet ruajtjes se natyres dhe zhvillimit te veprimtarise njerezore.
- o Rritja e mbrojtjes dhe ruajtjes se habitateve dhe biodiversitetit
  - Ruajtja e habitateve te shumellojshem te zones se mbrojtur, ruajtja e llojshmerise se faunes dhe flores dhe kombinimi i ekosistemeve ujore dhe tokesore, sigurimi i ujerave te paster ne lumenj dhe perrenj dhe ruajtja e proceseve unike natyrore dhe biologjike dhe sistemet e mbeshtetjes se jetes.
- o Zhvillimi i perdorimeve rekreative dhe turistike
  - Sigurimi dhe menaxhimi i perdorimeve rekreative dhe kulturore te zones, duke siguruar bashkejetesen e objektiveve te mbrojtjes se natyres dhe zhvillimit te llojeve te ndryshme te veprimtarive turistike.

- Zhvillimi i qendrueshem i bujqesise dhe aktiviteteve social-ekonomike
- Sigurimi i shendetit mjedisor, rentabilitetit dhe barazise sociale dhe ekonomike ne zonen e rezerves natyrore.
- Promovimi i kerkimit shkencor dhe edukimit
  - Promovimi i edukimit, vleresimit te natyres dhe kerkimit shkencor rreth vlerave biologjike, gjeofizike dhe kulturore te zonave te mbrojtura.

Objektivat afatshkurter te menaxhimit

Forcimi i sistemit te menaxhimit te zones se mbrojtur

1. Zbatimi i dispozitave te cdo akti ekzistues ligjor dhe nenligjor per vizitoret dhe perdoruesit e zones se Parkut Natyror Korab-Koritnik.
2. Rritja e efektivitetit te sistemit te menaxhimit te zones se mbrojtur duke forcuar njesite e sherbimit pyjor drejt nje zbatimi efektiv te ligjit dhe sherbim procedimi per shkeljen e dispozitave mjedisore.
3. Forcimi i bashkepunimit ndermjet Njesive te Vetqeverisjes Vendore, pylltarise dhe grupeve te tjera lokale te interesit me strukturat e parqeve nderkufitare te Parkut Kombetar te Sharrit ne Kosove dhe Parkut Kombetar te Mavroves ne Maqedoni.

Rritja e mbrojtjes dhe ruajtjes se habitateve dhe biodiversitetit

1. Sigurimi qe llojshmeria e llojeve dhe proceset e ekosistemeve ne zonen e mbrojtur nuk ndikohen negativisht nga veprimtarite njerezore.
2. Promovimi i ruajtjes se cilesise se larte te ujit; parandalimi i degradimit dhe perkeqesimit te habitateve.
3. Forcimi i kujdesit te gjere nga komunitetit dhe angazhimi ndaj ruajtjes se llojeve me nivel specific mbrojtjeje.

Zhvillimi i perdorimeve rekreative dhe turistike

1. Mbeshtetja e operimit te veprimtarive turistike me impact te ulet te cilat e shtojne pervojën clodhese dhe educative te perdoruesve te zones se mbrojtur.
2. Sigurimi qe operacionet turistike nuk ndikojne negativisht mbi vlerat ekologjike dhe te trashegimise kulturore te zones se mbrojtur.
3. Sigurimi qe turizmi kryhet ne nje menyre te qendrueshme ekologjike.

Zhvillimi i qendrueshem i bujqesise dhe aktiviteteve social-ekonomike

1. Promovimi i bujqesise dhe blegtorise se qendrueshme
2. Promovimi i menaxhimit ekologjikisht dhe ekonomikisht te shendetshem i te gjithe kullotave
3. Promovimi i bletarise, kultivimit te bimeve mjekesore dhe jeteses se qendrueshme
4. Mbeshtetja e pylltarise se qendrueshme.

Promovimi i kerkimit shkencor dhe edukimit

1. Nxitja e kerkimit shkencor qe do te ofroje njohje te vlerave te zones se mbrojtur dhe informon menaxhuesit e saj

2. Siguri që informacioni nga kerkimi shkencor të bëhet i disponueshem për menaxheret e Parkut Natyror
3. Permirësimi i ndergjegjesimit publik

Brenda territorit të zonës së mbrojtur ndodhen disa nënzona të cilat përcaktojnë nivelin e nderhyrjeve të lejuara. Aktualisht në të gjithë pakun, duke mbuluar dhe territorin e Bashkisë Dibër, ndodhen:

- Nënzona qendrore 4,374.3 ha (Niveli i parë i mbrojtjes)
- Nënzona e përdorimit të qëndrueshëm 1,572.0 ha (Niveli i tretë i mbrojtjes)
- Nënzona e përdorimit tradicional 49,603.9 ha (Niveli i dytë i mbrojtjes)

Nënzona	Sipërfaqja Totale (ha)	Sipërfaqja në Qarkun e Kukësit (ha)	Sipërfaqja në Qarkun e Dibrës (ha)	Komuna	Pasuri Natyrore	Niveli i mbrojtjes
Qendrore	4.374,3	2.753,3	1.621,0	Kala e Dodës; Bicaj; Shtiqën; Tërthore; Zapod	Habitatet pyjore me vlera të larta të trashëgimisë natyrore dhe biodiversitetit.	I
E Përdorimit të qëndrueshëm	1.572,0	264,1	1.307,9	Maqellarë; Melan; Silovë; Shishtavec	Bujqësi dhe pyje	III
E Përdorimit tradicional	49.603,9	31.869,4	17.734,5	Bicaj; Bushtricë; Grykë Çaje; Shtiqën; Shishtavec; Tërthore; Topojan; Ujmisht; Zapod; Kala e Dodës; Kastriot; Maqellarë; Melan; Silovë; Tomini; Fushë-Çidhën.	Toka bujqësore, pyje dhe kullota	II
Total	55.550,2	34.886,8	20.663,4			

Burimi: Plani i Menaxhimit të Zonës së Mbrojtur Korab-Koritnik (Ministria e Mjedisit)

Nënzona qendrore përfshin habitatet kryesore pyjore dhe përcaktohet si zona me vlera të larta për trashëgiminë natyrore dhe vlerat e biodiversitetit dhe në të zbatohet shkalla e parë e mbrojtjes, që siguron një territor të pasqartësuar. Në këtë nënzona lejohen kerkimi shkencor, zhvillimi i veprimtarive të lira ekoturistike në natyrë dhe kullotja stinore.

Nënzona e përdorimit të qëndrueshëm përfshin territorin urban dhe territore të perziera me bujqësi dhe pyje afër qendrave të banuara dhe aktivitetet përgjatë lumenjve përfshirë ujërat termale. Nënzona mundëson vazhdueshmerinë e veprimtarive ekonomike, sociale, shtimi i druveve, lajthive dhe bimeve mjekësore e aromatike. Në nënzonen e përdorimit të qëndrueshëm zbatohet shkalla e tretë e mbrojtjes. Në këtë nënzona lejohen veprimtari dhe ndertimi i infrastruktures të cilat nuk cenojnë integritetin ekologjik të ekosistemit dhe që nuk bien ndesh me programet e zhvillimit të turizmit e mjedisit për qarkun, me planet e zhvillimit të Njesive të Vetqeverisjes Vendore, me planet e menaxhimit të pyjeve e kullotave komunale dhe që kryhen sipas planeve të zhvillimit urban e turistik, të miratuar nga KKT, e ushtrohen vetëm me leje mjedisore.

Nënzona e përdorimit tradicional përfshin teresisht tokat bujqësore, pyjet e kullotat. Në këtë nënzona lejohen veprimtari tradicionale, sic janë: bujqësi, pyje, kullotja, grumbullimi i bimeve mjekësore e aromatike. Në këtë nënzona zbatohet shkalla e dytë e mbrojtjes, që siguron një territor me ndikim të ulët dhe kontroll të veprimtarive ekonomike, sociale, të agrobiznesit, argetuese, sportive e ekoturistike, ndertimi i infrastruktures, sipas planeve të zhvillimit urban e turistik, të miratuar nga KKT, të cilat nuk cenojnë integritetin ekologjik të ekosistemit dhe respektojnë funksionet e zonës së mbrojtur, vlerat ekologjike dhe ato të peisazhit natyror e kulturor.

KAPITULLI 8. VLERESIMI I NDIKIMEVE NE MJEDIS TE PROJEKTEVE SPECIFIKE

Plani i Pergjithshem Vendor i Bashkise Kukes percakton projekte specifike/strategjike per cdo objektiv strategjik, te cilat jane gjykuar si me te pershtatshmet per arritjen e politikës/objektives perkatese. Projektet jane listuar per cdo objektiv, sipas percaktimeve ne Plan.

Per secilin projekt te propozuar eshte kryer nje vleresim i detajuar. Me poshte jepen ndikimet e parashikuara ne mjedis te secilit projekt, te klasifikuara ne ndikime direkte e indirekte, te perhershme ose te perkohshme, afat shkurter, afat mesem apo afatgjate. Per lehtesi ne identifikimin e ndikimeve, jane perdorur simbolet e meposhtme:

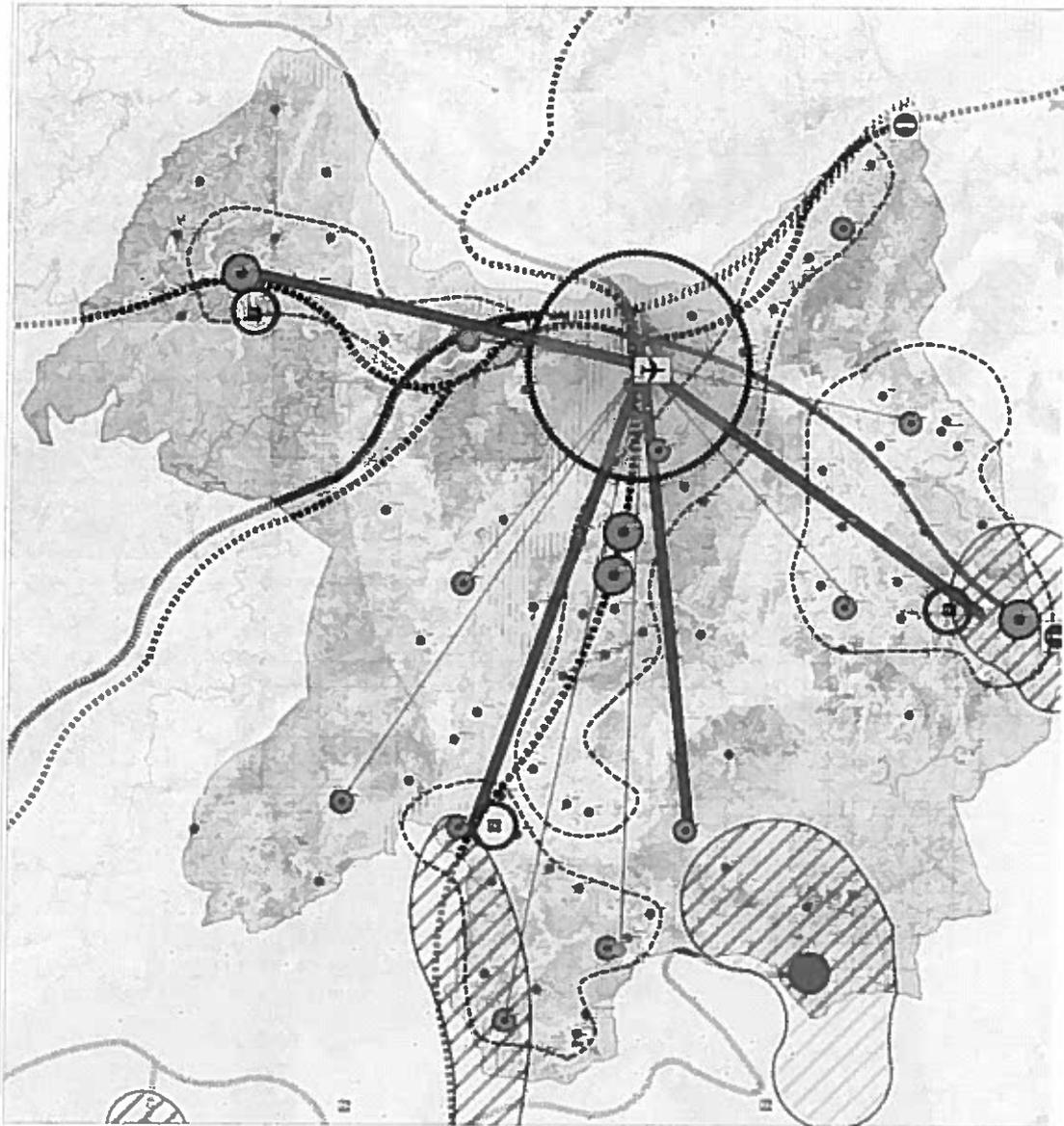
- A – s'ka ndikim/ndikim pozitiv
- B – ndikim i parendesishem
- C – ndikimi behet i parendesishem per shkak te zbatimit te masave zbutese
- D – ndikim i rendesishem
- E – ndikim shkaterrues
- X – vleresimi i ndikimit nuk eshte i mundur

Pra, edhe ne rastin e projekteve specifike eshte ndjekur e njejta metodologji e vleresimit te ndikimeve si per planin e pergjithshem vendor.

Ky seksion perfshin vleresimin e projekteve specifike ne lidhje me impaktet e tyre ne komponentet mjedisore.

Ne hartën e paraqitur ne Figuren 8.1 paraqiten investimet e propozuara ne territorin e Bashkise Kukes ne kuader te ketij plani te pergjithshem vendor.

Figura 8.1: Investimet e propozuara ne territorin e Bashkise Kukes ne kuader te ketij plani te pergjithshem vendor.

8.1 Ndikimet e projekteve specifike ne mjedis

Projektet e renditura me poshte jane projektet specifike te propozuara ne Planin e Pergjithshem Vendor per Bashkine Kukes. Secili projekt eshte vleresuar ne lidhje me ndikimet qe ai ka mbi indikatoret mjedisore te identifikuar ne objektivat mjedisore te PPV.

Legjenda:

A – Pa ndikim/ndikim pozitiv

B – Ndikim i parendesishem

C – Ndikimi eshte i parendesishem pasi zbatohen masat zbutese

D – Ndikim negativ

Tabela 8.2: Vleresimi i ndikimeve te projekteve specifike ne komponentet mjedisore
Vleresimi i ndikimeve ne komponentet mjedisore

Projekte te propozuara	Toka	Bur. natyrore	Ndotesit e ajrit	gazet sere	Uji	biodiv	zonat e mbrojtura	Mbjetet	Zhurma	Popullsia	trashëgimia kulturore -	- Peisazhi	Mjedisi underkulturar
1.A.1.1 Permiresimi i rrjetit nentokesor	A	A	A	A	B	A	A	B	B	A	A	A	A
1.A.1.2 Zhvillimi i infrastruktures sanitare baze	B	A	B	B	B	A	A	B	B	A	A	A	A
1.A.2.1 Rikualifikimi i bulevardit	B	B	B	B	B	A	A	B	C	A	A	A	A
1.A.2.2 Rikualifikimi i lidhjes hotel-qender	B	A	B	B	B	A	A	B	B	A	A	A	A
1.A.2.3 Rikualifikimi i zones se molit	B	A	B	B	C	A	A	B	C	A	A	A	A
1.A.2.4 Rikualifikimi i qendres se Shishtavecit	B	B	B	B	B	C	C	B	C	A	A	A	A
1.A.3.1 Percaktimi i sherbimeve minimale baze sipas	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A

Vleresimi i ndikimeve ne komponentet mjedisore														
Projekte te propozuara	Toka	Bur.	Natyrore	Ndotesit e ajrit	gazet sere	Uji	bioliv	zonat e mbrojtura	Mbetjet	Zhurma	Popullsia	trashegimia kulturore -	Peisazhi	Mjedisi
hierarkise se qendrave te banuara														
1.A.3.2 Zhvillimi policentrik dhe percaktimi i zonave urbane paresore	C	C	C	C	C	C	C	B	C	C	A	A	A	A
1.B.1.1 Rikualifikimi i zones industriale te zbrazur (rikualifikim urban)	B	B	B	B	B	B	B	A	C	C	A	A	A	A
1.B.1.2 Rikualifikimi i hotelit te zbrazur KUKES	B	B	B	B	B	A	B	A	C	C	A	A	A	A
1.B.2.1 Lidhja e zones se rivleresuar (ish zona industriale e zbrazur) me zonen e qendres dhe rrugen panoramike	B	B	B	B	B	C	C	B	C	C	A	A	A	B
1.C.1.1. Hedhja ne harte e sherbimeve ekzistuese (formale dhe informale).	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
1.C.2.1 Ndertimet sociale	B	B	B	B	B	B	B	B	A	A	A	A	A	A
1.C.3.1 Sistemimi i lagjeve informale.	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
2.A.1.1 Menaxhimi i mbetjeve	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
2.A.2.1 Permiresimi i rrjetit te ujesjellesit	B	B	B	A	A	C	B	B	C	C	A	A	A	A

		Vleresimi i ndikimeve ne komponentet mjedisore												
Projekte te propozuara	Toka	Bur. natyrore	Ndotesit e ajrit	gazet sere	Uji	biodiv	zonat e mbrojtura	Mbjetet	Zhurma	Popullsia	trashëgimia kulturore -	Peisazhi	Mjedisi ndërkufitar	
2.A.3.1 Permiresimi I rrjetit te kanalizimeve	B	B	B	A	C	B	B	C	C	A	A	A	A	
2.A.4.1 Permiresimi i teknologjise në nxjerrjen dhe përpunimin e mineraleve	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	
2.A.4.2 Projektimi I parqeve energjitike (energjia e diellit dhe e ertes)	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	B	A	A	
2.B.1.1 Permiresimi I organizimit te transportit publik	A	A	A	A	A	A	A	A	A	B	A	B	A	
2.B.2.1 Vleresimi I gjendjes se rrjetit rrugor	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	
2.B.2.2 Mirembajtja dhe permiresimi I rrugeve te pakalueshme	C	B	C	B	B	B	B	C	B	A	A	A	A	
2.B.2.3 Reduktimi I numrit te rrugeve te paasfaltuara	C	B	C	B	B	B	B	C	B	A	A	A	A	
2.B.2.4 Zgjerimi dhe mirembajtja e rrugeve urbane dhe e ndricimit te tyre	C	B	C	B	B	B	B	C	B	A	A	A	A	
2.B.3.1 Zhvillimi i projekteve të infrastrukturës ndërkufitare mbi temen e levizjes së qëndrueshme	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	A	A	A	

Projekte të propozuara	Vleresimi i ndikimeve në komponentet mjedisore												
	Toka	Bur. natyrore	Ndotesit e ajrit	Gazet sere	Uji	Biodiv	zonat e mbrojtura	Mbafjet	Zhurma	Popullsia	trashëgimia kulturore -	Peisazi	Mjedisi nderkufitar
2.B.4.1 Zhvillimi i projekteve për transportin nderkufitare dhe për infrastrukturën	C	B	C	B	B	B	B	C	B	A	A	A	A
2.C.1.1 Mundësi itinerarësh rajonal për eksplorimin e vlerave historike dhe natyrore	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
2.C.2.1 Krijimi dhe paketimi i turizmit që përfshijnë Kukësin, Prizrenin, Tropojën e Gjakovën	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
2.C.3.1 Shkollimi profesional (turizëm, gastronomi, agrikulturë)	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
2.C.3.2 Përmirësimi i infrastrukturës së sistemit parashkollor dhe shkollor	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3.A.1.1 Parandalimi i ndotjes së ajrit dhe ujit si pasojë e shfrytëzimit të mineraleve	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3.A.1.2 Krijimi dhe përmirësimi i Korridoreve ekologjike përgjatë luginave dhe përgjatë zonave të mbrojtura	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3.A.1.3 Krijimi i një sistemi monitorimi ambjental	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3.A.1.4 Zone mbrojtëse për të limituar fenomenin e	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A

Projekte te propozuara	Vleresimi i ndikimeve ne komponentet mjedisore													
	Toka	Bur.	Ndotesit e natyrore	Ndotesit e ajrit	gazet sere	Uji	bidiv	zonat e mbrojtura	Mbjetet	Zhurma	Popullsia	trashgimia kulturore -	- Peisazhi	Mjedisi nderkulturar
shpyllezimit														
3.A.1.5 Krijimi i zonave tampon perreth zonave te rrezikshme	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3.A.1.6 Rritja e cilesise se menaxhimit te zonave te mbrojtura nga stafi lokal	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3.B.1.1 Rregullimi dhe permiresimi i plazhit	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3.B.1.2 Vleresimi turistik i Zones malore ne kufi me Kosoven dhe Maqedonine	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3.B.1.3 Sistemimi i zonave pyjore pergjate liqenit	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3.C.1 Administrim me i mire i ciklit te ujit	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3.C.2.1 Regjistrimi dhe gjeoreferencimi i centraleve ekzistuese	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3.C.2.2 Tarifa te pershtatshme per konsumin e energjise	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
3.C.3.1 Vleresim lokal i potencialit mineral	C	C	B	B	B	C	C	C	B	B	A	A	A	A

Projekte te propozuara	Vleresimi i ndikimeve ne komponentet mjedisore												
	Toka	Bur. natyrore	Ndotesite ajrit	gazet sere	Uji	biodiv	zonat e mbrojtura	Mbjetet	Zhurma	Popullsia	trashëgimia kulturore -	Peisazhi	Mjedisitend
4.A.1.1 Promovimi i eksperiencave te mira agrare	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
4.A.1.2 Permaresimi i zinxhireve BIO	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
4.A.2.1. Promovimi i iniciativave private për zhvillimin e mëtejshëm të sektorit bujqësor	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
4.A.2.2 Krijimi i pikave të reja për mbledhjen dhe ruajtjen e produkteve bujqësore dhe blegtorale	B	A	B	B	A	A	A	C	A	A	A	A	A
4.A.2.3 Krijimi i markave/Certifikatave e cilesise	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
4.A.3.1 Zhvillimi i infrastrukturës bujqësore	C	B	B	B	C	C	B	B	A	A	A	A	A

		Vleresimi i ndikimeve ne komponentet mjedisore												
Projekte te propozuara	Toka	Bur. natyrore	Ndotesite ajrit	Gazet sere	Uji	biodiv	zonat e mbrojtura	Mbetjet	Zhurma	Popullsia	trashegimia kulturore -	Peisazhi	Mjedisi Underkulturar	
4.A.3.2 Masa agroteknike per permiresimin e terrenit bujqesor	C	C	B	B	C	B	B	B	B	A	A	A	A	
4.A.3.3 Rekerimeri dhe shtimi i rrjeteve ujtese	C	C	A	A	C	B	B	B	B	A	A	A	A	
4.A.3.4 Legalizimi i pronave bujqesore	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	
4.A.3.5. Identifikimi i zonave te zhvillimit e peshkimit	A	C	A	A	C	C	B	B	A	A	A	A	A	

Bazuar ne tabelen e mesiperme (Tabela 8.2), shumica e projekteve te parashikuara ne kuader te ketij Plani te Pergjithshem Vendor per Bashkine Kukes i takojne kategorise A (s'ka ndikim/ndikim pozitiv) dhe kategorise B (ndikim i parendesishem). Nje numer me i vogel projektsh kategorizohen ne grupin C (ndikimi behet i parendesishem per shkak te zbatimit te masave zbutese) dhe asnje aktivitetet nuk i perket grupit D apo grupit X.

Pra, ne pergjithesi, Plani Vendor i Bashkise Kukes parashikon projekte me ndikim te ulet negativ ne mjedis.

Projekte qe klasifikohen ne kategorine C (Ndikim i parendesishem pasi zbatohen masat zbutese) jane ato qe perfshijne nderhyrje infrastrukurore te te gjitha niveleve. Projektet e klasifikuara me impakte te kategorise C u perkasin objektiveve strategjike 1,2 dhe 4, por vetem nje projekt objektivit 3. Pra :

Objektivi strategjik 1: Perforcimi i hierarkive urbane dhe rritja e cilesise se jetes.

Programi strategjik 1 A: Rritja e cilesise urbane

Programi strategjik 1 B: Zhvillimi i ndertimeve nepermjet rekuperimit dhe densifikimit te zonave te braktisura

Objektivi strategjik 2: Permiresimi i aksesibilitetit te brendshem e te jashtem dhe infrastruktures

Programi strategjik 2A: Permiresimi i cilesise dhe eficences se sherbimeve dhe

Programi strategjik 2B: Permiresimi i aksesibilitetit

Aktivitetet ne kuaderin e programeve te objektiveve 1 dhe 2 parashikojne nderhyrje per permiresimin e infrastruktures ekzistuese. Ndikimet e parashikuara te ketyre projekteve detajohen me teper ne kapitujt pasardhes persa i perket kohezgjatjes, frekuences, shkalles dhe parametrave te tjere. Ne menyre te permbledhur keto aktivitete do te kene ndikime te menaxhueshme me ane te masave zbutese ne toke, burimet natyrore, ajer, biodiversitet, sasine e mbetjeve dhe nivelin e zhurmave vecanerisht gjate kohes se zbatimit te punimeve.

Ne rastet kur parashikohet te vendoset infrastrukture e re, si psh zgjerimi i qendrave urbane paresore, ndertim ujesjellesi dhe kanalizime, parashikohet te kete ndikime afatgjate ne habitatet natyrore dhe biodiversitetin, vecanerisht kur keto qendra ndodhen ne zonat e mbrojtura. Gjithashtu lind nevoja e percaktimit te masave zbutese specifike kur punimet kryhen prane siperfaqeve ujore, sic eshte rikualifikimi i zones se molit ne qytetin e Kukesit.

Ne kete grup aktivitetesh perfshihen dhe ato me ndikim nderkufitar si pasoje e permiresimit dhe rehabilitimit te lidhjeve nderkufitare. Ne te shumten e rasteve nderhyrjet do te konsistojne ne rehabilitimin e rrugeve ekzistuese, por parashikohen dhe rruge e stacione te reja, si dhe zgjerimi i transportit hekurudhor dhe ajror.

Objektivi strategjik 4: Vleresimi i zinxhirit te prodhimit lokal bujqesor

Programi strategjik 4.A: Kualifikimi i krahut te punes dhe i prodhimit

Aktivitetet ne kuader te ketij objektivi strategjik dhe programi parashikojne permiresimin e jetes ne zonat rurale permes ofrimit te mjeteve me te mira te komunikimit dhe organizimit te punes, vecanerisht ne sektorin bujqesor, qe e karakterizon dhe zonen. Ndikimet e parashikuara ne kete kuader jane presioni i madh mbi burimet ujore ne menyre qe te perballohet shtimi dhe rritja e cilesise se prodhimit, rritja e nivelit te zhurmave duke ndikuar ne popullsine njerezore, por edhe ne faune dhe habitate. Shtimi i tokes bujqesore ne kurriz te habitateve natyrore do te kete ndikim negativ mbi token dhe biodiversitetin. Ne menyre specifike, aktiviteti i fundit i cili parashikon identifikimin e zonave te peshkimit, ne mungese te studimeve mjedisore te pershtatshme me specialiste te fushes, rrezikon faunen lumore te spikatur te zones.

Megjithese ne territorin e Bashkise Kukes ekzistojne nje numer i madh pikash shfrytezimi mineralesh, madje edhe te licensuara, ky aktivitet mbart potencialin qe keto pika te shfrytezimit te burimeve minerale te shtohen ne te ardhmen. Per kete qellim nevojitet te parashikohen masa zbutese specifike sipas territorit ku do te kryhen nderhyrjet.

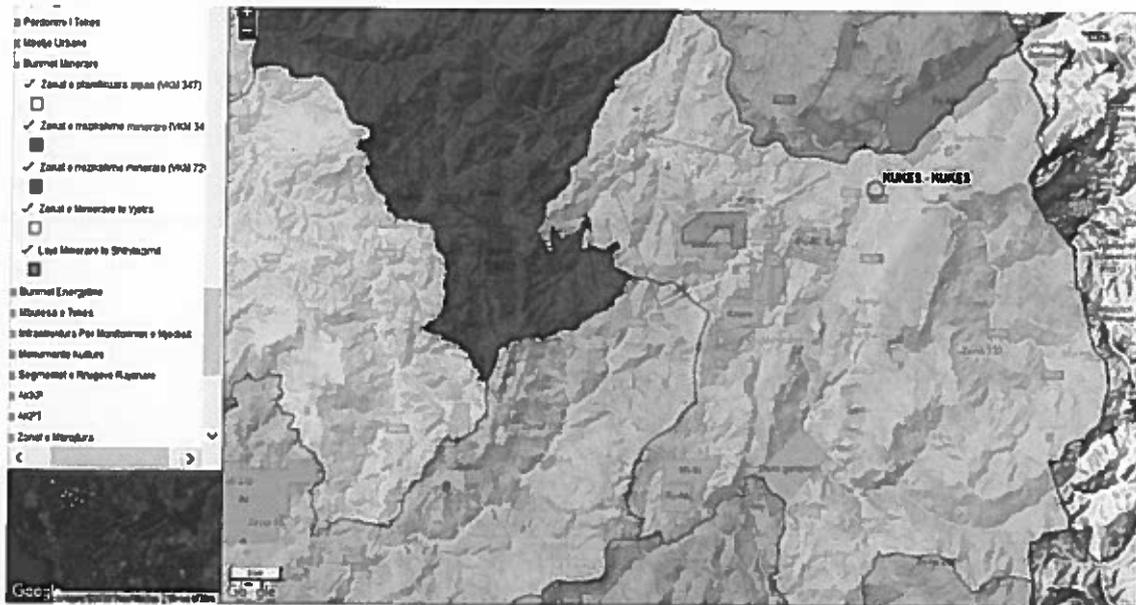

Figura 8.2: Vendodhja e pikave te shfrytezimit te burimeve minerare ne Bashkiqe Kukes (Burimi ASIG)

Seksioni 7 perfshin vleresimin e perpuethshmerise te Planit me zonat e vecanta mjedisore dhe objektivat e rendesishme mjedisore. Udhezimet, masat zbutese dhe masat specifike paraqiten ne Kapitullin 8 dhe 9..

8.1.1. Toka

Objektivi Mjedisor 1: Garantimi i menaxhimit dhe perdorimit te qendrueshem te tokes dhe mbrojtja e saj, marrja e masave kunder erozionit dhe ndotjes. Identifikimi i tokave te kontaminuara, menaxhimi dhe rehabilitimi i tyre ku eshte e mundur

Ndikimi me i madh gjate fazes se ndertimit pritet ne zhvillimet e infrastruktures, sidomos asaj rrugore, te mbetjeve, te qendrave te sherbimeve, etj nderkohe qe nga fusha te tjera do te jene te kufizuara ne nje territor me te ngushte local. Nuk priten ndikime ne ato sektore ose nen sektore ku perqendrimi me i madh i aktiviteteve do te kete te beje me plotesimin e boshleqeve ligjore dhe te strukture (aktivitete soft) ku gjithnje detyrat dhe angazhimet do te jene te natyres institucionale dhe organizative.

Permes okupimit te tokes, ndertimet ne infrastructure prodhojne ndikime te gjera te pakthyeshme, qe reflektohen pas zhvillimit si nje ndryshim ne perdorimin e tokes. Toka bujqesore dhe pyjet do te pesonin shkaterrim te pakthyeshem ne seksionet e marra nga ndertimet e reja ose ato te rindertuara mbi seksionet e vjetra. Shpesh ndertimet e reja krijojne edhe fragmentime te tokes bujqesore. Ndikimet afatshkurter (te riparueshme) qe mund te ndoshin gjate fazes se ndertimit perfshijne lidhjet perms tokave bujqesore ose pyjore, demtimet dhe okupimet e tokave ose demtimin e produkteve per shkak te aferise me sheshet e ndertimit, ndotjet e tokes etj.

Per shkak te zhvillimeve te reja ne infrastructure, perdorimi i tokes bujqesore ekzistuese peson ndryshim nga ana e pozicionimit te lidhjeve te reja infrastrukturore. Masat qe zbatohen mund te sjellin renien e perhershme te potencialit dhe prodhimtarise te tokes bujqesore qe nenkupton humbjen e perhershme te funksionimit te tokes per prodhimtarine bujqesore. Nese masat e

infrastruktues shtrihen edhe pertej territoreve aktuale te zhvillimit, fragmentimi i tokes bujqesore do te rritet dhe kushtet per prodhimtarine bujqesore do te perkeqesohen edhe me tej.

Pozicionimi i vendosjes se strukturave infrastrukturore te reja ne hapësira te hapura dhe me natyre per te konservuar biodiversitetin do te sjellin nderhyrje direkte tek aktivitetet e vazhdueshme te zonave pyjore te cilat duhet te kryejne funksionet vegetative bimore me ane te drureve si aktivitet primar (demtime te pakthyeshme).

Udhhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese qe paraqiten ne kapitujt 8 dhe 9 duhet te merren parasysh per te realizuar kete objektivi.

Objektivi Mjedisor 2: Parandalimi i shfrytezimit te burimeve natyrore, duke rritur nivelin e perdorimit te materialeve te riciklueshme nga mbetjet qe gjenerohen gjate ndertimit / rehabilitimit te infrastruktures; perdorimi eficient i energjise dhe promovimi i energjise se rinovueshme; rigjenerimi i mjediseve te kontaminuara apo te degraduara. Shfrytezimi i burimeve minerare ne menyre qe te mos demtojne mjedisin.

Aktivitetet ndertimore ne pergjithesi (rindertime ose te reja) te infrastruktures jane burim i prodhimit te sasive te medha te mbetjeve, dhe gjithashtu krijojne presione mbi perdorimin e burimeve natyrore. Mbetjet gjenerohen jo vetem perkohesisht gjate fazes se ndertimit, por edhe ne menyre te vazhdueshme gjate fazes operationale si edhe per efekt te proceseve te mirembajtjes se strukturave. Impakti nga gjenerimi i mbetjeve eshte i perhershem dhe ne mjaft raste i pakthyeshem ne lidhje me impaktin ndaj burimeve natyrore. Prandaj, ky impact negative ndaj mjedisit duhet te pakesohet me ane te masave per menaxhimin e mbetjeve.

Duke konsideruar menyren sesi gjenerohen dhe llojin e struktures, sasite e mbetjeve te gjeneruara nga zhvillimet ne infrastrukture prej cdo sektori ekonomik duhet te konsiderohen si sasira te medha, sidomos prej veprave te nivelit kombetar ose rajonal, nderkohe qe sasite e mbetjeve nga zhvillimet ne nivel lokal priten te jene me te lokalizuara dhe me te pakta krahasuar me dy nivelet e para..

Shqiperia ka kryer transpozimin e Direktives 2008/98/EC mbi mbetjet, me ane te VKM no. 175, date 19.1.2011 sic referohet edhe ne "Strategjine Kombetare Ndersektoriale per Menaxhimin e Mbetjeve 2010-2025" dhe ne "Planin Kombetar per Menaxhimin e Mbetjeve 2010-2025". Ne kete aspect, SKZHI II prezanton si objective mjedisore "55 per qind e mases totale te mbetjeve te riperdoret ose riciklohet deri ne 2020".

Ndertimet e reja ose zgjerimet e infrastrukturave sipas sektoreve, brenda kuadrit te zbatimit te masave specifike te angazhimeve per secilin nga drejtimet e veprimeve prioritare respektive te Planit, ofrojne nje mundesi ideale gjate fazes se ndertimit per riperdorimin ose procesimin e materialeve dhe mbetjeve industriale te prodhuara, ku efekti i sinergjise reflektohet vecanerisht ne faktet e meposhtme:

- Sasira te medha mbetjesh mund te perdoren vecanerisht ne ndertimet e rrugeve dhe infrastrukturave te ngjashme ku materialet mbushese jane mjaft te nevojshme;
- Substanca potenciale toksike te mbetjeve mund te mobilizohen ne menyre permanente ne rast se ato perdoren ne menyren e duhur; dhe
- Kompozite te reja te ndertimit shpesh kane karakteristika me te mira funksionale ne krahasim me ato konvencionale.

Ne vijim te zbatimit te masave specilike qe paraqiten ne Plan, administrimi ekonomik i burimeve natyrore duhet te mbeshtetet nga masa te tjera te pergjithshme shtese qe promovojne pakesimin e ndotjes se mjedisit duke perdorur materiale te riciklueshme ne ndertimin dhe rindertimin e infrastruktures se parashikuar per cdo sector. Prandaj, masa te tilla duhet te pergatiten dhe te perfshihen qe ne fazat e hershme te programeve te zhvillimit ne cdo sector dhe per cdo mase specifike me vete.

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese qe paraqiten ne Seksionin 8 dhe 9 duhet te merren parasysh per te realizuar kete objektiv.

8.1.2. Ajri

Objektivi Mjedisor 3: Garantimi i arritjes se objektiveve afatgjata per sasite vjetore te shkarkimeve te ndotesve, per te arritur perputhshmerine me kufijte maksimale te lejueshem nga BE per shkarkimet e ndotesve atmosferike; reduktimi i clirimit te lendeve ndotes ne ajer dhe gazeve te efektit sere. Izolimi i burimeve te ndotjeve te ajrit nga zonat e ndjeshme (psh zonat rezidenciale).

Shkarkimet e ndotesve jane karakteristike gjate fazes se ndertimit te infrastructures dhe ate te operimit ne nje sere aktivitetesh nga sektore te ndryshem te ekonomise, por ne lidhje direct me Planin ndikimi kryesor vjen nga sektori i transportit.

Gjate fazes se ndertimit ose te rindertimit te infrastructures, shkarkimi i ndotesve krijon impact afatshkurter ne mjedis, keshtu qe shumica e efekteve te tyre jane te kthyeshme.

Gjate fazes se operimit te infrastructures, shumica e shkarkimeve jane te pranishme si ne ajer edhe ne uje e toke, ne varesi te proceseve te aktiviteve qe krijohen nga operimi i infrastructures perkatese.

Zbatimi i masave specifike qe synojne arritjen e qellimeve te Planit pritet te kene nje impact pozitiv per shkak te pakesimit te shkarkimeve te ndotesve. Masa te tjera nga sektoret qe emetojne shkarkime te ndotesve ne ajer priten gjithashtu te kontribuojne me efekte pozitive per shkak te pakesimit te ndotesve te shkarkuar, ne vecanti te atyre qe synojne pakesimin e bllokimeve/ngjeshjes dhe perdorimin me te madh te sistemit publik te transportit si edhe kontrollit te shkarkimeve ne ajer nga industrite dhe promovimit te metejshem te energjive te gjelberta permes investimeve te pritshme ne hidrocentrale.

Megjithate, ekziston edhe rreziku qe permiresimi i metejshem i rrjetit rrugor do te prodhoje te ashtu-quajturin 'kerkese e detyruar' per shkak te pakesimit te ngjeshjes, i cili nga ana tjetere mund te rris sasine e shkarkimeve te ndotesve, vecanerisht ne zona ku nuk kishte ndotje para se te zbatoheshin masat e Planit. Gjithsesi, impaktet negative me permiresimin e rrjetit rrugor mund te paksohen dhe biles te parandalohen permes marrjes njekohesisht te masave te pergjithshme per promovimin e perdorimit te rrjetit publik te transportit te pasagjereve dhe bicikletave.

Sfidat kryesore dhe prioritete e prezantuara ne SKZHI II qe pasqyrohen edhe ne Plan jane: (1) kompletimi i adoptimit dhe zbatimit te standarteve Europiane mbi cilesine e ajrit urban dhe shkarkimeve ne ajer; (2) konsolidimi i Sistemit Kombetar te Monitorimit sipas standarteve Europiane; dhe (3) adoptimi e zbatimi i planeve te veprimit mbi cilesine e ajrit si ne nivel qendror dhe ate lokal.

Duke konsideruar qe sektori i transportit prodhon sasira te konsiderueshme shkarkimesh te ndotesve te ajrit brenda sasise se lejuar tavan te shkarkimeve ne ajer te percaktuara/synuar per Shqiperine, mund te ishte me e pershtatshme te supozohej per vlera me te ulta te percaktuara/synuar per shkarkimin total te ndotesve ne Shqiperi ne menyre qe te paksohen shkarkimet e ndotesve nga transporti.

Objektivi strategjik eshte "Arritja e permiresimeve te matshme ne 2020 per cilesine e ajrit permes":

- Objektivi prej 40% pakesim ne nivelin e ndotesve ne zonat urbane; dhe
- Arritja e niveleve objektive te ndotesve te ajrit duke u bazuar ne shendetin human, sipas vlerave respective: per NOx - 40 μ/m^3 , per PM₁₀ - 40 μ/m^3 , per PM_{2.5} - 25 g/m^3 dhe SO₂ - 125 μ/m^3 .

Shperndarja reciproke e ngarkeses per te arritur tavanet e shkarkimeve kombetare vjetore per cdo sector (energji, industri, tregeti dhe sherbime, transport, bijqesia dhe menaxhim i mbetjeve) do te

percaktohet me ne detaje perms amendimeve prej Programit Operacional te perputhshmerise me tavanet e shkarkimeve kombetare. Gjithsesi, kerkesat per pakesimin e shkarkimeve nga transporti nuk priten te jene me te ulta sesa pakesimi mesatar i percaktuar per shkarkimin total te ndotesve ne Shqiperi. Per kete arsye, tavanet e shkarkimit per NOx dhe PM_{2.5} qe jane ndotesit kryesore prej transportit rrugor jane percaktuar ne baze te pakesimit indikativ ne shkarkimet ndotesve.

Tabela 8.1. Indikatoret kryesore kumulative dhe synimet lidhur me cilesine e ajrit ne Shqiperi

Indikator	Njesite e matura / Vendmatjet	Burimi	Vlera e fundit e vlefshme		Synimi ne 2017	Synimi ne 2020
			Viti	Vlerat	Vlerat	Vlerat
Cilesia e ajrit (mesatarja vjetore e perqendrimit te 3 ndotesve te ajrit me perqendrimin mesatar ne 4 qytete)	mg/m ³ te PM10; SO2; NO2 ne TR/SH/DR/EL	Ministria e Mjedisit - INSTAT	2014	55.17; 47.46; 20.66 21.92; 10.42; 19.42 35.29; 17.25; 14.34	46; 40; 18; 15; 10; 16 30; 16; 14; 40; 14; 22	15-25 % pakesim i vleres

Burimi: SKZHI II

Rinovimi i mjeteve motorike kontribuon se tepermi ne pakesimin e shkarkuesve ndotes, si edhe zhvillimi i standarteve sipas tipave te aprovuar per mjetet siguron qe shumica e shkarkimeve te ndotesve te synuara per transportin te arrihen. Masat per promovimin e transportit publik te pasagjereve dhe transportin hekurudhor kontribuojne gjithashtu ne pakesimin e shkarkimit te ndotesve.

Plani nuk mund te adresoje specifikisht promovimin e rinovimit te mjeteve, por me ane te te gjithe masave/veprimeve, vecanerisht atyre qe promovojne transportin publik te pasagjereve dhe transferimin e transportit te mallrave nga rruga ne hekurudhe, ka ndikim pozitiv ne mjedis dhe kontribuon genesisht ne arrijten e synimeve per reduktimin e shkarkimeve.

Persa i takon shkarkimeve te grimcave pezulli ne ajer, ato do te pesojne rritje te perkohshme ne zonat ku do te zbatohen masat e rindertimit te infrastructures sipas sektoreve (impakte te kthyeshme). Ne perputhje me rregullat qe rregullojne masat per pakesimin e shkarkimeve te grimcave nga sheshet e ndertimit, zbatimi i punimeve ne ndertim garanton qe rritjet e perkoheshme locale te ndotesve te mjedisit ne ajer te jene ende te pranueshme per mjedisin dhe njerezit.

Transporti eshte burimi kryesor ndotes i ajrit te mjedisit permes grimcave pezulli ne ajer. Grimcat mund te japin nje sere impaktesh negative mbi shendetin: ato shkaktrojne dhe rendojne astmat, krijojne ateriosklerosa, perkeqesojne pervijimin e semundjeve te frymemerrjes dhe kardiovaskulare, shkaktrojne kancer, etj.. Raporti i mortalitetit ne zonat ku ndotja me grimca pezulli eshte i larte eshte 15 – 20 per qind me i larte ne krahasim me zonat me ajer relativisht te paster.

Pritet qe zbatimi i masave te Planit te ulin ne menyre permanente shkarkimet e grimcave nga transporti rrugor, se pari per shkak te eliminimit te blookimeve te trafikut, menaxhimit me te mire te shtresave siperfaqesore te rrugeve dhe perdorimit te me shume mjeteve rrugore me eficence energjie.

Sic u permend me siper, sfidat kryesore dhe prioritetet prezantohen ne SKZHI II dhe ato jane permblodhur ne tabelen me poshte ne raport me pakesimin e diteve kur PM10 tejkalon standartet.

8.1.3. Faktoret klimatike

Objektivi Mjedisor 4: Adoptimi i infrastructures ne pergjigje te ndryshimeve klimatike dhe reduktimi i sasive vjetore te emetimeve te gazeve sere ne nivelet e percaktuara ne SKZHI II (dioksid karboni, metan, CFC, etj.)

Nje sere aktivitete ndertimore te infrastruktures dhe praktika sektoriale kane impakt permanent (te kthyshe) mbi shkarkimet e gazeve sere (GHG), qe perbejne shkakun kryesor te ndryshimeve klimatike. Per shkakun qe karburantet fosile (nafta dhe derivatet) cilrojne GHG ne ajer gjate perdorimit perfaqesojne ne keto momente burimin me te rendesishem te energjise ne sektorin e transportit e bejne sot kete sector te parin si burim shkarkimesh te gazeve sere ne Shqiperi, pasi sektori i energjise ketu eshte hidro. Impakti ne ndryshimet klimatike eshte gjithashtu pasoje ne kushtet e motit dhe klimes qe po rriten cdo vit. Nje tjetër pasoje pasoje e temperaturave te larta globale jane ndryshimet ne modelimet e fenomeneve mesatare klimatike dhe ngjarjet me te shpeshta te kushteve ekstreme te motit (thatesira, permbytje, erozione, stuhi me breshër, vale te nxehta, temperature te uleta me ngrica, etj.).

Vendimi 406/2009/EC percakton minimumin e kontributit te Shteteve Anetare te EU per te kapur angazhimin e reduktimit te shkarkimeve te gazeve sere te Komunitetit per periudhen nga 2013 ne 2020 per te gazet sere qe mbulohen nga ky vendim dhe rregullat per te bere keto contribute si dhe per vleresimin e tyre me pas.

Shqiperia ende nuk ka bere transpozimin e ketij vendimi; qe planifikohet te ndodhe ne 2018. Kjo periudhe eshte brenda kohes se zbatimit te Planit; prandaj parashikimet e ketij vendimi ne lidhje me faktoret klimatike duhet te adresohen ne avance. Per me teper, SKZHI II vendos synimin per shkarkimet e gazeve sere ne 2020 si vijon:

- Nje synim 8% reduktim te GHG sic krahasohet me skenarin baze²; dhe
- Nje synim 40% reduktim ne sasine e HCFC-s (hidroklorofluorokarbon).

Ne nivelin strategjik te zhvillimit te sektoreve, masat ne lidhje me fushen e adaptimit te ndryshimeve klimatikemund te trajtohen sit e pergjithshme. Perpara projektimit dhe zbatimit te cdo veprimi individual dote jete e nevojshme te krijohen udhezues specifike, metodologji dhe procedura per grumbullimin e informacionit rreth ngjarjeve ekstreme te motit dhe per te planifikuar dhe zbatuar detyrat respektive.

Shkarkimet e gazeve sere nga sektore te tille si transporti rrugor, bujqesia, energjia, etj. perfaqesojne nje rrezik te konsiderueshem per masat zbutese te ndryshimeve klimatike. Ne vijim vec shkarkimeve te perkoheshme te gazeve seregjate fazes se ndertimit te veprave infrastrukturore te parashikuara ne Plan, shkarkimet e gazeve sere priten te rriten edhe pse do te merren masa per te eleminuar mjaft pengesa. Zbatimi i masave specifike duhet te garantojne perdorim me te madh te transportit publik, metodave te reja bujqesore te kultivimit dhe vadtjes, energjise te rinovueshme, etj. Promovimi i ketyre masave dhe perdorimi i mjeteve te reja te energjise eficiente do te kontribuojne ne parandalimin e shkarkimeve nga sektoret kontribues ne GHG ne fazen afat-mesme dhe ndoshta nje renie pas 2020.

Transporti ngelet sektori kyc ne arritjen e objektivave kombetare mbi masat per ndryshimet klimatike i vijuar nga sektori bujqesor dhe perdorimi i tokes.

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese qe paraqiten ne Seksionet 8 dhe 9 duhet te merren parasysht per te realizuar kete objektiv.

8.1.4. Uji

Objektivi Mjedisor 5: Kufizimi i efekteve negative mbi ujerat nentokesore dhe siperfaqesore, dhe burimet e ujit te pijshem, mbrojtja e tyre nga ndotja. Perdorimi me efikasitet i ujit. Mbrojtje e shtreterve dhe brigjeve te lumenjve.

² ProjekSIONET aktuale te shkarkimit te GHG ne 2020 tregojne 18,000 Gg CO₂ eq. Ky projekSION do te rishikohet gjate 2016 ne kuader te Komunikimit te Trete Kombetar per UNFCCC. Ne rastin e financimit nderkombetar per NAM-an (masat e pershtatshme kombetare per pakesimin e GHG) pakesimi i GHG mund te rritet me 16% krahasuar me skenaret baze.

Impaktet me te medha per arritjen e ketij objektivi mjedisor pritet nga zhvillimet e sektoreve kyc te lidhur me ujin si edhe ato qe mund te ndikojne ne cilesine dhe funksionimin natyror te baseneve ujore. (ujesjelles/kanalizimet, vaditja dhe bujqesia e blegtoria ne pergjithesi, industria ushqimore dhe perpunuese, sherbimet dhe turizmi, shendetesia, etj)

Impactet mbi ujerat siperfaqesore, nentokesore, dhe burimet e ujit te pijshem jane karakteristike te periudhes se ndertimeve ose rindertimeve te infrastructures dhe gjithashtu ne vijim te operimit te strukturave edhe me teper. Kjo ne varesi respective te sektoreve perkates ne lidhje me nevojen per perdorimine ujit ose nderveprimet me burimet dhe trupat natyrore ujore. Ne shumicen e rasteve keto impakte krijohen sit e limituara ne mjedisn lokal, megjithate ne mjaft raste ndodh efekti kumulativ i impaktit dhe krijohen ngarkesa ndotjeje te medha ndotese qe ngrihen ne nivel rajonal dhe disa here edhe nderkufitar pertej kufijve. Impaktet ndertimore te infrastructures ngelen ne pergjithesi afat-shkurter dhe te rikthyeshme (rasti psh i cilesise se ujrave). Pas fazes ndertimore, impaktet jane kryesisht me pak te perhapura, port e parykthyeshme permanente (rasti psh i impaktit te morfologjise se vijes ujore natyrore, kushteve hidrologjike ic conditions, ruajtja e zonave). Impaktet e mesiperme mund te prodhojne ndryshime ne elementet cilesore per krijimin e statusit ekologjik te ujrave siperfaqesore, qe jane elementet biologjik, hidromorfologjik, mbeshtetes, kimik dhe fiziko-kimik dhe ne statusim kimik te ujrave. Nese udhezimet e pergjitheshme dhe masat zbutese vezhgohen, ndryshimet ne elementet cilesore nuk do te kapercejne se tepermi qe te kercenojne arritjen e objektivave mjedisore.

Veprimet e sektoreve qe ndikojne ne ujrat dhe objektivat mjedisore mbi ujrat permbliidhen si me poshte:

- Pozicionimi i veprave infrastrukturore mund te ndikojne ne menyre permanente te drejtperdrejte ose indirect situaten hidrologjike ne nje zone te caktuar duke sjelle edhe situata eko-morfologjike mbi rrjedhen e ujit;
- Rrjedhja e vazhdueshme e substancave te rrezikshme qe rezultojne nga burime te ndryshme ndotese (impakt ne cilesine e ujrave siperfaqesore dhe ato nentokesore, impact potencial mbi ujrat balneare);
- Derdhja e substancave te rrezikshme per shkak te ngjirjeve te jashtezakonshme (impakt potencial direkt, ne distance te larget deri nderkufitar mbi cilesine e ujrave siperfaqesore dhe nentokesor, impact potencial mbi ujrat balneare);
- Rrezik i larte ekzistent nga permytjet (aplikimi i zgjidhjeve ndertimore me kete kriter si rrezik i larte) ne zonat qe permytjen ose masa rregulluese ne rrjedhen e ujrave; ndryshime ne situaten hidrologjike ne nje zone te caktuar, perfshire pakesimin ne zonat mbajttese (direct ose ne distance);
- Ndryshimet ne regjimin ujrave te ujrave nentokesore per shkak te ujrave te nderhyrjeve te veprave infrastrukturore (psh tunelet);
- Pozicionimi i strukturave infrastrukturore ne zonat aquifere me ndjeshmeri te larte ose shume te larte mund te kene impact negative mbi burimet ujore ekzistuese dhe potenciale (direkt, indirekt, nderkufitar);
- Pozicionimi ne zonat e ujrave te mbrojtur te burimeve ujore (ndikim lokal, potencialisht rajonal dhe nderkufitar).

Shqiperia ka aprovuar Ligjin No. 111/2012 "Menaxhimi i Integruar i Burimeve Ujore" dhe "Strategjine Kombetare Sektoriale per Furnizimin me Uje dhe Kanalizimet 2014-2040", "Strategjine Ndersektoriale per Menaxhimin e Mbetjeve 2010-2025" dhe "Planin Kombetar per Menaxhimin e Mbetjeve 2010-2025". Midis te tjerave, keto dokumente percaktojne qe aktivitetet ne uje dhe tokat anash ujrave mund te kryhen vetem nese ato jane bazuar mbi planet e zhvillimit hapesinor dhe nuk mund te pozicionohen diku tjeter pa gjeneruar kosto te larta disproporcionale. Pozicionimi i ketyre aktiviteteve mund te ndikojne thelbesisht mbi statusin ekologjik te rrjedhave ujore dhe te pakesojne

zonat e mbajtjes dhe impaktet kumulative mbi biodiversitetin e zones dhe sherbimet e ekosistemeve te zones.

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese qe paraqiten ne Seksionet 8 dhe 9 duhet te merren parasysh per te realizuar kete objektiv.

8.1.5. Natyra

Objektivi Mjedisor 6: Garantimi i kohezionit te popullatave dhe mbrojtjes se biodiversitetit. Mbrojtja e llojeve dhe habitateve te rrezikuara.

Impaktet qe kane te bejne me fragmentimin e habitateve dhe biodiversitetin jane karakteristike gjate fazes se ndertimit ose rindertimit te infrastructures dhe me tej. Ato verehen me teper ne mjedisin local, ndersa ne rastin e projekteve me shtrirje te gjere impaktet ndihen edhe ne nivelin rajonal dhe pergjate kufijve (psh ne migrimin e karnivoreve te medhenj, rruget e migrimit te shpendeve, vijat ujore te kalimit nderkufitar etj.). Gjate ndertimit ose rindertimit te infrastructures, impaktet jane kryesisht afat-shkurter dhe te kthyeshme (psh ndotje nga zhurmat e sheshit te ndertimit, kafshet largohen prej makinerive te ndertimit, etj.). Pas ndertimit, impaktet jane kryesisht permanente dhe te pakthyeshme per shkak te ndryshimeve ne perdiorimin e tokes (psh nderprerja e rrugeve te migrimit, rritja e zhurmes nga strukturat e zhvilluara ne vend, pengesa ne mjedis – linja elektrike, etj.).

Ndertimi i strukturave te reja dhe rindertimi ose modernizimi i infrastructures ekzistuese mund te rezultojne ne:

- Humbje te zonave te habitatit dhe llojeve te habitatit dhe perfaqesuesve individuale te llojeve te bimeve dhe kafsheve (impact direkt, i perhershem);
- Impact direkt, permanent mbi funksionimin e disa habitateve per shkak te fragmentimit te habitatit;
- Ne rastin e aktiviteteve me shtrirje te gjere ne nje habitat me te rrezikuar, nje impact direct eshte i mundshem mbi biodiversitetin e zones me te ngushte ose te gjere (impakt permanent);
- Kalimet e reja shpesh fragmentojne habitatet e kafsheve te egra dhe nderpresin rruget migratore dhe rrugicat e fluturimit ose pengojne migrimin e disa grupeve te kafsheve (vecanerisht te gjitareve dhe amfibeve, nese nje rruge kryqezohet me nje korridor migrimi ose fluturimi, konflikte me shpendet dhe lakuriqet e nates jane gjithashtu te mundshme), te cilat mund te pengojne ne menyre permanente migrimin e kafsheve individuale midis popullatave individuale dhe te shkaktojne nje rnie te biodiversitetit ne disa zona (impact direkt, kumulativ, i larget);
- Shumica e problemeve te migrimit ndodhin ne fazat e ndertimit te infrastrukturave te medha ku nuk ka perkujdesje per rindertimin e kalimeve dhe komunikimeve te shkeputura te habitateve (psh ndertimi i urave te gjelberta). Kjo duhet te merret parasysh kur projektohet dhe ndertohet (impakt direkt, ne distance);
- Ne zonat ku nuk merren masa mbrojtese ekziston mundesia e konflikteve mes infrastructures se ngritur dhe gjitareve gjate levizjeve ditore dhe amfibeve qe levizin gjate sezonit te migrimit (impakt direkt, ne distance); demtime te rregullta dhe te shpeshta mund te shkaktojne gjithashtu rnie te permasave te popullatave (impakt direkt, kumulativ, ne distance);
- Zhurma ka impact negative vecanerisht per shpendet dhe gjitaret dhe nuk eshte i pranishem vetem ne distancen me te afert te aktivitetit, por perhapet mjaft me gjere (impact ne distance);
- Rrezatimi ne drejtim te qiellit prej ndricimit te strukturave te ndryshme te infrastrukturave mund te krijojte shqetesim direct ne ciklin jetesor, vecanerisht per kafshet qe jane aktive naten dhe ato qe jane active ne mbremje;

- Pozicionimi i aktiviteteve ne uje ose ne tokat ne krahe te vijave ujore³ (qe lejohet per mareveshje me rendesi kombetare dhe qe nuk mund te pozicionohen diku tjeter pa gjeneruar kosto te permasave te medha), mund te krijojne impakte negative permanente dhe direkte per habitatet ujore dhe ato pergjate vijave, vecanerisht kur infrastruktura shtrihet pergjate rrjedhave ujore.

SKZHI II prezanton sfidat kryesore lidhur me mbrojtjen e mjedisit, te cilat jane: (1) nevoja per te krijuar rrjetin ekologjik Natura 2000 per Shqiperine dhe Komunitetin Evropian; (2) ristrukturimin dhe forcimin organizativ te strukturave menaxhuese te zonave te mbrojtura; dhe (3) nevoja per te garantuar zbatim me efektiv te planeve te menaxhimit per zonat e mbrojtura dhe planet e veprimit per llojet dhe habitatet.

Gjate fazes se projektimit dhe sidomos perpara nisjes se fazes se zbatimit te aktiviteteve specifike individuale te Planit duhet te perfshihen masa qe do te lehtësojne ruajtjen e korridoreve migratore te kafsheve dhe ne kete menyre te arrihet objektivi i SKZHI II "Permiresimi dhe forcimi i mbrojtjes se natyres".

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese qe paraqiten ne Seksionin 8 dhe 9 duhet te merren parasysh per te realizuar kete objektivi.

Objektivi Mjedisor 7: Ruajtja e zonave qe kane nje status te vecante mbrojtjeje, prej aktiviteteve me ndikime te konsiderueshme.

Zhvillimet infrastrukturore ne mjediset natyrale perfaqesojne nje humbje permanente te habitateve dhe ndikojne ne menyre negative permanente ne perhapjen natyrale te tipeve te habitateve dhe ato te habitateve te llojeve te bimeve dhe kafsheve, ne cilesine e tyre dhe ne integrimin e habitateve te popullatave. Nese zhvillimi vendoset ne zona me status natyror te mbrojtur, impaktet mund te jene vecanerisht te zgjeruara dhe shkaterruese, pasi ato mund te degradojne ne menyre permanente nivelin e konservimit te mjedisit natyror dhe objektivat e mbrojtjes per zonat e mbrojtura, sic jane ato per pikat e Natura 2000, Zonat me Rendesi Ekologjike (IEAs) dhe vecorite e vlerave natyrore. Vemendje e vecante duhet te kushtohet nese strukturat e infrastruktures pozicionohen ne zonat e mbrojtura ku mund te ndodhin humbje permanente te siperfaqeve te kualifikuara, tipet kyc te habitateve, habitatet e llojeve, impakte mbi integritetin, funksionalitetin dhe kohezionin e zonave. Ketu jane te mundshme edhe impaktet permanente dhe direkte mbi cilesine e vecorive te vlerave dhe te tipeve te tyre per shkak te te cilave eshte bere deklarimi i vecorise. Duke qene se nje pjese e mire e territorit te Shqiperise eshte deklaruar zone me nje status natyror te mbrojtur, ka mjaft mundesi qe ndertimet e reja te kalojne prane ose hyjne ne territoret e ketyre zonave.

Ne te gjitha rastet, aktivitetet e parashikuara ne Planin e Pergjithshem Vendor duhet te zbatohen ne perputhje me kuadrin ligjor per mbrojtjen e natyres, duke respektuar kategorine dhe shkallen e mbrojtjes se zonave te mbrojtura, si dhe statusin e llojeve dhe habitateve qe glenden ne ate zone.

Impaktet ne zonat me status natyror te mbrojtur jane te mundshme gjate periudhes se ndertimeve te reja ose rindertimeve te sistemeve te infrastructures dhe ne vijim. Ato jane me te dukshme ne mjedisin local, nderkohe qe per aktivitete te zgjeruara, ato mund te ndjehen ne nivel rajonal dhe pertej kufirit (psh, impakti mbi kohezionin dhe integritetin e rrjetit te Natura 2000). Gjate periudhes se ndertimeve te reja ose rindertimeve te sistemeve te infrastructures, impaktet jane kryesisht afat-shkurter dhe te kthyeshem (psh ndotje nga zhurma ne kantierin e ndertimit, turbullimi i vijave ujore). Pas ndertimit, impaktet jane kryesisht permanente dhe te pakthyeshme per shkak te ndryshimeve ne perdorimine tokes (psh, rritje e ndotjes nga zhurmat prej transportit, pengesat ne mjedis, shkaterrimi i habitateve ten je lloji te kualifikuar, etj).

³ Biodiversiteti i larte karakterizohet nga ujrat dhe tokat pergjate tyre te pacenuara. Toka te tilla jane gjithashtu me vlere per shkak te sherbimeve te shumta per ekosistemin (vecanerisht per sherbimet e balancimit: proceset balancuese te ekosistemit, permiresimin e cilesise se ajrit, balancimin e klimes, trajtimin e ujrave, balancimin e erozionit te tokes, zonat mbajtese per ujrat e permbytjeve dhe sherbimet kulturore , psh. rekreacionale).

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese qe paraqiten ne seksionet 8 dhe 9 duhet te merren parasysh per te realizuar kete objektiv.

8.1.6. Mbetjet

Objektivi Mjedisor 8: Vendosja e sistemeve te sigurta dhe efikase te menaxhimit te mbetjeve. Kompletimi teresor i infrastruktures se landfillleve e incineratoreve dhe njekohesisht reduktim i sasise se depozitimit te mbetjeve ne landfill nepermjet proceseve te reduktimit dhe rritjes se riciklimit e riperdorimit.

Problemet / shqetesimet kryesore qe lidhen me kete sektor jane listuar me poshte:

- Prania e zonave te ndotura te njohura si Hot-Spote (mbetje kimike, materiale te rrezikshme) qe akoma nuk jane sistemuar (ndotja e tokes nga aktivitetet Industriale perpara vitit 1990).
- Prania e vend-depozitimeve te hapura (te ligjshme dhe te paligjshme) te hedhjes se mbetjeve.
- Kapacitet i pamjaftueshem i landfillleve ekzistues/mungesa e tyre
- Menaxhimi i mbetjeve eshte akoma ne nivele te ulta, sisteme grumbullimi miks ka vetem ne qytet. 70% e njesive administrative nuk e ofrojne fare sherbimin e mbledhjes se mbetjeve.
- Mbetjet inerte, mbetjet e rrezikshme, mbetjet spitalore dhe mbetjet e kafsheve nuk trajtohen sipas kerkesave ligjore, mungesa e landfillleve per mbetjet e rrezikshme. Nuk ka landfill te vecanta, trajtim i vecuar behet vetem nga sektori privat.
- Ndarja ne burim e mbetjeve / riciklimi, e cila megjithese eshte kerkese ligjore qe prej vitit 2011, nuk realizohet ne praktike.
- Kuadri ligjor i pergjigjet kerkesave te BE-se, por nuk mund te ndryshoje realitetin per shkak te mungeses ne investime

Zhvillimi i zonave te caktuara mund te cenoje integritetin e shtresave te ujrave nentokesore dhe ndotja me kimikate te rrezikshme mund te kaloje ne shtresat nentokesore. Mund te shkaktojne semundje kancerogjene deri ne largesi te medha prej zonave ne fjale. Pikat e vjetra e te nxehta perbejne rrezik jo vetem per shendetin e njeriut, por krijojne ambient per investime te reja para pastrimit te duhur.

Planet sektoriale mund te parashikojne nderhyrje teknike, rinovime urbane, pra te krijojne kushte per nje rritje ekonomike te qendrushme. Planet nuk mund te garantojne zhvillime ne keto pika/sheshe. Kriteret e forta mjedisore-shendetsore percaktojne zonat e perjashtuara nga zhvillimi urban.

Djegje te mbetjeve ne fushe, perhapja e ndotesve nepermjet ajrit konsiderohet si nje rrezik serioz per shendetin, gje qe krijon rreziqe potenciale per shendetin e banoreve lokale. Rrjedhjet e mbetjeve nga fusha ndotin ujerat siperfaqesore te lumenjve qe kalojne prane. Pamje e shemtuar vizive e territorit qe ndikon ne imazhin e tij te pergjithshem dhe terheqes per aktivitetet, vizitorët dhe banoret. Mbetjet e ketyre zonave depozitohen ne lumenj ose ne ane te rrugeve te cilat pastrohen nga ujrat dhe ne kete menyre zhvendosen ne nje pjese tjeter toke dhe ne fund ne rrjedhjet ujore.

Plani synon eliminimin e venddepozitimeve te mbetjeve pergjate lumenjve si dhe mbulimin e venddepozitimeve te hapura dhe perdorimin e tyre si hapesira te gjelbra

Nuk ka zbatim te direktives se BE per landfilllet. Ka efekt te drejtperdrejte ne zhvillimin e turizmit dhe zhvillimin e pergjithshem ekonomik te vendit. Ka dhe nje efekt te drejtperdrejte ne aktivitetet turistike dhe ekonomike te vendit.

Plani parashikon rritjen te numrit te landfillleve dhe promovim te incinerimit. Ne qytetin e Kukesit eshte e domosdosilehme te ndertohen edhe pika per perpunimin e mbetjeve pasi ndotja eshte nje nga shkaqet kryesore qe ul cilesine e mjedisit ne qytetet kryesore.

Nevoja dhe investime te shtuara per landfille, nga menaxhimi jo i diferencuar i mbetjeve. Nuk kursehen hapesira dhe ka impakte negative ne mjedis mungesa e infrastruktures per grumbullimin e diferencuar te mbetjeve (kontenierte), nxitja e riperdorimit, riciklimit dhe rikuperimit. Nga Zonat rurale qe nuk mbulohen me sherbim nje sasi e konisderueshme mbetjesh qarkullojne ne rretin hidrik duke krijuar nje potencial ndotes, duke ndikuar keshtu veçanerisht ne degradimin e zonave te mbrojtura dhe ulur keshtu aftesine e tyre ripertesese. Ndikim tjetër negativ është edhe degradim i peisazhit dhe mjedisit. Shumica e ish komunave (sot Njesi te Veqeverisjes Vendore), rreth 70% e tyre, nuk e ofrojne fare sherbimin e mbledhjes se mbeturinave. Ndertesat e shumta informale nuk kane mbledhje te rregullit te mbetjeve te ngurta.

Plani parashikon ngritjen e infrastruktures se duhur per trajtimin e mbetjeve te ngurta dhe bashkete duhet ta konsiderojne kete nje prioritet me nisjen e planeve te pergjithshme vendore. Strategjite ne Infrastrukture dhe perpunim te Mbetjeve duhet te ndermerren nga ministrite e linjes dhe NjQV- te.

Rrezik potencial per shendetin nga hedhja e mbetjeve te rrezikshme (MRR) dhe atyre klinike ne zona te pacaktuara. Shkarkimi i MRR ne uje, ajer ose toke shkakton rreziqe per shendetin e njerezve dhe mjedisin, sjell ndotjen e tokes dhe ujerave nentokesore pastrimi i te cilave kerkon kosto te medha. Hedhja e MRR ne kanale demton sistemin e kanalizimeve dhe ve ne rrezik funksionimin e impianteve te trajtimit te bimeve. MRR ne skrap metalit ose materiale te tjera te ricikluara shkakton rreziqe mjedisore dhe te shendetit ne industrine e riciklimit.

Aktivitetet e riciklimit kufizohen te sektori informal dhe sektori privat zhvillon mbledhjen e pjeseve te riciklueshme te mbetjeve jo nepermjet sistemit.

Plani parashikon riciklimin perkrah rritjen se kapacitetit te landfilleve. Gjithashtu rekomandohen masa dhe programe per riciklimin e mbetjeve te cilat do te kishin nje impakt ne zgjatjen e perdorimit te landfilleve duke siguruar edhe perfitim ekonomik. Strategjia e menaxhimit te mbetjeve duhet te perfshij dhe mundesite e incentivimit te riciklimit nga konsumatorët si dhe krijimin e zonave te dekompozimit te mbetjeve organike ne cdo zone rurale per krijuar lende te pare per industrine bujqesore per nje ekonomi ciklike.

Problem te tjera qe shfaqen ne kete sektor jane: mosrealizimi i objektivave te synuara ne dokumentat strategjike dhe afatet perkatese, dhe gjetja e zgjidhjeve te perkohshme qendrore, rajonale, vendore qe ndikojne negativisht mjedisin.

Ne kete kuader, projektet qe do te hartohen duhet te percaktojne qarte standartin e detyrueshem sektorial te sherbimit qe imponon me tej rregullime financiare ne funksion te mbrojtjes se burimeve dhe zhvillimit te turizmit

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese qe paraqiten ne Seksionet 8 dhe 9 duhet te merren parasysh per te realizuar kete objektiv.

8.1.7. Ndotja prej zhurmes

Objektivi Mjedisor 9: Reduktimi i ndotjes se zhurmes/akustike dhe perafrimi me nivelet e rekomanduara nga BE dhe OBSH.

Ne zona individuale pritet nje nivel me i larte ndotjeje mjedisore gjate fazes se ndertimit dhe me tej gjate fazes se operimit. Per kete, masat zbutese do te duhet te realizohen gjate fazes se ndertimit, vecanerisht mbikqyrja e shkarkimeve te pershkruara prej makinerive te ndertimit, vendosja e nje kohe te limituar per ndertimin dhe nese nevojitet zbatimi i masave per te parandaluar zhurmen te perhapet ne mjedis.

Impaktet gjate fazes operationale do te jene afat-gjate. Si rregull, projektet me shtrirje te gjere ose si korridore (rruge, linja tubacionesh, shtylla elektrike, etj.) nenkuptohet kane impakt me te madh mbi mjedis dhe ne menyre direkte pergjate korridoreve, por ne te njejten kohe mund te zbuten me

ridrejtimin e aktiviteteve ato bejne te mundur te pakesojne impaktet locale sidomos aty ku densiteti i popullsise eshte i larte.

Ne perputhje me legjislacionin mbi mbrojtjen nga zhurmat, kushtet e meposhteme mund te aplikohen gjate fazes se operimit te strukturave te reja ne infrastrukture:

- Nje burim i ri zhurme nuk duhet te prodhoje ndotje pertej kufirit te lejuar te zhurmes ne mjedis;
- Nje burim i ri zhurme nuk duhet te rris ndotjen nga zhurma, ne nje zone ku zhurma ishte tashme pertej kufirit te lejuar, perpara se te te vendosej ky aktiviteti i burimit te ri;
- Masat e mbrojtjes nga zhurma duhet te garantojne parandalimin dhe pakesimin e zhurmes qe vjen nga perdorimi ose operimi i nje burimi ne mjedis.

Nga aspekti i mbrojtjes prej zhurmave, keto masa mbrojtese te rreferuara ne legjislacion duhet te perdoren per te pakesuar ndotjen nga zhurmat ne te gjitha aktivitetet e prishme per te ulur dhe mbajtur me poshte se niveli ligjor i percaktuar. Zbatimi i masave te metejshme shtese per mbrojtjen nga zhurmat do te jete i nevojshem ne zonat e qendrave te medha urbane dhe korridoret e lidhjeve te infrastructures.

Rritje e ndotjes nga zhurmat pritet ne afersi te aeroportit), vecanerisht nese rritet trafiku ajror.

Veprimet me te rendesishme ne Plan, nga aspekti i mbrojtjes se mjedisit nga zhurmat jane ato aktivitetet qe garantojne pakesimin e shkarkimit te zhurmes, sic jane modernizimi i mjeteve dhe i vete infrastructures dhe teknologjise si dhe masat per pakesimin e impaktit te zhurmes ne mjedis. Veprime qe influencojne indirect ne riorientimin e rrjedhes se trafikut ne korridoret e transportit te distancave te gjata dhe ne mjedisin urban (transporti publik) jane gjithashtu te rendesishme.

Ne pozicionimin e veprimeve mbi infrastrukturen sipas sektoreve te zhvillimit ne hapesire, zgjidhjet e pergjithshme dhe teknike do te duhet te sigurohen te tilla qe garantojne se ndotja nga zhurmat nuk e tejkalon kufirin e lejuar. Gjithe masat zbutese qe kerkohen burojne nga legjislacioni dhe synimet jane te vendosura ne SKZHI-II.

8.1.8. Popullatat dhe asetet materiale

Objektivi Mjedisor 10: Permiresimi i kohezionit social, sigurise se jeteses dhe levizshmerise se qendrueshme. Permiresimi i kushteve te jeteses dhe banesave. Permiresimi i shendetit dhe cilesise se jetes te komuniteteve. Minimizimi i zhvendosjes se pavullnetshme dhe kompensimi i pershtatshem. Reduktimi i kohes dhe gjatesise se udhetimit dhe promovimi i mjeteve te transportit si ciklizmi dhe transporti publik. Permiresimi i aksesit ndaj sherbimeve baze. Permiresimi i sigurise rrugore.

Ne vijim te impakteve mbi shendetin human, arritjet e ketyre objektivave influencojne gjithashtu konsiderueshem situaten ekonomike te njerezve dhe asetet materiale qe ata kane ne dispozicion. Gjithashtu, ato kane sinergji te rendesishme pasi synojne te kufizojne rritjen e mbipopullimit, kerkojne perdorim ne rritje te zgjidhjeve mbi ofrimin e sherbimeve dhe infrastructures, hapesires dhe energjise, si edhe te efekteve te demshme mbi asetet materiale per shkak te ekspozimit te tyre ne mjedise te ndotura. Impaktet do te jene pozitive, permanente dhe rajonale.

Sipas SKZHI-II, objektivat kryesore mbi popullsine dhe asetet materiale jane (i) Mundesi me te medha dhe cilesi me te mire te arsimimit; (ii) Nje sistem kujdesi shendetesor me i forte dhe me i aksesueshem; (iii) Zgjerimi i mundesive per punesim; (iv) Forcimi i sistemit te sigurimeve shoqerore dhe mbrojtjes sociale; (v) Krijimi i nje shoqerie gjithepershires; (vi) Garantimi i barazise gjinore; (vii) Fokus me i madh tek artet dhe kultura; (viii) Forcimi i rolit te sporteve

Per sa i takon problemeve kryesore qe lidhen me ceshtjet e mireqenies, sigurise dhe shendetit, ne menyre te permblodhur ato kane te bejne me aksesimin e trafikut dhe transportit ne zonat urbane dhe rurale, lidhur ngushte me levizshmerine drejt tregjeve dhe ruajtjen e lidhjeve ne komunitet. Nderkohe komunitetet lokale e kane sfiden me te madhe me ruajtjen e situates social-ekonomike

(perfshire bujqesine, hortikulturen, akuakulturen, pyjet, sherbimet utilitare, edukimin etj.).

Zhvillimet e parashikuara ne Plan detyrimisht qe do te shkaktojne me shume trafik, me shume emetime, me shume zhurme dhe me shume trysni mbi burimet natyrore. Per te patur nje zhvillim te qendrueshem Plani parashikon, nder te tjera edhe zhvillimin e sistemeve te trajtimit te mbetjeve dhe te ujerave te zeza. Ne kete kendveshtrim problemet qe shkaktohen nga menaxhimi i dobet i ketyre sistemeve ka gjasa te zvogelohen.

Nder rreziqet dhe shkaqet e tyre mund te permendim:

- Rritjen e nivelit te zhurmave dhe uljen e cilesise se ajrit, qe shkaktohen nga shtimi i trafikut, rritja e aktiviteteve urbane dhe shtimi i zhurmave nga aktivitetet e sherbimeve ne komunitet;
- Uljen e cilesise se ajrit qe shkaktohet nga trafiku i renduar;
- Cilesia e ulet e ujit te pijshem e shkaktohet nga pakesimi i burimeve ujore per shkak te keqmenaxhimit te tyre si dhe per shkak te rritjes se ndotjes dhe eutrofikimit
- Rritja e sasise se mbetjeve ne vendet e paautorizuara qe vjen si pasoje e keqmenaxhimit te mbetjeve te ngurta dhe mungeses se ndergjegjesimit.
- Zhvillimet e reja ne qendrat urbane dhe industriale do te sjellin rritjen e numrit te banoreve dhe te perdoruesve te rrugeve, duke sjelle keshtu nje rrezik real per sigurine e njerezve.

Fokusimi ne zhvillimet infrastrukurore qe i pergjigjen realizimit te qellimeve dhe objektiveve perkatese, kryesisht per t'i sherbyer rritjes se pritshme te numrit te vizitoreve ne zonat perkatese, mbarat me vete rrezikun qe komunitetet dhe vendbanimet ekzistuese mund te neglizohen nga pikepamja e sherbimeve komunitare. Nderkohe qe zhvillimi i pergjithshem social-ekonomik pritet qe te kontribuojne ne rritjen e mireqenies se njerezve, ekziston rreziku qe rritja ekonomike te kete nje shperndarje te çekuilibruar.

Nder rreziqet dhe shkaqet e tyre mund te permendim:

- Mungesa e transportit dhe levizshmerise e shkaktohet nga humbja e lidhjeve me token bujqesoredhe sherbimet sociale, si dhe nga nje transport publik i pamjaftueshem
- Prishja e cilesise se jetes qe vjen si pasoje e zhvillimeve te reja te cilat demtojne menyren tradicionale te jeteses dhe sjellin rritje te kostove baze te jeteses.

Ndergjegjesimi i njerezve mbi problemet mjedisore nuk rezulton automatikisht me ndryshimin e sjelljeve te tyre. Duke dhene informacione, rritur ndergjegjesimin, dialogimin me te gjitha palet e interesuar dhe me perfshirjen e publikut ne proceset vendimarrese per politikat e propozuara do te kontribuojne se tepermi ne ndryshimin e modeleve te sjelljes persa i takon zgjidhjeve te qendrueshme, gje qe eshte theksuar se tepermi edhe ne udhezimet strategjike te Planit Kombetar Mjedisor te Veprimit.

Plani ofron zgjidhje qe kane te bejne me mobilitete te qendrueshme alternative si eshte rasti i trafikut te bicikletave qe klasifikohet midis menyrave me te pershtatshme te transportit ne terma mjedisor dhe te shendetit. Krijimi i rrugeve te bicikletave dhe rrugicave te marshimeve me ane te aksesimit te pershtatshem ne qendrat e rekreacionit do te kishte nje impakt pozitiv ne shendetin human (impakt lokal).

8.1.9. Trashegimia kulturore

Objektivi Mjedisor 11: Ruajtja e shtrirjes, permbajtjes dhe vecorive te zonave dhe strukturave te trashegimise kulturore.

Zhvillimet e infrastruktures mund të krijojnë impakte direkte në njesi dhe zona të trashëgimise kulturore gjatë fazes së ndërtimit dhe me tej të operimit si rezultat i efekteve të mëposhtme:

- Degradimi i vecorive të peisazhit përreth njesive të trashëgimise kulturore (impakt indirekt, i pakthyeshem);
- Dëmtimi i strukturave të trashëgimise kulturore (impakt direkt, i pakthyeshem);
- Shkatërrim i mbetjeve arkeologjike gjatë fazes së ndërtimit (impakt direkt, lokal, i pakthyeshem);
- Vibrime që mund të shkaktojnë dëmtime të strukturave të trashëgimise kulturore (impakt indirekt, i pakthyeshem);
- Clirime gazrash ndotes që bëjnë pjesë në kontribuimin e shirave acid dhe që shkaktojnë dëmtime të strukturave të trashëgimise (impakt indirekt, kumulativ, në distancë).

Duke qenë se Shqipëria ka një diversitet të madh të trashëgimise kulturore, në terma kompozimi dhe përhapjeje në të gjithë vendin, gjë që ka të ngjarë që ndërtimet e reja të infrastruktures do të perzihen në këto zona, vecanerisht me peisazhin kulturor, peisazhin historik, trashëgimie arkitekturore dhe zonat e tyre të influencës si edhe pikat arkeologjike. Pozicionimi i infrastruktures sipas sektoreve do të ndryshojë në mënyrë permanente përdorimin e hapësirës në këto zona. Për këtë, duhet të zbatohen masa të përshtatshme për të ruajtur vecoritë e zonës së trashëgimise kulturore. Nga aspekti i ruajtjes së mbetjeve arkeologjike, aktivitetet në mjedis konsiderohen akte destruktive (psh germimet). Kërkime paraprake arkeologjike në plan të gjere do të duhet të kryhen, rezultatet e tyre do të duhet të merren në konsideratë kur të pozicionohen strukturat e infrastruktures dhe masat për të ruajtur mbetjet arkeologjike do të duhet të zbatohen.

Në vijim të impakteve direkte permanente, zbatimi i veprimeve të Planit mund të ndikojë gjithashtu në trashëgimie kulturore në mënyrë indirekte, dmth duke përkeqësuar vecoritë e peisazhit në mjedisin përreth njesive të trashëgimise kulturore, vibracionet mund të shkaktojnë dëmtime në strukturat e trashëgimise kulturore, dhe shkarkimet e gazeve që janë përberes të shirave acide mund të shkaktojnë dëme në strukturat e monumenteve. Për më tepër në efektet indirekte, impakti i gazeve mund të jetë kumulativ dhe të ndikojë në distanca të mëdha.

Gjatë fazes së operimit, këto veprime mund të kenë një impakt të drejtperdrejte pozitiv mbi trashëgimie kulturore. Arritja me lehtë tek zonat me rëndësi historike dhe kulturore do të rezultojë në rritjen e numrit të vizitoreve. Nga ana tjetër, një impakt pozitiv i drejtperdrejte mund të kthehet shpejt në impakt negativ. Me shumë vizitore mund të prodhohen me shumë mbetje dhe të rritin ndotjen akustike.

8.1.10. Peisazhi

Objektivi Mjedisor 12: Garantimi i ruajtjes së peisazheve të vecanta dhe zonave peisazhistike me vecori dalluese në nivel kombëtar dhe krijimi i një imazhi peisazhi me cilësi të lartë. Rritja e hapësirave të gjelbra për aktivitete krijuese dhe promovimin e natyrës.

Percaktimi i impaktit mbi cilësinë e peisazhit, buron kryesisht nga vecoritë vizive të hapësirës dhe nga elementet karakteristike të peisazhit që janë të pranishme në këto hapësira. Peisazhi cenohet me shumë nga infrastruktura që shtrihet në zona të hapura, ku impaktet janë më të dukshme për shkak të një niveli të lartë shtrirjeje (impakte të përheshme, të pakthyeshme). Ndikimi është vecanerisht i lartë në rastin e një nderhyrjeje infrastrukturore në zona me peisazh të jashtëzakonshëm, apo me tipare të vecanta, si dhe në zona peisazhistike me elemente natyrore të mbrojtur, të cilët mbartin një kuptim të rëndësishëm simbolik.

Impaktet mbi vecoritë peisazhistike të zonave mund të perkufizohen si direkte, kumulative, indirekte dhe të dobëta. Strukturat infrastrukturore në hapësira, behen elemente të peisazhit dhe pjesë përberese e tij. Kështu që, sistemimi i këtyre strukturave duhet të bëhet në përputhje me tipologjinë

ekzistuese te peisazhit. Marrja ne konsiderate e vecorive natyrore dhe topografise se zones ku parashikohet te zhvillohet projekti, do te reduktoje fragmentimin e peisazhit.

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese duhet te merren parasysh per te realizuar kete objektiv.

Urbanistika: Permiresimi dhe pasurimi i cilesise se projektimit me ane te perfshirjes se elementeve te mbrojtjes se mjedisit.

Procesi i projektimit eshte gjitheperfshires. Me qellim qe te integrohen dhe kerkesat mjedisore ne kete proces, eshte e nevojshme te perfshihen te gjithe aktoret zyrtare ose jo ne projektim, me qellim perfshirjen e kriterave mjedisore qe ne hartimin e draft projekteve te nderhyrjes ne infrastrukture dhe projekteve te tjera.

8.1.11. Konkluzion mbi vleresimin

Me poshte paraqitet vleresimin e impakteve mbi zbatimin e Planit bazuar ne realizimin e objektivave mjedisore, te paraqitura per secilin veprim.

Tabela tregon se impaktet mbi objektivat mjedisore mund te ndodhin gjate zbatimit te secilit prej veprimeve individuale (niveli A, B dhe C), nderkohe qe nuk u pa e nevojshme te vleresohej me graden D (veprimi ne kundërshtim te plote me objektivat mjedisore). Ne pergjithesi, u vu re qe me ane te pozicionimit te pershtatshem te aktiviteteve hapesinore dhe duke ndermarr gjithe masat zbutese, te gjithe grupet e veprimeve jane te pranueshme nga kendveshtrimi mjedisor. Ne perputhje me gjetjet, jane propozuar masa zbutese te pergjithshme dhe specifike ne Seksionin 8 dhe 9.

Gjate zbatimit te aktiviteteve ne kuader te PPV, pritet te ndodhin impakte pozitive dhe negative. Impaktet pozitive priten per ajrin dhe ndryshimet klimatike si edhe per popullatat dhe asetet materiale. Vleresimi i rezultateve tregon se nuk do te kete impakte mbi faktoret klimatike duke konsideruar qe mjetet e transportit do te vijojne te rinovohen ne te ardhmen edhe me tej, gje qe do te sjelle si pasoje permiresim te cilesise se ajrit dhe cilesise se shendetit human, midis te tjerave. Per me tej ne pjesen pozitive te impakteve mbi popullaten dhe asetet materiale do te vije si rezultat i zbatimit te infrastruktures ne pergjithesi qe do te beje te mundur pakesimin e kohes se udhimit, sigurine ne levizje, perafrimin me tregjet dhe qendrat kryesore urbane dhe sherbimet publike ne pergjithesi.

Pergjithesisht, shumica e impakteve negative jane te lidhura me fazen e planifikimit (pozicionimi i infrastruktures ne hapesine dhe pergatitja e kushteve teknike te pershtatshme), pasi Shqiperia ka vecori te theksuara diverse dhe te shumta nga ana natyrore, kulturore dhe peisazhi qe mund te ndikohen konsiderueshem prej zhvillimeve te infrastruktures, sidomos atyre me shtrirje te gjere dhe korridoreve sipas sektoreve (transport, energji, uje, etj.). Impaktet negative shfaqen ne fazen e planifikimit prej aspekteve te perdorimit te tokes, efekteve ne uje, natyre (si biodiversiteti edhe zonat me status te mbrojtur), trashegimine kulturore dhe peisazhin. Keto impakte do te kerkojne krijimin e nje programi bashkekohor mbi masat zbutese dhe nje zbatim te pershtatshem te ketyre masave.

Impakte negative mbi shendetin human mund te ndodhin per shkak te rritjes se ndotjes nga zhurmat dhe impaktet ne cilesine e ajrit, vecanerisht ne zonat me densitet te larte banimi ku do te perqendrohen edhe nje seri veprimesh ne territor te ngushte dhe kjo do te ndikojte kryesisht ne fazen e zbatimit te projekteve specifike.

8.2. Ndikimet kumulative

Impaktet mjedisore kumulative percaktohen ne kete Raport si nje kombinim i impakteve te zbatimit te veprimeve te Planit ne aspekte te ndryshme te mjedisit.

Ne zbatimin e veprimeve te Planit, impaktet mjedisore kumulative variojne sipas aspekteve individuale te mjedisit.

Kur vleresohen impaktet mbi token, ajrin dhe faktoret klimatike, impaktet kumulative te zbatimit te veprimeve te Planit shprehen si shuma e impakteve te te gjitha masave, si te tilla ne vleresimin e impakteve kumulative mbi:

- token, zona toke bujqesore dhe e pyjeve e fragmentuar per shkak te integritimit te strukturave te infrastruktures se re qe kombinohen;
- asetet minerale, shkalla e riciklimit te gjenerimit te mbetjeve ndertimore gjate fazes se ndertimit dhe rindertimit qe kombinohen;
- ajrin, shkarkimet e ndotesve qe pasojne zbatimin e masave qe kombinohen; dhe
- faktoret klimatike, shkarkimet e gazeve sere qe pasojne zbatimin e masave qe kombinohen.

Nga aspekti i impakteve mbi ajrin dhe faktoret klimatike, impaktet kumulative si shume e impakteve te te gjitha veprimeve te Planit jane te rendesishme per realizimin e objektiveve mjedisore te percaktuar per sektoret e Shqiperise per 2030 ne lidhje me:

- menaxhimin e mbetjeve te ndertimit;
- shkarkimet tavane te ndotesve dhe
- sasia vjetore me e larte e shkarkimit te gazeve sere.

Kur vleresohen impaktet mbi ujin, natyren, trashegimine kulturore dhe peisazhin, impaktet kumulative zakonisht nuk mund te shprehen si nje shume e impakteve te te gjitha veprimeve per te arritur synimet e Planit. Kur vleresohen impaktet kumulative ne aspektet e permendura me siper, karakteristikat e nje impakti individual qe kontribuon ne ne impaktet kumulative jane shume te rendesishme. Keto jane pergjithesisht karakteristika ne te cilat impaktet ndryshojne njeri nga tjetri sipas vendit (impakt direkt dhe ne distance) dhe kohes (afat-shkurter, afat-mesem dhe afat-gjate, perkohesisht dhe permanent) te impaktit.

Kur vleresohen impaktet mbi shendetin human, impaktet kumulative te zbatimit te veprimeve te Planit shprehen si nje kombinim i impakteve qe kontribuojne ne shendetin dhe mireqenien e njerezve dhe zakonisht referohen per:

- reduktimin e ekspozimit ne nivelet e tejkaluara te zhurmes;
- reduktimin e ekspozimit ne nivelet e tejkaluara te ajrit te ndotur ne mjedis; dhe
- masat qe lehtesojne veprimtari shlodhese dhe rekreative ne nje mjedis te shendetshem per distanca te shkurtera, vecanerisht gjate shkembimeve ditore (impaktet u vleresuan midis popullates).

Kur vleresohen impaktet mbi popullaten dhe asetet materiale, impaktet kumulative te zbatimit te veprimeve ne Plan shprehen si nje kombinim i impakteve te ndryshme qe ndikojne ne hapesiren e tyre te jeteses dhe ne jeten e tyre. Masat per te arritur synimet e Planit jane positive nga aspekti i impakteve mbi popullsin e asetet materiale, nese impaktet kumulative te tyre kontribuojne ne arritjen e kohezionit social, sigurine dhe qendrushmerine.

8.2.1. Impaktet Kumulative te Projekteve specifike

Ne kete Seksion eshte paraqitur nje analize qe lidhet me vleresimin e impakteve kumulative te projekteve specifike te Planit. Keto projekte jane grupuar sipas natyres se ngjashme te tyre dhe jane analizuar nen kendveshtrimin e elementeve me te rendesishem dhe me te ndjeshem mjedisore.

Nga ana tjetere, vleresimi i impakteve eshte bere duke i analizuar ato (impaktet) sipas nje liste kriteresh, dhe per secilin kriter eshte paraqitur dhe analizuar edhe statusi i secilit impakt ne perputhje me kriterin perkates.

Objektivat mjedisore jane grupuar si me poshte:

1. Toka (perfshin token, resurset natyrore)
2. Cilesia e Ajrit dhe Zhurmat (perfshin *Ajrin, Faktoret klimatike, zhurmat*)
3. Cilesia e ujit
4. Biodiversiteti dhe zonat e mbrojtura
5. Mbetjet
6. Mjedisi human (Popullsia dhe asetet materiale, Trashegimia Kulturore, Peisazhi)

Projektet specifike te parashikuara ne PPV per territorin e Bashkise Kukës mund te klasifikohen ne baze te nderhyrjes, ne:

1. Projekte te nderhyrjes urbane dhe rurale ne Infrastruktura , ku perfshihen projektet

- 1.A.2.1 Rikualifikimi I bulevardit
- 1.A.1.1 Permiresimi I rrjetit nentokesor
- 1.A.2.2 Rikualifikimi I lidhjes hotel-qender
- 1.B.1.2 Rikualifikimi I hotelit te zbrazur KUKES
- 1.C.2.1 Ndertimet sociale
- 2.A.2.1 Permiresimi I rrjetit te ujesjellesit
- 2.A.3.1 Permiresimi I rrjetit te kanalizimeve
- 2.B.1.1 Permiresimi I organizimit te transportit publik
- 2.B.2.2 Mirembajtja dhe permiresimi I rrugeve te pakalueshme
- 2.B.2.3 Reduktimi I numrit te rrugeve te paasfaltuara
- 2.B.2.4 Zgjerimi dhe mirembajtja e rrugeve urbane dhe e ndricimit te tyre
- 2.C.3.2 Permiresimin e infrastruktures se sistemit parashkollor dhe shkollor

2. Projekte te permiresimit te sherbimit per popullaten, pa nderhyrje ne infrastrukture , ku perfshihen projektet:

- 1.A.1.2 Zhvillimi I infrastruktures sanitare baze
- 1.A.3.1 Percaktimi I sherbimeve minimale baze sipas hierarkise se qendrave te banuara.
- 1.C.1.1. Hedhja ne harte e sherbimeve ekzistuese (formale dhe informale).
- 1.C.3.1 Sistemimi i lagjeve informale.
- 2.A.4.1 Permiresimi i teknologjise ne nxjerrjen dhe perpunimin e mineraleve
- 2.B.2.1 Vleresimi I gjendjes se rrjetit rrugor
- 2.C.1.1 Mundesi itineraresh rajonal per eksplorimin e vlerave historike dhe natyrore
- 2.C.2.1 Krijimin e paketave turistike qe perfshijne Kukësin, Prizrenin, Tropojen e Gjakoven
- 2.C.3.1 Shkollimi profesional(turizem, gastronomi, agrikulture)
- 3.B.1.1 Rregullimi dhe permiresimi I plazhit
- 3.B.1.2 Vleresimi turistik I Zones malore ne kufi me Kosoven dhe Maqedonine
- 3.C.1 Administrim me i mire i ciklit te ujit
- 3.C.2.1 Regjistrimi dhe gjeoreferencimi I centraleve ekzistuese
- 3.C.2.2 Tarifa te pershtatshme per konsumin e energjise
- 3.C.3.1 Vleresim lokal i potencialit minerar
- 4.A.1.1 Promovimi I eksperiencave te mira agrare
- 4.A.1.2 Permiresimi I zinxhireve BIO
- 4.A.2.1. Promovimi i iniciativave private per zhvillimin e metejshem te sektorit bujqesor
- 4.A.2.2 Krijimi i pikave te reja per mbledhjen dhe ruajtjen e produkteve bujqesore dhe blegtorale
- 4.A.2.3 Krijimi I markave/Certifikatat e cilesise
- 4.A.3.1 Zhvillimi i infrastrukturës bujqesore
- 4.A.3.2 Masa agroteknike per permiresimin e terrenit bujqesor
- 4.A.3.3 Rekuperimi dhe shtimi I rrjeteve ujites

4.A.3.4 Legalizimi I pronave bujqesore

4.A.3.5. Identifikimi i zonave të zhvillimin e peshkimit

3. Projekte te zhvillimit te hapësirave te reja ose rehabilitimit te atyre ekzistuese:

1.A.3.2 Zhvillimi policentrik dhe percaktimi I zonave urbane paresore

1.B.1.1 Rikualifikimi I zones industriale te zbrazur (rikualifikim urban)

1.A.2.3 Rikualifikimi I zones se molit

1.A.2.4 Rikualifikimi I qendres se Shishtavecit

1.B.2.1 Lidhja e zones se rivleresuar (ish zona industriale e zbrazur) me zonen e qendres dhe rrugen panoramike

2.B.3.1 Zhvillimi i projekteve të infrastrukturës ndërkufitare mbi temen e levizjes së qëndrueshme

2.B.4.1 Zhvillimi i projekteve per transportin nderkufitare dhe per infrastrukturen

4. Projekte mjedisore:

2.A.1.1 Menaxhimi I mbetjeve

2.A.4.2 Projektimi I parqeve energjitike (energja e diellit dhe e eres)

3.A.1.1 Parandalimi i ndotjes se ajrit dhe ujit si pasojë e shfrytëzimit të mineraleve

3.A.1.2 Krijimi dhe permiresimi i Korridoreve ekologjike përgjatë luginave dhe përgjatë zonave të mbrojtura

3.A.1.3 Krijimi I nje sistemi monitorimi ambjental

3.A.1.4 Zone mbrojtese per te limituar fenomenin e shpyllezimit

3.A.1.5 Krijimi I zonave tampon perreth zonave te rrezikshme

3.A.1.6 Rritja e cilesise se menaxhimit te zonave te mbrojtura nga stafi lokal

3.B.1.3 Sistemimi I zonave pyjore pergjate liqenit

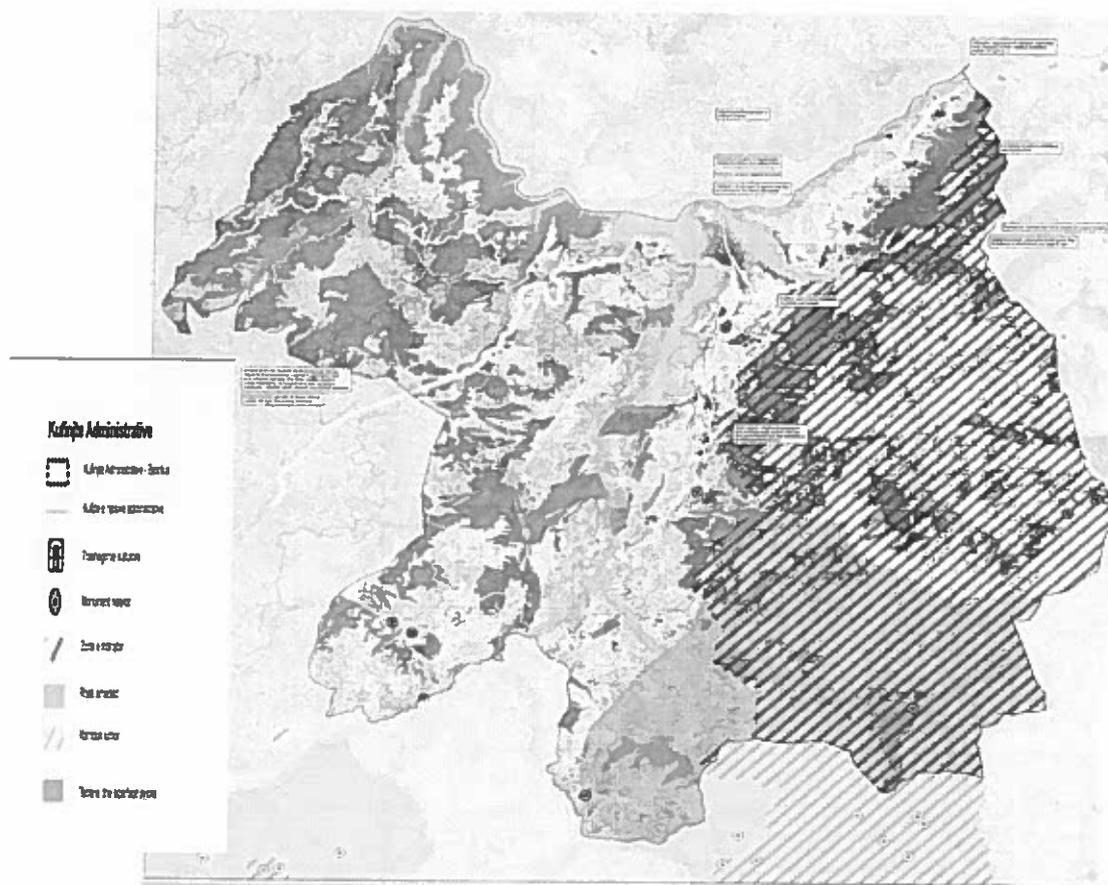
Legjenda:

Probabiliteti	II	Shume i larte
	I	I larte
	0	S'ka probabilitet
Shkalla	--	Impakt negativ i larte
	-	Impakt negativ i ulet
	0	S'ka impakt
	+	Impakt pozitiv i ulet
	++	Impakt pozitiv i larte
Frekuenca / Kohezgjatja	>>	Impakt i shpeshte deri i perhershëm apo afatgjate deri i perhershëm
	>	Impakt rastesor / afatshkurter
	0	S'ka impakt
Reversibiliteti	IR	I pakthyeshem
	R	I kthyeshem
	0	S'ka ndikim

Dimensioni Nderkufitar	TR	Ndikim i mundshem nderkufitar
		0
Pasiguria	?	Ndikimi i mundshem varet vetem nga mareveshjet e zbatimit
	0	S'ka ndikim
Sekuenca	P	Impakt primar
	S	Impakt sekondar
	0	S'ka ndikim
Nderveprimet	I	S'ka nderveprime
	C	Efekte kumulative
	SY	Efekte sinergjike
	0	S'ka ndikim

8.2.1.1. Ndikime ne burimet natyrore dhe zonat e mbrojtura

Figura 8.3. Harte e vendndodhjes se zonave te mbrojtura dhe monumenteve te natyres ne Bashkine Kukës

NDIKIME NE ZONAT E MBROJTURA											
Projekti	I	-	>>	R	0	?	0	SY			
Projekte te nderhyrjes urbane dhe rurale ne infrastrukture (rruge, ujesjelles, ndertesa)	I	.	>	R	0	?	S	C		Keto projekte pritet qe te kene te nivelit B ose C, ne varresi te nderhyrjes, mbi zonat e mbrojtura dhe biokorridoret. Ne hartimin e VNM per secilin projekt duhet te konsiderohet prania e zonave te mbrojtura dhe te zbatohet legjislacioni perkates.	Projektet nuk jane te detajuara ende, por nevojitet te shmanget hapja e rrugeve te reja ne zonat e mbrojtura Korab-Koritnik si dhe ne zonat e propozuara Emerald.
Projekte te permiresimit te sherbimit per popullaten, pa nderhyrje ne infrastrukture	I	.	>	R	0	?	S	C		Keto projekte pritet qe te kene nje impakt te minimal negativ mbi zonat e mbrojtura dhe biokorridoret. Sidoqofte impaktet jane te kthyeshme dhe afatshkurtra. Ato jane sekondare dhe kumulative.	Keto projekte parashikojne permiresim te cilesise dhe jo nderhyrje ne infrastrukture
Projekte te zhvillimit te hapësirave te reja ose rehabilitimit te atyre ekzistuese	II	++	>>	0	0	?	0	SY		Krijimi i ketij rrjeti eshte e sigurt qe do te kete impakte pozitive dhe ne nje shkalle te larte ne kuader te ruajtjes se zonave te mbrojtura dhe biokorridoreve. Keto impakte jane te perhershme dhe sinergjike me aktivitetet e tjera qe parashikohen ne kete fushe.	Kjo mase do te duhet te implementohet si komplement me projektet e zonave te mbrojtura per te perafuar njerezit me natyren.
Projekte mjedisore	II	++	>>	R	TR	?	P	C		Projektet e parashikuara do te kene nje ndikim te larte pozitiv per ruajtjen e zonave te mbrojtura dhe biokorridoreve. Shpallja e parqeve do te garantoje disiplinimin e rrjedhes se tyre si dhe ruajtjen e shtratit lumor. Ndikimet jane nderkufitare dhe kumulative.	Elementi nderkufitar i ketyre masave paracakton nderveprimin me vendet fqinje, per te pasur integrimin e plote te masave mbi habitatet dhe ekosistemet. Persa i takon investimeve qe krijojne impakt ne zonat e mbrojtura dhe per me teper kur ato ndodhen brenda tyre (HEC-et, bujqesia intensive, turizmi, transporti, etj.) duhet te aplikohet me prioritet legjislacioni per zonat e mbrojtura.

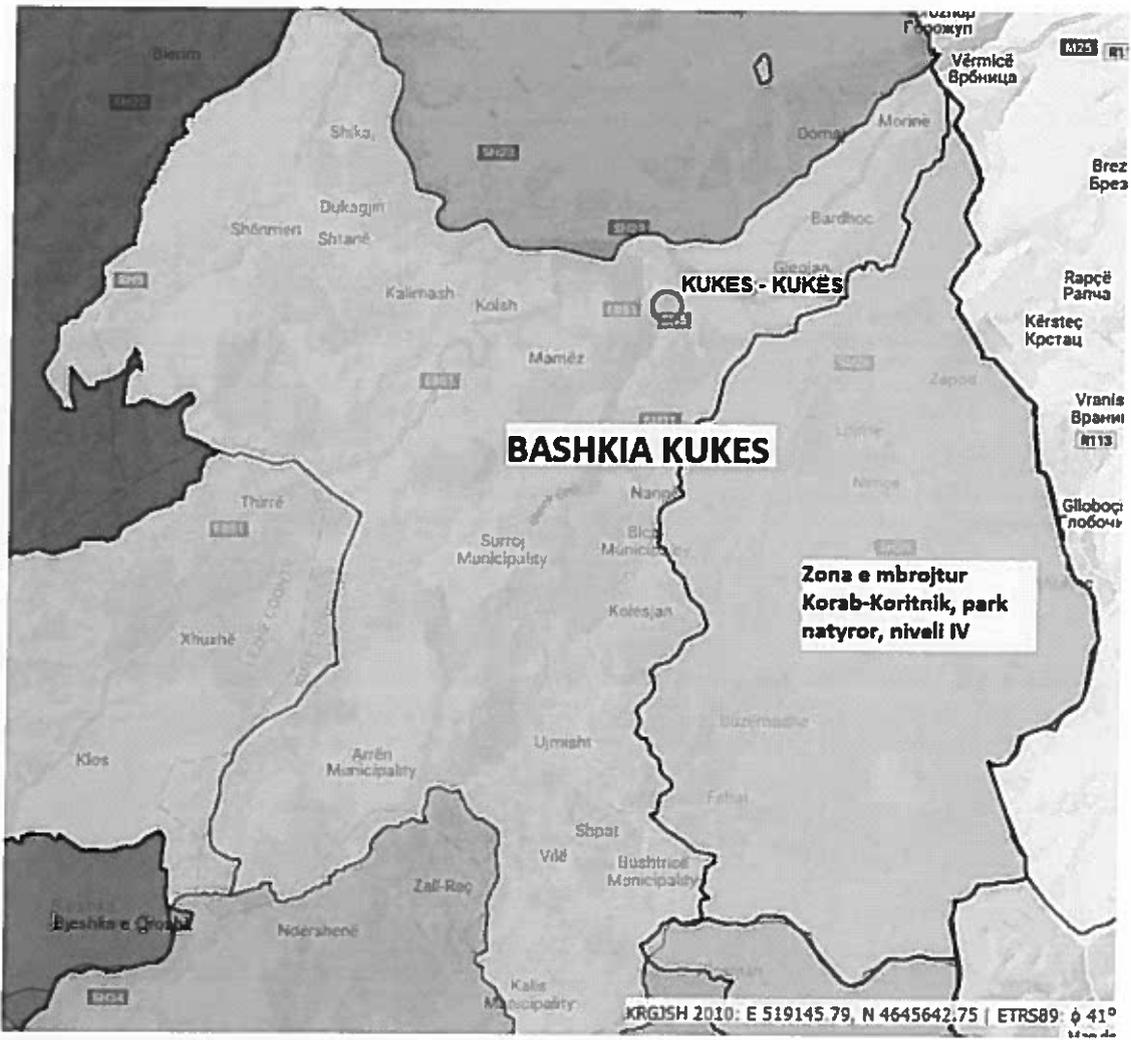

Figura 8.4. Harta e vendndodhjes se zones se mbrojtur Korab-Koritnik ne Bashkine Kukes (Burimi: ASIG GEOPORTAL)

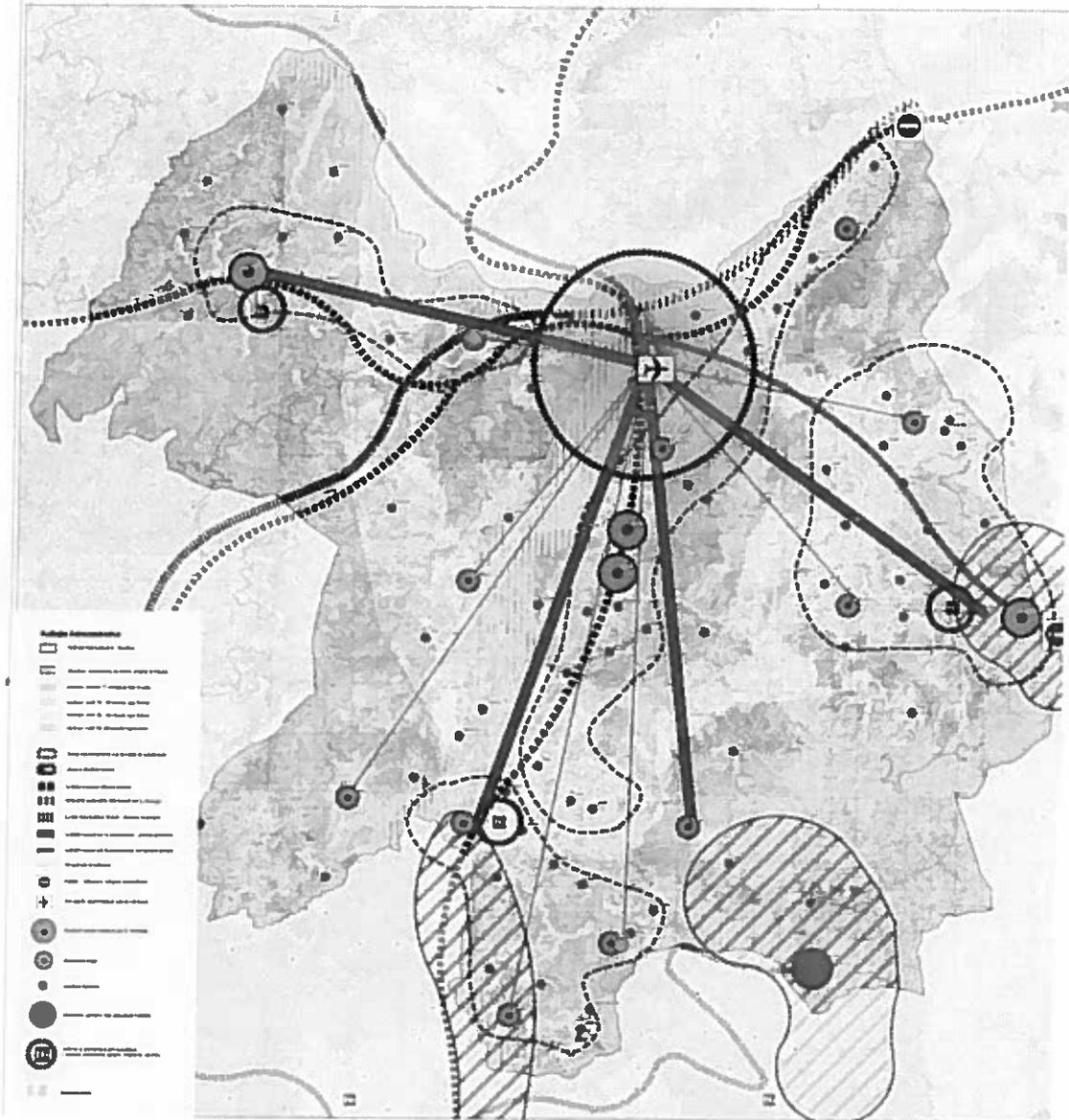

Figura 8.5. Peshkrimi i nderhyrjeve te parashikuara ne kuader te PPV per Bashkine Kukes

Duke gjykuar nga harta e zonimit te zones se mbrojtur te nivelit IV (Parku Natyror) Korab-Koritnik, rezulton se kjo zone e mbrojtur ka disa zona qendrore prane qendrave administrative Topojan, Shtiqen e Shishtavec. Ne keto zona parashikohen gjithashtu nderhyrje infrastrukturore si me poshte:

1. Kualifikimi i qendrave administrative
2. Rehabilitim i rrugeve
3. Rehabilitim i rrjetit hidrosanitar

Keto projekte parashikohen te zbatohen ne zona te banuara. Ato ndodhen ne afersi te zonave qendrore te zones se mbrojtur te Parkut Natyror, prandaj nevojitet vemendje e vecante ne lidhje me menaxhimin e ndikimeve dhe zbatimin e masave zbutese.

Per qellimin e ketij studimi, eshte e rendesishme te permendet qe nuk parashikohen aktivitete ne zonat qendrore.

8.2.1.2. Ndikime ne cilesine e ujit

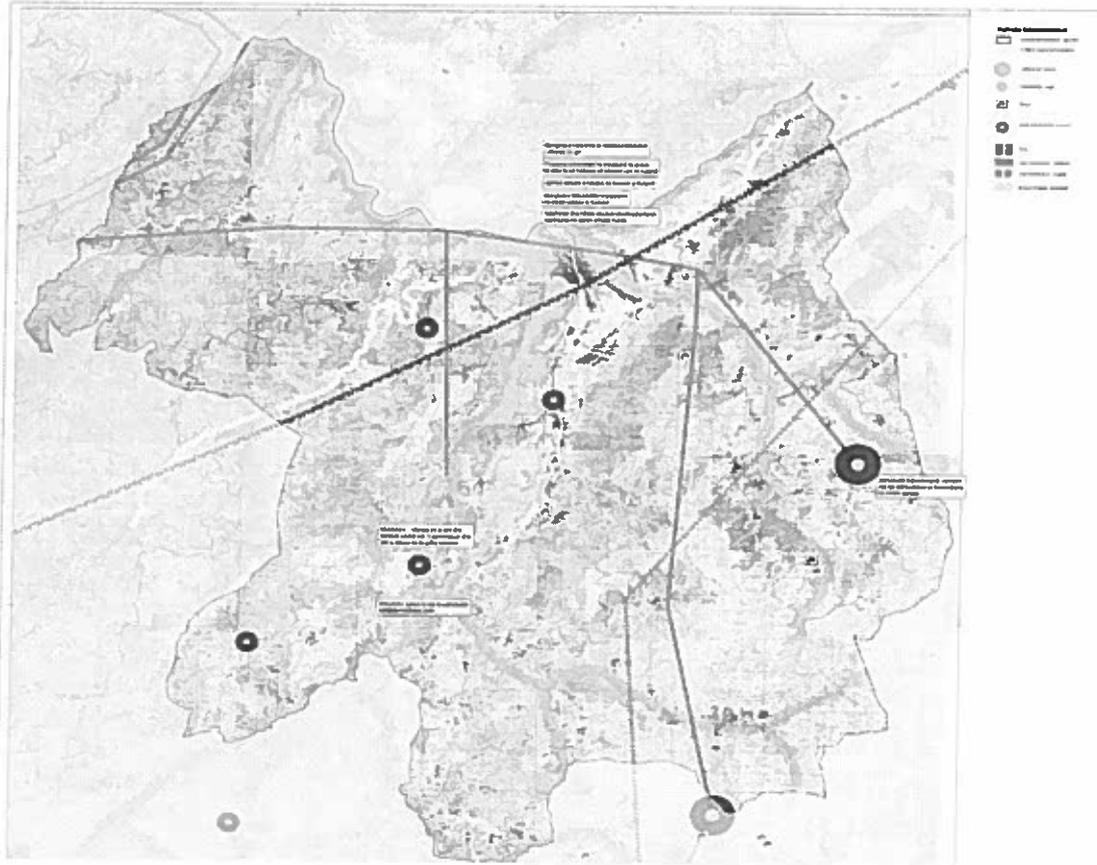

Figura 8.6. Harta e burimeve ujore, Bashkia Kukes

NDIKIME NE CILESINE E UJIT											
Projekti	I	-	>	>>	R	0	?	0	SY		
Projekte te nderhyrjes urbane dhe rurale ne infrastrukture (rruge, ujesjelles, ndertesa)									<p>Projektet e parashikuara do te kene nje ndikim te ulet negativ ne cilesine e ujit. Si permiresimi i rrjetit te shperndarjes, ashtu dhe konservimi i burimeve ujore, jo vetem qe ndikojne pozitivisht ne rritjen e cilesise se ujit, por ne te njejten kohe sherbejne edhe si masa zbutese ndaj projekteve qe kane efekte te prishme negative ne kete aspekt. Marreveshjet institucionale jane te rendesishme per t'i arritur keto impakte, permes realizimit te projekteve specifike.</p> <p>Nuk parashikohen ndikime nderkufitare ne cilesine e ujerave per arsye te drejtim te rrjedhjes se lumenjve e perrenjve.</p>	<p>Mase zbutese per cilesine e ujrave sipërfaqesore dhe nentokesore perben realizimi i projekteve te impianteve te trajtimit te ujrave te perdorur urbane dhe ne nje shkalle me te gjere duke e shtrire kete mase edhe ne aktivitetet e tjera industriale qe krijojne shkarkime ujrash industriale te ndotura dhe qe ndikojne sidomos ne cilesine e ujrave nentokesore.</p> <p>Ne rastin e nderhyrjeve infrastrukturore ne afersi te sipërfaqeve ujore, nevojitet te merrren masa te vecanta per izolimin e zones se punimeve me qellim shmangien e rrjedhjeve dhe rreshqitjeve te paparashikuara te materialeve (psh sistemimi i zones se mollit ne qytetin e Kukesit)</p>	
Projekte te permiresimit te sherbimit per popullaten, pa nderhyrje ne infrastrukture	I	-	>		R	0	?	S	C	<p>Projektet ne fjale pritet qe te kene impakte minimale negative ne cilesine e ujerave dhe burimet ujore</p>	<p>Permiresimet ne infrastrukturen bujqesore, krahas impakteve pozitive kryesisht ne mbrojtje nga permbytjet do te sjellin edhe intensifikim te aktiviteteteve bujqesore, gje qe ka si</p>

8.2.1.3. Ndikime ne cilesine e ajrit dhe zhurmat

		NDIKIME NE CILESINE E AJRIT DHE ZHURMAT							
Projekti		II	-	>>	IR	TR	?	P	C
Projekte te nderhyrjes urbane dhe rurale ne infrastrukture (rruge, ujesjelles, ndertesa, aeroport)	<p>Probabiliteti qe projektet ne fjale te shkaktojne impakte mbi cilesine e ajrit dhe zhurmat, eshte i larte, megjithate keto impakte jane ne nje shkalle te ulet. Sidoqofte impaktet jane aftagjata, deri dhe te perhershme dhe te pakthyeshme. Infrastruktura ndikon direkt ne uljen e cilesise se ajrit dhe rritjen e nivelit te zhurmave, prandaj impaktet jane primare dhe njekohesisht kumulative.</p> <p>Ne vecanti, venia ne funksionim e aeroportit te Kukesit do te rrite ndikimin negative ne cilesine e ajrit dhe nivelin e zhurmave.</p>								
Projekte te permiresimit te sherbimit per popullaten, pa nderhyrje ne infrastrukture	<p>Impaktet me te drejtperdrejta qe krijojne rruget kane te bejne mjaft me impaktet ne cilesine e ajrit dhe zhurmat. Ne teresi, rruget duhet te projektohen ne harmoni me habitatet natyrore (perfshire cilesine e ajrit dhe zhurmat), ku elementet e mbrojtjes se mjedisit te jene parasore duke aplikuar „best practices“.</p> <p>Rekomandohet te shmanget aty ku eshte e mundur hapja e gjurmeve te reja te rrugeve dhe te perdoren gjurmet ekzistuese.</p> <p>Nevojitet te vendoset nje system i monitorimit te ajrit dhe zhurmave ne afersi te aeroportit te Kukesit kur te filloje funksionimin. Masat zbutese duhet te jene sipas kerkesave te BE.</p> <p>Impaktet negative duhet te kompensohen me masa zbutese efektive qe jane pjese e projektimit dhe</p>	I	-	>	R	O	?	P	C

<p>Projekte te zhvillimit te hapesirave te reja ose rehabilitimit te atyre ekzistuese</p>	<p>!!</p>	<p>++</p>	<p>>></p>	<p>0</p>	<p>0</p>	<p>0</p>	<p>0</p>	<p>SY</p>	<p>uilet, afatshkurtra dhe te kthyeshme. Keto projekte pritet te kene impakte pozitive dhe ne nje shkalle te larte ne kuader te permiresimit te cilesise se ajrit dhe uijes se nivelit te zhurmave. Keto impakte jane te perhershme dhe sinergjike me aktivitetet e tjera qe parashikohen ne kete fushe.</p>	<p>planit afatgjate te operimit. Pritet permiresim i cilesise se ajrit per shkak te reduktimit te mbingarkeses se trafikut</p>
<p>Projekte mjedisore</p>	<p>!!</p>	<p>++</p>	<p>>></p>	<p>0</p>	<p>0</p>	<p>0</p>	<p>0</p>	<p>SY</p>	<p>Projektet mjedisore do te kene impakte pozitive ne te gjitha aspektet</p>	<p>Kujdes te tregohet ne konceptimin e Planeve te parqeve per mobilitetin e vizitoreve ne respekt me natyren. Promovimi duhet te jete per ngritjen e infrastrukturave te lehta qe mbeshtesin aktivitetet pa makina, ne drejtim te sporteve dhe aktiviteteve ne natyre.</p>

8.2.1.4. Ndikime ne menaxhimin e mbetjeve

NDIKIME MBI MENAXHIMIN E MBETJEVE										
Projekti	!!	--	>>	IR	0	?	P	C		
Projekte te nderhyrjes urbane dhe rurale ne infrastrukture (rruge, ujesjelles, ndertesa)									<p>Impaktet jane negative dhe me nje shkalle te larte ne fazen e zbatimit te projekteve per shkak te volumeve te mbetjeve qe do te prodhojne. Impaktet ne nje mase me te vogel dhe per ceshnje specifike pritet te kene edhe ndikime te pakthyeshme . Keto jane impakte direkte me nderveprim te larte kumulativ qe do te duhet te parashikohet me kujdes sidomos ne rajone te tilla si perreth dhe brenda qendrave primare, ne afersi te zonave te mbrojtura dhe atyre sensitive.</p>	<p>Konsiderohet qe volumet e mbetjeve qe pritet te prodhohen nga projektet e parashikuara ne sektorin e transportit dhe energjise do te kerkojne investime shtese per depozitim e mbetjeve per te minimizuar impaktet e drejtperdrejta afatgjate.</p> <p>Nevojitet qe Bashkia Kukes te marre rolin e udheheqesit ne procesin e menaxhimit te mbetjeve inerte , me qellim riciklimin dhe perdorimin e tyre ku eshte e nevojshme.</p>
Projekte te permiresimit te sherbimit per popullaten, pa nderhyrje ne infrastrukture	!	-	>	R	0	?	S	C	<p>Projektet ne fjale pritet qe te kene nje impakt sidomos ne procesin e mbledhjes dhe seleksionimit te mbetjeve. Zinxhiri agroushqimor pritet qe te permbaje edhe infrastrukturen e duhur per trajtimin e mbetjeve. Impakti eshte kumulativ ne kuader edhe te masave per administrimin e mbetjeve, masa te cilat do te merren nga projektet e tjera zhvillimore</p>	<p>Keto projekte pritet te rrisin volumet e mbetjeve. Pjese perberese e projekteve duhet te jete edhe lidhja e tyre me sistemin e rrjetit te infrastruktures se landfilleve dhe infrastruktures se menaxhimit te mbetjeve. Keto sisteme duhet te perfshijne 3 R-te (Riciklimi, Riperdorimi, Reduktimi) si pjese e suksesshme e zbatimit ne praktike.</p>

Projekte te zhvillimit te hapësirave te reja ose rehabilitimit te atyre ekzistuese	II	++	>>	R	TR	?	P	C	Projektet perkatese do te kene nje impakt negativ ne shkalle te ulet. Ky impakt eshte afatshkurter dhe i kthyeshem, pasi lidhet vetem me fazen e zbatimit te projektit. Impakti eshte kumulativ	Ne teresi, nderhyrjet duhet te projektohen ne harmoni me habitatat natyrore, duke aplikuar „best practices“
Projekte mjedisore	II	++	>>	0	0	0	0	SY	Projektet e parashikuara do te kene nje ndikim te larte pozitiv kundrejt menaxhimit te mbetjeve. Impaktet jane nderkufitare dhe sinergjike	Vete PPV parashikon nje aktivitet specifik i cili do te trajtojte menytrat me te mira te menaxhimit te mbetjeve ne territorin e Bashkise, perfshire permiresimin e sherbimit ne landfillet ekzistuese, si dhe praktika te minimizimit dhe riciklimit te pershtatshme.

8.2.1.5. Ndlkime mbi peisazhin dhe trashëgimime kulturore

NDIKIME MBI PEISAZHIN DHE TRASHËGIMIME KULTURORE											
Projekti	!!	-	>>	IR	0	?	P	C			
Projekte të nderhyrjes urbane dhe rurale në infrastrukture (rruge, ujësjellës, ndertesa)	!!	-	>>					C	Impaktet janë negative dhe me një shkallë të lartë. Nderhyrjet / demtimi i mundshëm i elementeve të peisazhit apo trashëgimise kulturore janë të perhershme dhe të pakthyeshme. Keto janë impakte direkte dhe i shtohen impakteve të projekteve të tjera në këto fushe.		Ne teresi, këto projekte duhet të projektohen në harmoni me standartet e ruajtjes së peisazhit dhe mbrojtjes e trashëgimise kulturore, ku së bashku me elementet e cilësise së mjedisit të jenë paresore duke aplikuar „best practices“.
Projekte të permiresimit të shërbimit për popullatën, pa nderhyrje në infrastrukture	!!	++	>>	0	0	0	S	C	Projektet në fjalë ndikojnë direkt në ruajtjen dhe promovimin e elementeve të peisazhit dhe trashëgimise kulturore, kështu që impaktet e tij janë shumë pozitive dhe afatgjata. Keto impakte janë kumulative, të lidhura edhe me projektet e tjera të së njëjtes tipologji.		Kjo mase do të duhet të implementohet si komplement me projektet që parashikojnë permiresime në cilësine e peisazhit dhe trashëgimise kulturore për të përafëruar njëzërit me natyrën, kulturen dhe zhvillimin e turizmit.
Projekte të zhvillimit të hapësirave të reja ose rehabilitimit të atyre ekzistuese	!!	++	>>	R	TR	?	P	C	Projektet perkatese do të kenë një impakt negativ në shkallë të ulët. Ky impakt është afatshkurter dhe i kthyeshem, pasi lidhet vetëm me fazën e zbatimit të projektit. Impakti është kumulativ		Ne teresi, nderhyrjet duhet të projektohen në harmoni me habitatet natyrore, duke aplikuar „best practices“
Projekte mjedisore	!!	++	>>	0	TR	?	P	C	Projektet në fjalë ndikojnë direkt në ruajtjen dhe promovimin e elementeve të peisazhit dhe trashëgimise kulturore,		Ne kuader të planifikimit të menaxhimit të parqeve, vëmendje e vecante të kushtohet për integrimin e tyre me

8.3. Impaktet Nderkufitare

Ligji 91/2013 "Mbi Vleresimin Strategjik Mjedisor" kerkojne percaktimin dhe konsultimin mbi efektet nderkufitare per planet dhe programet e hartuara.

Me poshte tregohenn impaktet pozitive and negative nderkufitare mbi objektivat mjedisore per veprimet mbi prioritet dhe synimet.

Ne nivel nderkufitar, pritet qe ndikimet te jene te njejta me ato ne nivel Bashkie.

Bashkia Kukës eshte ne rolin e nyjes nderlidhese nderkufitare midis Shqiperise dhe Kosoves, meqenese pjesa dermmuese e vijes kufitare ne territorin e kesaj bashkie ndan Shqiperine me Kosoven. Megjithate, Bashkia Kukës kufizohet ne nje pjese te vogel te vijes kufitare edhe me Maqedonine (Figura 8.7).

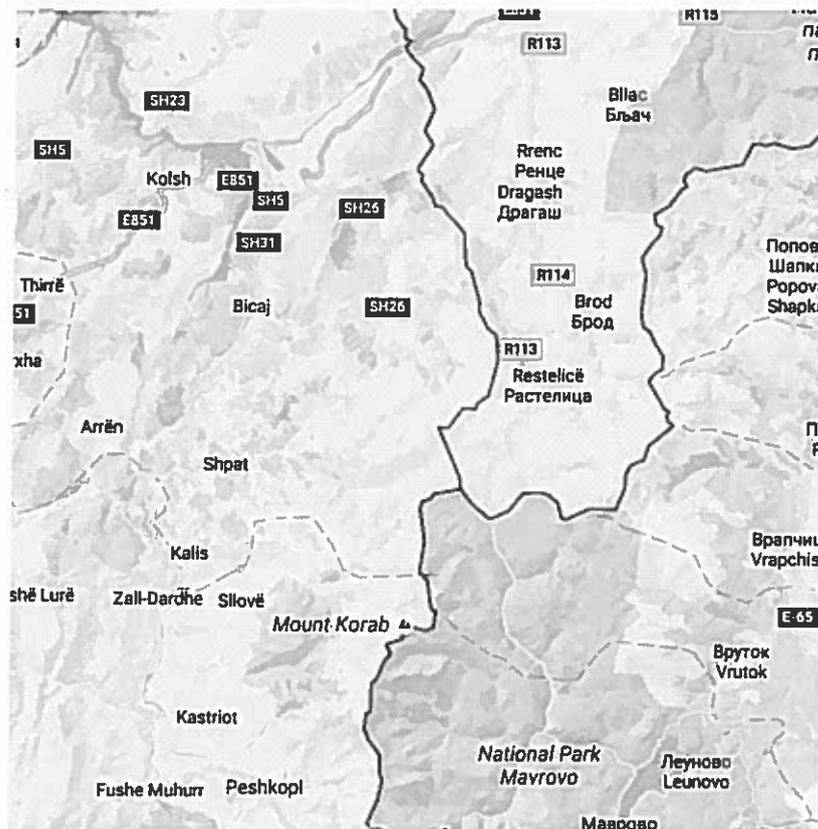

Figura 8.7. Vija kufitare dhe ndarja politiko-administrative (Burimi: Google map)

Aktivitetet ePlanit qe mund te prodhojne impakte nderkufitare paraqiten me poshte.

8.3.1. Toka

Priten ndikime te uleta nderkufitare, pasi projektet e parashikuara te nderhyrjes ne infrastrukture me qellim permiresimin e transportit dhe nderlidhjes nderkufitare parashikojne dhe rehabilitimin e rrugeve lidhese, si dhe zgjerimin e transportit hekurudhor, se bashku me shtimin e pikave te reja te nderlidhjes. Ndikimet qe parashikohen jane te perkohshme persa i perket tokes, ne rast se rekomandohen masa te pershtatshme zbutese, sic eshte kthimi i tokes ne gjendjen fillestare pas perfundimit te punimeve.

8.3.2. Ajri

Persa i perket projekteve te parashikuara ne kuader te ketij PPV, parashikohen ndikime nderkufitare ne ajer gjate ndertimit te objekteve te infrastruktures lidhese midis dy vendeve (rruge dhe hekurudhe), si dhe ne rast te fillimit te funksionimit te aeroportit te Kukesit.

8.3.3. Faktoret Klimaterike

Priten ndikime ne gazet e efektit sere per shkak te rritjes se numrit te mjeteve te motorizuara midis dy vendeve (Shqiperi-Kosove), si dhe mjeteve ajrore.

8.3.4. Ujrat

Nuk priten ndikime nderkufitare te ujerat pasi edhe nderhyrjet ne infrastrukture pritet te jene te perkohshme dhe te menaxhueshme me ane te masave zbutese. Nder ujerat siperfaqesore nderkufitare permendet Drini i Bardhe. Ky lume buron ne Kosove dhe furnizon Liqenin e Fierzes. Nga ana tjeter, Drini i Zi, i cili buron nga Liqeni i Ohrit, bashkohet me Drinin e Bardhe brenda territorit te Bashkise Kukes (prane fshatit Nimce) e me tej formojne lumin Drin, i cili furnizon liqenet e Fierzes se Komanit.

Megjense drejtimi i rrjedhjes se ketyre lumenjve eshte perendimi, drejt detit Adriatik, nuk priten ndikime nderkufitare as ne Kosove e as Maqedoni, persa u perket ujerave nderkombetare.

8.3.5. Natyra

Priten ndikime nderkufitare pozitive. Shume aktivitete te parashikuara synojne mbrojtjen dhe rehabilitimin e mjedisit prane zonave nderkufitare. Zona e mbrojtur Korab-Koritnik eshte njekohesisht ne listen e propozuat ne siteve nderkombetare Emerald, Niveli II. Ne rast te ndertimit te rrugeve ne gjurme te reja, priten ndikime ne habitatet dhe biodiversitetin, prandaj nevojitet te shmangen gjurmet e reja.

8.3.6. Mbetjet

Priten ndikime nderkufitare pozitive qe do te kene projektet mjedisore te parashikuara ne kete PPV.

8.3.7. Ndotja nga zhurmat

Ndikimet mbi zhurmat pritet te jene te lokalizuara dhe jo ne nivel nderkufitar, me perjashtim te venies ne funksionim te aeroportit te Kukesit.

8.3.8. Popullatat dhe asetet materiale

Te gjitha objektivat strategjike te ketij plani pritet te kene ndikime pozitive ne popullsine dhe asetet materiale ne kontekstin nderkufitar, sic tregohet dhe nga te gjitha tabelat vleresuese ne kapitujt 7 dhe 8.

8.3.9. Trashegimia Kulturore

Nuk ka ndikime nderkufitare mbi ruajtjen e vellimit dhe vecorive te njesive dhe zonave te trashegimise kulturore, pasi te gjitha projektet do te realizohen brenda territorit te Bashkise Kukes, nderkohe qe zonat e mbrojtura te trashegimise kulturore nuk shtrihen pertej kufijve shteterore ne kete Bashki.

8.3.10. Peisazhi

Priten ndikime nderkufitare pozitive, per shkak te permiresimit te infrastruktures ekzistuese, vecanerisht asaj te transportit.

8.4. Perputhshmeria e objektiveve te Planit te Pergjithshem Vendor me objektivat e Planit te Menaxhimit te Mjedisit per zonen e mbrojtur Korab-Koritnik

Zona e mbrojtur Korab-Koritnik ze nje hapësire relativisht te madhe ne territorin e Bashkise Kukes, prandaj ne kete studim jane trajtuar ne menyre specifike objektivat e Planit te Menaxhimit te propozuar per kete zone te mbrojtur. Keto objektiva renditen me poshte:

Forcimi i sistemit të menaxhimit të zonës së mbrojtur:

Sigurimi që zona e mbrojtur menaxhohet në një mënyrë korrekte, duke përfshirë grupet loka të interesit për të kontribuar në menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve të zonës duke ruajtur një ekuilibër të pajtueshëm ndërmjet ruajtjes së natyrës dhe zhvillimit të veprimtarive njerëzore.

Rritja e mbrojtjes dhe ruajtjes së habitateve dhe biodiversitetit:

Ruajtja e habitateve të ndryshëm të zonës së mbrojtur, ruajtja e llojshmërisë së florës dhe faunës dhe kombinimit të ekosistemeve ujore dhe tokësore, sigurimi i ujit të pastër në lumenj dhe përrenj dhe ruajtja e proceseve unike natyrore dhe biologjike dhe sistemeve të mbështetjes së jetës.

Zhvillimi i përdorimeve rekreative dhe turistike:

Sigurimi dhe menaxhimi i përdorimeve rekreative dhe kulturore të zonës, duke siguruar bashkëjetesën e objektivave të mbrojtjes së natyrës dhe zhvillimit të llojeve të ndryshme të veprimtarive turistike.

Zhvillimi i qëndrueshëm i bujqësisë dhe aktiviteteve social-ekonomike të qëndrueshme:

Sigurimi i shëndetit mjedisor, rentabilitetit ekonomik, dhe barazisë sociale dhe ekonomike me zonën e rezervës natyrore.

Promovimi i kërkimit shkencor dhe edukimit:

Promovimi i edukimit, vlerësimit të natyrës dhe kërkimit shkencor rreth vlerave biologjike, gjeofizike dhe kulturore të zonave të mbrojtura.

Projektet e propozuara në kuader të PPV të Bashkisë Kukës të cilat ndodhen brenda territorit të zonës së mbrojtur.

Bazuar në analizimin e Planit të Përgjithshëm Vendor për Bashkinë Kukës, rezultoi që jo të gjitha investimet (aktivitetet) e parashikuara të zhvillohen brenda territorit të zonës së mbrojtur.

Në tabelën 7.2 paraqiten të gjitha aktivitetet e parashikuara në kuader të Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Kukës, të cilat parashikohet të ndodhin apo të ndikojnë në territorin e zonës së mbrojtur.

Objektivat afatgjatë të Planit të Menaxhimit të Parkut Natyror Korab Koritnik janë trajtuar specifikisht në këndvështrimin e impaktit të tyre mbi zonën e mbrojtur dhe përputhshmërisë së tyre me objektivat e Planit të Përgjithshëm Vendor për Bashkinë Kukës.

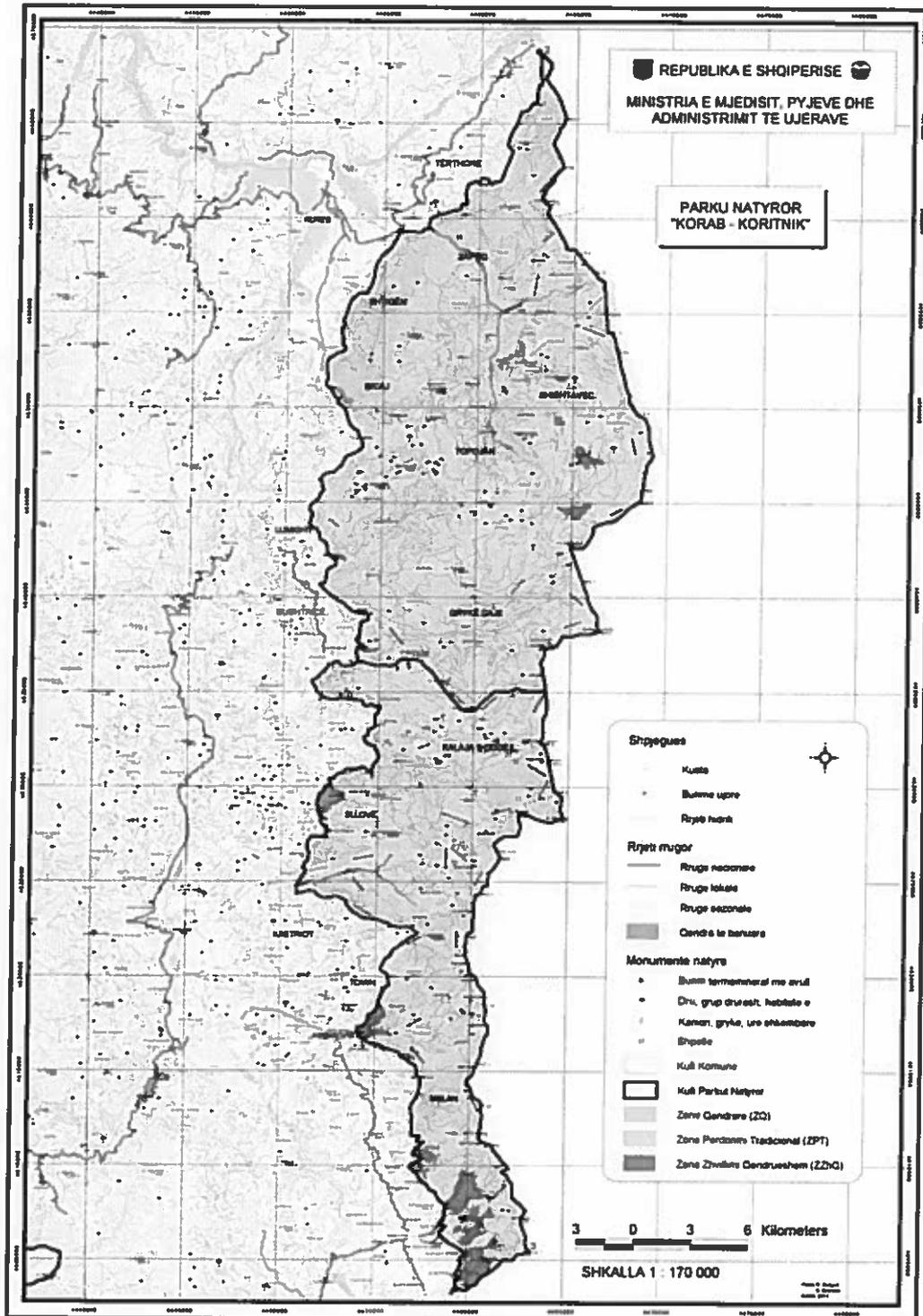

Figura 7.1: Harta dhe zonimi i parkut natyror Korab-Koritnik

Tabela 7.2. Perputhshmeria e objektivave afatgjate te planit te menaxhimit me objektivat e PPV

Perputhshmeria e objektivave te Planit te Menaxhimit per Parkun Kombetar Korab-Koritnik dhe objektivave te PPV per Bashkine Kukës

Objektivat e Planit te Pergjithshem Vendor bashkia Kukës		Objektivat Afatgjate te Planit te Menaxhimit Korab-Koritnik						
Objektivi strategjik	Programi strategjik	Aktivitetet	Projekte te propozuara brenda kufijve te zones se mbrojtur	Forcimi i menaxhimit te parkut	Mbrojtja e habitateve dhe biodiversitetit	Zhvillim rekreativ e turistik	Sigurimi i shendetit mjedisor dhe ekonomik	Promovimi i kerkimit shkencor
OS 1: Nje cilesi me e mire banimi ne territorin e Kukësit	1.A: Rritja e cilesise Urbane	1.A.1 Rritja e numrit dhe cilesise se sherbimeve dhe nensherbimeve	1.A.1.2 Zhvillimi i infrastruktures sanitare baze	0	0	3	3	0
		1.A.3 Percaktimi i rangut te qendrave te banuara dhe te Kukësit si qender primare	1.A.2.4 Rikualifikimi i qendres se Shishtavecit	1	1	3	2	0
		1.A.3.1 Percaktimi i sherbimeve minimale baze sipas hierarkise se qendrave te banuara.	1.A.3.1 Percaktimi i sherbimeve minimale baze sipas hierarkise se qendrave te banuara.	1	1	2	2	0

		Objektivat Afatgjate te Planit te Menaxhimit Korab-Koritnik					
Objektivat e Planit te Pergjithshem Vendor bashkia Kukës		Forcimi i menaxhi mit te parkut	Mbrojtja e habitateve dhe biodiversite tit	Zhvillim rekreativ e turistik	Sigurimi i shendetit mjedisor dhe ekonomik	Promovimi i kerkimit shkencor	
1.C:Ulje e fenomenit te ndertimeve informale	1.A.3 Percaktimi i rangut te qendrave te banuara dhe te Kukësit si qender primare	1	2	0	1	1	
	1.A.3.2 Zhvillimi pollicentrik dhe percaktimi i zoneve urbane paresore						
	1.C.1 Rritja e numrit dhe cilesise se sherbimeve per popullsine rezidente	0	0	3	3	3	
	1.C.2 Plan per banesat sociale	0	0	0	3	0	
	1.C.3 Masa rregulluese per lagjet informale	0	0	0	3	0	
	2.A.1 Menaxhimi dhe trajtimi i mbeturinave	3	3	3	3	0	

Objektivat e Planit te Pergjithshem Vendor bashkia Kukës		Objektivat Afatgjate te Planit te Menaxhimit Korab-Korfmik						
OS 2: Aksesimi i mirë dhe i sigurtë në zonën e brendshme të Kukësit dhe vlerësimi i lidhjeve ndër-rajonale dhe ndërkufitare	2.A: Permirësimi i cilesise dhe efincences se sherbimeve	2.A.2 Permirësimi i rrjetit te ujesjellesit	2.A.2.1 Permirësimi i rrjetit te ujesjellesit	Forcimi i menaxhi mit te parkut	Mbrojtja e habitateve dhe biodiversite tit	Zhvillim rekreativ e turistik	Sigurimi i shendetit mjedisor dhe ekonomik	Promovimi i kerkimit shkencor
		2.A.3 Kanalizimet dhe shkarkimet urbane	2.A.3.1 Permirësimi i rrjetit te kanalizimeve	1	1	3	3	0
		2.B.1 Shtimi dhe organizimi i transportit publik	2.B.1.1 Permirësimi i organizimit te transportit publik	1	-1	2	2	0
	2.B:Permirësimi i aksesibilitetit	2.B.2 Permirësimi i cilesise se rrjetit rrugor	2.B.2.2 Mirembajtja dhe permirësimi i rrugeve te pakalueshme	2	0	1	2	0
			2.B.2.3 Reduktimi i numrit te rrugeve te paasfatuara	2	0	1	2	0
			2.B.2.4 Zgjerimi dhe mirembajtja e rrugeve urbane dhe e ndricimit te tyre	2	0	1	2	0

Objektivat e Planit te Pergjithshem Vendor bashkia Kukës		Objektivat Afegjate te Planit te Menaxhimit Korab-Koritnik				
		Forcimi i menaxhi mit te parkut	Mbrojtja e habitateve dhe biodiversite tit	Zhvillim rekreativ e turistik	Sigurimi i shendetit mjedisor dhe ekonomik	Promovimi i kerkimit shkencor
2.B.3 Shtimi i rrugeve te bicikletave	2.B.3.1 Zhvillimi i projekteve të infrastrukturës ndërkufitare mbi temen e levizjes së qëndrueshme	2	0	1	2	0
	2.B.4 Vleresimi i lidhjeve me Maqedonine dhe Kosoven	-1	-1	2	2	0
2.C.1 Krijimi i ofertave turistike transkufitare	2.C.1.1 Mundesi itinerarësh rajonale per eksplorimin e vlerave historike dhe natyrore	2	1	3	3	2
	2.C.2.1 Krijimi i paketave turistike qe perfaqshme Kukësin, Prizrenin, Tropojen e Gjakoven	2	1	3	3	2
2.C. Fuqizimi i strukturave dhe sherbimeve per sistemin ekonomik	2.C.2 Vleresimi i Kukësit si HUB logjistik nderkombetar	3	3	3	3	0
	2.C.3.1 Shkollimi profesional (turizem, gastronomi, agrikulture)					

		Objektivat Afatgjate te Planit te Menaxhimit Korab-Koritnik					
Objektivat e Planit te Pergjithshem Vendor bashkia Kukës		Forcimi i menaxhimit te parkut	Mbrojtja e habitateve dhe biodiversitetit	Zhvillim rekreativ e turistik	Sigurimi i shendetit mjedisor dhe ekonomik	Promovimi i kerkimit shkencor	
2.C.3 Rritja e mundesive te formacionit	2.C.3.2 Permirsimi i infrastruktures se sistemit parashkollor dhe shkollor	0	1	2	3	1	
2.C.3 Rritja e mundesive te formacionit	3.A.1.2 Krijimi dhe permiresimi i Korridoreve ekologjike pergjate luginave dhe pergjate zoneve te mbrojtura	3	3	3	3	2	
3.A.2 Kapacitete me te mira drejtimi per zonat e mbrojtura	3.A.1.3 Krijimi i nje sistemi monitorimi ambjental	3	3	3	3	3	
	3.A.1.4 Zone mbrojtese per te limituar fenomenin e shpyllezimit	3	3	3	3	3	

Objektivat e Planit te Pergjithshem Vendor bashkia Kukes		Objektivat Afatgjate te Planit te Menaxhimit Korab-Koritnik				
		Forcimi i menaxhi mit te parkut	Mbrojtja e habitateve dhe biodiversite tit	Zhvillim rekreativ e turistik	Sigurimi i shendetit mjedisor dhe ekonomik	Promovimi i kerkimit shkencor
3.C:Vleresimi i qendrueshem i burimeve natyrore ne terma energjitike dhe te nxjerrjes	3.A.1.5 Krijimi i zoneve tampon perreth zoneve te rrezikshme	1	2	2	3	2
	3.A.1.6 Rritja e cilesise se menaxhimit te zoneve te mbrojtura nga stafi lokal	3	3	3	3	3
	3.B.1 Permirosimi infrastrukturës në shërbim të turizmit	2	1	3	3	1
	3.C.1 Menaxhimi më mirë i ciklit të ujit	1	1	2	3	1
3.C.2 Shfrytëzimi i potencialit lokal hidroenergetik	3.C.1.1 Regjistrimi dhe gjeoreferencimi i centraleve ekzistuese	0	-1	1	2	0
	3.C.2.2 Tarifa te pershtatshme per konsumin e energjise	3	3	3	3	3

		Objektivat Afatgjate te Planit te Menaxhimit Korab-Koritrnik					
Objektivat e Planit te Pergjithshem Vendor bashkia Kukes		Forcimi i menaxhi mit te parkut	Mbrojtja e habitateve dhe biodiversitetit	Zhvillim rekreativ e turistik	Sigurimi i shendetit mjedisor dhe ekonomik	Promovimi i kerkimit shkencor	
OS 4: Veresimi i zinxhirit të prodhimit lokal bujqesor	3.C.3 Shfrytëzimi i potencialit lokal mineral	1	1	2	2	1	
	3.C.3.1 Vleresim lokal i potencialit mineral						
	4.A.1 Kualifikimi i krahut te punes	0	0	1	3	2	
	4.A.1.1 Promovimi i eksperiencave te mira agrare						
4.A: Kualifikimi i krahut te punes dhe i prodhimit	4.A.1.2 Permaresimi i zinxhireve BIO	0	2	2	3	2	
	4.A.2.1. Promovimi i iniciativave private për zhvillimin e mëtejshëm të sektorit bujqësor	0	2	2	3	2	
	4.A.2.2 Krijimi i pikave të reja për mbledhjen dhe ruajtjen e produkteve bujqësore dhe blegtorale	0	0	0	2	0	

Objektivat e Planit te Pergjithshem Vendor bashkia Kukes		Objektivat Afatgjate te Planit te Menazhimit Korab-Koritrnik					
		Forcimi i menaxhi mit te parkut	Mbrojtja e habitateve dhe biodiversitetit	Zhvillim rekreativ e turistik	Sigurimi i shendetit mjedisor dhe ekonomik	Promovimi i kerkimit shkencor	
4.A.2 Bashkepunimi dhe koordinimi mes aktoreve te sektorit agrar	4.A.3.1 Zhvillimi i infrastrukturës bujqësore	0	0	2	2	0	
	4.A.3.2 Masa agroteknike per permiresimin e terrenit bujqesor	0	2	2	3	1	
	4.A.3.3 Rekuperimi dhe shtimi i rrjeteve ujtese	0	2	2	3	1	
4.A.3 Permiresimi i procesit prodhues							
	4.A.3.5. Identifikimi i zonave të zhvillimin e peshkimit	2	1	3	3	1	
Mesatare totale							1.59

Niveli i perputhshmerise midis objektivave	Vleresimi numerik
Objektivat perputhen plotesisht	3
Objektivat perputhen pjeserisht	2
Objektivat perputhen minimalisht	1
Objektivat nuk perputhen	0
Objektivat kundërshtojne njeri-tjetrin	-1

Sic paraqitet dhe ne tabelen 7.2, objektivat e PPV per Bashkine Kukës kanë perputhshmeri mesatare me objektivat e Planit te Menaxhimit te zones se mbrojtur Korab-Koritnik, qe rezulton te jete 1.59. Disa prej aktiviteteve jane plotesisht ne perputhje me Planin e Menaxhimit te Zones se Mbrojtur, sic jane:

Aktiviteti 3.A.1.2: Krijimi dhe permiresimi i korridoreve ekologjike pergjate luginave dhe pergjate zonave te mbrojtura eshte plotesisht ne perputhje me objektivat e planit te menaxhimit. Aktiviteti konsiston ne rivendosja e lidhjeve ekologjike midis parqeve të shumta dhe zonave te mbrojtura që karakterizojnë zonën e Kukësit, brenda kontekstit të një procesi më të gjerë të rrjetit ekologjik rajonal duke filluar me hapësirat e mëdha të gjelbra dhe blu. Gjithashtu synohet përmirësimi i cilësisë ekologjike të aksit qe bashkon rrjedhen e lumit te Drinit te bardhe me rrjedhen e lumit te Drinit te zi dhe Shfrytëzimi i potencialit të liqenit të Fierzë në drejtim të rritjes së biodiversitetit;

Aktiviteti 3.A.1.3: Krijimi i nje sistemi monitorimi ambjental eshte gjithashtu ne perputhje te plote me objektivat e Planit te Menaxhimit, pasi konsiston ne krijimin e një baze të dhënash për të monitoruar rrezikun e paqëndrueshmërisë dhe ndryshimeve klimatike, por edhe konsumin e tokave bujqësore dhe të shpyllëzimit, ose gjuetise si dhe organizimin e fushatave informuese per qytetaret.

Aktiviteti 3.A.1.4: Zone mbrojtese per te limituar fenomenin e shpyllezimit eshte perseri ne perputhje te plote me objektivat e PM, pasi ky eshte nje projekt teresisht mjedisor, qe synon ruajtjen dhe permiresimin e lidhjeve ekologjike dhe biodiversitetit, kufizimin e shfrytezimit te pyjeve dhe vendosjen e masave, rregullimin e aktiviteteve te autorizuar, zhvillimin e turizmit te qendrushem dhe aktiviteteve arsimore e kerkimore.

Aktiviteti 3.A.1.5. Krijimi i zonave tampon perreth zonave te rrezikshme ka perputhshmeri te larte per ato zona qe perfshihen ne zonen e mbrojtur, pasi jo i gjithe aktiviteti parashikohet te zbatohet ne zone te mbrojtur. Për shembull, në rastin e rrjedhave të ujit, qëllimi i zonës tampon do të jetë për të mbrojtur lumin nga dëmtimi burime te ndryshme te ndotjes (të tilla si zhavorret, grososje të mbeturinave komunale dhe elemente te ndotjes bujqësore ose industriale), por edhe për të identifikuar zonat e rrezikshme për njerëzit për shkak të përmytjeve, apo që janë në afersi te zonave moçalore.

Një shembull tjetër mund të lidhen me identifikimin e zonave të ndotura nga aktivitetet e njeriut dhe të cilat nuk mund të ripërdoren para afateve të caktuara kohore, sic eshte rasti i hotspotëve. Faktikisht nuk gjenden hotspote brenda territorit te zones se mbrojtur.

Aktiviteti 3.A.1.6: Rritja e cilesise se menaxhimit te zonave te mbrojtura nga stafi lokal eshte nje aktivitet plotesisht ne perputhje me te gjitha objektivat e planit te menaxhimit te zones se mbrojtur.

Krahasuar me tabelen 7.1, e cila trajton perputhshmerine e aktiviteve te PPV me objektivat mjedisore te percaktuar ne kete VSM, mesatarja e perputhshmerise rezulton me e ulet, pra nga 2.58 ne 1.59. Kjo shpjegohet me faktin qe objektivat e zones se mbrojtur jane specifike per kategorite e mbrojtjes te shprehur ne formen e nenzoneve. Persa u perket objektiveve mjedisore te ketij VSM, ato jane me te gjera dhe me tolerante ndaj zhvillimit urbanistik e social-ekonomik.

Ne menyre specifike, disa aktivite te Planit te Pergjithshem Vendor shfaqin mosperputhje te dukshme me objektivat e Planit te Menaxhimit te Zones se Mbrojtur.

Aktiviteti 2.B.1 Shtimi dhe organizimi i transportit publik synon te permiresoje transportin dhe lidhjet aktuale, madje dhe perforcimin e transportit hekurudhor, ne distanca te shkurtra duke permiresuar sherbimet edhe ne zonat periferike, me vendosjen e stacioneve te tjera hekurudhore te transportit te udhetarëve ne zonat urbane dhe periferike. Aktualisht ky aktivitet ka mosperputhje me objektivin 2 te PMM, qe synon ruajtjen e biodiversitetit dhe habitateve.

Aktiviteti 2.B.4.1 Zhvillimi i projekteve per transportin nderkufitar dhe per infrastrukturen synon, nder te tjera:

- Promovimin per aktivizimin e aeroportit te Kukësit;
  - Promovimin e koordinimit te transportit nderkufitar publik (hekurudhor dhe automobilistik),
- Te cilat nuk jane konform objektiveve 1 dhe 2 te planit te menaxhimit te zones se mbrojtur.

Por nderkaq ky aktivitet ka per qellim te promovojë dhe transportin me bicikleta dhe mireorganizimin e transportit publik te integruar.

Aktiviteti 3.C.2 Shfrytëzimi i potencialit lokal hidroenergjetik. Ky aktivitet synon te evidentojë mjedisore për të përcaktuar ndërtimin tipologjik-konstruktiv te impianteve të reja te mundshme që do të ndërtohen dhe sidomos verifikimi i mundësive per ripërdorimin e impianteve te cmontuara dhe përmirësimin e efikasitetit të atyre që punojnë. Aktualisht ky aktivitet ka mosperputhje me objektivin 2 te PM- mbrojtja e habitateve dhe biodiversitetit, pasi rrezikon habitatet ujore te cilat jane te shumta ne Bashkine Kukes.

Figura 8.3: Harta e vendndodhjes së centraleve ekzistuese të shfrytëzimit të burimeve ujore

Bazuar në Vlerësimin e Ndikimeve në Mjedis të kësaj PPV, përputhshmëria e aktiviteteve të planit me objektivat mjedisore rezultojnë në një nivel shumë të mirë. Përputhshmëri e mirë rezultojnë dhe me objektivat e planit të menaxhimit të zonës së mbrojtur Korab-Koritnik.

Gjatë fazës së zhvillimit të projekteve të detajuara, nevojitet të respektohet zonimi i parkut natyror për sa u përket nivelit të ndërhyrjeve, si dhe të merret parasysh Plani i Menaxhimit të Mjedisit për Parkun Natyror Korab-Koritnik.

KAPITULLI 9. UDHEZIME PER PERCAKTIMIN DHE ZBATIMIN E MASAVE ZBUTESE

Ky paragraf percakton udhezimet dhe masat mbrojtese per te siguruar arritjen e objektivave te rendesishem mjedisore ne fushat e vecanta. Duke zbatuar udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese, ndikimet negative te pershkruara ne Seksionin 7 dhe 8, do te parandalohen dhe do te sigurohet arritja e objektivave mjedisore.

Per me teper, ky seksion ofron disa masa specifike zbutese te zbatueshme per projektet specifike te pershkruara ne Plan. Eshte e rendesishme te theksohet se lista e dhene me poshte e masave specifike per zbutjen nuk eshte shteruese. Masa me te detajuara ne aspektin e permbajtjes dhe analizes do te duhet te pergatiten si pjese e VNM-ve individuale per çdo projekt specifik te Planit.

9.1. Toka

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese per te arritur Objektivat Mjedisore 1 dhe 2

Duke zene nje territor te caktuar, ndertimi i infrastruktures se parashikuar do te shkaktojte ndikime te gjera te perhershme, te cilat do te pasqyrohen si nje ndryshim ne strukturen e perdorimin e tokes. Prandaj, kur planifikohet integrimi i infrastruktures se parashikuar ne mjedis, duhet te garantohet menaxhimi i qendrueshem i tokes dhe mbrojtja e saj.

Aktivitetet ne token bujqesore dhe pyjore duhet te reduktohet ne nivelin me te ulet te mundshem, dhe duhet t'i jepet prioritet i larte planifikimit te aktiviteve ne toke me potencial me te varfer te prodhimit, dhe toke jashte zonave te dendura pyjore apo zonave pyjore me funksione te rendesishme te prodhimit te lendes se pare te drurit. Me integrimin e infrastruktures se parashikuar ne mjedis, permiresimet brenda korridoreve apo strukturave ekzistuese kane perparesi mbi ndertimet e reja. Infrastruktura e parashikuar duhet te planifikohet ne ate menyre qe mos te rrite probabilitetin e rreshqitjeve te tokes ne zonen perreth aktiviteve, si dhe duke marre parasysht karakteristikat e sizmitetit

Per te siguruar perdorimin e qendrueshem te burimeve natyrore, do te duhet qe projektet specifike te plotesohen me udhezime per te promovuar riciklimin dhe riperdorimin e mbetjeve te ndertimit ne ndertimin dhe rikonstrukcionin e infrastruktures se re, dhe me e rendesishmja, perdorimin e materialeve te certifikuar te ndertimit, prodhuar nga riciklimi i post-produkteve ose mbetjeve nga sektoret e tjere. Kur perdoren materiale ndertimi per infrastrukturen e re, te cilat nuk jane me origjine primare natyrore, duhet te merret parasysht fakti se:

- kerkohen sasi me te medha te materialeve te ndertimit, kryesisht si mbushje;
- mobilizohen ne menyre te perhershme disa substanca te rrezikshme nga materialet e mbetjeve; dhe
- materialet e reja te ndertimit mund te kene cilesi me te mira funksionale se materialet me origjine natyrore.

Masa Zbutese Specifike

- **Punimet ne dhera te ndotura**
  - Gjate punimeve mund te zbulohen dhera te ndotura. Keto dhera duhen larguar. Pastaj duhet vendosur toke artificiale me gjeomembrane, argjile dhe shtrese plehu, mbi te cilen duhet te mbillet bar dhe peme. Kjo toke artificiale duhet te mbuloje edhe siperfaqet e ndotura qe nuk do te levizen.
  - Te gjitha materialet ndotes (dherat dhe mbetjet) qe do te largohen, duhet te depozitohen dhe groposen ne vende te caktuara ku duhet te jene te izoluar nga ujerat nentokesore.
- **Ndotja e tokes**

- Toka qe shtrihet nen rruge mund te jete ne rrezik gjate ndertimit, pasi mund te ndotet nga derdhjet e hidrokarbureve dhe ato kimike. Pastaj toka mund te sherbeje si nje burim ndotjeje kur pershkohet nga ujerat nentokesore.
- **Metoda e thyerjes e shkembit**
  - Ne zonat ku kerkohen prerje te medha, do te ndeshen shkembinjte, te cilet mund te kerkojne zhvendosje. Metoda e zhvendosjes mund te varioje nga germimi me nje ekskavator, deri tek shperthimi, i cili do te sjelle zhurme te konsiderueshme dhe dridhje qe lidhen me te.
- **Riperdorimi i materialit te germuar**
  - Bashkia Kukës nevojitet te marre rol primar ne menaxhimin e materialeve te ndertimit, me qellim riciklimin e materialeve inerte dhe shmangien e derdhjes se tyre ne venddepozitime.
  - Materiali, i cili germohet nga prerja e seksioneve eshte nje burim natyral dhe perdorimi i tij ne baze te nje skeme do te maximizohet duke perdorur teknika konstruktive te cilat intensifikojne ngjeshjen e materialeve per t'u perdorur si mbushje inxhinerike.
  - Megjithate, pashmangshmerisht do te kete nje sasi te konsiderueshme materiali, i cili, per shkak te vecorive te tij fizike dhe strukturore, nuk eshte i pershtatshem per t'u perdorur si mbushje inxhinerike brenda skemes. Megjithate, ky material mund te jete i pershtatshem per aktivitate te tjera, sic eshte krijimi i paisazhit, ku nuk aplikohen kerkesa kaq te rrepta strukturore. Riperdorimi i ketij materiali do te maksimizohet brenda skemes, dhe cdo material i tepert do te transportohet jashte.
  - Materiali i germuar i parashikuar per riperdorim do te trajtohet dhe transportohet ne minimum, dhe do te depozitohet ne menyre te tille qe te minimizojne ndikimet e gerryerjes. Koha midis germimit dhe riperdorimit gjate periudhes se lagesht duhet te jete sa me e vogel. Gjate periudhave te zgjatura me lageshtire, kontraktori duhet te nderprese germimin dhe vendosjen e materialit per te parandaluar degradimin per shkak te lageshtires.
  - Rekomandohet bashkepunim i ngushte i Bashkise Kukës me firmat ndertuese me qellim sistemimin e pershtatshem te mbetjeve te riperdorueshme te ndertimit. Preferohet bashkepunim me bashki te tjera.
- **Erozioni dhe rreshqitjet**
  - Duhet kryer mbrojtja e argjinatures nga erozioni dhe rreshqitjet qe ne projektim, me qellim qe te sigurohet stabilizimi i argjinatures, perfshire edhe perzgjedhjen e materialeve me pak te erodueshem, perdorimin e gabioneve dhe gureve te thyer, si dhe nje ngjeshje te mire, vecanerisht perreth urave dhe tombinove.
  - Mbjellja duhet perfunduar sa me shpejt te jete e mundur, menjehere pas mbushjes, per te lehtesuar rigjenerimin e nje mbulesa stabilizuese te tokes. Aty ku eshte e nevojshme do te kerkohet hapje e kanaleve per te siguruar mbjelljen e sukseshme te bimeve.
  - Aty ku eshte e nevojshme, zonat e shkarkimit prej strukturave kulluese do te pajisen me gure te thyer, per te reduktuar erozionin, vecanerisht ne rastet kur jane instaluar strukturat e kullimit dhe/ose nivelet e formacioneve te rruges jane ngritur dhe krijojne shpate te zhveshura, te cilat kerkojne stabilizim, perpara fillimit te sezonit te shirave.
  - Ashtu sic specifikohet dhe ne legjislacionin shqiptar, ne rast se projekti i infrastruktures parashikon prerje pemesh ekzistuese, eshte e detyrueshme qe keto peme te zevendesohen ne raportin 1:3, pra per nje peme te prere te mbillen 3, duke percaktuar vendet dhe menytrat ne bashkepunim me specialistet e Bashkise.

9.2. Ajri

Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutëse për të arritur Objektivin Mjedisor 3

Ne planifikimin e politikave dhe aktiviteteve të Planit në zonat e ndotjes së tepruar të ajrit, duhet të merren parasysh objektivat e SKZHI II dhe standartet e lejuara të emetimeve, të përcaktuara nga BE, OBSH dhe legjislacioni përkatës shqiptar.

Duhet të përgatitet një program i detajuar i masave për zvogëlimin e ndotjes me grimca PM₁₀ dhe PM_{2.5} për zonat problematike. Programi do të duhet të verëhet gjatë planifikimit të politikave dhe projekteve specifike të Planit për zonat problematike, në një shkallë më të gjërë. Prioritet në procedurën e përzgjedhjes duhet t'i jepet varianteve të cilat ofrojnë përmirësimin më të madh të cilësive së ajrit të ambientit.

Gjatë përgatitjes së politikave dhe projekteve të reja në infrastrukture, duhet të respektohen udhëzimet dhe masat në vijim, në mënyrë që të arrihen objektivat e reduktimit të ndotjes së ajrit të ambientit në zonat e ndikimit të aktiviteteve përkatëse:

➤ *Cilesia e ajrit - komuniteti*

- Monitorim të rasteve të semundjeve dhe shkaktove
- Përcaktimi i zonave urbane të reja me cilësi të lartë ajri për popullsinë
- Dizajnimi me kushtet dhe kriteret e përshatjes ndaj ndryshimeve klimatike, mirëmbajtje dhe zëvendësim i materialeve rezistente ndaj ndryshimit të temperaturave dhe lagështisë
- Përdorimi i mjeteve të transportit publik me emetime të gazeve në nivele të ulëta ose me filtra ajri të reduktimit maksimal
- Përcaktimi i zonave industriale me teknologji të lartë dhe me emetime të gazeve në sasi të ulëta

➤ *Cilesia e ajrit - ekosistemet*

- Identifikimi dhe monitorimi i burimeve të gazeve që shkaktojnë shiun acid
- Komunikim nderkufitar institucional për të shmangur incidentet mjedisore të qarkullimit të ajrit si dhe përcaktimi i masave konkrete të veprimit në raste të incidenteve nderkufitare
- Përcaktimi i kriterëve të tjetërimit të sipërfaqeve të tokës dhe qëllimit të përdorimit të saj që në fazat e projektimit
- Shtimi i sipërfaqeve me pyje dhe bimësi
- Strukturimi i kerkesave për lëndë drusore
- Përcaktimi i masave të emergjencave në rastet e aksidenteve industriale për zvogëlimin e ndikimeve në mjedis dhe në cilësinë e tij

Cilesia e ajrit- aeroporti i Kukesit

- Identifikimi i pikave të monitorimit dhe vendosja e stacioneve të monitorimit në bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit
- Vendosja e standardeve të monitorimit dhe raportimit sipas kerkesave të Bashkimit Europian
- Hartimi i rregullores specifike aeroportuale në lidhje me masat teknike të mjeteve për të shmangur ndotjen e ajrit (përdorimi i karburantit, minimizimi i levizjeve, reduktimi i mjeteve motorike të transportit, etj)
- Koordinimi midis institucioneve qendrore dhe vendore për vlerësimin e kushteve mjedisore që lidhen me cilësinë e ajrit dhe me masat ndaj ndryshimeve klimatike

Gjatë fazës së ndërtimit, masat më të zakonshme specifike të rekomanduara në punimet infrastrukturale rrugore konsistojnë në:

- Implementimi i sistemit te shtypjes se pluhurit: ujitja e aneve te rrugeve, perdorimi i ndarjeve te rrugeve per te kufizuar nxjerrjen e pluhurit (per shembull perdorimi i larjes se rrotave, gje qe behet perdite);
- Kufizimi i shpejtesise se impianteve te levizshme ne rruge.
- Lagia e ngarkesave te kamioneve ose mbulimi i tyre
- Minimizimi i transportit te materialeve
- Percaktimi i venddepozitimit te perkohshem te mbetjeve inerte sa me afer

Persa i perket fazes se shfrytezimit te infrastruktures propozohen masat specifike te meposhtme:

- kontrolli i kufijve te shpejtesise se automjeteve gjate sezonit me nivelin me te larte te ndotjes se ajrit me pezulli ne qendrat kryesore urbane; dhe
- mirembajtje e rregullt e siperfaqeve rrugore per te pakesuar sa me shume qe te jete e mundur ringritjen e pezullive.

9.3. Faktoret klimatike

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese per te arritur Objektivin Mjedisor 4

9.3.1. Masat zbutese ndaj ndryshimeve klimaterike

Zbatimi i masave per te arritur objektivat e Planit duhet te marre parasysh te ashtuquajturat objektiva indikative per te reduktuar emetimet e gazit, te cilat jane te percaktuara deri ne vitin 2020 ne SKZHI II per reduktimin e emetimeve te gazit serre. Ne kete kuder duhet mbajtur ne vemendje si me poshte:

- zbatimi i nje politike parkimi kufizuese ne zonat urbane; dhe organizimi dhe lehtesimi i transportit publik
- promovimi i levizjes me mjete pro-mjedisore (bicikleta, etj)
- gjate planifikimit te çdo ndertimi te ri apo zgjerimi te strukturave ekzistuese, duhet te kryhet nje analize ndjeshmerie e infrastruktures se parashikuar ne kushtet ekstreme te motit , dhe ne baze te rezultateve te saj, duhet te pergatitet nje plan masash per te reduktuar ne menyre te perhershme pasojat e ketyre fenomeneve;
  - Shtimi i siperfaqeve me pyje dhe bimesi
  - Dizenjimi dhe percaktimi i kriterave te ndertimit te infrastrukturave nentokesore me materiale dhe struktura rezistente ndaj kushteve te motit dhe ne veçanti ndaj temperaturave te larta dhe lageshtise
  - Ndalimi i nderhyrjeve ilegale ne infrastrukturat nentokesore
  - Monitorimi i marrjes se zhavorreve nga shtreterit e lumenjve
  - Percaktimi i zonave te lejuara per ndertim HEC-esh dhe digash per bujqesine

9.4. Uji

Udhezimet dhe masat zbutese per te arritur Objektivin Mjedisor 5 gjate zbatimit te PPV

Ne menyre qe te kufizohen efektet e presionit qe do te ushtroje infrastruktura e parashikuar ne burimet ujore dhe keshtu te parandalohen ndikimet negative ne cilesine e ujit (sidomos ujit te pijshem), duhet te shmanget integrimi hapesinor i infrastruktures se re ne zonat e mbrojtura ujore.

Masat ne lidhje me mbrojtjen e ujerave klasifikohen ne masa per mbrojtjen e siperfaqeve ujore dhe masa per mbrojtjen e ujerave nentokesore.

Qe ne momentin e miratimit te kesaj PPV, nevojitet te kryhet monitorimi i cilesise se ujerave ne te gjitha siperfaqet ujore kryesore te Bashkise Kukës: Liqeni i Kukësit dhe lumi Drin.

Rekomandohet vijimi i matjeve te stacionet e monitorimit, te cilat kryhen rregullisht dhe raportohen nga AKM nepermjet raporteve vjetore, por edhe siperfaqet ujore qe pritet te preken nga projektet specifike infrastrukturore apo bujqesore gjate zbatimit te ketij plani.

Si masa specifike per ujerat siperfaqesore per Bashkine Kukës rekomandohet:

- Kontrolli i shkarkimeve industriale në ujë me ane te forcimit te detyrimeve ligjore kompanive per te raportuar cdo 3 muaj

- Hartimi i një Plan Veprimi për Praktikën e Mira Bujqësore.

- Hartimi dhe zbatimi i një plani vendor dhe nderkufitar për menaxhimin e basenit te Drinit.

- Ndërgjegjësimi i qytetarëve rreth mbrojtjes së mjedisit ujor.

- Shtimi i numrit të stacioneve të monitorimit ne lumin Drin

- Caktimi i stacioneve te monitorimit ne Liqenin e Fierzes

- Forcimi i masave legjislative per miratimin dhe funksionimin e HEC-eve, me fokus ne perqindjen e shfrytezimit te prurjeve ujore

Masa për mbrojtjen e burimeve ujore nëntokësore (akuiferët)

- Monitorimi i pus-shpimeve nga ana e banoreve

- Përmirësimi i sistemit te kanalizimit dhe vendosja e impiantit te trajtimit te ujerave urbane

- Pajisja me gropa septike e te gjitha aktiviteteve private

- Shtimi i pikave të monitorimit të ujërave nëntokësore dhe i parametrave të monitoruar në varësi të aktiviteteve ekonomike në zonë.

• Ne rast se zbatimi i nje projekti specifik do te ndikojë ndjeshem ne ndonje akuifer, gjate hartimit te dokumentacionit te projektit duhet bere edhe nje vleresim i demit ndaj ujerave nentokesore. Vleresimi duhet te perfshije gjithashtu edhe nje menyre per ta kaluar kete zone (si psh ndertimin e nje ure) per te garantuar mbrojtjen e ujit nentokesor.

• Duhet planifikuar zgjidhjet e duhura teknike per te parandaluar ndikimet negative mbi ujerat e larjes, gjate fazeve te ndertimit dhe shfrytezimit te infrastruktures, si dhe ne rastet e ndodhive te jashtezakonshme (psh derdhjet e substancave te rrezikshme).

• Ndikimet e ndotjes do te shmangen duke adoptuar praktika te mira te menaxhimit te punes ne terren, sic jane:

- Nuk do te autorizohet depozitimi i produkteve te demshme ne nje distance me pas se 50 m nga brigjet e lumenjve si dhe do te kufizohet prane rrjedhave te tjera ujore sic jane kanalet kulluese;

- Ambientet e magazinimit duhet te rrethohen dhe mbulohen per te parandaluar derdhje te ndryshme;

- Kanalet anesore do te ndertohen perpara ndertimit te rruges, per te parandaluar derdhjen e rrjedhjeve te rruges gjate ndertimit, ne lume, apo kanalet kulluese;

- Hedhja e betonit duhet te behet duke perdorur armaturen e duhur, per te shmangur ndotjen;

- Kur derdhjet nga kantieri duhet te shkarkohen ne nje lume, norma e derdhjeve duhet te kontrollohet, ne menyre qe ajo te mos shkaktojë permytje lokale ne rrjedhen e ujit, apo erozion;

- Ne rast se ka derdhje serioze te kimikateve apo lengjeve gjate ndertimit, kontraktori duhet te hartojë nje program te masave per ujerat siperfaqesore dhe te nentokesore. Marrja e mostrave te ujerave nentokesore duhet te beje in situ matjen e pH, turbullires

dhe percjellshmerise elektrike. Te gjitha veprimet e kerkuara dhe, nese nevojiten, analizat, duhet te behen ne perputhje me legjislacionin shqiptar.

9.5. Mjedisi Natyror

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese per te arritur Objektivat Mjedisore 6 dhe 7

Per te ruajtur ne menyre te perhershme mjedisin natyror dhe biodiversitetin, duhet te merren parasysh masat e meposhtme:

- Shfrytezimi i infrastruktures ekzistuese ka perparesi mbi ndertimin e infrastruktures se re, si ne rastin e objektivit strategjik 1 (permiresimi i infrastruktures ekzistuese);
- Nese aktivitetet ne mjedisin e paprekur nuk mund te shmangen, duhet te shmangen aktivitetet ne zonat e mbrojtura, zonat me rendesi mjedisore dhe zonat me karakteristika te çmuara natyrore;
- Prioritet duhet t'i jepet varianteve me me pak ndikim ne rruget e migrimit te kafsheve te egra (variante te cilat kalojne me shume neper tunele dhe variante te cilat nderpresin me pak rruget e migrimit);
- Duhet te sigurohen pasazhe te pershtatshme per kafshet e egra, gje qe eshte ne perputhje me praktikat me te mira evropiane. Para se te planifikohet çdo ndertimi i ri, duhet te kryhet nje studim apo te permblidhen rezultatet e studimeve ekzistuese, te cilat do te lehtesonin integrimin ne menyre te pershtatshme te nje strukture te caktuar ne nje vend (formen, madhesine, dhe sistemimin e objektit dhe rrethinave te tij). Planet duhet gjithashtu te parashikojne pasazhe per kafshet e vogla (amfibet, gjitaret e vegjel, zvarranikeve) ne baze te studimeve ekzistuese ose, nese eshte e nevojshme, hulumtimeve shtese.

Ne rastin e projekteve qe do te zbatohen ne zonen e mbrojtur Korab-Koritnik, duhet te merren parasysh udhezimet, bazat dhe kushtet per ruajtjen e zonave te mbrojtura te natyres te cilat jane ne regjim mbrojtjeje, te miratuar me aktet per mbrojtjen. Shqyrtimi i udhezimit do te lehtesoje mbrojtjen e zonave te mbrojtura. Gjithashtu duhet te merret parasysh zonimi me nenzona per te planifikuar nderhyrjen.

Ne integrimin hapesisor te infrastruktures se parashikuar, nderhyrja e projekteve ne zonat Emerald duhet te shmanget. Shqyrtimi i udhezimit do te lehtesoje mbrojtjen e lidhjes dhe integrimin te zonave te Natura 2000 ne te ardhmen.

Periudha per zbatimin e projekteve duhet te rregullohet sipas cikleve jetesore te kafsheve dhe bimeve, dmth:

- duke ju pershtatur kafsheve pa apo me aktivite me nje shtrirje ne nje mase te vogel, qe perkon me periudhen kur kafshet kane nevojte per qetesi, ose nuk mund te levizin larg, sidomos gjate periudhes se riprodhimit, shumimit, rritjes, dhe dimerimit;
- duke ju pershtatur bimeve duke lehtesuar prodhimin e fares, mbjelljen natyrore dhe format e tjera te riprodhimit.

Respektimi i mases do te zvogeloje shqetesimet per ciklet e jetes se kafsheve dhe bimeve dhe do te rrise probabilitetin per te arritur apo ruajtur nje gjendje te favorshme te popullsisë. Mundesite e arritjes se objektivit per ruajtjen e biodiversitetit do te jene me te larta.

Ne zonat ku planifikohet infrastruktura e re, duhet te sigurohet ruajtja e rrugeve ekzistuese te migrimit, duke ndertuar strukturat e duhura dhe duke kryer gjithë sistemimin e tjera per te parandaluar levizjen e kafsheve te egra (sidomos mishngrenesve, drereve, lakuriqve te nates dhe amfibeve). Per nevoja te planifikimit, do te pergatitet ne fazen paraprakene studim (ose nese eshte e mundur do te permblidhen rezultatet e studimeve tashme te kryera), i cili do te perfshije te dhena per speciet, migrimi i cilave do te preket nga aktiviteti, si dhe udhezime per projektuesin qe do te planifikoje objektin apo nderhyrjen (vendndodhja, forma, madhesia, gjelberimi i objektit dhe

rrethinave, etj).

Keto masa do te lehtesojne lidhjet mes habitateve (rivendosin apo ruajne rruget e migrimit) te specieve dhe arrijne e objektivat mjedisore qe lidhen me mbrojtjen e natyres.

Ne rastin e biodiversitetit uJOR, si psh ne projektet per shfrytezimin hidroenergjitik te lumenjve, projektet e akuakultures dhe intensifikimit te peshkimit, nevojitet te planifikohen ne menyre te tille qe te mos prekin biodiversitetin aktual te habitateve uJore.

Ne rastin e akuakultures, projektet duhet te zbatohen ne zona te izoluara brenda trupave uJore, ndersa ne rastin e shfrytezimit te lumenjve per arsye hidroenergjitike, duhet te planifikohen korridore lumore te cilat mundesojne kalimin e lirshem te llojeve ekzistuese te faunes uJore per arsye migrimi, apo shumezimi.

9.6. Mbetjet

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese per te arritur Objektivin Mjedisor 8

Zhvillimet e parashikuara padyshim qe mbartin pasojen e gjenerimit te shtuar te sasise se mbetjeve, te cilat mund te cenojne integritetin e shtresave te ujerave nentokesore dhe ndotja me kimikate te rrezikshme mund te kaloje ne shtresat nentokesore. Nga ana tjetere mund te shkaktohen semundje kancerogjene deri ne largesi te medha prej zones se ndotur. Pikat e vjetra e te nxehta perbejne rrezik jo vetem per shendetin e njeriut, por krijojne ambient per investime te reja para pastrimit te duhur. Gjenerimi i mbetjeve ka efekt te drejtperdrejte ne zhvillimin e turizmit dhe zhvillimin e pergjithshem ekonomik te vendit si dhe ne integritetin e zonave te mbrojtura mjedisore.

Masat zbutese qe duhen parashikuar dhe zbatuar lidhur me administrimin e mbetjeve jane si me poshte:

- Rehabilitimi /Inkapsulimi i pikave te nxehta mjedisore (3 hotspotet e bashkise Kukës), rinovimi urban dhe riperdorimi i tokes , duke i kthyer ne zone te gjelbra me vlere rekreative per qytetin, te tjerat ne perputhje me normat e sigurise. Miniera e Bakrit ne Gjegjan si dhe Miniera e Kromit ne Kalimash, rekomandohet te rehabilitohen, te izoloohen materialet e rrezikshme dhe e gjitha siperfaqja te kthehet ne nje landfill sipas kerkesave te BE, i mireizoluuar dhe i miremenaxhuar. Ai mund te luaje rolin e nje landfili industrial qendror per depozitimin e mbetjeve te ngurta industriale mbas trajtimit te tyre me metodat e percaktuara nga Konventa e Bazelit, duke shmangur depozitimin e tyre ne landfillet urbane
- Eleminimin e venddepozitimeve e jashteligjshme te mbetjeve pergjate lumenjve si dhe mbulimin e venddepozitimeve te hapura dhe perdorimin e tyre si hapësira te gjelbra Inventarizmi dhe diagnostifikimi i vend-depozitimeve, si dhe percaktimi i prioriteteve, planifikimi dhe duhet bere dhe raportimi. Rekomandimin e rregullimeve institucionale dhe financiare per te arritur kete.
- Bashkia Kukës ne bashkepunim me Bashkite e tjera nevojitet qe mbetjet e gjeneruara t'i depozitoje ne menyre te organizuar ne nivel rajonal, me qellim promovimin e riperdorimit dhe riciklimit te disa lloje mbetjesh nga nje bashki ne tjetren, ne perputhje me nenin 45 te ligjit nr. 10463, dt. 22.09.2011 "Per menaxhimin e integruar te mbetjeve".
- Duhet ripare norma 1 landfill/rajon sipas strategjise kombetare, kur pritet rikompozim i rajoneve ne kuadrin e reformes se re territoriale. Rekomandimin e rregullimeve institucionale dhe financiare per te arritur kete.
- Hartimi i projekteve te standardizuara dhe mbeshtetja teknike duhet t'u ofrohen zonave te mbetjeve dhe autoriteteve lokale per te garantuar cilesine e pershtashme te planeve dhe qe rezultatet e tyre te jene te krahasueshme. Ne kuadrin e reformes territoriale bashkite duhet te zgjerojne sherbimin ne keto zona.

- Zhvillimi i infrastruktures dhe perfshirja ne planet rajonale e vendore te menaxhimit te mbetjeve
- Te trainohen banoret e njesive administrative per te kryer kompostimin e mbetjeve organike me qellim minimizimin e mbetjeve dhe shmangien e shpenzimeve te transportit, ne perputhje me VKM Nr. 608, dt. 17.09.2014, "Per masat e nevojshme per grumbullimin dhe trajtimin e mbetjeve bio"
- Forcimi i mekanizmave per mbledhje me te mire te tarifave dhe zbatimi i sanksioneve

Bazuar ne legjislacionin ne fuqi per mbetjet, bashkia Kukës duhet te perqenderohet kryesisht ne arritjen e objektivave te Strategjise Kombetare te Mbetjeve dhe VKM Nr. 418, dt. 25.06.2014 "Per grumbullimin e diferencuar te mbetjeve ne burim" te rrymave te mbetjeve qe do te depozitohen permes:

- Optimizimit te grumbullimit te mbetjeve
- Sigurimit te grumbullimit te diferencuar te mbetjeve ne burim
- Promovimit te riperdorimit te produkteve
- Pergatitjes se veprimtarive te riperdorimit
- Permiresimit te cilesise se riciklimit te mbetjeve

Realizimi i grumbullimit te diferencuar per keto rryma mbetjesh i permbahet kerkesave per mbetjet: leter/karton; metal; plastike;qelq.

Njesia e veteqeverisjes Vendore Kukës, ne planin per menaxhimin e mbetjeve (aktiviteti 2.A.1), nevojitet te parashikoje vendin per depozitim te perkohshem te mbetjeve inerte dhe landfilllet per mbetjet inerte ne perputhje me nenin 13 te ligjit Nr. 10463 "Per menaxhimin e integruar te mbetjeve".

9.7. Zhurmat

Udhhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese per te arritur Objektivin Mjedisor 9

Ne menyre qe te zvogelohet ndotja akustike ne mjedis ne perputhje me objektivat e percaktuara ne SKZHI II, eshte e nevojshme te sigurohen masa qe kontribuojne ne:

- reduktimin e ekspozimit te zonave urbane ndaj ndikimeve negative;
- mbrojtjen e mjedisit.

Gjate zbatimit te projekteve te infrastruktures, duhet te respektohen udhezimet e meposhtme per te arritur objektivin e reduktimit te ndotjes nga zhurma:

- duhet te sigurohen per aq sa te jete e mundur, masa per te reduktuar emetimet e zhurmes ne burim (masa ne rrjetin apo strukturen perkatese infrastrukture, automjetet ne perdorim, masa logjistike, riorganizimin e perkohshem ose te perhershem te levizjeve tranzite, reduktimi i orareve te punes apo zvogelimi i shpejtesine ne zonat e ekspozuara ndaj zhurmes, etj.) ;
- ne zonat ku tejkalohe tavanet e ndotjes, duhet te merren masa per te parandaluar shtrirjen e zhurmes ne mjedis (nepermjet barrierave te zhurmes dhe argjinaturave, galerive te mbuluara gjate punimeve, etj) dhe per te siguruar kushte te mira jetese ne ndertesat (mbrojtja pasive);
- duhet te shmangjet sa me shume qe te jete e mundur nderhyrja ne zonat e qeta te banuara dhe / ose ne zona te cilat jane te percaktuara ne baze te legjislacionit per mbrojtjen nga zhurma si vecanerisht te ndjeshme ndaj zhurmes (ndertesat e banimit, objektet e kujdesit shendetesor, zonat turistike);
- duhet te shmangjet sa me shume qe te jete e mundur nderhyrja ne zonat e qeta ne natyre (zonat e mbrojtura ne perputhje me rregullat per ruajtjen e natyres).

Masat per mbrojtjen e mjedisit nga zhurma duhet te perqendrohen kryesisht ne: (a) masat per te reduktuar emetimet e zhurmes ne burim; (b) masat per te parandaluar shtrirjen e zhurmes ne mjedis; dhe (c) nese eshte e nevojshme, masa per krijimin e kushteve te pershtatshme te jeteses ne ndertesat e mbiekspozuara.

Masat per te reduktuar emetimet e zhurmes ne burim jane me te efektshme. Emetimet e reduktuara te zhurmes nga burimet e saj mund te arrihet kryesisht permes modernizimit te logjistikës ne perdorim, riorganizimit te flukseve te trafikut dhe orareve te kryerjes se nderhyrjeve infrastrukturore, etj. Qellimi i SKZHI II ne lidhje me vlerat e zhurmes ne vitin 2020 eshte te arrije objektivin e 56 dB / dite dhe 45 dB / nate.

Masat per te parandaluar perhapjen e zhurmes ne mjedis (barrierat e zhurmes / argjinaturat dhe mbrojtja pasive) jane perdorur kryesisht per te mbrojtur mjedisin nga zhurmat e shkaktuara prej sektorit te transportit. Masat jane te pershtatshme kryesisht per mbrojtjen e zonave me dendesi te madhe te popullsisë pergjate rrjetit rrugor, nderkohe qe zbatimi i ketyre masave pergjate rrugeve ekzistuese qe kalojne permes vendbanimeve me nje strukture urbane te formuar dhe te dallueshme tashme, eshte i arsyeshem vetem ne raste te jashtezakonshme.

Masat per te siguruar kushte te duhura jetesore (permiresimi me hapësira mbrojtese i izolimit nga zhurma i dritareve ne ndertesat e ekspozuara se tepermi) jane te pershtatshme ne zonat ku masat e tjera nuk jane teknikisht te zbatueshme apo ekonomikisht te qendrueshme.

Masa Zbutese Specifike

Rritje e ndikimeve te ndotjes akustike pritet gjithashtu gjate zbatimit te aktiviteteve te infrastruktures. Ndikimet e fazes se ndertimit do te jene afatshkurter dhe te kthyeshme. Ne vecanti, per te reduktuar ndikimet gjate zbatimit te aktiviteteve, duhet te merren masat e meposhtme zbutese:

- Perdorimi i pajisjeve dhe makinerive te ndertimit te prodhuara ne perputhje me normat e emetimeve te zhurmes nga makinerive te ndertimit, ne perputhje me rregullat mbi emetimet e zhurmes nga makinerite e perdorura ne vende te hapura dhe ne perputhje me direktivat perkatese te BE-se;
- Do te ndiqen menytrat me te mira te praktikueshme, duke perfshire edhe mirembajtjen e duhur te implanteve, per te minimizuar zhurmat e prodhuara nga operacionet ne terren, dhe ne te gjitha rastet, ne perputhje me rregullat shqiptare;
- Sheshet e ndertimit dhe rrugët e transportit duhet te zgjidhen ne menyre te tille qe ndotja akustike nga makinerite e transportit, funksionimi i pajisjeve ne katier dhe ndertimet e objekteve, te mos tejkalojë vlerat kufi ne ndertesat me te aferta;
- Cdo implant, i tille si gjeneratore apo pompa, qe eshte i nevojshem te perdoret para dhe pas orarit zyrtar te punes, do te jete i rrethuar nga nje barriere akustike apo reflektor portativ;
- Implementimi i masave te perkohshme per te mbrojtur nga zhurma zonat e populluara prane kantierëve te ndertimit dhe rrugeve te transportit ku jane tejkualuar vlerat kufi.
- Respektimi i afateve kohore per ndertimin afer zonave te populluara;
- Publiku i gjere dhe banoret e zones do te informohen paraprakisht kur te kryhen vepra qe emetojne zhurma te konsiderueshme;
- Ne kantierin e punimeve nuk do te perdoret asnje makineri apo pajisje qe shkakton shqetesim te publikut per shkak te zhurmes;
- te parashikohen masat ne projekt per izolimin e punimeve me ane te barrierave mbrojtese ne investimet massive infrastrukturore, sic mund te jete hekurudha apo aeroporti i Kukesit. Persa i perket venies ne shfrytezim te aeroportit te Kukesit, duhet evidentuar se reduktimi i zhurmes qe shkaktohet nga transporti ajror nuk eshte i realizueshem, pervecse kur sigurohen standartet e adoptuara globalisht per emetimet e mjeteve fluturuese dhe masat logjistike per menaxhimin e

transportit ajror. Reduktimi i emetimeve dhe ndotja e mjedisit e shkaktuar nga transporti ajror rregullohet permes Direktives 2002/30/KE mbi percaktimin e rregullave dhe procedurave ne lidhje me prezantimin e kufizimeve operacionale qe lidhen me zhurmen ne aeroporte. Nje mase zbutese per te pakesuar ndikimin e aeroporteve ne rritjen e nivelit te ndotjes akustike eshte garantimi i lidhjeve te transportit multimodal ku mund te shperndahe kapaciteti i transportit te pasagjereve dhe te mallrave.

9.8. Popullsia dhe asetet materiale

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese per te arritur Objektivin Mjedisor 10

Zhvillimet e reja infrastrukurore (sidomos qendrat multimediale te transportit) pritet qe te shkaktone nje rritje te niveleve te zhurmes ne mjedisin perreth tyre. Per te shmangur nje perkeqesim te mjedisit ku jetohe ne zonen perreth ketyre zhvillimeve, ky fakt duhet te mbahet ne vemendje kur te behet verifikimi i mundesive per zhvillim ne fazat e mevonshme, ne kuader te sigurimit te nje lidhje multimodale ne rajonin perreth.

Projektet specifike duhet te kene ne fokus edhe garantimin qe infrastruktura e re vihet ne dispozicion te te gjithe perdoruesve. Kjo pritet te inkurajoje perfshirjen me aktive te komunitetit ne kuader te sistemimeve infrastrukurore, ne menyre qe ta beje ate me te arritshme per te gjitha shtresat dhe kategorite sociale.

Kur planifikohen politikat dhe projektet e reja, prioritet duhet t'i jepet permiresimit te lidhjeve dhe zhvillimit ne zonat me pak te zhvilluara. Zbatimi i projekteve te kesaj natyre do te permiresoje aksesin, dhe keshtu do te kontribuojne ne zhvillimin me te shpejte ekonomik ne zonat me pak te zhvilluara.

9.9. Trashegimia kulturore

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese per te arritur Objektivin Mjedisor 11

Zhvillimi i infrastruktures se parashikuar mund te ndikojte te njesite dhe zonat kulturore, vecanerisht ne aspektin e degradimit te karakteristikave te peizazhit te rrethinave te njesive te trashegimise kulturore, demtimit te objekteve te trashegimise kulturore, si dhe shkaterrimit te mbetjeve arkeologjike nga vibrimet gjate ndertimit te objekteve te cilat mund te shkaktone deme ne objektet e trashegimise kulturore. Per te shmangur keto ndikime, duhet te merren parasysht si me poshte:

- Prioritet eshte mos vendosja e infrastruktures se re ne zonat e trashegimise kulturore. Duhet te ruhet sidomos integriteti dhe tiparet e peizazheve kulturore, zonave te ndikimit te trashegimise arkitektonike dhe mbetjeve arkeologjike.
- Ne kuader te ruajtjes se mbetjeve arkeologjike, aktivitetet ne mjedis konsiderohen akte destruktive (p.sh. germimi). Do te duhet te kryhen hulumtime te shumta paraprake arkeologjike, rezultatet e te cilave do te duhet te merren parasysht kur te percaktohet vendosja e infrastruktures se re. Gjithashtu do te duhet te zbatohen masat per te ruajtur mbetet arkeologjike.
- Zbulimet e nje rendesie te madhe mund te kerkojne ndryshimin e puneve pergatitore (projektit) per nje detyre te vecante. Ne rast te zbulimit te gjetjeve apo mbetjeve arkeologjike, do te njoftohet menjehere autoriteti perkates. Zona me pas do te studiohet dhe mundesisht do te rrethohet; duke mos lejuar asnje zhvillim te metejshem ne ate zone derisa ceshtja te zgjidhet sipas procedurave te percaktuara.
- Ne rastet kur vendet arkeologjike mund te rrezikohen nga aktivitetet e ndertimit, vendi do te jete i mbrojtur nga rrethimi per te parandaluar demtimin e paqellimshem ose si pasoje e neglizhences ndaj arkeologjise.
- Me integrimin e infrastruktures se parashikuar ne mjedis, permiresimet brenda korridoreve apo strukturave ekzistuese kane perparasi mbi ndertimet e reja.
- E gjitha puna e ndertimit do te jete e kufizuar brenda korridorit te punimeve. Ne rast se

nevojiten me shume hapësira ose aktivite te lidhura me ndertimin jashte korridorit te punimeve, do te informohen paraprakisht autoritetet kombetare perkatese.

9.10. Peisazhi

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese per te arritur Objektivin Mjedisor 12

Per te siguruar ruajtjen e peizazheve zonave te peizazheve me karakteristika te dallueshme ne nivel kombetar dhe nje imazh te cilesise se larte te peizazhit, duhet te ndiqen udhezimet e meposhtme:

- Ne integrimin hapësitor te projekteve specifike duhet te kerkohen vende jashte zonave me peizazhe te vecante apo zonave me peizazhe me karakteristika te dallueshme ne nivel kombetar;
- Duhet te zbatohen masat e duhura teknike per te siguruar nje imazh te cilesise se larte te peizazhit, veçanerisht ne rastin e aktiviteteve ne njesite e ruajtura apo te pasura kulturore te natyres;
- Me integrimin e infrastruktures se parashikuar ne mjedis, permiresimet brenda korridoreve apo strukturave ekzistuese kane perparesi mbi ndertimet e reja.

9.10.1. Strategjia e Peizazhit

Ne rastet kur projekti specifik i mbivendoset ndonje peizazhi ekzistues bujqesor apo rural, duhet te parashikohet ne projektin teknik mbrojtja e vlerave rurale dhe rezidenciale dhe pasurimi i peizazhit pergjate aneve te rruges. Objektivat e punimeve peizazhistike:

- Te zhvillohet nje peizazh, karakteristikat e te cilit lidhen me modelin, shkallen dhe diversitetin e karakteristikave te peizazhit ekzistues ;
- Te minimizohen nderhyrjet vizuale dhe te zvogelohet natyra negative e cdo pengese vizuale;
- Per te mbrojtur, te rikthehen apo te zmadhohen elementet e peizazhit ekzistues, te prekur drejtperdrejt nga propozimi;
- Te ndihmohet ne krijimin e kushteve te kendshme e te sigurta te drejtimit te mjeteve;
- Ne rastet kur shtrirja vertikale propozon argjinatura te larta qe krijojne ndikime te rendesishme ne mjedis, keto perforcime te larta nuk duket te jene optimizuar. Ato duhet te jene ku eshte e mundur, te reduktuara deri ne nivelin e tokes apo 1m lartesi.
- Ne skarpata, per te parandaluar renien e shkembinjve, duhet te jene me te preferueshme bordurat e gjera se platformat e ndermjetme. Skajet e skarpatave duhet te rumbullakosen. Shpatet e parregullta duhet te jene me te preferueshme se siperfaqet gjeometrike.
- Zbatimin e standardeve kombetare shqiptare te rrugeve per pastrimin e kantierëve dhe rivegjetacionin, per te siguruar ruajtjen e komoditeve te nevojshme te peizazhit.
- Per mbushje, shpatet duhet ti nenshtrohen mbjelljes hidraulike me nje perzierje fare qe perfshin si farat e barit, ashtu edhe te shkurreve mesdhetare. Pervec kesaj, mbjellja ne vendet e ndjeshme, veçanerisht ne afersi te ambjentëve te banimit dhe rekreacionit, do te perdoret per te reduktuar apo zbutur pengesat vizuale te shkaktuara nga ngritja e argjinaturave te projektit, sidomos ne kryqezime.
- Per zonat potenciale ne nje nivel (pas optimizimit te lartesisë se projektit) bimesia e propozuar do te permiresoje ndikimet negative te automjeteve, si dhe hapësiren vizuale te projektit te propozuar.
- Pergjate gjatesise se projektit perkates do te trajtohen sipas rastit: venddepozitimet per mbeturinat, zonat e perkohshme te ndertimit, zonat e peizazhit brenda kryqezimeve, zonat e vogla te fushave te copezuara, feramat apo pronat e tjera te siguruar per ndertimin e

projektit. Te pikat e mbetjeve do te psh: mbillet ne menyre hidraulike. Zonat e perkohshme te ndertimit do te jene te rrethuara dhe te integruara vizualisht duke perdorur mbjelljen e bimeve sipas kerkeses.

9.10.2. Faza e ndertimit

- Kontratat do te jete e pershtatur per te siguruar praktika te mira te punes ne menyre qe te zvogeloje çfaredo ndikimi negativ qe rrjedh nga ndertimi ne nivelin me te ulet te mundshem dhe per te siguruar qe makinerite veprojne brenda zones perkatese te ndertimit te projektit. Ne te gjitha rastet, rregulloret kombetare do te mbeshteten kur te jete e mundur me udhezime nga praktikat nderkombetare.
- Zonat e perkohshme te ndertimit do te pozicionohen ne nje menyre te tille qe te shmangin ndikimet e metejshme ne pronat ekzistuese te banimit, pemet, gardhet, kanalet e kullimit etj. Keto zona, perpara ose ne fund te kontrates se ndertimit, do te rikthehen plotesisht ne gjendjen e meparshme .
- Lidhur shfrytezimin e materialeve inerte, nxjerrja e e zhavorrit nga shtreterit e lumenjve eshte e kontrolluar ne perputhje me ligjin 10137/2009.
- Sa i perket zonave te magazinimit, kontraktori do te kerkohet te pergatise dhe zbatoje nje plan te magazinimit te perkohshem ne konsultim me punedhenesin dhe Agjensine perkatese Rajonale te Mjedisit . Ky plan do te hartohet para fillimit te punimeve te dheut. Ne kete plan , kontraktori duhet te percaktoje qarte sasine e materialit qe do te hidhet apo ruhet perkohesisht, para se te fillojne punimet perfundimtare. Plani gjithashtu do te specifikojë llojin e materialit dhe burimin e tij p.sh. germim hendeqesh, dhe siperfaqesor etj.
- Me perfundimin e çdo projekti perkates, shpatet anesore, duke perfshire germimet dhe argjinaturat, bankinat dhe siperfaqet e tjera te buta do te pergatiten per t'u mbuluar me dhé, dhe do te mbillen apo vishen me bimesi mbrojtese.

Masa Zbutese Specifike

- Ne zonat kodrinore / malore, hapësira qe kerkon okupimin e tokes do te ruhet ne minimum, me qellim qe te shmanget prerja e panevojshme e pemeve.
- Ne zonat pergjate brigjeve lumore, siperfaqja e tokes se okupuar do te mbahet ne minimum, me qellim shmangien e prerjes se panevojshme te pemeve ne keto zona.
- Aty ku eshte e mundur, argjinaturat e projektit duhet te ulen ne minimumin e mundshem.
- Pjerresite e argjinaturave do te jene sa me te buta. Mbi gjithe argjinaturat do te shperndahet dhè dhe ato do te mbillen me bime qe mund te adoptohen ne kushtet lokale.
- Ne vendet ku rruga kalon prane pronave private, do te ngrihen mbulesa bimore, me qellim reduktimin e nderhyrjes pamore.

KAPITULLI 10: MONITORIMI I NDIKIMEVE NE MJEDIS

Sistemi i monitorimit te ndikimeve ne mjedis, te cilat do te shkaktohen nga zbatimimi i Planit, eshte nje mjet i thjeshte per t'u perdorur per nje monitorim efektiv.

Monitorimi i ndikimeve eshte jashtezakonisht i rendesishem per zbatimin e Planit, dhe, ne perputhje me Ligjin 91/2013 dhe Direktiven 2001/42/EC, zbatimimi i nje program duhet te monitorohet, me qellim qe te identifikohen efektet negative te paparashikuara, ne menyre qe te krijohet mundesia per nje reagim te hershem ndaj ketyre efekteve dhe te behen adaptimet e mundshme.

Ne kete kuader, eshte hartuar edhe sistemi i monitorimit te ndikimeve kryesore ne mjedis, te cilat pritet qe te shkaktohen nga zbatimimi i Planit. Keto ndikime jane identifikuar gjate vleresimit te ndikimeve mjedisore te planit perkates. Sistemi i monitorimit perfshin te gjitha indikatoret perkates per cdo sektor mjedisor (biodiversiteti, cilesia e ajrit, ndryshimet klimatike, toka, uji, pelsazhi, trashegimia kulturore, etj.) dhe identifikon autoritetin dhe pergjegjesine per matjen e cdo indikatorit mjedisor te propozuar.

Grumbullimi i te dhenave sugjerohet qe te mbeshtetet ne dy burime:

- (a) te dhenat e para qe merren nga matja e parametrave te mjedisit, dhe
- (b) vleresimi i indikatorëve mjedisore.

Procesi i mbledhjes se te dhenave permes matjeve mund te realizohet duke perfshire Autoritetet Rajonale (Qarqet), por edhe Institucionet Shteterore (permes Ministrise se Mjedisit), Pushtetin Lokal, institucione kerkimore shkencore dhe ato profesionale, si dhe ndermarrjet e sherbimeve publike (lendfillet, ujesjelles – kanalizime etj.). Matja e indikatorëve mjedisore eshte nje proces kompleks; ai eshte nje proces qe kryhet rregullisht dhe per me teper, ne menyre te vazhdueshme.

Ne kete kendveshtrim ne duhet qe te bazohemi ne eksperiencen dhe ne sistemet e monitorimit qe perdoren nga strukturat e tjera, duke theksuar, nga njera ane, monitorimin e zbatimit te standarteve te nevojshme te matjeve nga strukturat e tjera, dhe kryesisht nga operatorët perkates (permes perfshirjes se tyre ne procesin e nxjerrjes se lejeve perkatese mjedisore), dhe nga ana tjeter, duke u perqendruar tek procesi i grumbullimit, perpunimit dhe shperndarjes se te dhenave.

Autoritetet Rajonale duhet te luajne nje rol kyc ne procesin e administrimit dhe shperndarjes se te dhenave. Ne kete kontekst, autoritetet perkatese duhet te planifikojne dhe te veprojne si nje qender mbledhjeje, analizimi dhe shperndarjeje te informacionit. Me konkretisht, roli i Autoriteteve Rajonale duhet te perfshije sa me poshte:

- Mbledhjen e te dhenave prej matjeve qe kryhen nga sherbimet publike dhe private rajonale, qofte ne menyre te perhershme, qofte te perkohshme.
- Mbledhjen e te dhenave baze qe kryhet nga ndermarrjet e sherbimeve publike (landfillet, ujesjelles – kanalizime, OSHEE, strukturat e menaxhimit te zonave te mbrojtura etj.).
- Marrjen e te dhenave baze qe mblidhen nga administrata publike (si psh Sistemi Kombetar i Monitorimit te Cilesise se Ujerave Siperfaqesore, etj.).
- Marrjen e te dhenave baze qe mblidhen nga institucionet kerkimore shkencore dhe organizata te tjera.
- Analizen dhe sintezen e te dhenave, me qellim nxjerrjen e konkluzioneve mbi gjendjen e mjedisit ne nje zone te caktuar.
- Ruajtjen e te dhenave dhe krijimin e intervaleve kohore me qellim monitorimin e gjendjes se mjedisit ne kohe te caktuara.
- Shperndarjen e te dhenave permes raporteve perkatese, ne perputhje me legjislacionin ne fuqi. Keto raporte synojne qe:

- (a) te plotesojne kerkesat e legjislacionit,
- (b) te informojne palet qe marrin pjese ne procesin e planifikimit dhe monitorimit te zbatimit te Planit (vendim-marresit),
- (c) te informojne publikun qe preket nga Plani.

Tabela me poshte paraqet programin e monitorimit te ndikimeve mjedisore te Planit. Tabela eshte hartuar sipas sektoreve te mjedisit si me poshte:

- ↓ Biodiversiteti
- ↓ Popullsia
- ↓ Shendetet i njerezve
- ↓ Fauna
- ↓ Flora
- ↓ Toka
- ↓ Uji
- ↓ Ajri
- ↓ Faktoret klimatike
- ↓ Asetet e prekshme
- ↓ Trashegimia kulturore (perفشire trashegimine arkitektonike dhe arkeologjike)
- ↓ Peisazhi
- ↓ Lidhja mes ketyre faktoreve

Per cdo sektor mjedisor jane dhene indikatoret perkates, strukturat pergjegjese per monitorimin, parametrat mjedisore dhe frekuenca e monitorimit.

Sic u permend edhe me siper, theksohet qe monitorimi i ndikimeve te Planit ne mjedis do te realizohet, aty ku eshte e mundur, duke perdorur te dhena qe dalin nga:

- ✓ Sistemi ekzistues i monitorimit te parametrave mjedisore nga Ministria e Mjedisit (MM) apo institucione te tjera. Disa parametra qe maten dhe japin te dhena jane:
  - Cilesia e ajrit (niveli i ndotjes),
  - Cilesia e ujit (ujerat siperfaqesore, ujerat nentokesore, ujerat e plazheve ne bregdet).
- ✓ Studime te vecanta dhe te pavarura per identifikimin e ndikimeve mjedisore ne kuader te programeve apo projekteve te tjera.
- ✓ Raportet e pergatitura nga kontraktore/konsulente te ndryshem, me te dhena te drejtperdrejta ose te referuara nga VNM-te individuale te projekteve specifike infrastrukturore te financuara nga buxheti i shtetit apo donatoret e huaj.

Tabela 10.1.1. Monitorimi i ndikimeve ne mjedis prej zbatimit te planit

				Sipas Planit te Menaxhimit
1	<p>Biodiversiteti – fauna - flora</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sa habitate te rëndesishme jane ne gjendje te kenaqshme? ▪ Numri dhe /ose sipërfaqja me zona te mbrojtura ▪ Permasat e biodiversitetit, krahasuar me BE (Numri i specieve endemike dhe te rralla ▪ Siperfaqja e mbuluar me pyje ▪ Numri dhe sipërfaqja e mbuluar me zona natyrore 	<p>Sa habitate te rëndesishme jane ne gjendje te kenaqshme?</p> <p>Numri dhe /ose sipërfaqja me zona te mbrojtura</p> <p>Permasat e biodiversitetit, krahasuar me BE (Numri i specieve endemike dhe te rralla</p> <p>Siperfaqja e mbuluar me pyje</p> <p>Numri dhe sipërfaqja e mbuluar me zona natyrore</p>	<p>Habitatet</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Numri dhe /ose sipërfaqja me zona te mbrojtura ▪ Numri i specieve endemike dhe te rralla ▪ Siperfaqja e mbuluar me pyje ▪ Numri dhe sipërfaqja e mbuluar me zona natyrore <p>Strukturat e Menaxhimit te Zonave te Mbrojtura</p> <p>Drejtorite pergjegjese ne qarqe</p>	<p>Çdo vit</p>
2	<p>Popullsia – shendetet i njerezve</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Vitet e jetegjatesise se shendetshme ▪ Aksidentet ne pune ▪ Perqindja e njerezve qe jetojne nen minimumin jetik 	<p>Vitet e jetegjatesise se shendetshme</p> <p>Aksidentet ne pune</p> <p>Perqindja e njerezve qe jetojne nen minimumin jetik</p>	<p>Drejtorite pergjegjese ne qarqe</p>	<p>Çdo vit</p>
3	<p>Toka</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Perqindja e tokes se degraduar ▪ Sasite e mbetjeve te eliminuara ne landfille ▪ Gjenerimi i mbetjeve per fryme dhe totali ▪ % e ricikluar (leter, xham, mbetje bashkiake bio te degradueshme, alumini) 	<p>Perqindja e tokes se degraduar</p> <p>Sasite e mbetjeve te eliminuara ne landfille</p> <p>Gjenerimi i mbetjeve per fryme dhe totali</p> <p>% e ricikluar (leter, xham, mbetje bashkiake bio te degradueshme, alumini)</p>	<p>Drejtorite pergjegjese ne qarqe</p> <p>Strukturat e Menaxhimit te Landfilleve</p>	<p>Çdo vit</p>
4	<p>Uji</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cilesia e ujerave sipërfaqesore ▪ Cilesia e ujerave nentokesore ▪ Perdorimi i ujit nga sektori ▪ Perqindja e riciklimit te 	<p>Cilesia e ujerave sipërfaqesore</p> <p>Cilesia e ujerave nentokesore</p> <p>Perdorimi i ujit nga sektori</p> <p>Perqindja e riciklimit te</p>	<p>Total N, total P, BOD-et, COD, SS, TDS, pH, percjellshmeria, etj. pH, percjellshmeri, fortësia, kloridet, sulfatet, COD, BOD, nitratet, nitrimi,</p>	<p>Kampionim dhe matje sipas miratimit te kushteve mjedisore per çdo ITUN.</p> <p>Sistemi Kombetar i Monitorimit te Cilesise se</p>

⁴ ITUN – Implant i Trajtitimit te Ujerave te Ndotur

		ujit	Ministria e Mjedisit	total P, metale, detergjentet, ngarkesa toksike e mikrobiologjike, etj.	Ujereve Siperfaqesore	12.05.2008 "Per Kuadrin rregullator te sektorit te furnizimit me uje dhe largimin e ujerave te ndotur". Direktiva 2006/7/EC per menaxhimin e cilesise se e ujerave te larjes Sistemi i Monitorimit te Cilesise se Ajrit te Ndotur
5	Ajri	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Perqindja e popullise se lidhur me sherbimin e trajtimit te ujerave te ndotur ▪ Ditet kur tejkaloheh normat e cilesise se ajrit⁵ ▪ Shkarkimet sipas Burimit ▪ Shkarkimet e Gazeve Sere <ul style="list-style-type: none"> ✓ shkarkimet sipas burimit (%) ▪ Zhvillimi i kerkeses per energji <ul style="list-style-type: none"> ✓ Alokimi i prodhimit te energjise sipas burimit ▪ Perqindja e BER (%)⁶ ▪ Evoluimi i numrit te automjeteve te udhetareve 	Ministria e Mjedisit	SOx, NOx, PM10, gazet sere, Pb, CO	Çdo vit	Sistemi i Monitorimit te Cilesise se Ajrit te Ndotur
6	Faktoret klimatike	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Numri i prodhimit te energjise sipas burimit ▪ Perqindja e BER (%)⁶ ▪ Evoluimi i numrit te automjeteve te udhetareve 	Ministria e Mjedisit	Perqindja e Energjise nga BER (%)	Çdo vit	Sistemi i Monitorimit te Cilesise se Ajrit te Ndotur
7	Asetet e prekshtme – Trashegimia kulturore (perfshire trashegimine arkitektonike dhe arkeologjike) – Peisazhi	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Numri i godinave te ruajtura qe restaurohen ▪ Numri i vizitoreve ▪ Gjelberim urban per fryme 	Drejtorite pergjegjese ne qarqe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Numri i godinave te ruajtura qe restaurohen ▪ Numri i vizitoreve ▪ Gjelberim urban per fryme 	Çdo vit	

⁵ Kufijte kombetare per cilesine e ajrit (SKZHI II)

⁶ BER – Burimet e Energjise se Rinovueshme

KAPITULLI 11: PROCESI I KONSULTIMEVE

Pjesemarrja e grupeve te interesit dhe konsultimi me ta ka qene nje pjese integrale e procesit te hartimit te VSM-se. Perfshirja efektive e grupeve perkatese te interesit ka kontribuar ne cilesine e vleresimit, ka sjelle te dhena per analizen dhe raportin e VSM-se, dhe do te mbeshtese zbatimin e planit pas miratimit te tij, si dhe do te kontribuojne ne nje pranim me te lehte dhe me te zbutur te projekteve perkatese.

Qellimi i konsultimeve me grupet e interesit ka qene i dyanshem:

1. Krijimi i mundesise per te gjitha grupet e interesit qe, ne menyre efektive dhe ne kohen e duhur, te kontribuonin ne procesin e VSM-se, duke dhene opinionet dhe duke bere komentet perkatese.
2. Marrja e informacionit, mbledhja e te dhenave dhe verifikimi i gjetjeve dhe konkluzioneve te VSM-se.

Per te patur konsultime dhe pjesemarrje efektive te grupeve te interesit eshte bere identifikimi i tyre, eshte percaktuar qellimi i angazhimit te tyre dhe jane perzgjedhur menytrat e konsultimit dhe pjesemarrjes.

Gjate procesit te hartimit te VSM-se jane konsultuar grupet e meposhtme:

- Ministrite e linjes (Ministria e Mjedisit dhe Ministria e Zhvillimit Urban)
- Autoritetet mjedisore
- Njesite e qeverisjes vendore
- OJF-te
- Publiku i gjere

Konsulenti ka realizuar me grupet e interesit nje seri takimesh, fillimisht lidhur me ceshtjet njohese qe duhet te permbante raporti i VSM-se dhe me pas me raportin paraprak te VSM-se. Keto takime u realizuan si ne nivel vendor me qellim mbulimin e gjithe territorit perkates nga plani.

Konsulenti ishte i pranishem ne cdo takim dhe ishte i disponueshem per t'ju pergjigjur te gjitha pyetjeve dhe per te konsideruar te gjitha sugjerimet. Ka patur shume pyetje / sugjerime dhe ne menyre racionale dhe selektive jane marre ne konsiderate ne raportin final.

Hollesite mbi aktivitetet qe jane kryer per konsultimin dhe lista e pjesemarrsesve ne cdo takim, se bashku me nje permbledhje te ceshtjeve dhe komenteve qe u ngriten nga pjesemarrsesit eshte paraqitur ne Shtojcen 1 me poshte.

SHTOJCAT

SHTOJCA 01: Minutat e Takimeve Konsultative

Minutat e takimit të me grupet e interesit për çështjet që duhet të trajtohen në raportin e VSM-së.

<i>Data e zhvillimit të takimit:</i>	29 Gusht 2016
<i>Vendndodhja:</i>	Bashkia Kukes
<i>Stafi pjesëmarrës:</i>	Studio A&I Design Fatjona Levani, Eksperte Mjedisi
<i>Numri i pjesëmarrësve:</i>	24

Duke u bazuar në ligjin 91/2013 "Per Vleresimin Strategjik Mjedisor" si dhe VKM nr.219, date 11.03.2015 "Për përcaktimin e rregullave e të procedurave për konsultimin me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjuesën publike gjatë procesit të vlerësimit strategjik mjedisor", me date 29 Gusht 2016 Bashkia Kukes organizoi takimin me grupet e interesit për të diskutuar mbi çështjet që duhet të trajtohen në raportin e VSM.

Takimi ishte përcaktuar të zhvillohej në date 29 Gusht dhe për këtë, ashtu si edhe është përcaktuar në ligj dhe VKM, u njoftua Ministria e Mjedisit si dhe grupet e interesit përpara 10 ditëve nga data e përcaktuar.

Takimi u zhvillua në ambientet e bashkisë Kukes ku u prezantua Analiza dhe Strategjia Territoriale e Planit të Përgjithshëm Vendor për bashkinë Kukes, ku qëllimi kryesor i takimit ishte që nëpërmjet prezantimit të Analizës dhe Strategjisë Territoriale, grupet e interesit të jepnin mendimin e tyre mbi çështjet që duhet të merren dhe trajtohen në raportin paraprak dhe përfundimtar të Vlerësimit Strategjik Mjedisor.

Të pranishëm në takim ishin përfaqësues të bashkisë Kukes, keshilli bashkiak i bashkisë, forumi i shoqërisë civile, ISHMP Kukes, QIZHDK Kukes, zonat e mbrojtura, Ministria e Mjedisit, etj.

Fjalën e hapjes e bëri Sekretari i përgjithshëm i Bashkisë Kukes Z. Bujar Mucmata, i cili përshëndeti pjesëmarrësit dhe bëri një prezantim të shkurtër të punës që është bërë deri tani për hartimin e PPV nga Bashkia dhe studio konsulente. Ai u ndal në punën e përbashkët bashki-studio si një punë mjaft e mirë e zhvilluar në një hark kohor mjaft të shkurtër.

Më pas fjalën e mori Znj. Levani e cila bëri një prezantim të Analizës dhe Strategjisë Territoriale për Planin të Përgjithshëm Vendor të bashkisë.

Prezantimi u fokusua në pikat e mëposhtme:

- Kronologjia e PPV bashkia Kukes;
- Permbajtja e raportit të Analizës dhe Strategjisë Territoriale;
- Përshkrimi i sistemeve:
  - Sistemi Urban;
  - Sistemi Infrastrukturor;

- Sistemi Natyror;
- Sistemi Ujor;
- Sistemi Bujqesor;
- Matrica e strategjise – Objektivat, veprimet dhe projektet;
- Skedat e projekteve prioritare;
- Nevoja dhe metodologjia per hartimin e raportit te VSM.

Pas prezantimit ju la fjala te pranishmeve per te diskutuar apo per te marr pergjigje mbi pyetje te ndryshme.

Disa nga diskutimet dhe pyetjet qe u ngriten nga grupet e interesit jane renditur si me poshte:

- Nje vemendje me te madhe i duhet dhene pyjeve dhe kullotave pasi jane nje resurs kryesor per ekonomine e bashkise. Duhet nje strategji me e forte e cila te perfshije dhe impaktet socio-ekonomike nga perdorimi i pyjeve dhe kullotave.
- Z. Zyber Jata, perfaqesues i Aktivitetit te Klubeve Mjedisore, u shpreh se zhvillimi i prodhimit te energjise elektrike i pershkruar ne analizen SWOT shihet si risk dhe se duhen marre parasysh perfitimet dhe demet qe ai sjell, te cilat duhet te merren ne konsiderat ne PPV.

Eksperti: Pergatitja e PPV Bashkise Kukes eshte realizuar ne perputhje te plote me Planet dhe Strategjite Sektoriale te Energjise te cilat kane qene pjese e portofolit te dhene nga AKPT. Ne raportin e VSM Bashkia Kukes, do te merret ne konsiderat vleresimi dhe ndikimi i objektivave ne fushen e energjise.

- Z. Petrit Sina (Zonat e Mbrojtura) pyeti se cfare strategjie parashikohet per ndertimin ne zonat e mbrojtura? A do te respektohet plani i menaxhimit per zonen Korab-Koretник, si dhe cfare do te parashikohet ne vijim me AKZM?

Eksperti: Duke iu referuar zonave te mbrojtura qe ndodhen ne territorin e Bashkise Kukes, eshte e qarte se PPV Bashkia Kukes ka marr ne konsiderat kete zone duke e vleresuar si nje zone ku ndikimi human duhet te jete minimal, si dhe eshte vleresuar qe zhvillimi urban do te jete ne zonat ekzistuese, duke mbushur keto teritore.

- Z. Krenar Lisha,(Bashkia Kukes) A jane percaktuar zonat e zhvillimit turistik dhe zonat e zhvillimit urban?

Eksperti: Po nga zonimi i territorit jane percaktuar dhe zonat e zhvillimit te turizmit si dhe jane propozuar projekte pilot per zhvillimin e territorit me kuader te strategjise se zhvillimit turistik dhe kulturor te rajonit.

BASHKIA KUKES

Formular III

Shenim: Mbahen shenim emrat e pjesemarrësve, minutat e takimit të shoqëruara me foto, problemet e ngritura nga të pranishmit dhe konkluzionet e arritura gjatë kësaj mbledhjeje. Të gjithë takimi zharrdet nga përfaqësuesi i subjektit dhe do të bashkëngjitet dosjes së aplikimit.

Moren pjesë në takimin me palet e interesit si me pashtë shoqëruar e cila vertetohet dhe me fotot bashkëlidhur:

Tabela nr.1: Pjesemarrësit në takim

Nr.	Emër, mbiemër, nënshkrimi	Institucione, Statusi
1	Enxher Kullmeti	Bashkia, Zëri i Paj.
2	Arbën Shaban	KESHILLI I BASHKISE
3	Kullmet Qiles	B. Kukes Agjenti Urbanistik
4	Zyrtarësi ORMA	Forum Sh. Civil
5	SHKURTIRI JUKA	Bashkia, Kukes
6	GAJEM SULEM	Udhëheqës i grupit
7	URR	ISH MP Kukes
8	Yhemeli	Kil 2 Kukes
9	Patrit	Kil 2 në Kukes
10	Edmen	Agjencitë lokale Bashkia
11	Kozmideri	1 Kukes, H. H. H. H.
12	Edmon Laci	Projeqitë i planifikimit të territorit i bashkisë bashkë Sp. Civil
13	Stevola Kurbu	Bashkia Kukes, Durrës, P. P. P.
14	Shefke Sheker	Inspektor Vlerësues
15	Edmon Thaç	Inspektor Vlerësues
16	Lezi Kasa	Inspektor Vlerësues
17	Rushit Gashi	Inspektor Vlerësues
18	Zyrtarësi	BASHKIA KUKES
19	Lezi Kasa	DE J.P.P.
20	Edmon Laci	Bashkia Kukes, Inspektor Vlerësues
21	Joli Elezi	Bashkia Kukes, Inspektor Vlerësues
22	Edmon Laci	Ministria e Pyetësive
23	Edmon Laci	MINISTRIA MËNDRISIT
24	Edmon Laci	Edmon Laci, Kukes
25		
26		
27		
28		
29		
30		
31		
32		

Lista e pjesemarrësve

Foto te takimit

Minutat e takimit te konsultimit te raportit paraprak te VSM-se me publikun dhe grupet e interesit.

<i>Data e zhvillimit te takimit:</i>	16 Shtator 2016
<i>Vendndodhja:</i>	Bashkia Kukes
<i>Stafi pjesemarres:</i>	Studio A&I Design Fatjona Levani, Eksperte Mjedisi
<i>Numri i pjesemarresve:</i>	19

Duke u bazuar ne ligjin 91/2013 "Per Vleresimin Strategjik Mjedisor" si dhe VKM nr.219, date 11.03.2015 "Për përcaktimin e rregullave e të procedurave për konsultimin me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjuesën publike gjatë procesit të vlerësimit strategjik mjedisor", me date 16 Shtator 2016 Bashkia Kukes organizoi takimin per konsultimin e raportit paraprak te VSM me publikun dhe me grupet e interesit.

Takimi u zhvillua ne ambientet e bashkise Kukes ku u prezantua raporti parakrak i Vleresimit Strategjik Mjedisor per Planin e Pergjithshem Vendor per bashkine Kukes, ku qellimi kryesor i takimit ishte qe nepermjet prezantimit te raportit paraprak te VSM, publiku dhe grupet e interesit te shprehnin mendimin dhe sugjerimet e tyre mbi ceshtjet qe jane trajtuar ne raportin paraprak te Vleresimit Strategjik Mjedisor.

Te pranishem ne takim ishin perfaqesues te bashkise Kukes, keshilli bashkiak i bashkise, forumi i shoqerise civile, ISHMP Kukes, QIZHDK Kukes, zonat e mbrojtura, Ministria e Mjedisit, perfaqesues te bizneseve.

Fjalën e hapjes e bëri Sekretari i përgjithshëm i Bashkise Kukes Z. Bujar Mucmata, i cili pershendeti pjesemarresit dhe bëri nje prezantim te shkurter te punes qe eshte bere deri tani per hartimin e PPV nga Bashkia dhe studio konsulente. Ai u ndal ne punen e perbashket bashki-studio si nje pune mjaft e mire e zhvilluar ne nje hark kohor mjaft te shkurter.

Me pas fjalën e mori znj. Levani e cila beri një prezantim të raportit paraprak të Vleresimit Strategjik Mjedisor për Planin e Përgjithshëm Vendor të bashkisë.

Prezantimi u fokusua në pikat e mëposhtme:

- Kuadri ligjor i VSM
- Përshkrimi i gjendjes aktuale
- Tendencat e mundshme në të ardhmen, pa planin
- Baza për përgatitjen e vleresimit mjedisor
- Identifikimi dhe vleresimi i ndikimeve në mjedis në nivel objektivash strategjike dhe projektesh specifike
- Vleresimi i projekteve specifike
- Udhezime dhe masat zbutëse
- Monitorimi i ndikimeve në mjedis

Pas prezantimit ju la fjala të pranishmëve për të diskutuar apo për të marrë përgjigje mbi pyetje të ndryshme.

Disa nga diskutimet dhe pyetjet që u ngritën nga grupet e interesit janë renditur si më poshtë:

Z. Besnik Hallaçi: Duke parë objektivat e parashikuara mëndoj se nuk janë përcaktuar qartë Zonat e Mbrojtura. Parku natyror Korab-Koretник nuk është përfshirë në Planin e Menaxhimit të Zonave të Mbrojtura dhe nuk është përfshirë as në PPV. Duhet përcaktuar zonat që duhen zhvilluar. Duhet të parashikohet zhvillimi i infrastruktures rrugore që lidh zonat urbane me parqet natyrore. Duhet të ketë një plan të veçantë për zonën e Shishtavëcit si zonë turistike. Duhet pasur parasysh edhe Zonat "Emerald".

Zonat e zhvillimit ndahen në disa lloje: të qëndrueshëm, strikt, tradicional dhe standart. Për secilën nga këto zona duhet të përcaktohen standartet, mbi bazën e planit të menaxhimit për zhvillimin e projekteve konkrete si p.sh: Pista e Skive apo Guest House.

Është e rëndësishme që nuk është parashikuar të nderhyhet në zonat e mbrojtura por nuk është parashikuar plani i menaxhimit të mbetjeve, pasi në periudhën e dimrit është shumë i vështirë transporti.

Kanioni Grykes së Shejës është lenë në harresë. Duhet parashikuar rrugë për të hyrë në këto zona për pastrimin e tyre dhe menaxhimin sa më të mirë.

Eksperti: Në vijim të problematika që ju keni parashituar, ju sqaroj se nderhyrja në zonat e mbrojtura është minimal, ku në PPV e Bashkisë Kukes është parashikuar vetëm zonim dhe zhvillim urban në fshatrat ekzistues ku do të ketë urbanizim të tyre si dhe përmirësim të infrastruktures rrugore. Sic të gjithë e dinë PM për Zonën Parku natyror "Korab-Koretник", zbatohet shkalla e tretë e mbrotjes e cila në vija të përgjithshme nuk të krijon lehtësi për nderhyrje në këto rajone. Zhvillimi i këtyre terreneve do të jetë përmirësues dhe rehabilitues por jo zhvillim urban në zona të reja. Në raportin final të VNM do të merren në konsiderat të gjitha çfarë janë paraqitur si propozime nga ana juaj me shkresë zyrtare.

Ceshja e menaxhimit të mbetjeve të ngurta urbane është një ceshje e cila ka shumë për të përmirësuar dhe analizuar me detaje e cila në këte studim është vlerësuar dhe është marrë në konsiderat të gjitha detyrat e përcaktuara në PM të Mbetjeve të Ngurta Bashkia Kukes si dhe në PM të

Mbetjeve per Qarkun Kukës, ku janë parashikuar dy propozime sic duket edhe ne hartën për ceshjet mjedisore që venddepozitimi aktual do të rehabilitohet zona dhe do të ndërtohet landfill si dhe propozimi i dytë është Ish Miniera e Bakrit në Gjegjan krijimi i një landfill në një zonë të demtuar ku do të rehabilitohet dhe zhvillohet.

Z. Vullnet Çika: Ekziston një projekt për qendrën e Shishtavecit. Duke i renditur prioritetet, turizmi vjen i dyti në rradhë pas bujqësisë, por mosparashikimi i zhvillimit të turizmit në Zonat e Mbrojtura është një mangësi e PPV.

Eksperti: Në këtë zonë është parashikuar një projekt pilot për zhvillimin e tij si zonë malore i cili vërehet si zonë me karakter të zhvillimit të turizmit malor. Zona klasifikohet si zonë me status të vecantë dhe nderhyrje në këtë zonë do të jenë shumë mire të menaxhuara dhe të monitoruara pasi ndikimi mbi mjedis mund të jetë i pakthyeshem. Zhvillimi i këtyre zonave do të planifikohet dhe menaxhohet nga vete AKZM, deri sa me sot nga ana e tyre nuk ka një propozim konkret nga ana e tyre. Në pritje të marrjes së mendimit nga ana e tyre me shkresë zyrtare.

Z. Bukurosh Onuzi: Shqetësim janë vijat e verdha (gjelbra), që janë të miratuara që në vitin 1975 dhe nuk janë bërë akoma ndryshime. Çfarë do të bëhet dhe si do të vendoset për to?

Çfarë do të bëhet me planet e mëparshme të qytetit?

Çfarë parashikohet për unifikimin e strategjive?

Çfarë do të bëhet me qytetin tim pas miratimit të kesaj PPV?

Në vitin 1996 është miratuar bregu i Liqenit të Fierzes si zonë turistike, a do të merret ky fakt parasysh?

Eksperti: Nga ana e PPV Bashkia Kukës, sic keni dhe ju mundësi ta shikoni, parashikon një zonifikim të ri ku zhvillimi i Bashkisë do të jetë në zonat ekzistuese duke i mbushur këto rajone. Studimet ekzistuese pas miratimit të PPV Bashkia Kukës do të shfuqizohet dhe do të implementohet studimi i ri. Realizimi i kesaj PPV është planifikuar për 15 vitet në vijim i cili do të sjell në qendër të vëmendjes kohën ku ndertimet beheshim pa planifikim dhe u krijua një kaos i vertet duke shkatërruar tokat bujqësore dhe zoant pyjore dhe kullosore. Në emër të interesave vetjake secili nga ne ndërtoj pa kriter dhe sot është një ceshtë shumë e ndjeshme sociale për zhvillimin e rajonit. Sot prezenca e e PPV Bashkia Kukës do të jap Kukësit një imazh të ri dhe një zhvillim të qendrueshem territorial dhe mjedisor.

Po të kthehemi edhe njëherë tek harta e zonimit të Kukësit vërehet se zona e Liqenit të Fierzes është planifikuar si zonë për zhvillim në fushën e energjisë si dhe të zhvillimit të turizmit. Problemi kryesor në këtë ujëra bregdetar liqenor për zhvillim të bregut si zonë plazhi është vlerësuar por edhe ndikimi i uljes së nivelit të ujerave nga prezenca e portave sjell impakt në mundësinë për zhvillim të kesaj zone për peshkim dhe turizëm. Një problem shumë i ndjeshëm për zonën e Kukësit.

Refletime mbi takimin për raportin e VSM-se Bashkia Kukës

Nga takimi me palet e interesit për prezantimin raportit Paraprak të VSM për Bashkinë Kukës, u moren në konsiderat të gjithë shqetësimet e paleve të interesit si dhe komunitetit ku shqetësimi kryesor qendron për zonat me status të vecantë zhvillimi si do integrohen në këtë PPV. Gjithashtu u shpreh kërkesa për bashkëpunim dhe bashkërendim të punës së përbashkët në vijim për monitorimin e PPV si dhe monitorimit të treguesve mjedisor që mund të preken nga implementimi i PPV Bashkia

Foto te takimit

SHTOJCA 02: Bibliografi dhe Referenca

DLDP, Programi i Zones Funktionale Bashkia Kukës, 2015

DLDP, Strategjia Territoriale Bashkia Kukës, 2016

Strategjia e Zhvillimit Rajonal Bashkia Kukës, 2012

VSM per Planin e Pergjithshem Kombetar, 2016

Plani i Pergjithshem Kombetar i Territorit, 2016

Jiri Dusik, Albania - General Methodology on SEA - 1st Draft, June 2012

Draft report of the Albania's Third Communication to UNFCCC. Climate Change Programme, UNDP.

Identification and prioritization "Environmental hotspots" in Albania, Project Document, UNDP.

Ligji Nr.91/2013, date 28.02.2013 "Per Vleresimin Strategjik Mjedisor"

Ligji nr. 10431, datë 9.6.2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit"

Ligji Nr. 12/2015 per disa ndryshime ne ligjin nr.10440, date 07.07.2011 "Per Vleresimin e Ndikimit ne Mjedis"

Ligji Nr. 11/2015 Per Aderimin e Republikes se Shqiperise ne Marreveshjen Shumpaleshe Ndermjet Vendeve te Europes Juglindore per Zbatimin e Konventes "Per Vleresimin e Ndikimit Mjedisor ne Kontekst Nderkufitar"

Ligji Nr.8906, date: 06.06.2002 "Per zonat e mbrojtura"

Ligji nr. 8906, datë 6.6.2002 "Për zonat e mbrojtura" ndryshuar me ligjin nr.9868, datë 4.2.2008, "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8906, datë 6.6.2002 "Për zonat e mbrojtura".

Ligji nr 10463, datë 22.9.2011 "Për menaxhimin e integruar të mbetjeve"

Ligji nr. 111, Viti 2012 "Per menaxhimin e integruar te burimeve ujore"

Ligji nr.9115, datë 24.7.2003 "Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura"

Ligji nr. 9587, datë 20.7.2006 "Për Mbrojtjen e Biodiversitetit"

Ligji nr. 9700, datë 26.3.2007 "Për Mbrojtjen e Mjedisit nga Ndikimi Ndërkufitar"

Ligji nr. 10448, datë 17.7.2011 " Për Lejet e Mjedisit"

Ligji nr. 9774, datë 12.7.2007 "Për vlerësimin dhe administrimin e zhurmës në mjedis"

Ligji nr. 8897, datë 16.5.2002 "Për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja" I ndryshuar me ligjin nr. 10266, datë 15.4.2010

Ligji nr.115/2015 "Per ndarjen administrativo-territoriale ne Republiken e Shqiperise"

Ligji nr.8652 date 31.07.2000 "Per organizimin dhe funksionimin qeverisjes vendore"

Ligji nr.73/2015 "Per disa shtesa dhe ndryshime ne Ligjin nr.107/2014 "Per Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit"

Ligji nr.9734, date 14.05.2007 "Per Turizmin"

Ligji nr.8402 date 10.09.1998 "Per disiplinimin e punimeve te ndertimit"

Ligji nr.8927 date 25.07.2002 "Per prefektin"

Ligji nr.9482 "Per legalizimin, urbanizimin dhe integrimin e ndertimeve pa leje, i ndryshuar"

Ligji nr.9780 "Per inspektimin e ndertimit me aktet nenligjore"

Ligji nr. 9817, datë 22.10.2007 "Për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural"

Ligji nr. 8752, datë 26.3.2001 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "

Ligji nr. 9426, datë 2005 "Për mbarështimin e blegtorisë"

Ligji nr. 10257, datë 25.3.2010 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 8752 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "

Ligji nr. 69, datë 2013 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 9244 "Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore"

Ligji nr. 130, datë 2014 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 8752/2001 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "

Ligji nr. 9048, datë 7.4.2003 "Për Trashëgiminë Kulturore" i ndyrshuar me Ligjin nr. 9592/2006, Ligjin nr. 9882/2008, Ligjin nr. 77/2003

Plani Kombëtar për Menaxhimin e Mbetjeve 2010-2025

Raporti i gjendjes së Mjedisit, 2014/2015

Shqipëria – Plani Kombëtar për Integrimin Evropian

Shqipëria – Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim

Strategjia Kombëtare Ndersektoriale për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural 2014-2020

Strategjia Kombëtare Ndersektoriale për Menaxhimin e Mbetjeve 2010-2025

Strategjia Kombëtare Ndersektoriale për Mjedisin 2015-2020

Strategjia Kombëtare Ndersektoriale për Turizmin 2015-2020 (përfshirë trashëgimë kulturore, artin dhe kulturën)

Strategjia Sektoriale Kombëtare për Energjinë 2015-2030

Strategjia Sektoriale Kombëtare për Transportin 2015-2020

Strategjia Sektoriale Kombëtare për Ujesjellesit dhe Kanalizimet 2014-2020

VKM nr. 408, datë 13.08.2015 "Për miratimin e Rregullores së Zhvillimit të Territorit"

VKM nr.219, datë 11.03.2015 "Për përcaktimin e rregullave e të procedurave për konsultimin me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjuesën publike gjatë procesit të vlerësimit strategjik mjedisor"

VKM nr. 510, datë 10.06.2015 "Për miratimin e procedurave për transferimin e të drejtave dhe detyrimeve, personelit, aktiveve të trupezuara dhe të patrupezuara, të arkivave dhe të dokumentacionit tjetër zyrtar në njesitë e qeverisjes vendore të prekura nga riorganizimi administrativo-territorial"

VKM Nr. 620. datë 07.07.2015 "Për miratimin e rregullave, përgjegjesive dhe procedurave të detajuara për Vlerësimin Strategjik Mjedisor në kontekstin nderkufitar"

VKM nr. 671, datë 29.07.2015 "Për miratimin e Rregullores së Planifikimit"

VKM Nr.247, datë 30.04.2014 "Për përcaktimin e rregullave, të kërkesave e të procedurave për informimin dhe përfshirjen e publikut në vendimmarrjen mjedisore"

VKM Nr.507, datë 10.06.2015 "Për miratimin e listës së detajuar të planeve apo programeve me pasoja negative në mjedis, që do të nënshtrohen procesit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor"

VKM Nr.598, date 01.07.2015 "Per percaktimin e rregullave dhe te procedurave per Vleresimin e Ndikimit ne Mjedisin nderkufitar"

VKM nr.672, date 29.07.2015 "Per nje ndryshim ne VKM nr.408, date 13.05.2015 "Per miratimin e Rregullores se Zhvillimit te Territorit"

VKM Nr.686, date 29.07.2015 "Per miratimin e rregullave, te pergjegjesive e te afateve per zhvillimin e procedures se Vleresimit te Ndikimit ne Mjedis (VNM) dhe procedures se transferimit te vendimit e deklarates mjedisore"

VKM Nr.742 date 09.09.2015 "Per funksionimin dhe menaxhimin e regjistrit te shkarkimit e transferimit te ndotesve, miratimin e listes se veprimtarive dhe ndotesve, qe jane subjekt i ketij regjistri, si dhe formularit te deklarimit te te dhenave per shkarkimet dhe transferimin e ndotesve nga operatori"

VKM Nr. 418, dt. 25.06.2014 "Per grumbullimin e diferencuar te mbetjeve ne burim"

VKM Nr. 608, dt. 17.09.2014 "Per masat e nevojshme per grumbullimin dhe trajtimin e mbetjeve bio"

VKM nr. 676, datë 20-12-2005 "Për deklarimin e Monumenteve Kulturore Shqiptare si Zona të Mbrojtura "

Direktivat e Bashkimit Evropian

- Direktiva 1999/31/KE Mbi landfillin e mbetjeve;
- Direktiva 1999/94/KE ne lidhje me disponueshmerine e informacionit te konsumatorit mbi ekonomine e lendes djegese dhe emetimet e CO₂ ne lidhje me tregtimin e makinave te reja te pasagjereve;
- Direktiva 2000/53/KE Per automjetet ne fund te jetes
- Direktiva 2000/60/KE per krijimin e nje kuadri ne fushen e politikave te ujit;
- Direktiva 2001/42/KE "Per vleresimin e pasojave ne mjedis te planeve dhe programeve te caktuara";
- Direktiva 2001/43/KE mbi gomate e mjeteve motorike dhe te rimorkiove te tyre si dhe montimi i tyre;
- Direktiva 2001/81/KE mbi Tavanet Kombetare te Shkarkimit per disa ndotes atmosferike;
- Direktiva 2002/49/KE 2 Per vleresimin dhe administrimin e zhurmave ne mjedis.
- Direktiva 2002/96/KE dhe Direktiva 2012/19/EU Per mbetjet nga pajisjet elektrike dhe elektronike;
- Direktiva 2003/35/KE mbi "Terheqjen e publikut ne vendimmarrje ne hartimin e planeve programeve ne fushen e mjedisit dhe amendimet per pjesemarrjen e publikut dhe aksesin ne drejtesi";
- Direktiva 2003/4/KE mbi te drejten e publikut per te pasur informacion mjedisor;
- Direktiva 2003/87/KE per krijimin e nje skeme te tregtimit te njesive te lejuara te gazeve me efekt serre brenda Komunitetit e cila amendon Direktiven e Keshillit 96/61/KE;
- Direktiva 2004/101/KE per krijimin e nje skeme te tregtimit te njesive te lejuara te gazeve me efekt serre brenda Komunitetit, ne lidhje me mekanizmat e Protokollit te Kiotos-s;
- Direktiva 2004/35/KE "Mbi pergjegjesine mjedisore, parandalimin dhe riparimin e demeve mbi ambientin";
- Direktiva 2004/42/KE mbi limitimin e shkarkimeve te komponimeve organike te avullueshme per shkak te perdorimit te tretesve organik ne disa bojera dhe llaqe te caktuara dhe produkteve per rilyerjen e automjeteve;
- Direktiva 2005/55/KE mbi parafrimin e legjislacionit te Vendeve Anetare ne lidhje me masat qe do te ndermerren kunder shkarkimeve te ndotesve te gazte dhe lendes se ngurte pezull nga

motoret me ndezje me kompresion dhe motoret me ndezje pozitive qe djegin gaz natyral apo te lengshem per perdorim ne automjete.

- Direktiva 2006/118/KE per mbrojtjen e ujerave nentokesore nga ndotja dhe degradimi;
- Direktiva 2006/21/KE Per menaxhimin e mbetjeve nga industria nxjerrese;
- Direktiva 2006/66/KE Per baterite dhe akumulatoret, mbetjet nga baterite dhe akumulatoret;
- Direktiva 2006/7/KE per menaxhimin e cilesise se e ujerave te larjes;
- Direktiva 2007/60/KE per vleresimin dhe menaxhimin e rreziqeve nga permytjet.
- Direktiva 2008/101/KE e cila amendon Direktiven 2003/87/KE ne menyre qe te perfshije aktivitetet e aviacionit ne skemen e tregtise se njesive te lejuara te gazeve me efekt serre brenda Komunitetit;
- Direktiva 2008/50/KE mbi cilesine e ajrit te ambientit dhe per nje ajer me te paster per Evropen;
- Direktiva 2008/56/KE per krijimin e nje kuadri ne fushen e politikave mjedisore detare (direktiva per kuadrin e strategjise detare);
- Direktiva 2008/98/KE mbi mbetjet;
- Direktiva 2009/147/KE Per ruajtjen e shpendeve te eger;
- Direktiva 2009/29/KE e cila amendon Direktiven 2003/87/KE ne menyre qe te permiresoje dhe zgjeroje skemen tregtare te kompensimit te njesive te lejuara te emisioneve te gazeve me efekt serre te Komunitetit;
- Direktiva 2009/40/KE mbi kontrollin e pershtatshmerise rrugore per mjetet motorike dhe rimorkiot e tyre.
- Direktiva 2009/90/KE qe parashtron specifikimet teknike per analizat kimike dhe monitorimin e statusit te ujit;
- Direktiva 2011/65/EU Per kufizimin e perdorimit te substancave te rrezikshme ne pajisjet elektrike dhe elektronike.
- Direktiva 2012/33 ne lidhje me permbajtjen e squfurit ne lendet djegese ne transportin detar;
- Direktiva 2013/39/BE per sa i perket substancave prioritare ne fushen e politikave te ujit;
- Direktiva 70/157/EKE mbi perafrimin e legjislacionit te shteteve anetare ne lidhje me nivelin e lejueshem te zhurmes dhe te shkarkimeve nga mjetet motorike;
- Direktiva 83/129/KE lidhur me importin ne shtetet anetare te lekures se disa llojeve te vegjilish te fokave dhe produkteve te derivuara prej tyre;
- Direktiva 86/278/EKE Per mbrojtjen e mjedisit dhe veçanerisht te tokes, kur llumrat e ujerave te ndotura perdoren ne bujqesi;
- Direktiva 91/271/EKE per trajtimin e ujerave te ndotur urbane;
- Direktiva 91/676/KE per mbrojtjen e ujerave nga ndotja e shkaktuar nga nitratat e perdorura ne bujqesi;
- Direktiva 92/43/KE Per ruajtjen e habitateve natyrore, floren dhe faunen e eger;
- Direktiva 94/62/KE Per Ambalazhet dhe Mbetjet nga Ambalazhet;
- Direktiva 97/24/KE mbi disa komponente dhe karakteristika te mjeteve motorike me dy ose tri rrota;
- Direktiva 97/68/KE mbi perafrimin e legjislacionit te Vendeve Anetare ne lidhje me masat qe do te ndermerren kunder shkarkimit te ndotesve te gazte dhe lendes se ngurte pezull nga motoret me djegie te brendshme qe instalohen ne makinerite e levizshme jo rrugore;
- Direktiva 98/83/KE per cilesine e ujit te pijshem;
- Direktiva e Keshillit 85/337/KE "Mbi vleresimin e efekteve te projekteve publike dhe private mbi mjedisin";
- Vendimi i Keshillit 2002/358/KE ne lidhje me miratimin, ne emer te Komunitetit Evropian, te Protokollit te Kiotos te Konventes Kuader te Kombeve te Bashkuara per Ndryshimet Klimatike dhe permbushjen e perbashket te angazhimeve ne perputhje me to;
- Vendimi i Komisionit Nr. 2010/2/BE i cili percakton nje liste te sektoreve dhe nensektoreve te cilet mendohet te jene te ekspozuar ndaj nje risku te konsiderueshem te rrjedhjes se karbonit;

Konventat:

- Konventa CITES (1975): Konventa mbi Tregtine Nderkombetare te Specieve te Rrezikuara te Flores dhe Faunes se Eger
- Konventa e Aarhusit (Konventa mbi Te Drejten per Informacion, Pjesemarrjen e Publikut ne Vendim-marrje dhe Te Drejten per t'ju drejtuar Gjykates per Ceshtjet Mjedisore) (1998)
- Konventa e Barcelones (1976); Konventa per Mbrojtjen e Mjedisit Detar dhe Zones Bregdetare te Detit Mesdhe
- Konventa e Bernes (1976): Ruajtja e Faunes se Eger dhe Mjedisit Natyror Evropian
- Konventa e Biodiversitetit (Diversiteti Biologjik) (1992)
- Konventa e Bonit (1979); Konventa per Mbrojtjen e Specieve Shteguese te Kafsheve te Egra
- Konventa e Espoos (1991): Konventa per Vleresimin e Ndikimit ne Mjedis ne Kontekst Nderkufitar se bashku me Amendimet dhe Protokollet
- Konventa e Ramsarit per Ligatinat (1971)
- Konventa Kuader e Kombeve te Bashkuara per Ndryshimet Klimatike (UNFCCC)
- Konventa Nderkombetare per te Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore
- Konventa per Ruajtjen e Trashegimise Kulturore Nenujore(2001)
- UNESCO Konventa e UNESCO-s per Ruajtjen e Trashegimise Kulturore Jomateriale (2003)

REPUBLIKA E SHQIPERISE

DHOMA E NOTERISE TIRANE

Nr. 1392 Rep

VERTETIM

Sot, ne Tirane, me date 28.12. 2016 para meje noteres Ilirjana Çela, me studio ne Tirane, u paraqit personalisht shtetasi :

Fatjona LEVANI, atesia Barjam, lindur ne Fier, me 26.10.1982, banuese ne Tirane, madhore me zotesi të plote juridike për të vepruar, identifikuar me dokumentin e Pasaporte nr BI 2076217 nr personal I 26026050 D, e cila kerkoi vertetimin e fotokopjes se dokumentit original qe eshte : **License, kodi III.2.A (1+2), data e lehimit: 10.05.2016** dhe pasi konstatova se dokumenti nuk ka korrigjim, shtesa, fshirje, ne baze te ligjit Nr. 7829 dt. 01.06.1994 "Per Noterine" dhe Udhezimit te M.D. Nr. 6291 dt. 17.08.2005, vertetoj se:

"Vertetohet se njesia eshte kopje e njejte me dokumentin original"

NOTERE
Ilirjana ÇELA

MINISTRIA E ZHVILLIMIT
EKONOMIK, TURIZMIT,
TREGETISË DHE SUPRIMARISË

OKB

Qendra Kombëtare e Biznesit
National Business Center

Numri i serial: LN-1503-05-2016
NUIS/NIPT: L62717405H

LICENCË

Subjekti: GD - PLAN

Adresa: Fier, Fier, Fier, FIER, Lagja Apollonia, rruga Jakov Mille, pallati 178,
kati 2

Kodi: III.2.A (1+2)

Data e lëshimit: 10/05/2016

Kod tjetër:

Afati i vlefshmërisë: Pa afat

Kategoria

Shërbime ekspertize dhe/ose profesionale lidhur me ndikimin në mjedis

Nënkategoria

Veprimtarië e ekspertizës lidhur me ndikimin në mjedis

Veprimtari specifike

1. Ndikim në mjedis
2. Auditim mjedisor

Specialiteti

Emërtimi përshkrues i veprimtarisë
Veprimtarië e ekspertizës lidhur me ndikimin në mjedis (Auditim
mjedisor dhe Vlerësimi i ndikimit në mjedis).

Kufizime specifike

Licenca ushtrohet sipas kufizimeve në legjislacionin në fuqi

Detyrime specifike

Licenca ushtrohet sipas detyrimeve në legjislacionin në fuqi

Vendi i kryerjes së veprimtarisë

Në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë

Nënshkrimi i sportelit:

Ky dokument mbetet pronë e Qendrës Kombëtare të Biznesit dhe duhet të kthehet në rast se ka ndryshim të ndonjë detaji ose ndërpritet detyrimi ligjor për të qelë person i tatueshëm.

REPUBLIKA E SHqipërisë
MINISTRIA E MJEDISIT

Nr. 116/15 Prot.

Tiranë, më 10.12 2014

Nr. identifikues 218

ÇERTIFIKATË

Në mbështetje të Vendimit të Këshillit të Ministrave Nr. 122, datë 17.02.2011 Për një ndryshim në Vendimin Nr. 1124, datë 30.7.2008, të Këshillit të Ministrave, "Për miratimin e rregullave, të procedurave dhe kriterëve për pajisjen me certifikatën e specialistit, për vlerësimin e ndikimit në mjedis dhe auditimin mjedisor":

Z. SAIDJON KODHELAJ

Çertifikohet për hartimin e raporteve të vlerësimit të ndikimit në mjedis, për të kryer auditimin mjedisor, për hartimin e ekspertizave për probleme mjedisore dhe thirrjen si ekspert për të vlerësuar një raport të vlerësimit të ndikimit në mjedis ose rezultateve të një auditimi.

MINISTRI

Lefter KOKA

MINISTRIA E ZHVILLIMIT
EKONOMIK, TREGZIMIT
DHE SIFERMBARRJES

OKR

Qendra Kombëtare e Regjistrimit
National Registration Center

NUMRI SERIAL:
SN-02-01-03-16

ÇERTIFIKATË REGJISTRIMI

Personit të tatueshëm:

6D - PLAN – Shoqëri me përgjegjësi të kufizuar

Statusi:

Aktiv

Me adresë kryesore:

Fier, Fier, Lagjia Apollonia, ruga Jakov Mile, pallati 178, katë 2.

I jepet ky numër identifikimi (NUIS):

L62717405H

Afati i veprimtarisë:

Nga: 16/03/2016 deri

DATA E REGJISTRIMIT
17/03/2016

DATA E LËSHIMIT
18-03-2016

SPORTELI I SHËRBIMIT:

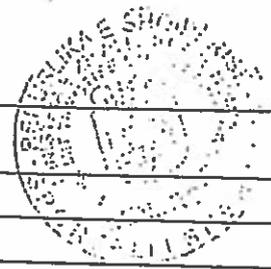
QENDRA KOMBËTARE E REGJISTRIMIT
Qendra Kombëtare e Regjistrimit
(Emri, Mbiemri) i personit/tatueshëm

Kjo certifikatë mbetet pronë e Qendrës Kombëtare të Regjistrimit dhe duhet të kthehet në krah të kësaj certifikate pas përfundimit të procesit të regjistrimit për të qenë personi/tatueshëm.

**EKSTRAKT HISTORIK I REGJISTRIT TREGTAR PËR TË
 DHËNAT E SUBJEKTIT "SHOQËRI ME PËRGJEGJËSI TË
 KUFIZUAR" - _____**

GJENDJA E REGJISTRIMIT

1. Numri unik i identifikimit të subjektit (NUIS)	L62717405H
2. Data e Regjistrimit	17/03/2016
3. Emri i Subjektit	6D - PLAN
4. Forma ligjore	SHPK
5. Data e themelimit	16/03/2016
6. Kohëzgjatja	Nga: 16/03/2016 Deri:
7. Zyra qendrore e shoqërisë në Shqipëri	Fier Fier FIER Lagjja Apollonia, rruga Jakov Mile, pallati 178, kati 2
8. Kapitali	1.000,00
8.1 Numri i përgjithshëm i kuotave	1,00
9. Objekti i aktivitetit	<p> Projektimin e objekteve civile- industriale- turistike, prej murature e skelet beton arme mbi 5 kate - 2 objekte me skelet metalik. Mbikqyrje-kolaudim. Projektimin e rruge urbane kryesore dhe rruge interurbane kryesore, rruge lokale, rruge urbane dytesore dhe rruge interurbane dytesore. Projektimi i sinjalizimit rrugor. Projektimin e shtresa rrugore sistemim-asfaltimc. Projektimin e veprave hidraulike. Projektim instalator. Projektim ura dhe vepra arti. Projektues gjeodet. Studime gjeologo inxhinierik-hidrogjeologjik. Hartimin e raporteve të vlersimit të ndikimit në mjedis, për të kryer auditim mjedisor, për hartimin e ekspertizave për probleme mjedisore dhe thirrjen si ekspert për të vlerësuar një raport të vlersimit të ndikimit në mjedis ose rezultatet e një auditimi. Studimi dhe përgatitja e projekteve mbi masat e mbrojtjes nga zjarrit të ndërtesave të çdo lloji. Hartimi i akteve të ekspertizës teknike për zjarret e rena. Vlersimin e pasurive të paluajtshme, ndërtesa dhe toke truall, toke buqësore pyll, livadhe, kullota. Projektimi dhe zbatimi të punimeve të ndërtimit, rikonstruksioneve, mbikqyrje-kolaudim punimesh zbatimi dhe montimi në godina banimi </p>

[Handwritten signature]

	civile, industriale, bujqesore, turistike, shoqerore, rruge ura e vepra arti, si dhe punime te te gjitha llojeve ne fushen e ndertimit e montimit. Eksport-import dhe tregtim me shumice e pakice e te gjitha llojeve te materialeve e paisjeve te ndertimit, hidrosanitare, elektrike etj. Te mallrave te ndryshme industriale dhe mallrave te tjera te te gjitha llojeve. Veprimtari lidhur me asistencen e te gjitha llojeve te pasurive te paluajtshme, qe bejne pjese ose jo ne kategorine e ndertesave per banim te perbashket, si dhe cdo veprimtari tjetër ekonomike qe konsiderohet e nevojshme dhe e dobishme per realizimin e qellimit te shoqerise e qe nuk bie ndesh me legjislacionin ne fuqi. Agjensi doganore.	
10. Administratori/ët 10.1 Afati i emërimit	Saidjon Kodhelaj	
11. Procedura e emërimit nëse ndryshon nga parashikimet ligjore 11.1 Kufizimet e kompetencave (nëse ka)	Nga: 16/03/2016	Deri: 16/03/2021
12. Ortakët 12.1 Vlera e kapitalit 12.2 Numri i pjesëve 12.3 Pjesëmarrja në përqindje (%) <i>*Të përfqësuarit, (Plotësohet vetëm-nëse një kuotë zotërohet në bashkëpronësi)</i> 12.4 Komente (nëse ka)	Saidjon Kodhelaj	
	Para: 1.000,00	Natyre:
	1,00	
	100,00	
13. Vende të tjera të ushtrimit të aktivitetit		
14. Të dhëna që njoftohen vullnetarisht	Emri Tregtar: 6D - PLAN Telefon: 0695434204	
15. Statusi:	Aktiv	

Lista e Dokumenteve:

Statuti (nëse është hartuar si dokument i ndryshëm nga akti i themelimit)

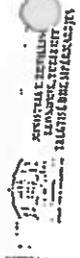
Mandati bankar ose vertetimi i noterit për pagesën e kapitalit në para - (nëse kapitali është paguar)

Aplikim për regjistrimin fillestar të shoqerisë me përgjegjësi të kufizuar, kolektive, komandite dhe të thjeshta

Regjistrimi Fillestar: CN-601837-03-16

HISTORIKU I REGJISTRIMIT

Data e regjistrimit	Ndryshimi i të dhënave të regjistruara

MINISTERSTVO
VĚROUŠENÍ, MLÁDEŽI
A TĚLOVÝCHOVY

Date: 18/03/2016

OKS
Katedra fyziky a optiky
Fyzikální ústav

OKS
Emri, Mbiemri, Nënshkrimi
(i nëpunësit të sportit)

[Handwritten signature]

